דבר

הסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

יום שישי, ל' בתשרי תשמ"ח, 23 באוקטובר 1987 ● גליון 252

היום 64 עמודים כולל דבר השבוע ● המחיר 1.65 ש"ח, באילת 1.43 ש"ח

היום בדבר

● שבוע של וול־סטריט: היבטים / תנה זמר, אמנון דנקנר, דרור שרביט, מ... פוקס, פנחס יורמן ● שבוע מדיני / עליזה ולך, חגי אשד, יוסי מלמן ● ...בנקאיות, ראיון / ח"כ עדי אמוראי, אמנון אטד ● ישראל אחרי ...ם / חיים גורי, דני רובינשטיין, מושיק, אהרון שמי ● שבוע צרפתי / ...קיץ ● שבוע יהודי / שלמה גינוסר, יקיר צור, יורם לוי ● הבימה בת 70 / ורדה צימרמן, מירי פז ● „משא" לספרות ו„דבר השבוע"

מזג האויר

תל אביב (עת"ם) – תחזית מזג אויר ליום ו': גשם בצפון הארץ ובמרכזה.

הטמפרטורות: ירושלים: 14–20, תל־אביב: 18–24, חיפה: 19–24, רמת הגולן: 14–21, נהריה: 18–25, צפת: 13–20, טבריה: 17–26, נצרת: 16–23, עפולה: 16–26, השומרון: 15–22, נתב"ג: 17–25, יריחו: 18–28, עזה: 18–25, באר־שבע: 17–24, אילת: 19–28.

ירידות שערים מתונות בבורסת ניו־יורק
בישראל: זרם של ביקושים ועליות שערים

מאת אמנון דנקנר, כתב "דבר" בארה"ב

ירידות שערים מתונות היו אתמול בבורסת המניות של ניו יורק, בשנפח העיסקות ירד לעומת ימי המסחר האחרונים והסתכם ב־392 מליון מניות. הירידה במדד הדאו ג'ונס אתמול היתה בשיעור לא כרסי של 77.24 נקודות, עד 1952.40.

הנהלת הבורסה של ניו יורק הודיעה אתמול, כי בשלושה ימי המסחר הבאים – היום, ביום שני וביום שלישי בשבוע הבא יקוצר יום המסחר בשעתיים ויפסק בשעה 2 אחרי הצהריים, זאת כדי לאפשר למערכות עיבוד הנתונים להדביק את הפיגורים בשל המסחר הנואה.

בצעד נוסף ביקשה הנהלת הבורסה של ניו יורק מחברות הברוקרים הגדולות להפסיק את השימוש בתוכנות המחשב המיוחדות המנהלות את סחר המניות על פי תיכנון מראש ואשר בפעילותן האוטומטית ניתלה חלק מהאשמה בתנועות המסחר החריפות. החברות הגדולות הודיעו, כי הן נענות לבקשה ומשקיפים אמרו אתמול כי נפח העיסקות הנמוך יחסית של אתמול מלמד כי הפסקת השימוש בתוכנות מביאה לתוצאות חיוביות.

הבית הלבן הראה אתמול, בפעם הראשונה מאז פרוץ המשבר סימנים של ריכוך עמדה, להוציא את הביטוח הלאומי. משקיפים מסיקים מכך שריגן אינו מתעקש עוד שלא לדון על הנושא שאותו מבקשים הדימוקראטים בקונגרס להעמיד

(המשך בעמ' 2)

שרי החוץ של ארה"ב וברה"מ במוסקווה (צילום: אי.פי) ראה ידיעה בעמוד 2

מאת מאיר תדמור, מוסף הכלכלי של „דבר"

אתמול היה מהפך בבורסה שהחל כבר בתחילת המסחר בשעות הבוקר ונמשך עד לשעות הצהריים המאוחרות. השינוי בא בעקבות זרם של ביקושים בעיקר למניות כבדות, איגרות חוב והמניות הבנקאיות שבהסדר, שכולן רשמו עליות שערים נאות. לראשונה הופיעו גם שערי מניות שלצידם קונים בלבד.

במהלך המסחר עלה שערן של 329 מניות ושל 17 בלבד ירד. המדד עלה ב־4.4 אחוזים. הרושם והתקווה הם שהשינוי הוא יותר מאשר „תיקון טכני". עוצמת הביקושים והיקפם וההתאוששות של הבורסות בחו"ל מניחים יסוד טוב לבורסה „מתוקנת" בשבוע הבא, אף כי תמשיך להיות רגישה יותר לכל ארוע חיצוני או פנימי.

קרנות הנאמנות שוב צברו אתמול כספים. חלקן מכרו מניות בעליות לצרכי נזילות. בחוגי הבורסה תולים תקוות בכסף החודש שיבוא מפודי המניות הבנקאיות ובעיקר מאלה שלא ידעו ויבצאו את רבות השערים החדשות לאטרקטיביות. המחזור אתמול במניות היה כ־25 מיליון ש"ח.

אתמול נרשמו גם עליות גבוהות במיוחד כמו ב„כלל ציון אופציה" – 18 אחוז, וב„איתנה" – עליה של 17 אחוז.

היערכות במערכת הבטחון לצמצום הסיוע האמריקאי

מאת טלי ליפקין־שחק? מאת טלי ליבנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

במערכת הבטחון נערכים לאפשרות שהקונגרס האמריקאי יקטין את היקף תקציב הסיוע הצבאי האמריקאי לישראל בב־90 מיליוני דולרים לפחות.

אתמול נודע, כי לאור ההתמוטטות של הבורסה הניו־יורקית צופים האצה ויתכן שאף הגדלה של תהליך צמצום סיוע החוץ האמריקאי שהחל במה שידוע כ„תיקון גראהם־רודמן". על־פי הערכות, יפגע תהליך זה בהיקף הסיוע הצבאי לישראל וכבר ניתנה התרעה מפי מומחים, כי מדובר בכחצי אחוז לפחות מגובה הסיוע העומד על 1.8 מיליארדי דולרים. על־פי הניתוחים הנוכחיים, לא יפגע מהלך כזה בגובה או בקיום הסכמי האופ־סט והסכמים אחרים לגבי נתחים מהתקציב.

כזכור, ביססו גורמים שלחצו להמשך קיום פרוייקט „לביא" את הנחותיהם על תחשיב גובה הסיוע צבאי יציב לשלוש השנים הבאות לפחות. ואולם, המתנגדים להמשך הפרוייקט בשל ניתוח כלכלי ובטחוני, ובראשם שר הבטחון וראשי צה"ל, צפו את ההתפתחות הנוכחית. מכל מקום, ההאצה העלולה לחול בתהליך, היא תוצאה של אירועי הימים האחרונים בכלכלה האמריקאית והשפעתם על מהלכי הקונגרס.

הובטחה בחירת עקיבא לווינסקי ליו"ר הסוכנות

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

בחירתו של עקיבא לווינסקי לתפקיד יו"ר ההנהלה הציונית ויו"ר הנהלת הסוכנות הובטחה אתמול לאחר חתימתו של הסכם קואליציוני בין נציגי תנועת העבודה הציונית – מפ"ם ונציגי התנועות הציוניות בעיליב – הקונסרבטיבים, הרפורמים והקונסרבטיבים, בדבר הליכה משותפת לקונגרס הציוני.

(המשך בעמ' 2)

<u>מזכ"ל ההסתדרות שב מאירופה</u>

שר החוץ הספרדי לקיסר: החישו הפעילות לפתרון הסכסוך במזה"ת

„הזמן לא פועל לטובתכם"

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

שר החוץ הספרדי קרא אתמול להחיש את הפעילות למציאת פתרון לבעיית המזרח התיכון, שכן הזמן לא יפעל לטובתה. השר הספרדי אמר דבריו בשיחה עם מזכיר ההסתדרות, ישראל קיסר, ביומו האחרון במאדריד.

מזכיר ההסתדרות חזר אמש סמוך לחצות מביקור של 16 יום בדנמרק, בנורווגיה, בשוודיה ובספרד. במהלך ביקורו בספרד נפגש גם עם ראש הממשלה פיליפה גונזאלס.

בתשובה לשאלות סופר „דבר" סיפר קיסר, כי שר החוץ הספרדי גילה בקיאות רבה במצבה של ישראל והזהיר, שאם לא תמהר ישראל להגיע להסכמי שלום עם מדינות ערב, יורע המצב הדמוגראפי והיא עלולה להגיע לידי כך שמחצית מאוכלוסייתה תהיה ערבית.

שר החוץ הספרדי הביע תמיכה בכינוס ועידה בין־לאומית לפתרון הסכסוך הישראלי־ערבי והדגיש למזכיר ההסתדרות, כי הוא פועל למען כינוס ועידה כזאת.

בביקורו בארבע מדינות חתם מזכיר ההסתדרות על הסכמים לשיתוף פעולה בין ההסתדרות ובין האיגודים המקצועיים המקומיים. בספרד נחתם הסכם בדבר פעולה משותפת של

(המשך בעמ' 2)

בתנועת ניצחון חשפה צ'יצ'ולינה שד מרהיב ודיברה בזכות הסקס

מאת אריה ארד ומירי פז, סופרי „דבר"

צ'יצ'ולינה הגיעה באחור קל לאולם הסינרמה בתל־אביב ונראתה כמו קטע כתוך סרט מדע בדיוני. היא חשפה שד מרהיב שהודק במלוא תפארתו בשהרימה את ידה בתנועת נצחון.

היא התעקשה להקריא נאום ארוך במיוחד מן הכתב ובו אמרה בין השאר: יצחק שמיר מאשים את צ'יצ'ולינה פרס שהוא מחפש בחו"ל את ההסכמה לוועידה בין־לאומית. אינני כבינה

(המשך בעמ' 2)

צ'יצ'ולינה ב„סינרמה" (צילום: שאול רחמים)

המשורר ,חסר האסמכתאות' – חתן פרס נובל לספרות 87

יוסף ברודסקי, משורר יהודי בן 47 המתגורר בניו־יורק התבשר במסעדה סינית בלונדון על קבלת הפרס ואמר: צעד גדול בשבילי, צעד קטן לאנושות

מאת מירי פז, וסוכנויות הידיעות

המשורר יוסף ברודסקי, מי שהוגדר על ידי שלטונות ברית המועצות כ„פאראזיט סוציאלי" הוא חתן פרס נובל לספרות 1987. האקדמיה השוודית נימקה את מתן הפרס הספרותי החשוב בעולם (והגבוה גם בכסף – 340,000 דולר) למשורר ברודסקי על „יצירה ספרותית בעלת היקף בלתי רגיל, רוויה חריפות אינטלקטואלית ועוצמה פואטית".

ברודסקי, בן למשפחה יהודית, נולד ב־1940 בלנינגרד. הוא החל לכתוב בגיל צעיר והושפע מן המשוררים הרוסים הגדולים אוסיפ מנדלשטאם, מרינה צווטאייבה ואנה אחמטובה. בעולם המערבי הוא נחשב לתלמידה הרוחני ולממשיכה של אחמטובה. שירתו של ברודסקי אינה משויכת לזרם ספציפי. ודאי אינה „מודרנית". רבים משיריו ארוכים בהיקפם ויש בהם עלילה. הליריקה בשירתו

(המשך בעמ' 2)

יוסף ברודסקי (צילום: אי.פי)

עובדי רשות השידור דחו „תוכנית ההצלה" של פורת

נבון קורא להקמת ועדה ציבורית
פורת: הפוליטיקאים דואגים לפירסומם

מאת רמי לוין, סופר „דבר" בירושלים

אסיפת העובדים הכללית של רשות השידור בה השתתפו 500 מעובדי הרשות דחתה אתמול פה אחד את הצעתו של אורי פורת „להצלתה" הרשות. הוועד יצא מן האסיפה עם גיבוי לנהל את המו"מ עם הרשות לפי הבנתו. הוועד דיווח לאסיפה על מגעיו עם הנהלת הרשות, הופעתו בפני ועדת החינוך של הכנסת וכנסים אחרים שהיו לו.

סר החינוך החליט להקים ועדה ציבורית לבדיקת המצב ברשות. השידור והעלה הצעת חוק שתאפשר את סגירת הרשות ל־90 יום.

סגן רה"מ ושר החינוך והתרבות מר יצחק נבון החליט אתמול לפעול להקמת ועדה ציבורית שתבדוק את מצב התיפקוד של הרשות ותגיש לו את מסקנותיה והמלצותיה תוך פרק זמן קצר. השר המבונה על ביצוע חוק רשות השידור החליט על הקמת הוועדה לאחר שהגיע למסקנה, כי רק ועדה ציבורית, בלתי־תלויה, עשויה לבדוק באובייקטיביות את הקשיים בתיפקודה של הרשות ולהציע דרכים נאותות להבראתה ולשיקומה.

השר נבון העביר אתמול למזכירות הממשלה את הצעתו להוסיף לחוק הרשות הסמכה להפסיק או לצמצם את השידורים למשך 90 יום לאחר שהוועד הכנהל, באישור השר, ישוכנעו כי הרשות אינה מסוגלת למלא את תפקידיה

(המשך בעמ' 2)

הצפות, פקקי תנועה וטלפונים דוממים ● מקורות: גשמי ברכה

גשמים וסופות רעמים גם היום – צפויים להימשך עד יום ב'

מאת אריה ארד, דויד מרשיוב, שמעון וייס, נתן רועי, יוסי ליבוביץ ויוסף מיכלסקי, סופרי „דבר"

הגשמים שהחלו לרדת אור לאתמול יימשכו עד יום ב' לפחות, אמרה אמש החזאית. לפי שעה, אין רואים את סופם. ב„מקורות" מגדירים גשמים אלה כ„גשמי ברכה". עם זאת גרמו הגשמים הצפות, פקקי־תנועה בשל שיתוק רמזורים והמחת שלוליות ענקיות ועשרות טלפונים באזור המרכזי נאלמו דום.

גשמים מלווים בסופות־רעמים יוסיפו לרדת היום מן הגליל עד הנגב הצפוני, אך לא דרומה ממנו. מחר ייחלשו הגשמים במידת־מה, אולם מחרתיים יתחדשו במלוא עוזם וכך יימשכו גם ביום ב'. לפי שעה אין יודעים מתי ייפסקו. מידות־החום, שירדו אתמול ל־20 מעלות ומטה, יישארו נמוכות.

הכמות הגדולה ביותר של גשם ירדה אתמול באזור תל־אביב, 37 מ"מ. בעזה ירדו 19 מ"מ, בעמק יזרעאל 15, בירושלים ובשכם 12, בנצרת 8 ובבאר־שבע 5 מ"מ.

דובר „מקורות" מרדכי יעקובוביץ' אמר אמש, כי הגשמים מביאים לחסכון רב בשאיבה ובהמשך יתחיל מיפלס הכנרת לעלות. דובר „בזק" זכריה מירוצקי אמר, כי „עשרות" טלפונים התקלקלו באזור המרכז בשל הגשמים, אולם כולם תוקנו עד הערב.

פקקי תנועה ענקיים נוצרו אתמול בכל רחבי תל־אביב בעקבות הגשמים שירדו בעיר מאז שעות הבוקר וגרמו להפסקות חשמל ולשלוליות ענק.

דובר עיריית תל־אביב, בני כהן, מסר אתמול, כי הבעיה המרכזית התגלתה בצומת רחוב המסגר בין השעות 10.00 ו־13.00, עת נותק זרם החשמל ועל כן לא פעלו הרמזורים בצומת. בשעות הבוקר היתה הפסקת חשמל גם ברחוב קיבוץ־גלויות.

כן דווח אתמול על פגיעת ברק בממסר של העירייה באיזור רחוב קיבוץ גלויות. פגיעות דומות היו גם בפעמים הקודמות שירדו גשמים. באיזור צומת חולון דווח על שלולית ענק הצפה. שלוליות היו בכל רחבי העיר מיד עם רדת ממטרי הגשמים הראשונים.

(המשך בעמ' 2)

הגשמים החזקים מוטטו אתמול מרפסת בבניין יקותיאלי בשכונת התקווה בת"א (צילום: ישראל סמיונסקי)

בת 12 נשרפה למוות ואמה נפצעה קשה בדליקה בביתן

(עי). – מיכל האזאזי, בת 12, נספתה ואמה מלכה נפצעה באורח קשה בדליקה שפרצה אתמול בדירת מגורים ברחוב ההסתדרות 19 ברמלה. בדליקה ניזוקו קל גם שני דיירים נוספים בבניין בעל 8 הקומות.

משפחת האזאזי נמצאת בטיפולה של הלשכה לטיפול רווחה ברמלה. למשפחה שלושה ילדים, שתי תאומות בנות 12, מיכל ואיילת, ובן המאופיין כמונגו.

האחות התאומה איילת שהתה, בעת שפרצה הדליקה, בבית הספר „תוחלת" שברמלה, בעוד שאחותה, מיכל, המתינה עדיין בבית עם אמה, עד שיימצא לה סידור מתאים בפנימיה. משפרצה הדליקה, ככל הנראה בשל מחבת שתוכנה נשפך במטבח, לא הבינו השתיים את חומרת המצב ולא מיהרו לצאת מהדירה ולהזעיק עזרה. רק כשלוהבת האש ועלו הלהבות הבחינו בכך שכנים בחוץ וכן בנהלת בית ספר סמוך, והבה בן ישיש, שצלצל לה למשטרה. למקום הודרו השכן מקסים דניגו ועובד אורית נחמן זאנו חדרו העשן הרב שאפף אותם הצליחו לחלץ את השתיים.

את רוב השכבים בבניין אחזה היסטריה והם ביקשו לקפוץ מהמרפסות ומהחלונות. המשטרה שהגיעה למקום, מצויידת ברמקולים, הצליחה להרגיע את רוב השכנים החרדים והורתה להם להמתין, ליד החלונות ובמרפסות, כדי לנשום אויר נקי, עד שיחולצו.

הבניין בו פרצה האש הינו בעל 8 קומות וכביסה אותו. אבי המשפחה עמוס האזאזי, היה בעת שפרצה הדליקה בעבודתו במפעל „בשר" שבעיר והוא הוזעק במהירות למקום.

האם ובתה הועברו לבית החולים. הילדה מתה, וחרף המאמצים להצילה, מהכוויות הרבות בגופה, ומשאיפת עשן רב לריאותיה. אימה, מלכה, עדיין מאושפזת במצב קשר בביה"ח „אסף הרופא"

מעתה

השרות לאמריקה והקריביים בתדירות עוד יותר גבוהה!!

ZIM HAIFA ★ ZIM TOKYO ★ ZIM NEW-YORK ★
ZIM PUSAN ★ ZIM SAVANNA ★ ZIM CALIFORNIA ★
ZIM IBERIA ★ ZIM GENOA ★ ZIM HONG-KONG ★
ZIM MONTREAL ★ ZIM LIVORNO ★ ZIM MARSEILLES ★
ZIM MIAMI ★ ZIM HOUSTON ★

שרות • יעילות • אמינות

צים חברת השיט הישראלית

צים ZIM

مكنز من الاهل

התקדמות בשיחות שרי החוץ של ארה"ב וברה"מ על פירוק הנשק

מוסקווה (רויטר).* שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ ועמיתו הסובייטי אדוארד שוארדנדזה השיגו אתמול התקדמות בנושאי פיקוח הנשק ונושאים אחרים בשיחותיהם שהחלו אתמול במוסקווה - כך מסרו דוברים משני הצדדים.

דובר משרד החוץ האמריקאי צ'ארלס רדמן, ודובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב, אמרו, כי שני השרים ערכו שני סיבובי שיחות מועילים בבוקר ואחה"צ והם מתכוונים לנהל שיחות נוספות בערב. פמלייתו של שולץ הגיעה אתמול למוסקווה ברכבת, לאחר שנמל התעופה של מוסקווה נסגר בגלל ערפל כבד.

רדמן מסר, כי שני השרים השיגו התקדמות לקראת השלמת חוזה לאיסור טילים לטווח בינוני וקצר, אולם עדיין נותרו בעיות בענין האימות ולוח הזמנים לפירוק הנשק. גם גראסימוב הביע אופטימיות ואמר כי לפי כל הסיכויים יושלם החוזה. "אם המומחים לא יאכזבו אותנו".

בהתייחסו לפגישתו המיועדת להיום של שולץ עם מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב אמר שוארדנדזה: "אנו תולים תקוות גדולות. הרבה תלוי בפגישה בין שולץ לגורבצ'וב".

רדמן אמר, כי שני השרים דנו בשאלות זכויות האזרח בבוקר ובשאלות הנוגעות לטילים לטווח בינוני ולטילים אסטרטגיים בישיבת אחה"צ. ישיבת הערב היתה אמורה לטפל בבעיות אזוריות בעולם.

שני הצדדים הקימו שמונה קבוצות עבודה העוסקות במגוון רחב של נושאים. רדמן אמר, כי המומחים העוסקים בנשק לטווח בינוני, בטילים האסטרטגיים ובכוחות הקונבנציונאליים קיבלו הוראה לעבוד לאורך כל הלילה. ככל הנראה הכוונה היא להגיע לכך שהחוזה לטילים לטווח בינוני יחתם עוד השנה בפגישת פיסגה בין רייגן לגורבאצ'וב.

שיבושים במשרד העבודה בגלל אסיפות־מחאה של העובדים

★ ועדי עובדים בפתח תקווה יפגינו מחרתיים נגד סגירת "שרון טכסטיל"

מאת חיים ביאור, סופר "דבר" לענייני עבודה

כ־4,000 עובדי משרד העבודה והרווחה יקיימו ביום ראשון אסיפות מחאה בשעות העבודה, בעקבות תקרית שאירעה ביום ב' השבוע, במהלכה סטר סמנכ"ל המשרד אלי פז ליו"ר ועד העובדים, שלמה נחמה.

עובדי משרד העבודה והרווחה בירושלים והמשרד הראשי יקיימו אסיפות מחאה בין השעות 10 ל־12 לפנה"צ. בשאר הערים יתאספו עובדי המשרד בשעות 12 עד 2 בצהריים.

בימים האחרונים נקטו עובדי משרד העבודה והרווחה עיצומים בלתי פורמליים. הם נמנעו מלהעביר שיחות טלפון ודברי דואר ושלשום סירבו לקבל קהל. העובדים אינם מסתפקים בהתנצלות האישית שהעביר הסמנכ"ל פז ליו"ר ועד העובדים ודורשים שהיא תיעשה באופן פומבי.

המזכירות של הסתדרות עובדי המדינה אישרה השבוע הכרזה על סכסוך עבודה במשרד העבודה והרווחה "בגלל נורמות חריגות ובלתי מקובלות ביחסי העבודה", כלשונה.

יפגינו בפתח תקוה

ועדי עובדים ממפעלים באיזור פתח תקווה יפגינו ביום ראשון בבוקר ליד שערי מפעל "שרון טכסטיל" בדרך ז'בוטינסקי, כהזדהות עם מאבקם של 170 עובדיו נגד החלטת הבעלים לסגור את המפעל בראשית נובמבר.

מועצת פועלי פתח תקוה היוזמת את ההפגנה שתערך מחרתיים, מתכוונת להחריף בימים שלאחר מכן את המאבק נגד סגירת "שרון טכסטיל", על ידי אירגון הפגנות ושביתות הזדהות. ביום שני תידון פרשת סגירת המפעל בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

משרד האנרגיה מאיים לא לחדש זיכיון לחב' החשמל הירושלמית

מאת יוסי מלמן, כתב המדיני של "דבר"

משרד האנרגיה מאיים על ירדן, כי אם לא תאשר את ההסדר המוצע בקשר לחברת החשמל הערבית של מזרח ירושלים הוא לא יחדש את זכיונה תוך בעוד חודשיים.

פקידים בכירים במשרד האנרגיה אמרו אמש בתגובה לידיעה ב"דבר", כי אם יופקע הזכיון תספק חברת החשמל של ישראל את החשמל לישובים היהודיים והערביים בירושלים ובגדה המערבית. אתמול פורסם ב"דבר" כי ירדן חזרה בה מהסכמתה להסדר שגובש, על פיו יצומצם הזכיון של החברה הערבית והיא תספק חשמל רק לישובים ערביים ולא לשכונות היהודיות של ירושלים ובתמורה יישמטו חובותיה המסתכמים בכ־15 מיליון דולר לחברת החשמל של ישראל.

ירדן אישרה את ההסדר אך לאחרונה חזרה בה ככל הנראה בגלל המועד הקרב ובא של הפסגה הערבית שתתכנס ברבת עמון בעוד כשבועיים. הפקידים הביעו את התקווה, כי לאחר הפסגה תחזור בה ירדן מהתנגדותה ותאשר את ההסכם. ולא, הם מזהירים, לא תהיה ברירה לישראל אלא לדאוג לאספקת חשמל סדירה לכל התושבים היהודים והערבים.

יצויין, כי ארה"ב מתווכת בנושא זה באמצעות שגריר ארה"ב בישראל תומאס פיקרינג.

בכיר במשרד הבריאות ייחקר בקשר לפרשת הונאת "מכבי"

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

מנכ"ל משרד הבריאות, פרופסור יורם לס, נפגש אתמול עם מפקד היחידה הארצית לחקירות הונאה בעניין החקירה הנוגעת לשורת ההונאות בקופת חולים מכבי.

הפגישה בין השניים נועדה לבירור פרטים על אודות אישיות בכירה במשרד הבריאות, שהוזכרה בימים בעיתונות, במהלך חשיפת הפרשה. דובר משרד הבריאות אמר אתמול, כי תנ"צ יורם גונן אישר לפרופסור יורם לס, כי אותה אישיות שהוזכרה בימים בעיתונות לא נחקרה עדיין.

בימים האחרונים נמסר, כי אישיות בכירה במשרד הבריאות, שהיתה קשורה לבתי המרקחת, קיבלה תלונות של קופת־חולים מכבי ולא חקרה את הנושא בשל קרבתה לאחד מבעלי בתי המרקחת.

דובר משרד הבריאות אמר אתמול, כי אנשי קופת חולים מכבי אמרו שהם רוצים להגיש למשרד הבריאות תלונות נגד הרוקחים, אך אמר, כי תלונות יש להעביר למשטרה ולא למשרד הבריאות.

אנשי מכבי אמרו השבוע, כי הקופה העבירה כ־30 תלונות, אך משרד הבריאות התעלם מהן.

אתמול נמסר עוד, כי משרד הבריאות יגיש, עם קבלת כתבי האישום, קובלנות נגד הנאשמים בפרשת ההונאות מכוח פקודת הרופאים והרוקחים.

שליש מיצוא הנפט של כוויית עלול להיפגע בעקבות הטיל האיראני

כוויית (עיר עיצ ואנ.ב.) - טיל "סילקוורם" איראני פגע אתמול במסוף הנפט הראשי של כוויית וגרם לו נזק כבד, וזאת כנראה כתגמול על התקפת האמריקאית על מתקני נפט איראניים לפני שלושה ימים.

מקורות בכוויית אמרו, כי מסוף הנפט הנמצא על אי קטן ושדרכו עובר כשליש מיצוא הנפט של כוויית, ניזוק קשה ושלושה מעובדיו נפצעו. עמוד ענן שחור היתמר בגובה 100 מטר מעל המטרה הפגועה, אולם דוברים כוויתיים אמרו כי הדליקה העיקרית כובתה כעבור שעתיים.

"הם פגעו בדיוק במרכז המסוף" אמר מקור מסגנת. יצויין כי המסוף שנפגע הוא היחידי בכוויית המסוגל להטעין מיכליות ענק. המסוף, המחובר לנמל אל־אחמדי בצינור נפט תת קרקעי, נמצא במרחק של שלושה ק"מ מהמקום, שפגעו בו טילים איראניים בשבוע שעבר.

כוויית ניסתה אתמול להרגיע את לקוחות הנפט שלה ברחבי העולם, כי ההתקפה לא תגרום לביטול משלוחי נפט. אולם אנשי נפט במפרץ אמרו, שאין ספק שהפגיעה תשבש את יצוא הנפט ועשויה לגרום לצמצום יצוא הנפט של כוויית בשליש לטווח הקצר. כוויית מייצאת כיום כ־1.2 מיליון חביות נפט ליום, וההתקפה האיראנית עלולה לעלות לה כ־180 מיליון דולאר לחודש.

שר ההגנה הכוויתי אמר כי כוחות כוויתיים המוצבים באי פאילאקה "ראו את הטיל שטגר משטח הכבוש בידי איראן בחצי האי פאו". גם פקידים בפנטאגון אמרו כי אין ספק שהטיל היה איראני, אולם עדיין לא ברור כמה נזק גרם. ארה"ב גינתה אתמול את ההתקפה והודיעה כי תעניש את טהרן על שהיא מספקת טילים לאיראן, אולם מקורות בממשל רייגן אמרו כי לא נראה שארה"ב תנקוט פעולת גמול.

מדינות ערב שונות הודיעו על תמיכתן בכוויית. סעודיה מסרה כי צבאה מוכן להושיט עזרה לצבא כוויית. הדובר של נשיא מצרים אמר כי ארצו מוקיעה את ההתקפה. גם דוברים ירדניים גינו את ההתקפה האיראנית.

דבר DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב

העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון בריינר

המו"ל - "דבר" בע"מ
מודפס ב"דפוס דבר" בע"מ

המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)

מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 296032

מנויים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 262203, ת.ד. 94229

חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3-2-642111, מ 33104

שנת הלימודים האקדמית נפתחת כסדרה ביום א'

שכר לימוד אחיד: 2165 ש"ח

מאת יעל פישביין, כתבת "דבר" לענייני חינוך

שנת הלימודים באוניברסיטאות תיפתח כסדרה ביום א'. שכר הלימוד ייגבה מהסטודנטים לפי החלטת הממשלה והמספר הכולל המשוער של הסטודנטים בכל המוסדות להשכלה גבוהה יגיע לכ־68 אלף.

לפי סקר פנימי שהוזמן על ידי הוועדה לתכנון ולתקצוב שעל ידי המועצה להשכלה גבוהה לא יהיה גידול ניכר במספר הסטודנטים בשנים הקרובות. הגידול המשוער יגיע לכאחוז אחד לשנה. כל האוניברסיטאות החליטו לגבות שכר לימוד של 1350 דולר – 2165 שקל, בהתאם להחלטת הממשלה. שכר הלימוד השנה קטן מזה שבשנה שעברה ב־182 דולר. ההפרש בהכנסות האוניברסיטאות כתוצאה מהקטנת שכר הלימוד ישולם על ידי האוצר ויגיע לסכום של 4.5 מיליון דולר.

כמו כן יעביר האוצר לאוניברסיטאות סכום של 6 מיליון דולר להבראתן. סכום זה אינו תואם לסכום הנדרש על ידי יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב פרופסור יעקב זיו לשם הבראת האוניברסיטאות. לפי תכנית ההבראה, יצטרך האוצר להעביר לאוניברסיטאות בארבע השנים הקרובות סכום של 17 מיליון דולר בשנה, אולם עד כה לא אישרה הממשלה את תכנית ההבראה.

יצויין כי אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת בר אילן עדיין לא אישרו סופית את גובה שכר הלימוד לשנה זו אולם נמסר כי לפי שעה יגבו שכר לימוד כפי שקבעה הממשלה.

אישי ציבור ואמנים בחגיגות 70 ל"הבימה"

מאת סופרת "דבר" לענייני תרבות

נשיא המדינה ושר החינוך והתרבות, חברי־כנסת, אנשי ציבור ואמנים רבים נכחו אמש בחגיגות ה־70 של "הבימה".

התוכנית האמנותית כללה קטע נגינה של הפילהרמונית, יצירה מיוחדת בביצוע להקת המחול הקיבוצית, "ריקוד הקבצנים" בביצועה של דבורה ברטונוב, שלטענת שמואל עצמון רקדה ריקוד זה לפני 60 שנה בדיוק בהיותה בת 12, וזכתה על כך לשבחו של ביאליק.

כמעט כל שחקני "הבימה" עלו על הבמה וקראו מברקי ברכה שהגיעו מרחבי העולם וגם מן הארץ. בין המברכים היו ראש הממשלה יצחק שמיר, שר התרבות הבריטי ריצ'ארד לוס, מנהל ה"נשיונל תיאטר" פיטר הול, שרת התרבות היוונית מלינה מרקורי, ליב אולמן, מישל פיקולי, דרק ג'קובי ומכס פון סידוב.

בשם אמני ישראל ברכו ותיקת השחקנים מרים ברנשטיין־כהן ויוסי ידין נציג ה"קאמרי".

שר החוץ הספרדי לקיסר

(המשך מעמ' 1)

ההסתדרות והאיגודים הספרדיים באמריקה הלטינית. בזמן הקרוב יערך סמינר בספרד על חברת העובדים, חשיבותה והשגיה.

במדינות סקנדינביה פעל מזכיר ההסתדרות להחלשת השפעת אש"ף, הנהגה מגידה של תמיכה בקרב האיגודים המקצועיים שם. "חיזוק הקשרים בין ההסתדרות והאיגודים המקצועיים מחליש את השפעתם של גורמים עוינים", סיכם מזכיר ההסתדרות את פעילותו המדינית בביקורו הנוכחי.

בנמל התעופה בן־גוריון המתינו למזכיר ההסתדרות חברי הוועדה המרכזת בראשותו של ראש האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד ובן מזכיר מועצות פועלים.

הובטחה בחירת עקיבא

(המשך מעמ' 1)

לגוש הקואליציוני החדש מובטח רוב של כ־60 אחוז בקונגרס הציוני – 320 קולות מבין 536 בעלי זכות הצבעה.

ההסכם, המבטיח את ראשות ההסתדרות הציונית למועמד מפלגת העבודה, נחתם אמש בתום משא־ומתן ממושך שנוהל על־ידי יו"ר תנועת העבודה הציונית, יחיאל לקט. על־פי ההסכם יינתן תיק הגזברות לנציג הקונסרבטיבים, ד"ר אברהם אביחי, המכהן כיום כיו"ר קרן היסוד, המחלקה לחינוך ותרבות בגולה תינתן לתנועה הרפורמית הציונית "ארצה" ומחלקת הארגון תעבור לידי התנועה הקונסרבטיבית. יו"ר התנועה ליהדות מתקדמת בישראל, הרב אשר הירש, מונה כיו"ר הוועד הפועל הציוני.

בהסכם נאמר גם, כי ייעשה מאמץ ליצירת קואליציה מקיר לקיר בקונגרס הציוני וכבר היום תיעשה פנייה לראשי "תחיה" ו"המזרחי" לפתוח במשא ומתן לקראת הצטרפות לקואליציה.

המורים העל־יסודיים מחדשים הסכסוך עם האוצר

מאת יעל פישביין, כתבת "דבר" לענייני חינוך

ארגון המורים העל יסודיים מחדש סכסוך עבודה עם האוצר. יו"ר ארגון המורים העל יסודיים שושנה בייר הודיעה אתמול לממונה על השכר באוצר נחמן אורן, כי לנוכח הקיפאון במגעים על השכר בין המורים לאוצר, מחדש הארגון את סכסוך העבודה עם האוצר עליו הוכרז לפני מספר חודשים.

ירידות שערים מתונות

(המשך מעמ' 1)

ראשון על סדר היום – העלאת המיסים, ובעיקר שיעורי מס ההכנסה. עד כה התעקש הנשיא רייגן, כי אינו מוכן אפילו לדון על נושא זה. הפגישה בין הנשיא לבין ראשי הקונגרס תהיה ככל הנראה ביום שני הקרוב, ומשקיפים אמרו אתמול, כי זה יהיה יום גורלי לגבי הבורסה והמשק האמריקאי בכללו, מכיוון שרק אם ייצאו הנשיא ומנהיגי הקונגרס באיתות שהוא הודעה על הסכמה עקרונית ביניהם תחול רגיעה כל שהיא, בעוד שאם תמשך המחלוקת ביניהם ודבר לא יזוז – יגבר משבר האמון, הבורסה תמשיך לצנוח והכלכלה תיכנס למיתון ולמשבר.

לפנות בוקר, לפי שעון ישראל, אמור היה הנשיא רייגן לקיים מסיבת עיתונאים בבית הלבן כדי למסור הודעה בענייני כלכלה וכדי לדבר על פגישת פסגה צפויה עם מנהיג ברה"מ ועל מעורבות ארה"ב במפרץ הפרסי.

עובדי רשות

(המשך מעמ' 1)

על פי החוק. הממשלה תתבקש ביום ראשון הקרוב לאשר הצעה זו.

לפי ההצעה יהיה תקופה של החלטה להפסיק את השידורים למשך 90 יום ואפשר יהיה להאריכה רק באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת. הוועד המנהל יהיה רשאי להורות, כי גוף שייקבע על ידו יקיים שידורים או פעולות שבוטלו או צומצמו.

השר מוסיף בהצעתו, כי היועץ המשפטי לממשלה לשעבר הפרופ' יצחק זמיר חיווה את דעתו, כי אין לרשות סמכות להפסיק את השידורים למטרה זו – לנוכח החובה המוטלת על הרשות בחוק לקיים שידורים – ואם חפצים לנקוט הליך זה יש צורך בחקיקה מיוחדת.

השר נבון יבקש מהממשלה לצרף את הצעת החוק החדשה להצעה קודמת שאישרה הממשלה – ושאושרה כבר בקריאה ראשונה בכנסת והוכנה בוועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ושלישית – אשר באה לשנות את מבנה מוסדות הרשות במגמה לייעל את עבודתה.

כזכור, יזם השר נבון באותה הצעה את ביטול מליאת הרשות והוזלת מספר חברי הוועד מ־7 ביום ל־15 – 13. מיד לאחר שהכנסת תאשר את הצעת החוק יפתח שר החינוך בדיונים על הרכב הוועד המנהל המוגדל.

שר החינוך שוחח היום עם שר האוצר מר משה נסים בעניין השביתה וסוכם, כי השרים ייפגשו ביום ראשון בבוקר, לפני ישיבת הממשלה לדיון בנושא זה.

אורי פורת הביע מורת רוח מדרך קבלת ההחלטה על הקמת הוועדה הציבורית, שנתקבלה עפ"י הצעת השובתים ונעשתה לדעתו, ללא תאום וללא התייעצות עם ההנהלה.

אורי פורת גם יצא אתמול בהודעה בגנותם של חברי כנסת התומכים לדעתו בשובתים נגד הרשות.

פורת אמר בהודעתו:

יחסי הגומלין בין הפוליטיקאים לבין כתבי הרדיו והטלוויזיה – ידועים: חברי הכנסת הזקוקים בימים כתיקונם לחסדיהם של עיתונאי הרשות הם גם אלה העתידים לקבוע מה יהיה גורלם ושכרם של העיתונאים השובתים.

הצפות

(המשך מעמ' 1)

דובר העירייה מסר אתמול, כי העירייה מתכוננת להכניס חמישה גנרטורים לחמישה צמתים בעיר כדי שאפשר יהיה להפעיל את הרמזורים בצמתים לאחר הניתוק של החשמל בצומת מיד עם רדת הגשם.

הפסקות חשמל לסירוגין למשך שעה עד שש שעות היו אתמול במקומות שונים בארץ, כתוצאה ממזג האוויר הגשום והסוער.

ברוב המקרים נגרמו ההפרעות מנפילת חפצים שונים על חוטי חשמל, קריעת חוטי החשמל, התפוצצות מבודדים ועוד. בין השאר נרשמו הפסקות חשמל בבת־ים, חולון, כפר־סבא, נהריה, ובשכונות שונות בתל־אביב ובחיפה. בכל המקרים טיפלו בתקלות צוותי החירום של חברת החשמל. נזקים נגרמו אתמול בבוקר למטעים, לעצים ולחופים בכנרת כתוצאה מסופת רוחות וגשמים שהשתוללה במשך קרוב לשעה, אתמול בשעות הבוקר המוקדמות, באזור הכנרת ועמק הירדן. הנזקים נאמדים בעשרות אלפי שקלים.

כתוצאה מהרוחות והגשמים הפתאומיים, נחסם כביש עוקף כנרת ממזרח ורק לאחר שגזעי עצי אקליפטוס שנפלו מחמת הסופה על הכביש, פונו, נפתח הכביש מחדש. הסופה והגשמים גרמו גם לשיבושים באספקת החשמל ושיבושים בקווי הטלפון באזור טבריה ועמק הירדן, אך אלה תוקנו עוד במשך שעות הבוקר.

יצויין כי אתמול ירד, בפעם הראשונה השנה, גשם באזור הכנרת והעמק אולם נמסר כי הדבר עדיין לא בא לידי ביטוי במפלס הכנרת.

צ'יצ'ולינה

(המשך מעמ' 1)

את האשמה, מה רע בזה, אני שואלת. צ'יצ'ולינו פרס ביקש תמיכתם יהודי ארה"ב ושמיר כועס עליו, לפגוש שהיהודים בארה"ב ובישראל לא יזוזו ממקומם.

"אני מציעה לכם שתנסו להתיישב לשולחן השלום ולסלוח למי שאתם חושבים שהוא טרוריסט כמו שאתם רוצים שיסלח גם לכם. אני מאוד רוצה להיפגש עם צ'יצ'ולינו פרס, כי הוא נתן לי להופיע עם המופע החדיר הקטן שלי בישראל. אני, כנציגת האהבה, מייצגת את איטליה זו שאינה אוהבת נשק ואינה רוצה לראות נשק במזרח התיכון".

בתחילת מסיבת העיתונאים שהתקיימה באולם "הסיגנט" שטחה צ'יצ'ולינה את עיקרי אמונתה המגולגלת בזכות האהבה, הטבע, הסקס ומנתה את הצלחותיה הגדולות בכוכבת סרטי פורנו קשים.

צ'יצ'ולינה הגיעה הופעה מסעירה במיוחד בשמלה כפופה שנשמטה בכתונה ובלי כותנה, בשפות ארוכות תואמות, נעליים ורודות, זר ארוך בשערה, והזכוך הוורוד שהחזיקה בידה. מקרוב, עם האיפור הכבד, היא נראית צחה וזכה, ממש כמו ילדה בת הורים.

אנשי בטחון נאלצו להבריח אמש את צ'יצ'ולינה מבעד לדלת האחורית של מטוס "אולימפיק", כאשר מאות אנשים מעובדי נמל בן־גוריון צרו על מטוס הבואינג 727, שבו הגיעה חברת הפרלמנט האיטלקי לביקורה "ההיסטורי" בארץ. היא יצאה בלא שמסוכה השחורה ובלא שהראתה אפילו מקצת מנפלאות חזה השופע הנודע.

בשעה 8.10 בערב נעצר מטוסה של צ'יצ'ולינה ברחבת החניה של נמל בן־גוריון. למרות הגשם השוטף נאספו ליד כבש המטוס מאות כתבים, צלמים ואנשי טלוויזיה וכן עובדים בנמל בן־גוריון, שכולם ביקשו לחזות במחמדיה של האורחת. צ'יצ'ולינה הופיעה ראשונה בפתח המטוס לבושה חולצה ארוכה. אולם מאות האנשים לא איפשרו לה לרדת.

המשורר

(המשך מעמ' 1)

מעודנת והיא מצטיינת במוסיקאליות, במיטב מסורת השירה הרוסית.

בשנות ה־60 נעצר ברודסקי והוגלה למחנה עבודה באזור הארקטי, שם "בילה" 18 חודשים. סעיף האישום הרשמי היה "העמדת פני משורר ללא אסמכתאות אקדמיות נאותות". זו היתה גלותו הראשונה, הפנימית. ב־1972 גורש מברה"מ ומאז הוא מתגורר בגריניץ' וילג' בניו־יורק. הוא מרצה לספרות סלאבית באוניברסיטה במסצ'וסטס. ברודסקי שולט היטב באנגלית והוא עצמו מתרגם את שיריו מרוסית לאנגלית. הוא מקדיש חלק ניכר מזמנו לתרגומי ספרות לרוסית. בין השאר תרגם לרוסית את שיריו של המשורר האנגלי ג'ון דון. בזכות תרגומיו הוא נחשב למגשר בין הספרות המערבית לבין הספרות הרוסית.

ב־1985 הוזמן ברודסקי לישראל, להשתתף בכנס בינלאומי על ספרות וגולה שהתקיים במרץ אותה שנה במשכנות שאננים בירושלים. הוא ביטל את בואו ברגע האחרון "מסיבות בריאות".

ברודסקי התבשר על זכייתו בפרס בלונדון, בעת שסעד עם ידיד במסעדה סינית. הוא עושה עכשיו שבועיים בלונדון ומתארח בבית ידידו הפסנתרן אלפרד ברנדל. בין הראשונים שמהרו לברכו היתה הסופרת האמריקאית סוזאן סונטאג שהיא ידידה קרובה שלו. ברודסקי עצמו הגיב על הידיעה בהומור: "הפרס הוא צעד גדול בשבילי וצעד קטן בשביל האנושות".

ברודסקי אמר עוד, כי הוא מקווה שזכייתו בפרס החשוב תעודד ציבור קוראים גדול לקרוא ספרות רוסית. "האמינו לי, היא (הספרות הרוסית) במצב מצויין", אמר בראיון ששודר בבי־בי־סי. עוד אמר כי הוא מקווה שהמגמות הליברליות בברה"מ תתחזקנה, "אם כי צריך להתייחס בזהירות לאופטימיות הזאת".

ברודסקי הוא אחד מחתני פרס נובל הצעירים ביותר. הוא זכה בו בגיל 47.

מפעל הפיס

בהגרלת הכיס של מפעל הפיס מס 43/87 שהתקיימה ביום 22/10/87 זכו הכרטיסים הבאים:

ב"רילה + וולור" זכה המספר 144800.

בסך 10,000 ש"ח זכו המספרים:

080028	245617	261604
264797	310263	468686
642655	764884	

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים:

002627	008093	047663
050485	092867	092872
104494	105280	116651
121685	121636	122559
147499	194288	219456
222456	252966	255537
263553	267437	271938
282119	295378	304382
304942	333818	343485
349908	379142	384564
390360	390696	392212
405444	463370	466199
485637	489128	489454
500480	506344	517726
530198	534401	544509
577155	592258	653955
676920	690539	738769
767983	774963	776724
781536	786442	800296
808346	809518	820031
844783	860505	864946
870990		

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־2998, 3734, 4312, 5253.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1163 ו־151.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1163 ו־550, 701, 792.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3, 7, 9 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

נציבות שירות המדינה
מודיעה על מכרז פומבי קיבוצי
מס' מכ/7/87
למשרות מפקח/ות מס באגף מס הכנסה ומס רכוש

אזור ת"א והמרכז (כפר סבא, תל אביב, בת ים, רמלה, פתח תקוה, בני ברק, רחובות) – 50 משרות.

המשרות הן בדרגות 8־7 של הדירוג האחיד או 4־7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח; כן משולמת תוספת שכר בשעור של 30% המהווה הטבת שכר מיוחדת לעובדי מס.

מועמדים בעלי רשיון ישראלי לראיית חשבון שיסיימו את הקורס ואת תקופת הנסיון בהצלחה, ישובצו בדרגה 7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח, ריטרואקטיבית מיום סיום הקורס.

דרישות המשרה:
א. תעודת בגרות, יועדפו מועמדים שסיימו בחינות ביניים בראיית חשבון, או תלמידי האוניברסיטה בחשבונאות, כלכלה או משפטים.
ב. עדיפות לבעלי ידיעות ברמה של סוג 2 בהנהלת חשבונות מטעם משרד העבודה והרווחה.
ג. ידיעת שפות מהמדוברות בארץ.
ד. כושר קיום קשר נאות עם קהל, כושר ניהול משא ומתן.

המועמדים יידרשו לעמוד במבחנים בכתב ובעל־פה.

מועמד שייבחר יצא לקורס מרוכז אשר יימשך כ־5 חודשים, בתנאי פנימיה, ולאחר מכן לתקופת התמחות.

המועמדים שיסיימו את הקורס בהצלחה ישובצו ביחידות ויועסקו על פי חוזה מיוחד / או מינוי בפועל במשרות של משימה חלופית.

המועד המשוער לתחילת הקורס – 14.2.88.

בהתאם להוראות חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א־1981, כל מקום במכרז זה צויינו המלים מועמד או מועמדים הכוונה גם למועמדת או למועמדות.

את פרטי המכרז המלא והמחייב הנ"ל וכן טופסי בקשה ומידע נוסף, ניתן להשיג בלשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה.

הגשת הבקשות:
בירושלים, הקריה, בבנין ראש הממשלה, חדר 429; בתל־אביב, הקריה, רחוב האלוף קלמן מגן מס' 110; בחיפה, בבנין הממשלה, רחוב חסן שוקרי 11; בבאר־שבע, בבנין לשכת הבריאות המחוזית, שכונה ד' (מגורה), וכן אצל הממונים למינהל במשרדי השומה והחקירות בכל רחבי הארץ.

היום האחרון להגשת הבקשות: יום א' ט' בחשון תשמ"ח 1.11.87

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים/ות
01/62 עובדי ייצור בלתי מקצועיים
לעבודה במשמרות:
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) לאחר שירות צבאי
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה)
01/62 עובדות ייצור
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) בריאות תקינה
מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל אביב, בימים א'־ה' בשעה 8.00 בבוקר. נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי ו/או תעודת פטור.
על כל עובד/ת יהיה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שלוחה של שירות התעסוקה במקום מגוריו.
(הסעות למפעל וחזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

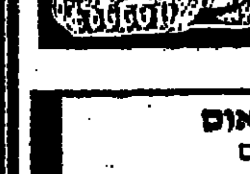

התעשיה הצבאית

לקולוסאום
דרושים
קציני בטחון
יוצאי יחידות קרביות בצה"ל.
בעלי ידע בהגנה עצמית.
03-287121

דרושה
מורה

אנשי מכירות
לשעות הערב
כרטיס כיסה לתו"ל לאחר 6 חודשי עבודה בנוסף
לרווחים גבוהים, אפשרות לבסיס + אחוזים
טלפון: 03-614239

קופת חולים מכבי
דרושים
רופאים מומחים
למשרות הבאות:
1. רנטגנולוג
למשרה מלאה בסניף רמת־גן.
2. קרדיולוג
למשרה מלאה בסניף רמת־גן.
3. רופא ילדים
לחצי משרה בכפר־סבא.
4. רופא ילדים
באילת למשרה מלאה.
5. רופאים כלליים
לאזור המרכז.
6. רופאי ילדים
לאזור המרכז.
● המעוניינים יפנו בכתב למרכז קופת "מכבי" רח' בלפור 10 ת"א עבור סגל רופאים או טלפונית – טל' 03-292911 שלוחה 224 או 269, לגב' אבני או למר לוי.

למוסד ממלכתי באיזור רחובות
דרוש משק משמעת
הכישורים הנדרשים:
משוחרר צה"ל בדרגת רס"ל/רס"ר
רצוי נסיון במש"ק רכב/הובלה
מגורים באזור המרכז
נכונות לעבודה מעבר לשעות מקובלות
★ ★ ★
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2199 רחובות מיקוד 76121
– סודיות מובטחת –

המלונאי בע"מ
החברה לשרותי כח אדם בתיירות
למלון 4 כוכבים בירושלים
דרושים
★ מנהל כללי – בעל נסיון בניהול מלון 4 כוכבים
★ שף מטבח – נסיון כשף/סו שף
★ מבקר פנים – בוגר מנהל בתי מלון
נא לפנות בצירוף קורות חיים מפורט לת.ד. 7581 ירושלים.
בוא נדבר "מלונאית"

SANSUI
דרושים
אנשי מכירות
בענף הסטריאו
בעלי נסיון
03-242706, 03-233961
דיזנגוף 80 בע"מ, בן יהודה 84 ת"א

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מודפלס/ת
בעל/ת נסיון במערכות ממוחשבות.
השכר יקבע בהתאם לכישורים של המועמד/ת.
נא לפנות בציון קורות חיים בכתב יד לת.ד. 2761 רמת גן עבור מנהל חשבונות.

לחברת בניה ארצית
דרושים לאזור המרכז וירושלים
★ מהנדסי ביצוע מנוסים
★ מזכירה מיומנת ומנוסה
★ מנהלי עבודה מנוסים
(לירושלים)
★ טכנאי מנוסה לעבודה בשטח
טלפון: 03-723184, 03-730521
02-639977, 02-699005

מיימון לא מגיב לשמועות כי איים לפרוש מהשב"ס

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

נציב שירות בתי הסוהר, גונדר דוד מיימון, סירב להתייחס לשאלה בדבר כוונתו לפרוש מן השירות. כמו כן סירב להתייחס לשאלה בדבר הישגיו בתקופת כהונתו.

בתשובה לשאלה אחרת אמר מיימון: „לפי שעה גזרתי על עצמי לא לעסוק בביקורת גלויה על אלה שעזבו את השירות, כמו על נסיבות עזיבתם. אני רואה לפני את העתיד".

בתשובה לשאלה על ההיקף הרחב של פרישת סוהרים משורות בתי־הסוהר בתקופת כהונתו, ענה מיימון: „תופעת הפרישה אינה חדשה. תנאי העבודה השוחקים, הפוגעים בבריאותם של הסוהרים, סידורי העבודה הקשה הפוגע במשפחותיהם, שכר ירוד ופיתויי תעסוקה מחוץ לשירות – כל אלה גורמים לפרישה". מיימון ציין גם כי האוצר אינו מממש את המלצותיו להוסיף כמה מאות תקנים לשירות בתי הסוהר".

על הבריחות הרבות מבתי־הסוהר בימים אלה אמר מיימון: תקלות קרו, קורות ויקרו בכל שמדובר בחומר אנושי קשה הנפלט מן החברה וככל שאלה יהיו סגורים, כן יגבר עיסוקם בחיפוש בתי מילוט שבחלקם יצליחו ובחלקם ייכשלו.

רשימה על אודות ניצב מיימון ותקופת כהונתו בשירות בתי הסוהר – מתפרסמת היום ב„דבר־השבוע".

אסיר נדקר למוות בידי שכנו לאגף בכלא איילון

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

סלימאן סלמאן אבו־רביעה (31), בדואי משבט אל־הוזייל, השפוט לשתי תקופות של מאסר עולם, נרצח אתמול באגף ההפרדה שבכלא איילון ברמלה, על ידי שכנו לאגף – אברהים עלי ג'יברין (20).

האסיר נדקר אתמול בשעה 14.30 בדוקרן במסדרון אגף ההפרדה על ידי שכנו לתא. הדוקרן ששימש לרצח נתפס על ידי חוקרי המשטרה ואנשי שירות בתי הסוהר, שפתחו בחקירה מיד, עם חשיפת מקרה הרצח. נציב שירות בתי הסוהר גונדר דוד מיימון הגיע למקום הרצח זמן קצר לאחר המקרה.

הנרצח היה תושב שבט אל הוזייל שבנגב. הוא שפוט לשתי תקופות של מאסר עולם בעוון רצח. הוא רצח בשנת 1977 סוכן דלק בחולון וב־1982 הוא רצח אסיר בכלא באר־שבע, סעאד קוסמה. בשנת 1983 הוא היה בין הבורחים שקפצו מעל לחומת כלא באר־שבע ונעלמו ל־27 יום. הרוצח אברהים עלי ג'יברין הוא בדואי תושב חיפה השפוט למאסר עולם לאחר שהורשע ברצח יוסף שעיו – סוחר תכשיטים מחיפה.

שני לבנונים נהרגו ו־13 נפצעו ממוקשי צה"ל ביעטר

מאת שמעון ויים, סופר „דבר" בצפון

שני תושבים לבנונים נהרגו ושלושה־עשר אחרים נפצעו, חלקם באורח קשה, בשבוע האחרון כאשר עלו על מוקשים שהציב צה"ל באזור מוצב שפינו חיילי צד"ל לפני למעלה משבוע ליד הכפר יעטר, על גבול אזור הבטחון בגזרה המרכזית של דרום לבנון. כל הנפגעים הם תושבי אזור הבטחון.

כזכור, הורה מפקד צד"ל, גנרל אנטואן לחד, לחייליו לפנות שני מוצבים קדמיים בצפון אזור הבטחון, כמחווה של רצון טוב כלפי תושבים הקלאים באזור לאחר שאלה התלוננו כי העימותים בין צד"ל למחבלים באזור גורמים להם נזקים כבדים ומבריחים אותם מהאזור.

מיד לאחר הפינוי, תפסו חיילים של יוניפי"ל את אחד המוצבים ואילו מוצב שני נסגר על־ידי צה"ל שאף הטמין סביבו מוקשים למנוע תפיסתו על־ידי גורמים עויינים. תושבים לבנונים מהאזור שלא ידעו על הטמנת המוקשים ולא דווחו על כך, ביקשו לבקר במוצב שהפך לאימת האזור ולצפות ממנו על האזור. בפרוצת השבוע ביקרו במקום תושבים רבים ושניים מהם נהרגו בהתפוצצות מוקשים ואחרים נפצעו.

גורמים ביוניפי"ל אמרו כי למרות מקרים אלה, שורר בתקופה האחרונה שקט כמעט מוחלט באזור ולדברי אנשי האו"ם, זו עדות לכך שאנשי צד"ל היוו את הגורם המתסיס הפרובוקטיבי באזור ויציאתם היא שהביאה לשקט באזור.

לאחר חודש של רגיעה:

הפגנות החרדים נגד הקרנת סרטים בשבת – מתחדשות

מאת יורם לוי סופר „דבר" בירושלים

לאחר חודש של רגיעה יחודשו הערב הפגנות החרדים בירושלים נגד הקרנות הסרטים בלילות שבת בעיר.

אגודת־ישראל מתכננת הפגנה [illegible] ליד בית־אגרון. ההפגנה מתקיימת בתיאום עם המשטרה, ולמרות זאת יוצב כוח ניכר למנוע כל עימות בין המפגינים לחילונים שיבואו לסרט.

העדה החרדית תצטרף גם היא להפגנה, אך בשבת תקיים פעולות מחאה נפרדות. בד"ץ של העדה החרדית הורה לאנשיו לצאת בשבת אחה"צ אל הרחובות ולמחות בצעקות „שאבעס" על הקרנת הסרטים. החרדים ימנעו מלהתאסף בקבוצות גדולות, כדי לא לתת למשטרה עילה לפזרם.

הערב יחודש קולנוע „אורנע" את ההקרנות לאחר שהסתיימו בו השיפוצים. כמו־כן יתקיימו הופעות בכיכר־שמואל, צוותא, מועדון [illegible], הסינמטק ובית אגרון.

במקביל לא יוזו השבת קונצרטים אך הם יחודשו בשבועות הקרובים לאחר ההצלחה של האירוע לפני שבוע.

במטה המאבק למען חופש התרבות מקווים שבשבת ירדו גשמים שירתיעו את החרדים מלצאת להפגנות.

„כור" ליועץ המשפטי: הסר החסינות של ח"כ שמאי

★ בגלל האשמותיו נגד מנכ"ל הקונצרן, ישעיהו גביש

מאת חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

עורכי־הדין רם בבלי והרצל בסמי פנו אתמול ליועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש בשם מנכ"ל „כור" ישעיהו גביש ו„כור" כי יזום את הסרת חסינותו של חה"כ יעקב שמאי (ליכוד), לצורך הגשת קובלנה פלילית נגדו.

העותרים מבקשים לתבוע את ח"כ שמאי בשל דברים שאמר במסיבת עיתונאים במהלכה האשים את מנכ"ל „כור" ב„ניצול לרעה של מעמדו הבכיר וכספי הקונצרן כדי לסייע למקורבים אישיים". הם טוענים כי למידע שמסר ח"כ שמאי, המכהן כיו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות, לא היה שחר וכל מטרתו לפגוע אישית במנכ"ל „כור" ולהשמיץ את דרך ניהולו של הקונצרן.

הפרקליטים גורסים כי „הגיעה העת לקבוע סייגים מה מותר ומה אסור לחבר כנסת שעה שהוא עוסק בענייני הפרט ומה הן זכויותיו של אותו פרט המבקש להגן על שמו הטוב בפני המתנכלים לו תוך נסיון לחסות תחת המטריה של חוק החסינות".

דובר סיעת הליכוד בהסתדרות אמר בתגובה: „ח"כ שמאי כבר הודיע ל„כור" כי נתן ליועצו המשפטי ייפוי כח מלא לפעול בשמו להסרת החסינות, כדי שאפשר יהיה לברר בבית המשפט את פרשת הרכישה של חברת 'הורנס' על ידי 'כור'. שמאי גם יפעל לזירוז ההליכים של הסרת החסינות".

צור תקף את נחמקין על טיפולו הכושל במשבר ההתיישבות

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני ממשלה

שר הקליטה יעקב צור תקף בישיבת „שרינו" שלשום את שר החקלאות אריק נחמקין והטיח בו ביקורת קשה על טיפולו הכושל בפתרון המשבר בהתיישבות.

צור התריע מפני התמוטטותם של הישובים הצעירים בקו העימות ותבע מנחמקין לפעול לחיסול הסחבת במשא־ומתן עם האוצר על הקמת מינהלת ההסדר להתיישבות.

ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעון פרס, התערב בחילופי הדברים בין השרים נחמקין וצור והבטיח שהוא יזמן בהקדם את שר האוצר משה נסים לפגישה אתו ועם השרים נחמקין וצור לדיון בסיוע לישובים בקו העימות.

יצויין, כי הרקע להתקפתו של צור על נחמקין נעוץ בהצעה לסדר־היום של הממשלה שהגיש צור לפני שבועות מספר, ועל־פיה יופרדו ישובי קו העימות משאר הישובים הנתונים במשבר ותוענק להם ערבות מדינה בסך 350 מיליון ש"ח לפריסת חובותיהם.

נסים, שרצה למנוע העלאת ההצעה על סדר־יומה של הממשלה, בתורה, פנה אל נחמקין וביקשו לשכנע את צור להסיר את הצעתו, אך צור סרב. עתה תובע צור מפרס לתמוך בהעלאת ההצעה לסדר־היום של הממשלה בנימוק שיש בה מילוי חובת מינימום כלפי הישובים בקו העימות, אפילו לא תשיג רוב בהצבעה בממשלה.

צוות האוויר שחנך הקו לפולין ביקר באנדרטת גיטו וארשה

מאת אריה אויר, סופר „דבר"

קברניט פלים שואה ממוצא פולני, שכל משפחתו הושמדה על־ידי הנאצים, חנך אתמול את הקו הישראלי הישיר בין תל־אביב לוארשה. שלטונות פולין אף נענו לבקשתו של הקברניט אמנון שמיר וערכו סיור קצר לו ולצוותו, סיור שבמהלכו ביקרו אנשי „אל־על" במצבת־הזיכרון לגבורי גטו וארשה.

על הביקור המרגש סיפר אמש הקברניט, שעה קלה לאחר שהנחית את מטוס ה„בואינג 737" בנמל בן־גוריון. עם הצוות נמנו גם הקברניטים פרדו וייזנברג והקצין הראשון יהון שמעוני ובן ארבעה דיילים.

המראת המטוס מוארשה חזרה לתל־אביב התעכבה ב־50 דקות בשל תקלה ביורוקרטית: פקידי נמל וארשה לא מצאו את האישור על תשלום אגרות־החניה, שהוסדר עוד לפני כן. כאשר התבררה הטעות, התנצלו הפולנים וב„אל־על" אמרו אמש, כי תקלה כזאת יכולה לקרות בכל מקום.

טיסה 561 יצאה אתמול בשעה 8.30 בבוקר עם 36 נוסעים והגיעה לוארשה כעבור ארבע שעות ועשר דקות, לאחר שעברה בשמי יוגוסלאוויה, רומניה, הונגריה וצ'כוסלובקיה. בתום שהות של שעה ועשרים דקות על הקרקע, שהות שכללה כאמור את הביקור באנדרטה לגבורי גטו וארשה, המריא המטוס חזרה לארץ עם 43 נוסעים, כולם אנשי המגבית באוה"ב, שביקרו בפולין. המטוס עבר אותה הדרך ונחת בנמל בן־גוריון בשעה 6.15 בערב. טיסת הבכורה לוארשה חזרה הוגדרה כולה כטיסת מחלקת־עסקים ולנוסעים הוגשה שמפניה.

ראש קבוצת אנשי המגבית מוד פרידקין סיפר בהגיעו לארץ, כי קבוצתו נמנית עם 290 אנשי מגבית אמריקאיים, שהתפצלו לביקור בארצות שונות בגוש המזרחי במסגרת סיור „שורשים". הם יקיימו בשבוע הבא דיונים בארץ וישובו אחר כך לאוה"ב.

אחמד פרשי הובא למנוחות בכפרו האלוף מרדכי: דרכו תהיה לסמל

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

„כשהודעתי לך שאני והנהג לכודים בשטח, לא הססת להגיע ובאת להציל אותנו. אחר כך אמרתי לך לאפשר את כניסת כלי הרכב האחרים לתוך השיטפון. כשראית אותם במצוקה שוב לא היססת להציל אותם אבל יד הגורל האכזרית הקדימה אותנו ואנחנו לא יכולנו להציל אותך. אני מבקש ממך סליחה ומקווה שתסלח לנו".

במילים אלה הספיד אתמול אלוף משנה מוחמד כנען, מפקד חטיבת הערבה את קצין המבצעים של החטיבה, סרן אחמד פרשי (26) תושב הכפר אבו סנאן שגופתו נמצאה שלשום באגם נחל נקרות לאחר ארבעה ימי חיפושים.

על קברו הטרי שבכפרו אבו סנאן הועלה אתמול אחמד פרשי לדרגת רב סרן על ידי אלוף פיקוד הדרום יצחק מרדכי.

אלפים רבים מבני העדה הדרוזית, שייחים נכבדים, ראשי מועצות מקומיות, חיילי חטיבת הערבה, שוטרים קצינים וצוערים משירות בתי הסוהר, שופטים והח"כ אמאל נאסר א־דין, ליוו את אחמד פרשי בדרכו האחרונה. איש מבין חברי הממשלה לא נכח בטקס. ההלויה שנערכה באיפוק רב, נוהלה בטקס צבאי כלא כאשר ששה סרנים נשאו את הארון.

מפקד החטיבה הוסיף בדברי ההספד, כי מעשהו של רב סרן אחמד פרשי סימל ערך נעלה, כאשר הציל את חייהם של אחרים, אותו ערך שצה"ל מחנך אליו גם כשהדבר כרוך בסכנה גדולה.

מפקד החטיבה גילה עוד כי לפני מספר שבועות, כאשר אחמד פרשי עמד לסיים את תקופת שירותו, הוא פנה אליו כדי להשתחרר מהצבא אולם הוא היה זה ששכנע אותו להישאר בצבא. „המעשה שלך ישמש נר לרגלינו לדורי דורות. שוב, אנו מבקשים ממך סליחה ומחילה" אמר המח"ט.

אלוף פיקוד הדרום יצחק מרדכי אמר, כי אחמד פרשי הביא כבוד רב לבני העדה הדרוזית ולמפקדים בצה"ל. „רק טבעי היה שאחמד קפץ להציל אנשים שהיו בסכנת חיים. הוא הצליח להציל את כל אלה שמסביבו, רק את חייו לא הצליח. דרכו תהיה לסמל ולדוגמא לחיילים ולקצינים. כולנו חייבים להתלכד סביב אישיותו של אחמד וכל מה שהוא סימל במעשיו".

ההלויה הסתיימה בשלושה מטחי כבוד, לא לפני שבן דודו של אחמד סרן מוחלד נסיב, הודה לאנשי מושב עין יהב שלא חסכו במאמצים כדי לערוך חיפושים נרחבים אחר אחמד פרשי במהלך ימי היעדרותו.

ארונו של הקצין הדרוזי נישא על כתפי חבריו ליחידה (צילום: אורי נבו)

בשבוע הבא – עיצומי רופאים אחיות וקלינאים בכל בתיה"ח

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

אחיות בתי חולים נתנו אתמול התרעה אחרונה למשרד הבריאות, האוצר והאיגוד המקצועי בהסתדרות, שאם לא ינקטו את היוזמה הדרושה יתחיל הצמצום ב־25 אחוז בכל הפעילויות ביחידות, בחדרי ניתוח, במרפאות ובאשפוז בכל בתי החולים הכלליים, הפסיכיאטריים והגריאטריים בארץ באמצע השבוע הבא. עיצומי רופאי בתי החולים של קופת חולים יתחילו גם ביום א', אולם מקווים ששובו של מזכ"ל ההסתדרות לארץ אתמול יחיש מציאת הפתרון. במוסדות הממשלתיים ישבתו ביום א' המעבדות הרפואיות וקלינאי התקשורת יתחילו לשבש את סדרי עבודתם.

לסופרת „דבר" נודע, כי השלב הראשון של תוכנית האחיות, המבוססת על צימצום מיטות אישפוז נומינליות, במקביל להפעלת משמרת עבודה גמישה של 36 שעות לשבוע, אמור היה להתבצע כבר ביום א' הקרוב, אולם ראשי חטיבת אחיות בתי החולים נעתרו לבקשת סמנכ"ל משרד הבריאות, שלמה כבבי והשאירו פסק זמן. כוונתם, שהממונה על הסכמי השכר ישב איתם בכגמה להגיע ליישום מיידי של כל הסעיפים מההסכם שנחתם לפני שנה, ביניהם 36 שעות עבודה בשבוע במשמרות גמישות, קביעת תשלום עבור שעת עבודה נוספת ועידכון תוספות שונות, כולל תוספת משמרת.

האחיות האחראיות על מחלקות וחברי ועדי עובדים שמעו אתמול מראשי החטיבה הנחיות לביצוע התוכנית בכנס ארצי שנערך בתל השומר. הפעלת התוכנית תיעשה בשלבים, ועל כל שלב תהיה הודעה נפרדת ובה הנחיות אופרטיביות. בד בבד עם סידור עבודה גמיש בן 36 שעות עבודה שבועיות למשרה מלאה של אחות, 18 שעות לחצי משרה ו־27 שעות לשלושת רבעי משרה. לרשותה של האחות האחראית יעמדו חוליות של אחיות בוועד שיסיירו מדי יום במחלקות. הדוברים ציינו כי האחיות שואפות להגיע לשיתוף פעולה בביצוע התוכנית עם מנהלי בתי החולים, מנהלי מחלקות וגם עם משרד הבריאות. במקרים שלא יקבלו שיתוף פעולה תעזובנה האחיות את המחלקה ויעברו לתגבר מחלקות שיעבדו עדיין במסגרת הנוכחית של 40 שעות לשבוע.

„אנחנו לא יוצאות לשום מאבק, לא שובתות, אלא עומדות על זכותנו לעבוד כפי שלימדו אותנו וכפי שסוכם בהסכם העבודה שנחתם לפני שנה", אמרה מזכירת החטיבה אילנה כהן. היא טענה, שלמשרד הבריאות אין כל תוכנית להבראת מערכת הבריאות וראשי המשרד עוסקים „בכיבוי שריפות" בלבד. לדבריה המסקנות של ועדות שונות, שבדקו את תיפקודה של מערכת הבריאות ובעיותיה „הוכנסו למגירות". היא אמרה: „נכתיב למערכת את מה שהיא לא מעיזה לעשות. החובה הבסיסית שלנו אינה למעסיק, ולא למדינה אלא לחולים ולמקצוע הסיעוד".

רופאי בתי החולים של קופת חולים טוענים, כי מזה מספר ימים הופסקו המגעים בינם לבין הנהלת קופת חולים. הם קבעו אתמול את לוח העיצומים למחצית השבוע הבא. ביום א' יעבדו הרופאים במתכונת שבת בבית החולים „מאיר", ובשני בתי חולים גריאטריים – „בית רבקה" ו„הרצפלד". ביום ב' ב„בילינסון", „הכרמל" ובית החולים הפסיכיאטרי „טלביה". ביום ג' ב„קפלן" ובבית החולים השיקומי „לוינשטיין".

אתמול לא היתה כל תזוזה בסכסוך הסתדרות הביוכימאים והמיקרוביולוגים עם משרד הבריאות. העובדים עומדים להשבית את המעבדות הרפואיות במוסדות הממשלתיים בצפון הארץ מיום א' לשלושה ימים. קלינאי התקשורת, שמטפלים בבתי החולים הממשלתיים בחולים עם בעיות שמיעה, קשיי דיבור ותקשורת, מחריפים ביום א' את מאבקם, לאחר שמנהלי בתי החולים סירבו ליישם את ההסכם של קלינאי התקשורת עם משרד הבריאות על תוספת תשלום. הם משתכרים לחודש בין 200 עד 400 ש"ח, אולם מנהלי בתי החולים דורשים ממשרד הבריאות תוספת תקציבית לצורך מימוש ההסכם עם קלינאי התקשורת.

נדחתה צעדת נעמ"ת

צעדת נעמ"ת, אשר עמדה להתקיים בשבת הקרובה בחיפה בוטלה בשל תנאי מזג־האויר.

הצעדה, שעמדה בסימן דרישת נעמ"ת לנקיטת צעדים נמרצים לשלום, תתקיים בקרוב ועל כך תתפרסמנה הודעות בנפרד.

ניתוח להפריד תאומות סיאם

[illegible] (ע"ד). – שתי תאומות סיאמיות באינדונזיה, שהיו מחוברות בראשיהן, הופרדו בניתוח של 11 שעות, בו נטלו חלק 41 רופאים בבית חולים בג'קרטה – נמסר אתמול.

חופשה בשווייצריה הקטנה

3 ימי אירוח נהדרים ומלאי פעילויות ב- -.65 ש"ח ליום*

נוף משגע • תכנית אמנותית • בינגו • ביקור בבזארים בכפרי הדרוזים • מגרש טניס • 4 ארוחות ליום • מטבח כשר • דיאטה לפי דרישה.

*כל זאת כלול במחיר של -.195 ש"ח עבור 3 ימים (מיום א' עד יום ד' בבוקר) לאדם בחדר זוגי, כולל מע"מ ודמי שרות.

ילדים עד גיל 12 בחדר ההורים - 50% הנחה.
תוספת לחדר יחיד: -.7 ש"ח ליום.
אם תרצה להשאר עוד - נציע לך מחיר מיוחד.

המחזורים הבאים מתחילים ב-8 וב-15 לנובמבר.

בוא ותהנה מהיופי והשקט, בוא לטבול בחורשות ובירק בנוף ההררי הידוע כ"שווייצריה הקטנה". הרחק מן ההמון הסואן, בלב הפארק הלאומי אך עם כל הנוחיות של מלון נופש

במרחק 20 דקות בלבד מחיפה

יערות הכרמל
מלון לנופש, חופש והבראה
טל. 04-229144-8

למוזמנות אורחינו מאזור תל-אביב: אוטובוס ישיר יוצא מהתחנה המרכזית בתל-אביב יום-יום בשעה 08.40.

ואלדהיים היה שקרן [illegible] ושאפתן עלוב – אך [illegible]

לונדון, (עיט ורויטר־עתי"ם). – נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים היה, בהיותו מזכיר האו"ם, „שאפתן עלוב [illegible]" והוא „שיקר משך קרוב ל־40 שנה על [illegible] מלחמת העולם השנייה", כתב סר בריאן ארקהארט, שהיה סגן מזכיר האו"ם מ־1974 עד 1986, [illegible] ביום חמישי בלונדון.

לגבי האשמות שהועלו נגד ואלדהיים [illegible] הפרו־נאצי, מדגיש סר בריאן, כי „ברור [illegible] שיקר במשך 40 שנה על עברו במלחמה [illegible] כי האמת תפריע לו ברדיפתו השאפתנית [illegible] ציבוריים".

ארקהארט, בריטי שכיהן כיועץ ראשי [illegible] כלליים של האו"ם משך יותר מ־40 שנה [illegible] האו"ם לשעבר „שאפתן עלוב ובעל [illegible] ואלדהיים הסב נזק עצום לא רק לארצו [illegible] חלק מהאשמה יש להטיל על המעצמות [illegible] לבדוק כראוי את הרקע הביאוגרפי של [illegible] הגרמני, מינו אותו בראש הארגון [illegible] בעולם, הדגיש.

ארקהארט פרש אשתקד לאחר שהגיע [illegible] כללי לעניינים מדיניים מיוחדים. הוא [illegible] במארגן של כוחות השלום של האו"ם.

מי שהיה עוזר בכיר לנשיא יוגוסלביה [illegible] בתקופת מלחמת העולם השנייה, אמר [illegible] קורט ואלדהיים ידע לבטח על [illegible] כאשר שירת באזור הבלקאן בצבאו של היטלר.

דז'ילאס, המבקר עתה בישראל, אמר [illegible] קוזארה ההררי, ידע בחודשי הקיץ של [illegible] הרגו אלפי לוחמי כוחות המחתרת [illegible] גירשו מאות אלפי תושבים.

„כל אחד לבטח ידע מה שהתרחש. [illegible] קצין מודיעין כדי שתדע. כל חייל ידע [illegible] כל תושבי האזור ההררי ידעו על כך". [illegible] מי שהיה סגנו של טיטו בתקופת המהפכה.

דז'ילאס הוא הראשון מבין עוזריו של טיטו [illegible] להאשמות נגד ואלדהיים מצד יוגוסלביה. [illegible] בירושלים, כי קיים בסיס איתן להאשמות [illegible] הקונגרס היהודי העולמי. „אני יודע [illegible] על־ידי אנשים מוסמכים ואחראים – [illegible] דז'ילאס.

גיל פוקס [illegible] בשביתת [illegible]

רוצה לשבת עם אנשי [illegible]

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" [illegible]

גיל פוקס, הנאשם ביחד עם [illegible] המונית חמים ותודגני פתח השבוע [illegible] תל־מונד.

פוקס נשפט למאסר עולם בדצמבר [illegible] חומרת עונשו ידון בבית המשפט [illegible] רעב מאסר ולטענתו תא הכלא שלו [illegible] והוא נתון להטרדות.

הוא קובל גם על כך שלא ניתן לו להכלא [illegible] אנשי המחתרת היהודית. יצויין, כי [illegible] שירה סיל על אוטובוס בירושלים והרג [illegible] עונשו יחד עם אנשי המחתרת.

שני צעירים נעצרו [illegible] שניסו להבריח חשיש [illegible]

מאת שמעון ויים, סופר „דבר" בצפון

שני צעירים [illegible] נעצרו אתמול על־ידי המשטרה בחשודים [illegible] בשווי של כעשרת אלפים דולר מלבנון [illegible].

השניים נעצרו בעת שהסתובבו בנסיבות חשודות לגדר הגבול ליד מטולה. סיור של צה"ל שעבר [illegible] בשניים ומפקדו שאל אותם למעשיהם. [illegible] הם שומרים על מטעי התפוחים הסמוכים. [illegible] בהם.

השניים נלקחו לחקירה ובלשים של [illegible] למקום, גילו שקית ובה עשרת אלפים דולר [illegible] שבהם, ככל הנראה, התכוונו השניים לקחת [illegible] שיקבלו. תצפית שהוצבה במקום. [illegible] שעשה דרכו לכיוון נקודת המפגש ליד גדר [illegible] משהבחין בהתקהלות במקום, נמלט מהאזור.

הגברת מעורבות – [illegible] מושב חבר הנאמנים [illegible] אוניברסיטת חיפה

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

נשיא המדינה, אנשי [illegible] חברים־משקיפים מהארץ ומחו"ל [illegible] באוניברסיטה חיפה, שייפתח ביום א' [illegible] ימים. המושב ידון בבעיות תקציביות. [illegible] האוניברסיטה בתחומים שונים [illegible] יושם דגש על הגברת המעורבות [illegible] בחיי החברה והידוק הקשר עם [illegible] הסטודנטים.

יוענקו תוארי דוקטור כבוד לפילוסופיה [illegible] אולמן, לפרופ' אפרים א. אורבך [illegible] מחו"ל: תיאודור ופלורנס באומריטר. [illegible] דוד סלה. כל החמישה פעילים גם [illegible] ודוד סלה יקבל את התואר כאות הוקרה [illegible] הקהילה היהודית בעיראק, באיטליה ובבריטניה.

בין האירועים הרבים שייערכו [illegible] הנחת אבן פינה למרכז הסטודנטים [illegible] הקתדרה של העולם הנוצרי להתפתחות [illegible] בטקס יונצח שמו של פרופ' וידרא [illegible] לחקר הכפנות התעופה על שמו.

שש חברות באירופה [illegible] טכנולוגיה מתקדמת [illegible]

וואשינגטון (ע"ט) – מסחרת [illegible] חברות אירופאיות הפרו, בעקבר [illegible] של קוק"ם וועדת התיאום לפיקוח [illegible] של ציוד טכנולוגי מתקדם [illegible] ה„וואשינגטון פוסט".

היצוא הבלתי חוקי נחשף במסגר [illegible] נורווגיה לגבי הפעילות של מפעל [illegible] חברה זו הואשמה ביצוא ציוד [illegible] „צוללות שקטות". גם חברת „טושיבה" [illegible] בפרשה זו.

חמש החברות האירופיות שזוהו [illegible] הן חברות ממערב־גרמניה, איטליה, בריטניה [illegible].

קורס ליזמות [illegible] טכנולוגיות – [illegible]

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

בטכניון נפתח לראשונה קורס ליזמות [illegible] הגדולים במכון, הפתוח לסטודנטים [illegible] נרשמו כ־500 סטודנטים לקורס זה. [illegible] מפעלי תעשייה ובוגרות רבים אחרים [illegible].

מטרת הקורס היא לעודד סטודנטים [illegible] הנוטים לממש יוזמות טכנולוגיות [illegible] הישראלית. הקורס אמור להמחיש [illegible] להכיר כאשר מתכוננים לבצע יוזמה [illegible] הקורס מקווים שבוגריו יתעוררו [illegible].

هكذا من الأصل

מכדן מן الاجيال

המשטרה אתגר

דרושים

סטודנטים
לתפקידי תנועה

העבודה במשרה חלקית וניתן להתאימה לתוכנית הלימודים.
שכר התחלתי של כ־500 ש"ח (לחצי משרה) וכן הטבות כספיות ותנאי שרות מעל למקובל במגזרים אחרים.
לקבלת פרטים נוספים יש לפנות לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים.
תל אביב רח' הרכבת 14 טל 03-628290
ירושלים רח' המלך ג'ורג' טל. 02-44433
חיפה רח' העצמאות 82 טל. 04-661067
רחובות-רח' הרצל 206 טל. 08-487488
באר שבע רח' העצמאות 55 טל. 057-32521

הצטרף למלחמה בתאונות הדרכים
סודיות מובטחת.

U-MAN

עבור אחת מלקוחותינו,
הוצאת ספרים דינאמית ומצליחה בת"א
דרוש/ה

עוזר/ת מנהלי/ת
לתפקיד אחראי/ת הפקת ספרים

התפקיד עצמאי מאד, אחראי ומעניין, הכולל קשר עם ספקים, בתי־דפוס וכריכיות, פיקוח על כל שלבי ההפקה ועמידה בלוח־זמנים. יתרונות: כושר ארגון, יחסי־אנוש מעולים, ידיעת השפה האנגלית והשכלה תיכונית למחות – הכרחיים.
רקע בהוצאה־לאור ו/או גרפיקה – יתרון.
אתגר רב, תנאים טובים ואפשרויות קידום למועמד/ת המתאים/ה.
לפנות לאתי – טל. 03-297741. מישרה 883.
סודיות תשמר בקפידה.

לחברה תעשייתית מן המובילות בדרום
דרושים למחלקה כללית

כלכלן
למנהל צוות עובדים

כלכלן
(אפשרי סטודנט שנה ב' ומעלה)

כשורים ודרישות:

- השכלה אקדמית בכלכלה / תעשיה וניהול
- נסיון / ידע בבדיקות כדאיות של פרוייקטים
- ידע בתקציב / תמחיר
- ידע בעבודה במערכות ממוחשבות
- כושר נתונה אנליטי.

סודיות מובטחת.
מועמדים העונים לכישורים המבוקשים מתבקשים לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 744 באר־שבע.
מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד

מנהל
מחלקת אחזקה

דרוש למפעל פרמצבטי.

הכישורים הדרושים:
★ הנדסאי/מהנדס מכונות
★ נסיון בניהול עובדים - הכרחי

על המועמדים המתאימים לשלוח בכתב קורות חיים
לת.ד. 4397 ת"א 61043
עבור גליק

MANAGEMENT AND MARKETING INSTITUTE
מכון סקר לניהול ושיווק בע"מ

עבור לקוחתנו חברה בינלאומית להפצת שפות נודה
דרושים

מנהלי/ות מכירות

הכשורים הנדרשים:
★ נסיון במכירות ובארגון צוות מכירות.
★ רקע שיווקי רחב (מוכח).
★ יחסי אנוש מעולים.
★ עדיפות להשכלה על־תיכונית.
★ עד גיל 40, פנוי להתחלת עבודה מיידית.

המועמדים ידרשו לעבור קורס במכירות, ארגון וניהול במשך 3 חודשים. בזמן הקורס יקבלו המשתתפים – 1,300 ש"ח לחודש ולאחריו יקבל כל אחד מינימום

3,000.- ש"ח לחודש

התפקיד מיועד לאדם המוכן לקבל עליו סמכויות רחבות בחברה הנמצאת בתנופת גידול והתפתחות.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ותמונה למכון סקר וניהול, ...

חשוב למחוותות
אנחנו מקיימים
הבטחות!

אם את מלחימה/מחוותת
יוצאת צבא או בעלת שנתיים
נסיון במפעל תעשייתי,
יש לנו עבורך
הצעת עבודה רצינית,
עם: הכנסה טובה,
הרבה יחס חם, שלל
הטבות ומלוא התנאים
הסוציאליים, כחוק.
וחשוב מכל. אמינות.
אנחנו מקיימים כל
מה שאנחנו מבטיחים.
ללא יוצא מהכלל.
ואנחנו מבטיחים הרבה.
אז אם את בעלת נסיון
ומעוניינת בעבודה טובה,
לתקופה ארוכה
עם אפשרות למשמרות,
פני אל מנפאואר בהקדם.
זה משתלם!

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

ימים א'-ה': 14.00- 08.00
תל-אביב: רח' אידלסון 13, טל. (03)298877
ירושלים: רח' החבצלת 5, טל. (02)233436
חיפה: רח' העצמאות 104, טל. (04)530051

יותר טוב מנפאואר

ADMARK

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים
כתובת: ת.ד. 4665 תל אביב 61046

לתשלובת תעשייתית גדולה
דרושים

2 מנהלי אחזקה מפעליים

דרישות התפקיד:
– מהנדס מכונות.
– נסיון קודם בנהול אחזקה בתעשיה והפעלת צוות עובדים.

מקום העבודה:
פתח־תקוה, נתניה.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

THE DANS
★ ★ ★ ★ ★
חברת מלונות דן בע"מ

למלון דן כרמל
דרוש/ה

שף / אחראי
קופי־שופ

כדרש נסיון קודם במלונות 4־5 כוכבים
תנאים הולמים למועמד/ת המתאים/ה.
נא לפנות לבועז מנהל כ"א בטל' 04-386211.

דרושים

מזכירה
למחלקת המכירות

שליטה בעברית ואנגלית כולל הדפסה.
דינמית, עצמאית, בעלת יוזמה ונסיון בעבודה עם לקוחות

משרה מלאה (08:00-17:00); 5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות לטל: 03-343705
סודיות מובטחת

תים team איתור והערכת מנהלים בע"מ
Data General

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים

למפעל מתכת באזור צפון הארץ
דרוש

מנהל תפ"י

– מהנדס תעשיה וניהול.
– נסיון של מעל 5 שנים בתפקידי נהול יצור ו/או נהול תפ"י.
– רקע ונסיון קודם במערכות ממוחשבות.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה בתחום האלקטרוניקה דרוש

מנהל אחזקה

כישורים:
- מהנדס מכונות
- בעל נסיון של 5 שנים לפחות בניהול אחזקה של ציוד טכנולוגי רב ומגוון וכן של מערכות מיזוג אויר, ואקום, ועוד.
- בעל נסיון בניהול צוות גדול של עובדים.

מקום העבודה: אזור המרכז

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101
סודיות מובטחת.

לקבוצת

השמירה

סניף באר שבע
ליחידת בטחון וסיור
דרושים

אנשי בטחון

שכר גבוה. נסיעות לעבודה ★ דיור

הכישורים הדרושים:
★ עד גיל 40 ★ לאחר שרות צבאי מלא
★ ללא עבר פלילי ★ פרופיל רפואי 76 ומעלה.

ועדת קבלה תונקיים ביום ראשון 25.10.87 החל מהשעה 09.00 בחברת "השמירה" בע"מ סניף באר שבע, רח' האבות 61.
יש להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, פנקס שבי ושתי תמונות.

פוספטים בנגב בע"מ

דרושים

מנהל מחלקת חשמל ומיכשור

דרישות התפקיד:
- *מהנדס חשמל ומחשבים*
- *נסיון של 5 שנים בתפקיד דומה*
- *ידע בתחומים הבאים:*
  - *חשמל תעשייתי כולל*
  - *מתקני מתח גבוה*
  - *ציוד מיכשור תעשייתי כימי, אנלוגי ודיגיטלי.*
  - *פיקוד ובקרה*
  - *בקרים מתוכנתים*
  - *מחשבי תהליך (חומרה ותוכנה כללי)*
- *נסיון בניהול צוות עובדים.*
- *יחסי אנוש טובים.*

מהנדסי מכונות
לעבודה בתחום האחזקה
- *נסיון בתעשיה – רצוי.*

פניות בכתב־יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם יש להפנות ל-"מרכז הגיוס", ת"ד 435, דימונה 86100 ולפרט המשרה המבוקשת.
למועמדים העוברים לדרום תינתן עזרה בדיור.
• סודיות מובטחת •

חברתנו היא אחת מהתשלובות הכימיות הגדולות בארץ
•
תהליכי הייצור מבוססים על טכנולוגיות מתקדמות
•
כיום מתוכננת תנופת היצוא כשהמחזור הכספי כ־500 מיליון לשנה
•
אתה מוזמן להצטרף לאחד ממפעלינו ולתרום מכשרונותיך

שמר מחשבים בע"מ

להקמת יחידת־תוכנה בתחום
AUTO. OPTICAL WAFER INSPECTION
דרוש

מנהל תוכנה בכיר

ל' שנים נסיון מעשי בתחומים:
• IMAGE PROCESSING, OPTICS, ALGORITHMS
• INTEL 80286 MOT. 6809

★ המשרה כרוכה בנסיעות לחו"ל

נא לפנות בצרוף קורות חיים לשמר מחשבים בע"מ
רח' הרצל 12, רמת־גן 52431
טלפון: 03-724287
• סודיות מובטחת •

---

pilat
פילת
אגף מיון והשמה

עבור אחד מלקוחותינו
דרושה

כתבנית
אנגלית/עברית

בעלת נסיון של שנתיים לפחות בעבודה, המסוגלת לקבל הכתבה באנגלית. נסיון בקלדנות יתרון.
אזור העבודה: תל־אביב
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, דרך פתח־תקוה 114 ת"א 336312
ולציין על המעטפה משרה מס' 5150.

לחברת הדס
דרוש

הנדסאי קרור

לשרות מערכות אויר מתוחכמות
בעל נסיון
בפרטים נא לפנות טלפונית 03-322367.

אביק בתנופה
-בוא תצטרף!

בתוך מפעל וותיק צומחת כימיה חדשה. עכשיו גם אתה מוזמן ליצור, להתפתח ולהיות שותף בתנופת הצמיחה הגדולה של חברת אביק, יצרנית תרופות לישראל, אירופה וארה"ב.

למפעלנו דרושים:

כימאים אנליטיים - לעבודה במעבדה אנליטית.
נסיון בכימיה אינסטרומנטלית - רצוי.
ידע באנגלית - הכרחי.
העבודה בשתי משמרות ומקום המגורים העדיף - אזור השרון.

קלדנית - רצוי נסיון בעבודה עם מחשב NCR.
העבודה במשרה מלאה 5 ימים בשבוע.
מקום המגורים העדיף - אזור השרון.

אם אתה מתאים לנו ואנחנו לך, שלח את קורות חייך עוד היום לאביק בע"מ ת.ד. 2077 ר"ג 52120 עבור רחל מעט.

אביק בע"מ

הכדור בידיים שלך

לחברה תעשייתית גדולה באיזור ת"א
דרושים:

★ מזכירה/מנהלת משרד -
בעלת הופעה יצוגית, ידיעת עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסה.
שפות נוספות (גרמנית צרפתית) - יתרון

★ פקידה קלדנית ומרכזנית -
נסיון בקלדנות, שליטה בהדפסה.
נסיון בעריכת חישובים,
הכרת מרכזיית "יתדקס" - יתרון.

שתי המשרות מלאות 6 ימי עבודה.

נא לפנות לטלפון מספר 785102/3/6.

אפ. פי. ישראל
מכירות ושירותים בע"מ
אזור התעשיה, הרצליה
דרוש

איש מכירות
לשיווק ציוד ומערכות בקרה לתעשיה

★ נסיון 3 שנים לפחות במכירות במגזר התעשייתי
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית
★ תושב גוש־דן
המועמדים יפנו בצירוף קורות חיים לת.ד. 400 הרצליה 46103.

מעבדות
בקסטר־טרבינול (ישראל) בע"מ אשדוד

דרוש
מהנדס תעשיה וניהול

תיאור התפקיד: תיאום וביצוע פרוייקטים במשרד ייצור, שיפור שיטות, חקרי זמן, תכנון מערך ייצור ותחזית עבודה, מדידות ומחקרים בבקרת תהליך מערכות דיווח

• דרישות התפקיד:
- מהנדס תעשיה וניהול מוסמך
- ניסיון של כשנתיים עד שלוש בתעשיה
- שליטה טובה בשפה האנגלית
- ניסיון ניהולי קודם
- ניסיון בעבודה עם מחשב

המועמד המתאים יפנה בצירוף קורות חיים אל:
מעבדות טרבינול ישראל בע"מ
מחלקת משאבי אנוש
ת.ד. 2 אשדוד 77100
עבור "מהנדס תעשיה וניהול"

סודיות מובטחת

בקסטר־טרבינול לקידום הרפואה

ניתוב מערכות בע"מ
ניהול.תכנון וביצוע מערכות

החברה מבצעת פרוייקטים הנדסיים בשלביהם השונים כולל סקרים, תכנון כללי, תכנון מפורט רב תחומי, ארגון וניהול הביצוע.

לפרויקט באיזור הדרום דרוש:
★ מהנדס כימיה בכיר
לביצוע הרצת מיתקן חדש
ניתוח תהליך לשיפור תפוקה ויציבות
נדרש ניסיון בתפעול ו/או הנדסת תהליך
אפשרות להתקשרות זמנית בתנאים טובים
ת.ד. 1234 באר שבע 84132
טל. 057-33401, 79404

למפעל עתיר ידע באיזור ת"א
העוסק בפיתוח מוצרים יחודיים
דרושים

1. מהנדס מכונות לצוות פיתוח ותכנון, דרוש נסיון רב תחומי בהנדסת מכונות בעל יוזמה ומחשבה פוריה לפתרון בעיות בלתי שגרתיות. דרוש נסיון של 5 שנים.

2. הנדסאי מכונות, לצוות פיתוח דרוש נסיון של 3 שנים.

3. חרט/כרסם, בעל נסיון של 5 שנים לעבודה על אבי טיפוס. נסיון בעבודה על CNC יתרון.

4. מסגר מכני, בעל ידע מקיף במסגרות ריתוך (ארגון ו־CO_2), אוזר. ידע נוסף בתחום הידראוליקה, ועיבוד שבבי יתרון.

5. חשמלאי תעשיה, טכנאי/הנדסאי חשמל.
דרוש נסיון של 2 שנים לפחות, בעל נסיון בחשמל בניין וחשמל תעשיה, לעבודה מגוונת ומגוונת, כולל עבודת שטח.

6. מכונאי רכב/אחזקה, בעל ידע מקיף בנושאי רכב ואחזקת מכונות במפעל. יכולת עבודה עצמאית. בעל נסיון של 3 שנים. בוגר חיל חימוש.

נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ופרטים אישיים לת.ד. 25099 ת"א עבור מנהל כ"א

טבע
תעשיות פרמצבטיות בע"מ

למפעלנו בירושלים
דרושים/ות

עוזר/ת מינהלי
למנהל חטיבת מחקר ופיתוח שיסייע למנהל החטיבה בנושאי־כח־אדם, כספים ובקרה.

הכישורים:
- כלכלן.
- 5 שנות נסיון.
- אנגלית טובה.

יועדפו מועמדים המתגוררים בירושלים.

טכנאי/הנדסאי תעשיה וניהול

- ידיעת אנגלית חובה.
- רקע בתפ"י ממוחשב.

העבודה במשרה מלאה
5 ימי עבודה בשבוע.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל כח־אדם, ת.ד. 1142, ירושלים מיקוד 91010.

יוני 2000 וחו

לחברה, המטפלת בשלבי התפתחות, דרושים:
★ מפעילי תיירות TOUR OPERATOR לתיירות יוצאת
★ מפעילי תיירות TOUR OPERATOR לתיירות פנים.

מועמדים בעלי יוזמה, גישה שיווקית ורצון להשקיע מוזמנים לפנות לטלפון 03-246261 לקביעת ראיון.
מישרה מלאה. הדפסה בעברית ובאנגלית – יתרון.
סודיות מובטחת

דרוש שו"ד
לשרד העוסק בתחום האוויר והדלקין, למישרה מלאה.

רכוש ספר מספרית דבר

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

כמו בקראקוב

אנדז'י ואידה (בתמונה) ורעייתו כריסטינה ותארחו בביתם של דבורה ושמואל עומר. העומרים ערכו לכבודם מסיבה שאליה הוזמנו "גולי" פולין" הישראלים: המשוררת מרים עקביא, הסופר בן ציון תומר ושמוליק וריבה מגל. למראה הכיבוד – על טוהרת המטבח היהודי־פולני – צהלה כריסטינה ואידה: "בפעם הראשונה בישראל אנחנו טועמים אוכל כמו בקראקוב".

בני הזוג ואידה מסיימים היום את ביקורם בישראל לאחר שהספיקו להשתתף אמש בחגיגת יובל ה־75 של "הבימה". מירי פז

ארכיון ארמסטרונג

השבוע התקיים בניו־יורק קונצרט לזכרו של המוצרן הג'אז לואי ארמסטרונג (בתמונה) שנפטר ב־1971. הערב נערך למען הקמת ארכיון הקלטות ויצירות של ארמסטרונג, בקווינס קולג'. השתתפו, בין השאר, דיזי גילספי, וינטון מרסאליס וארט פארמר. החומר לארכיון נאסף מביתו של ארמסטרונג בניו־יורק, לאחר מות אישתו לוסיל ב־1983. הוא כולל את רוב ההקלטות מאז שנת 1920, 60 אלבומי תמונות וכן תווים להיבורים מוסיקלים שלא בוצעו.

ז'אן פול גוטייה הוא זוכה האוסקר למעצב האופנה הטוב ביותר לשנת 1987. הפרס הוענק שלשום בבית האופרה של פריס. הוא הופיע לטקס מלווה בכוכבת הקולנוע הצרפתיה ביאטריס דאל (מימין) ובנגנית האקורדיון איווט הורנר.

שותפים לראיון

העיתון הצרפתי "לה פיגארו" פירסם החודש, באותו גיליון, שני ראיונות מצולמים עם דמויות ישראליות: יצחק שמיר, ושר הפנים של נטורי קרתא, הרב משה הירש. כל אחד מהם סטה את ה"אני מאמין" שלו. מסקנותיו של עורך ה"פיגארו" מן הראיונות הם כדלקמן: הנטורים הם פונדמנטליסטים, אך לא פאנאטיים (?!). הם אנשים שנאבקים עם הרע ומחכים למשיח. שמיר בשבילם הוא טרוריסט, ופרס סוציאליסט מסוכן. הציונות – הפוכה ליהדות. הוא מוסיף ואומר כי שיראק לא יתרועע עימם בביקורו בירושלים בסוף אוקטובר.

הרב הירש לא השלים עם עובדה שכזו ו"אייב" כי שיראק אכן יראה אותם, או לפחות ישמע מהם. נח זבולוני

יום אבל

על מותה של הצ'לנית ז'אקלין דה פרה בת הארבעים ושתיים ממחלת הטרשת הנפוצה מתאבל כל עולם המוסיקה. להלוויה בבית העלמין היהודי של גולדרס־גרין בלונדון ביום רביעי אמש"צ, הגיעו ידידים, מוסיקאים מארצות רבות. בשידורי שידור בעולם כולו שודרו כתבות לזכרה והשמעו הקלטות של נגינתה. תזמורות והרכבים קאמריים התחילו את הקונצרטים המתוכננים שלהם בהשמעת קטעים מוסיקליים מיוחדים לציון תחושת האבל. גם התזמורת הסימפונית ירושלים פתחה את קונצרט המנויים, זמן קצר לאחר שדה פרה הובאה למנוחות, בנגינת פרק ה"אר" מתוך הסויטה השלישית מאת באך. דה פרה היתה ידידה נאמנה ונלהבת של מדינת ישראל ומן הראוי לערוך לזכרה קונצרט מיוחד בחסות ממלכתית. ישראל דליות

אומץ לשלום

אלפי נשים יהודיות, ערביות ודרוזיות תצעדנה מחר בצעדה שמארגנת נעמת בסיסמא "לאמהות יש אומץ לעשות שלום". מוכ"ל נעמת מאשה לובלסקי מסרה כי יהיה זה ביטוי לצורך לנקוט צעדים אמיצים לקידום השלום. הצעדה תתקיים בחיפה, מהאוניברסיטה דרך פארק הכרמל ועד לגן האם. בין הצועדים ראש עירית חיפה, שרים וחברי כנסת.

ניאו שמרן

עתידה של הניאו־שמרנות בארה"ב מוטל כיום בספק נוכח המהלומות שהנחתו על מדיניות מימשל רייגן. גם אם ייבחר שוב רפובליקאי לנשיא בעוד שנה – יהיה מחוייב במצע מתון יותר מאשר הנשיא רייגן. עובדה זו אינה מתעת מנורמן פודהורץ, עורך ה"קומנטרי" ואחד האידיאולוגים המרכזיים של הניאו־שמרנות האמריקאית, לשאת ביום ראשון את הרצאת הפתיחה של סדרת הרצאות שנתיות ע"ש ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר, באוניברסיטת ת"א. הנושא יהיה כמובן "מהי הניאו־קונסרבטיביות?". שלמה שפיר

גם בירושלים

ביוזמת תיאטרון בית לסין בת"א והמחלקה לתרבות בהסתדרות בבירה ובשיתוף המח' לתרבות בעיריית ירושלים, הוחלט על העלאת כל ההצגות של בית לסין גם בירושלים. הצגת הבכורה "יתומים" בהשתתפות מכרם חורי, דליק ווליניץ ובן לוין ובבימויו של אילן אלדד, תתקיים ביום שני 26.10.87 בשעה 20.30 באולם ז'רר בכר.

תמונה עם דגל

אנדריי יוסטינוב דקרן הבלט הרוסי זכה השבוע לקבל מקלט מדיני בארה"ב. ב־15 באוקטובר, כאשר הופיע בדאלאס, עזב את המלון בו התארחה הלהקה הרוסית וניגש לאדם ברחוב לבקש עזרה לקבלת מקלט. עתה הוא מצטלם עם דגל ארה"ב.

חיי ואלנסה

הבמאי סטנלי קריימר יביים ויפיק סרט המבוסס על חיי לך ואלנסה, מי שייסד את ארגון "סולידריות" ועומד בראשו. קריימר התסריטאי דניאל מאראראש שבו לאחרונה מוורשה, שם נפגשו עם ואלנסה, חתן פרס נובל לשלום.

שידורים

טלוויזיה

שישי

טלוויזיה חינוכית

08.00 טלטקסט. חדשות קול ישראל
08.05 שעת כושר
08.15 קשת ועגן. ובראשי חרסינים (צ)
08.40 ספרות יסודי. המגדלה, העני הפלך (צ)
09.00 מוסיקה ד'–ו'. לב הבינור
09.20 לשון ותקשורת ג'–ה'. עיקר וטפל (צ)
09.45 רחוב סומסום
10.15 השכבת ו'. דרכון לעשרונים
10.40 מדעי הטבע יסודי. מרמיסים
11.00 חברה ותרבות יסודי. הסופר ישראל לרמן
11.30 אורחות ז'–ט'. יום שחור בסדה אברהם (צ)
12.00 חברה ותרבות. תקנן עלינו
12.30 מוסיקה. עלייסורי. פרסל והמצגרה
13.15 האוניברסיטה הפתוחה. בערת הנביאים
13.45 טלטקסט. חדשות קול ישראל
13.50 הוי זה וכ"ח (צ)
14.30 פאביאן בכחזה דרום. סדרה היסטורית
15.20 מפגשי בראשית. פרשת "נח"
16.00 ערב חג. בוסף לשבת

טלוויזיה לבנונית

13.00 מסע בעולם הפצויר
13.30 ימי העמק האבודים (מערבון)
14.00 מוקדון 700
14.30 התעמלות
15.00 ילדי הבבות (מצויר)
15.30 סופר־בוק (מצויר)
16.00 שוכני הסלעים (לילדים)
16.30 סרט. "בחזרה לבטאן" עם ג'ון וויין
18.00 חבורות קוסבי
18.30 קשרי משפחה וקומי
19.00 חדשות
20.00 פולי'גאי (פעולה)

21.00 סרט (ערבית)
22.30 מעשיות משמחות (ערבית)

טלוויזיה ירדנית

17.30 סרט קולנוע צרפתי
19.00 חדשות בצרפתית
19.15 לקט שירים
19.30 חדשות בעברית
19.45 לקראת שנות האלפיים
20.00 חדשות בערבית
20.30 צפיות מאוחרות (קומי)
21.10 נגד הרוח (הסכסוד)
22.00 חדשות באנגלית
22.20 רכבת ללוס־אנג'לס

ערוץ 2

18.00 סרט ישראלי "גבי בקייקר" עם מלה איבגי
19.25 סיפורי היער הירוק – תכנית אנימציה לילדים בדיבוב עברי
20.00 קונצרט 2 – הקסור טרליו – רוסאו רוליה
21.40 פופ 2

שבת

טלוויזיה לבנונית

13.00 הדי וודפקר (מצויר)
13.30 המשפחה הבינית
14.00 דניס השובב (מצויר)
14.30 מסתורי הים

15.00 עולם הדייה
16.00 עובדות חיים (קומי)
16.30 סרט. "דם על הירח" עם רוברט מיצ'ם
18.00 אירועי ספורט בעולם
19.00 כדורגל (בראזיל)
20.00 האבקות
21.00 סרט. "סיפורו של בני גודמן" עם סטיב אלן
23.00 מוקדון 700
23.30 חיים אחרים

טלוויזיה ירדנית

18.00 הרוצח (סדרה בצרפתית)
19.00 חדשות בצרפתית
19.15 לקט שירים
19.30 חדשות בעברית
19.45 עולם המדע
20.00 חדשות בערבית
20.30 חברים טובים (קומי)
21.10 תכנית בידור
22.00 חדשות באנגלית
22.20 סרט קולנוע

ערוץ 2

18.00 הצילו את הכביל – סרט של אורי זוהר
19.30 סיפורי היער הירוק
20.00 ג'ו מלוס אנג'לס
21.00 מדונה – ביכב להישיה

שידורי קול ישראל ראה ב"דבר השבועי"

פקודת החברות (נוסח חדש)

הודעה על קבלת החלטה מיוחדת
(בהתאם לסעיפים 15 ו־118 לפקודת החברות (נוסח חדש), התשמ"ג–1983)

שם החברה: **אלדטה מחשבים (1987) בע"מ**
ח"פ/ 51–118348–5

ניתנת בזה הודעה, על־פי סעיפים 15 ו־118 לפקודה, כי באסיפה כללית שלא מן המנין שנתקיימה ביום 14.9.87 קבלה החברה את ההחלטה דלקמן, בדבר שינוי תקנונה כהחלטה מיוחדת:

תקנון החברה יבוטל ובמקומו יבוא התקנון המצ"ב והמסומן באות "א1".

22.10.87 הנני מאשר את נוסח ההחלטה הנ"ל
יהודה זיסאפל
יושב ראש האסיפה
אליהו ... דירקטור

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
כ' חשון תשמ"ח
פרשת נח

כניסה		יציאה	
ירושלים	4.24	ירושלים	5.34
תל־אביב	4.42	תל־אביב	5.32
חיפה	4.31	חיפה	5.33

האוניברסיטה העממית
עירית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך, הנוער והתרבות

רח' אנטוקולסקי 4 (כניסה מרח' אבן גבירול 108) ת"א, טל. 247896, 03־242460

לימוד מתוך עניין והנאה
לימודי בוקר וערב
בשנת הלימודים תשמ"ח 1987/8
מציעה האוניברסיטה העממית מבחר קורסים עיוניים ויצירתיים, ביניהם:

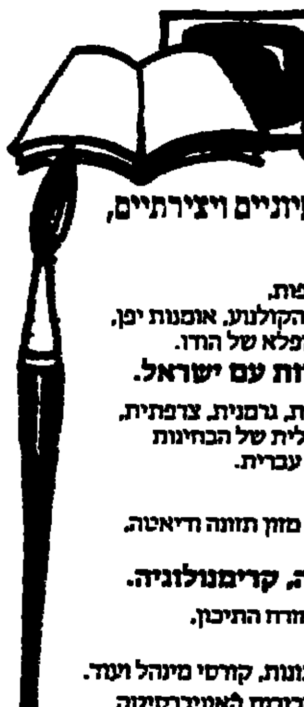

★ **קורסים בנושאי אומנות:** אמייל, קרמיקה, צורפות, תפירה ומידה, תחרה אומנותית, הדפס רשת, אומנות הקולנוע, אומנות יפן, גרפיקה, סידור פרחים, ויטראז', תיאטרון, העולם המופלא של הודו.
★ **קורסים בנושאי יהדות, לשון, תנ"ך ותולדות עם ישראל.**
★ **קורסים להקניית ידע בשפות שונות:** אנגלית, גרמנית, צרפתית, ספרדית, איטלקית, רוסית, אידיש. הכנה לחלק האנגלית של הבחינות הפסיכומטריות לאוניברסיטאות. הכנה לבגרות בלשון עברית.
★ **קורסים בחינוך גופני:** יוגה, רקודי עם.
★ **קורסים בנושאי מדע ורפואה:** בירטכנולוגיה, מזון תזונה ודיאטה, המיאופטיה.
★ **הרצאות וסדנאות בפסיכולוגיה, גרפולוגיה, קרימנולוגיה.**
★ **קורסים במדעי הרוח:** ידיעת הארץ, תולדות המזרח התיכון, ספרות ישראלית עכשווית.

ובן קורסים במיגוון נושאים: ברידג', הנהלת חשבונות, קורסי מינהל ועוד.
ידיעון מפורט ניתן לקבל במקום וכן בפנייה טלפונית למזכירות האוניברסיטה העממית.
ההרשמה בעיצומה. כל יום (פרט ליום ו') בין השעות 9.00–12.00 ו־17.00–19.00 בבנין האוניברסיטה העממית.
פתיחת שנת הלימודים ביום ראשון 1.11.87.
(האוניברסיטה העממית אינה מוסד להשכלה גבוהה ואינה מעניקה תארים).
תושבי ת"א בעלי תעודת תושב זכאים ל־20% הנחה.

דבר של היום הוא דבר חדש

משרד האוצר
יום עיון לזכר הנופלים
גד בונה הי"ד — מיכה גלעד הי"ד
בארי חזק הי"ד — עמוס מילר הי"ד
עובדי אגף התקציבים שנפלו במלחמת יום הכיפורים

יום העיון יתקיים ביום רביעי, ה' בחשון התשמ"ח (28.10.87), בין השעות 08.00–14.00, באולם וייז, קמפוס האוניברסיטה העברית גבעת־רם, ירושלים

בנושא: "בטחון וכלכלה במשק הישראלי"
מרצים: שר האוצר: מר משה נסים
אלוף (מיל') אהרון יריב
אלוף דן יתום
פרופ' ראובן גרונאו
בהשתתפות: מר עדי אמוראי, מר משה ארנס, מר דוד עברי, מר שלום שר שירן ובהנחיית מר דוד בועז – הממונה על התקציבים.

לחברנו **נסים כהן**
עם הבחרך במקום הראשון במחוז ת"א בבחירות לקונגרס הציוני
כה לחי
חבריך בדור ההמשך ת"א–יפו

לאסתר הרליץ ונאוה רחימוב
ברכות על היבחרכן כצירות לקונגרס הציוני במחוז ת"א מפלגת העבודה
מחברותיכן בנעמת ת"א–יפו

רווקה אירופאית רצינית 44
מעונינת להכיר מושבניק
טל' 08־241464 בשעות 21.00–23.00 בלבד

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ
מודיעה על פתיחת
לימודי תעודה בניהול
בתל־אביב
★ מינהל עסקים לאקדמאים
★ מינהל עסקים כללי
★ ניהול עיסקי בגיר (בלימודי יום)
★ ניהול כללי
★ ניהול משאבי אנוש
★ ניהול ותכנון מסים
★ ניהול השקעות
★ מינהל כספים
★ ניהול הייצור
★ מינהל עבודה
★ ניהול הנדסי
★ ניהול שיווק בינלאומי
★ ניהול הספקה ורכש
★ ניהול משרד
★ ניהול אחזקה
★ מינהל בתי־מלון (בלימודי יום וערב)
★ הכשרות סגל בגיר בענף היהלומים
★ סמינר "בעיות נבחרות בניהול כח אדם ויחסי עבודה" 28–30 באוקטובר 1987, מלון "דן קיסריה", קיסריה
★ סמינר "ניהול אחזקה" 18–20 בנובמבר 1987, מלון "רמוד־אביב", תל־אביב.
פרטים והרשמה: הטכניון, היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ, רחוב ליסין 14, תל־אביב, טלפון 262134.

עיתון חי
מופתעתון בשיתוף עיתון **דבר**
מנחה **יצחק בן־נר**
רשת ... מציגה
שישי 23.10 – 21.30 – מופת בית. משתתפים: ח"כ גד יעקובי, דן רביב, יאיר גרבוז, ד"ר אבי הסנר.
שלישי 27.10 – 21.00 – מופת ירושלים. רחוב ההסתדרות 1. משתתפים: ח"כ יוסי שריד, ח"כ גאולה כהן, רון בן־ישי, רפי גינת.
רביעי 28.10 – 20.30 – מופת הרצליה. משתתפים: ח"כ דוד ליבאי, רפי גינת, גיבה לניה, ד"ר אבי הסנר.
ו...שלמה ניצן
כרטיסים להשיג במשרדי מופת במקום.

קבלת מודעות 24 שעות ב"דחף"
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב"דחף" דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363 239952

פקודת החברות (נוסח חדש)
הודעה על קבלת החלטה מיוחדת
(לפי סעיפים 25 ו־26 לפקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג–1983)
של
החברה אלדטה מחשבים (1987) בע"מ
חברת אלדטה מחשבים (1987) בע"מ מתכבדת בזה למסור הודעה כי ביום 14.9.87 באסיפה כללית שלא מן המנין, נתקבלה ההחלטה הבאה על שינוי תזכיר החברה כהחלטה מיוחדת:
"סעיפים 2 (א), (ב), (ג) מתזכיר החברה יבוטלו, לתזכיר החברה תיווספנה ההוראות הבאות: 2 (א) – 2 (כט).
יהודה זיסאפל
יושב ראש

מרכז זלמן שזר
ביום שני, ב' בחשון תשמ"ח (26.10.87) בשעה 16.00 תתקיים בהר הרצל עלייה לקברו
של הנשיא השלישי למדינת ישראל
שניאור זלמן שזר
במלאת שלוש־עשרה שנים לפטירתו.
לאחר העליה לקבר תתקיים בשעה 17.00 אזכרה במשכן נשיאי ישראל במעמד נשיא המדינה.
אוטובוס להר הרצל יצא מכבר מנורה, רח' בצלאל בשעה 15.15 וימשיך לאחר מכן למשכן הנשיא
הכניסה למשכן הנשיא לפי הזמנות.

מוזיאון תל־אביב
מחלקת החינוך
המשך הרשמה
סדנאות הנוער ע"ש הלנה רובינשטיין: מגוון של 40 סדנאות לתלמידי בתיה"ס היסודי, תיכון ותיכון; בנושאי לימוד שונים: מוץ, דיוקן ועוד; ובטכניקות שונות: רישום, ציור, פסול, הדפס, וידאו/קולנוע ועוד. סדנאות מיוחדות למילואי בר־חובה.
סדנאות המבוגרים: מגוון של 15 סדנאות למתחילים ולמתקדמים: רישום, ציור, קרמיקה, פסול, קולנוע/וידאו, הדפס אמנותי, הדפס רשת ועוד. השתלמויות מורים: נותרו מקומות בודדים.
ההרשמה בבנין מוזיאון תל אביב שד' שאול המלך 27 טל' 25־73־61 בכל ימות השבוע פרט ליום שישי משעה 9.00 עד 19.00.
שנת הלימודים תתחיל ב־1.11.87.

אלמקס משחת השיניים — יעילה פי 3 במניעת עששת

ליום שישי 23.10.87
תל־אביב: שוד (בנוגים) – מנקס 27 – 441449; ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 230746
ירושלים: נוה יעקב – מרכז מסחרי נוה יעקב – 852245
חיפה: הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה: קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן: רשי – רשי 13 רמת־גן – 7510971
בת־ים – חולון: בני בנימין – הנביאים 3 בת־ים – 5515671
אשדוד: סרוספלד 4 חולון – 5058197

ליום שבת 24.10.87
תל־אביב: בזל – בזל 25 – 5461806; מעין חיים – כניף צהלה, שד' ירושלים 98, יפו – 814939; בזל – בזל 25 – 5461806 – מוצ"ש; מעין חיים – כניף צהלה, שד' ירושלים 98 יפו – 814939 – מוצ"ש
ירושלים: מרפאת רהטמה – הנ"ל 28 – 523191; רמות אלון – מרכז מסחרי רמות – 861071 – מוצ"ש
חיפה: הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה: קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן: יהלום – קריניצי 63 רמת־גן – 721968
בת־ים – חולון: מור – חבינה רייק 20 בת־ים – 583360
+ המידעון החדש

אלמקס

מכדז من الاحل

מפולת השערים נבלמה – עליות שערים חדות

בעקבות ארה"ב – תיקון חד גם בבורסה הישראלית ★ שבוע שחור נסתיים בבורסה באנחת רווחה ומנית תוך שחיקת שערים חדה ★ בעיית הנזילות בקרנות הנאמנות עדיין מעיקה על הבורסה ★ בני"ע רבים נמחקה תשואה של כחצי שנה, מדד המניות החופשיות חזר לרמתו מינואר־פברואר ★ ציפיות למגמת מסחר חיובית בתחילת השבוע הקרוב למרות מכירות מבוהלות במ.ר.צ. ★ „פוילה" בבורסה הישראלית להמשך הפעילות בוול־סטריט ★ סוחרים מאמינים ומקווים שלא מדובר בתיקון טכני זמני בלבד ★ נמשכו הביקושים ועליות השערים בבנקאיות

מאת שמואל רוזנבלום

שבוע מסחר שחור שהביא במהלכו למפולת בשערי מרבית ני"ע בבורסה הסתיים בתיקון טכני ועליות שערים. סוחרי ופעילי הבורסה נשמו מעט לרווחה בתום המסחר אתמול, שכן המערכת הבורסאית לא המשיכה בהתמוטטות השערים החדה. קרנות הנאמנות, שזכו אתמול ליצירות כספים בינוניות, עדיין סובלות מפרופורציית מניות גבוהה יחסית ומפיצוץ בקבוע הנזיל. רבים מפעילי השוק שרכשו סחורה שלשום במהלך המפולת הדרמו אתמול לממש רווחי הון מהירים. גם קרנות הנאמנות נגשו למכור סחורה בעליות שערים ולהגדיל נזילותן הכספית במידת האפשר. עליות השערים בבורסה בארה"ב אשר תיקנו כ־60% מהירידה ביום המפולת עודדו את הפעילות החיובית אצלנו אף שהמטוטריה הבורסאית בינינו לארה"ב רחוקה מבהירות והבנה. ירידות השערים החדות עד שלשום הביאו לשחיקה כ־21% ויותר במניות הכבדות וכ־17% לערך בקרנות הנאמנות המתמחות במניות. המניות הבנקאיות תיקנו כמעט את כל ירידת שערן במהלך השבוע ואתמול עלה שערן בכ־0.9% לערך. במניות הכבדות תוקנה כשליש לערך ממוצע משחיקת השערים התלולה. פרשני בורסה שונים חלוקים בדעתם לגבי הצפוי בשוק בעתיד הקרוב. חלקם הנמנה עם האופטימיים צופה כי עליות השערים עשויות להימשך בהתחשב ברמות השערים האטרקטיביות וברמת הנזילות הגבוהה בשוק ההון עקב פדיון הבנקאיות. הנחה זו מתבססת גם על רגיעה באירועים חיצוניים ובבורסות בעולם הרחב. הפסימיסטיים מנגד מעריכים כי הרגיעה מהתעסקות במניות לאחר המשבר החריף, בצירוף בעיית הנזילות של קרנות הנאמנות, תביא להמשך פעילות בעייתי בעתיד הקרוב. מנהלי קרנות עימם שוחחנו אתמול ציינו כי לדעתם עשויות הקרנות הסולידיות והמעורבות שזכו ליצירות באחרונה להגדיל באחוזים ספורים (ואף משמעותיים מכמות הבורסה) את קטע המניות שבתיקי השקעתם. סוחרי הבורסה התלוננו אתמול שעד עכשיו המתינו בשוק ההון הישראלי להודעות האוצר ומהזים מאזינים בהקשבה יתרה לאלן גרינספן ולרונלד רייגן.

מבין סיכוני השער הבולטים אתמול ניתן לציין את מניות פ.י.בי. +5%, פולגת 1 +2.4% בלבד לאחר שחיקה של 33.4% מתחילת החודש, דובק +2.4%, פיתוח משכנתאות +5.6%, משכן +4.1%, כור +3% לאחר שחיקה של כ־29% מתחילת החודש. פעילות ערה נקשרה גם במניות החברה לישראל, פריון, אלקטרה, חיפה כימיקלים וכנים. במניות הקלילות נרשמה תנודה חדה בלמה בסוף המסחר אלוני +10.4%, הדר אפציה +11.3%, כיתאל אפציה, באורלן וביופרם ומולד, כנות כרוך ירדו 9.9%.

סיכום חלקי 1.10.87 - 21.10.87

שבוע המסחר שהסתיים אתמול בעליות אנחה למרות התיקון הטכני במניות היה אחד השבועות הקשים ביותר שידעה הבורסה בשנים האחרונות. מחזיקי המניות ההשפעות והבנקאיות, ומחזיקי התעודות בקרנות הנאמנות ספגו השבוע הפסדי עתק בתוך זמן קצר ומבלי יכולת להגיב כראוי. בני"ע רבים חזרו רמות המחירים לחודשי ינואר־פברואר ומחקו לפיכך רווחי הון של למעלה ממחצית השנה. לפנינו דוגמאות למפולת השערים בבורסה ולשחיקה שלפני המפולת בין התאריכים 1.10.87 – 21.10.87:

קרנות נאמנות – אורים (כל"ל) ‎-16.96%, ארז (פועלים) ‎-16.31%, דקל (דיסקונט) ‎-17.70%, שסק (דיסקונט) ‎-18.5%, מור (הבינלאומי) ‎-15.3%. בכלל 21 יום איבדו קרנות הנאמנות המתמחות במניות כ־17% לערך כשיין הכולל תוך שחיקת הנזילות בהן הבסמכם בעתרה בלבד. אתמול תיקנו הקרנות חלק משחיקת התשואות.

מניות כבדות – טבע ‎-26%, ים המלח ‎-17.6%, כלל תעשיות ‎-19.4%, פועלים השקעות ‎-21.3%, דיסקונט השקעות ‎-23.2%, פריון ‎-19.7%, נייר חדרה ‎-23.5%, כנים 1 ‎-25.6%, אורים ‎-24.4%, אורדן ‎-21.4%, הבינלאומי ‎-22.9%, אפריקה ‎-23.6%. בין התאריכים הנ"ל ירד ממוצע המניות הכבדות בשיעור של כ־21% ויותר. אתמול לאחר תיקון השערים [illegible]

בנקאיות הגיעה – שחיקת שערים ממוצעת של כ־3% לערך. נתונים־כלליים נוספים מלמדים כי בשלושת הימים הקודמים ירד ערך המניות הנסחרות בכ־780 מיליון דולר. ברמת השיא שהיתה בשוק המניות בסוף חודש אפריל ירד ערך המניות הכולל ב־2.11 מיליארד דולר לערך. מדד המניות החופשיות שעמד באפריל על רמה של כ־175 נקודות ירד שלשום לשפל חסר תקדים בשנה זו והגיע ל־116.2 לערך. מדד סקטור מניות הנפט ירד בשיעור הגדול ביותר בבורסה. תשואות המניות הבנקאיות שבמהלך הגיעה ל־14%. שיעור הירידה החד ביותר במניות הכבדות נרשם בפולגת 1 ‎-33.4% והאלכים ‎-30.9%. מבין המניות הקלילות בלטה ירידת שערים תלולה בבבלי ציון אופציה ‎-58.3%, איתם אופציה ‎-36.8%, עוד השקעות 5 ‎-39.8%, דסה ‎-33.6%, טופר ‎-34.2%, נקב אופציה ‎-35.5%, שופרסל אופציה ‎-51.4% וני"ע רבים נוספים. אתמול כאמור נרשם תיקון שערים חד.

דולר שחור – רגיעה 1.72

בשווקי הדולר השחור שררה בימים האחרונים רגיעה גמורה ושער הדולר השחור נע סביב 1.72 לערך. עסקאות מועטות בלבד בוצעו בשוק השחור ובעיקר במטבעות האירופאים כמארק ולירה שטרלינג. השמועות שהופצו ההכרזה על אפשרות ביצוע פיחות לא גרמו לשינוי כלשהו או להתרגשות יתר בשוק השחור. מספר המעוניינים למכור דולרים גדול מכמות המעוניינים לרכוש, והסוחרים עסוקים יותר בהקשבה למתרחש בוול סטריט וביצוע עסקאות.

קרנות בטוחה – הצלחה יחסית במשבר

קרן הנאמנות סביון שבניהול בטוחה מקצנבן כלל ירדה עד שלשום בשיעור הנמוך ביותר ‎-3.37% בלבד, מתחילת החודש הסתכם שיעור הירידה בכ־5% בלבד. שלשום ירדה סביון 0.72% בלבד ובסיכום כולל כ־5.72% לערך. שיעור ירידה יחסית מתון שכזה מלמד על פרופורציית מניות נמוכה בקרן סביון שבדיעבד לאחר המפולת התגלה כשיקול נכון. הקרן הטובה ביותר נכון לשלשום היתה קרן טל שתשואתה עמדה על 35.7% מתחילת השנה.

המסחר במשתנים – עליות חדות +5.35%

עליות שערים חדות בנפח פעילות כספית כמה אפיינו את המסחר בזירת המשתנים אתמול. עקב נפח הפעילות הגדול התבצע אתמול סיבוב בודד במסחר במשתנים במקום שלושה עד ארבעה סיבובי מסחר ביום רגיל. הקונים אתמול היו מקרב כל פעילי השוק שהעריכו שקניה ברמת השערים הנוכחית נראית כהשקעה אטרקטיבית לאחר השחיקה והמפולת. המוכרים היו קרנות הנאמנות הסובלות מבעיות נזילות לאחר הפדיונות הגדולים וקליטת הפיצעים בימי המפולת. חלק ממנהלי הקרנות העריך אתמול שהאווירה החיובית בשוק תימשך עוד זמן מה, למרות הערכות, אלה נאלצו מנהלי הקרנות לבצע מכירות עקב בעיית נזילות. ראוי לזכור שבקרנות נאמנות מסוימות הגיעה פרופורציית המניות עד 90% לערך מהיקפה במניות. גם המניות הנסחרות בארה"ב ובישראל זכו לערנה קלה ושעריהן עלו כאורות נאה עד 6% במניות טבע לדוגמא. מחזורי עסקאות נאים נרשמו במניות כלל תעשיות 424000 +7% ע.נ., כלל ישראל 10 +7% 77400 ע.נ. עליות נאות נרשמו גם בפטרוכימיים +7%, כלל סחר +6%. עליות שערים מעט מתונות יותר נרשמו בשופרסל ב', דלק ואפריקה 4.5% בכל מניה. מניות ים המלח עלו 3.5%. בתום סיבוב המסחר עבר שיעור העליה הממוצע על 5.35% וזהו ללא ספק תיקון שערים נאה לטרי. במסחר בשעות הצהריים נרשמה מגמת ביקושים נוספת. קרנות הנאמנות וסוחרי הבורסה נגשו לספק את עודפי הביקושים במהירות רבה כמעט ללא שינוי בשערים ותוך מחזורי עסקאות גדולים. ניכר היה בפעילי השוק שאווירת אי הוודאות והחשש שאולי מדובר בתיקון טכני ליום בודד הביאה רבים לעצור מכירה לצורת שערי הביקוש במ.ר.צ. למניות המשתנים היו גדולים עד נאים מאוד. המהירות בה נופקו הביקושים יצרה אווירה עכורה מעט בסיום המסחר שכן סוחרי הבורסה ציפו לעליות נוספות. מחזורי עסקאות גדולים נקשרו במניות הבינלאומי, כלל תעשיות, שופרסל, כלל סחר ודלק ובנות נוספות. יתכן שהתנודתיות במסחר במ.ר.צ. נבעו מידיעות על ירידות שערים בבורסה בלונדון. מסחר שבנוקס להל סוחרים. עליו לעקוב מקשרו גם אחרי לונדון, טוקיו והבורסות נוספות.

שוק המניות – ראשי סמני ודוגו

בליפת המפולת בבורסה הישראלית באה באיחור של יום מסחר בהשוואה לוול סטריט. המגולה לביזון ארה"ב המתנהגים בבורד הראו בתגום הפכה קרב פרשנים המעות לכמעט רימם. אתמול נשמעו פרשנים רבים כמסבירים שבסמידה והמגמת המסחר החיובית בארה"ב תימשך ישפיע הדבר לטובה על הבורסה התל־אביבית. פרשנות זו למרבה הפלא מהנגה בישור ההתנהגות פעילי הבורסה. [illegible] ראשון הקרוב תאיר הבורסה נהנה למשקיעים. מנהלי קרנות נאמנות שזכו אתמול ליצירות כספים בינוניות מקווים שהולך זה יסתך בהרגעה. יש לקוות שלאחר תיקון הטכני יתנצג תנודות שערים חדות בבורסה והשג רגיעה והתייצבות. כלכל זמן קרב בקצום הפעילים שיהוצו המשר הון בטווח התיקון בשערי המניות בארה"ב.

* הכותב מנהל תיקי השקעות

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5478.13	5402.83
אביקה	485.86	483.49
אגוז	255.11	253.55
אדיר	1697.45	1685.74
אדום	2500.95	2483.98
אופיר	1994.21	1980.98
אור	435.55	432.04
אורית	143.68	142.70
אורלי	284.20	282.12
אורן	798.55	795.34
אייל	4070.32	3991.49
אירים	5477.16	5359.09
איתן	759.39	753.93
אלון	618.17	613.44
אלומה	670.90	666.35
אליסם	101.20	98.88
ארז	345.45	343.1
אש	162.40	158.88
אשל	186.57	185.23
אתגר	253.35	251.74
בדולח	2410.48	2394.86
ברוש	537.75	534.26
ברק	514.68	511.15
בשמת	310.51	308.89
ברקים	1553.66	1543.53
גבע	112.73	111.86
גדון	441.90	439.22
גיא	102.09	100.57
גיל	3410.19	3345.60
גלית	652.38	625.21
דובדבן	384.65	381.99
דוכיפת	503.52	500.04
דולב	244.20	242.30
דורון	1549.12	1528.91
דליה	266.85	261.74
דרור	589.84	580.16
דקל	351.71	345.58
הדס	411.38	408.71
הוד	410.81	407.09
הדר	545.41	536.63
זהבית	2756.04	2702.08
זהר	106.22	104.64
זיו	131.58	129.46
זמיר	504.52	501.06
חבצלת	161.90	160.78
חלמיש	138.92	138.60
חלמונים	214.97	214.13
חץ	146.54	146.25
טופז	1468.79	1455.69
טל	6336.15	6266.40
יובל	445.43	442.59
יהלום	2396.24	2380.23
יסמין	390.70	387.49
יערה	441.21	438.46
כוכב	340.34	338.05
כחל	134.02	135.10
כלנית	650.21	639.47
כספית	258.93	257.69
כרמל	150.06	148.23
כתר	1219.34	1205.02
להב	4881.68	4788.59
לסמקע	124.25	122.88
לביא	407.12	399.14
לשם	1866.01	1852.15
לטם	360.99	359.56
מבכור	1304.12	1295.66
מבנה	3842.87	3817.32
מגד	254.52	252.85
מגוף	3695.72	3672.71
מגל	406.06	403.56
מור	1838.48	1826.36
מרון	900.91	892.63
מנוה	25933.11	25538.64
מיתר	996.17	989.84
מנוף	4660.26	4638.01
מעיין	758.54	754.89
מקשה	367.06	365.56
מרגלית	1405.20	1395.83
מרווה	121.24	120.76
מרום	1297.02	1288.72
נוגה	145.14	142.99
נביף	311.19	309.86
נופך	506.68	500.29
נילי	158.35	156.07
נעמן	669.53	658.12
סגולה	138.09	137.10
סלע	357.97	356.38
סנונית	515.66	512.15
ספיר	396.63	394.36
עדי	179.44	179.45
עדינה	378.37	375.99
עידן	798.85	795.51
עינבר	487.81	480.81
עמבר	1269.19	1259.35
עמית	2562.18	2542.41
עפרוני	484.61	481.35
ערמון	135.69	134.98
פרא	1677.03	1665.57
צבר	560.29	556.38
צופית	488.70	485.31
צוק	124.35	124.35
צמיד	1090.86	1082.64
צמירה	545.96	537.95
צפרות	1877.58	1865.68
קלע	2387.70	2305.05
קשת	101.80	101.14
רובנה	18938.61	18782.94
רימון	130.51	130.30
רקפת	796.24	782.65
רשף	413.49	410.17
שביט	439.21	436.34
שחם	340.71	338.28
שירה	462.75	459.42
שמיר	395.26	392.53
שגב	796.08	784.89
שסק	863.24	842.43
שקד	185.31	184.06
תאנה	257.16	255.61
תדהר	554.98	553.87
תדהרים	535.92	529.90
תמנה	102.25	101.63
תפוז	237.05	235.66
תפוח	194.50	192.91
תרשיש	1480.54	1470.55
תשרי	527.13	520.84

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
[illegible] 0.1	21275	15.0	+500	+2.4	+15.0
[illegible] 0.1	— הפסקת מסחר —				
[illegible] 0.5 א	— הפסקת מסחר —				
בל"ל לא צמוד 1	15548	211	+530	+3.7	+486
[illegible] 1.0	8390 תב	4392	+400	+5.0	+12433
הבינלאומי 5.0	7483	4103	+373	+5.3	+4924

כלולים בהסדר הצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
[illegible] 88-	102300	1307	+1350	+1.3	+2836
[illegible] 88-	103500	104	+3260	+3.3	+635
[illegible] 88-	621000	2.0	+20000	+3.3	+34.0
[illegible] 88-	76150	213	+700	+.9	+947
[illegible] 88-	130294	42.0	+3500	+2.8	+473
[illegible] 88-	130800	232	+1300	+1.0	+293
[illegible] 88-	15660	81.0	+600	+4.0	+80.0
[illegible] 88-	42100	1539	+300	+.7	+3528
[illegible] 88-	41830	50.0	+260	+.6	+1126
[illegible] 88-	92502				
[illegible] 88-	69750	1807	+700	+1.0	+6314
[illegible] 88-	69100	49.0	+300	+.4	+923
[illegible] 88-	175850	101	+1650	+1.0	+683
[illegible] 88-	8400	100			−54.0
[illegible] 88-	44050	2236	+300	+.7	+5581
[illegible] 88-	16400	195	+378	+2.4	+657
[illegible] 88-	58400		+1300	+2.3	+226
[illegible] 88- 5	29850	57.0	+1000	+3.5	+592

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אדנים 0.1	25250	19.0	+250	+1.0	+9.0
אוצר למשכנתא' ש	6920 תב	325	+520	+6.2	+945
לאומי למשכנתא' ב	9025				
[illegible] ש	5963*	62.0	−60	−1.0	−48.0
* ביצוע חלקי 56.30%					
כרמל 1	4170	42.0	+120	+3.0	+518
כרמל ב 5.0	— הפסקת מסחר —				
פיתוח [illegible] 1שח	2301 תב	4709	+121	+5.6	+10703
[illegible]	3405	940	+135	+4.1	+2455
[illegible] 0.1	— הפסקת מסחר —				
[illegible] ש	20790 תב	14.0	+1890	+10.0	+29.0
[illegible]	19062	161			−112
[illegible]	10279				
[illegible]	5350				+23.0
יעוד 1.0	3500	975			−545
יעוד 5.0	2723	2190			+1847
ביתב 1.0	— הפסקת מסחר —				

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
שלהון א ושח	880	8634	+40	+4.8	+19811
[illegible] א	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible] א ש	12550	103	+550	+4.6	+183
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible] 5.0	1128	5252			−595
[illegible]	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	20709 תב	90.0	+1500	+7.8	+268
כלל ליסינג 0.5	18000 תב	193	+1000	+5.9	+326
כלל ליסינג אג"ח	17350	16.0	+800	+4.8	+111

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
איילון בטוח ו"ח	121.5	13664	+4.5	+3.9	+28681
איילון ביטוח 5שח	135.0	3102	+5.5	+4.3	+32714
אריה 0.1	985*	522	+90	+10.1	+6467
* ביצוע חלקי 34.20%					
אריה א 0.5	784 תב	2821	+60	+8.3	+4311
בטוח משנה ו"ח	375	931	+1	+.3	+365
בטוח משנה 5ש"ח	202 תב	6580	+10	+5.2	+14181
בטוח משנה אופ 2	256	3000	+9	+3.6	+6500
בטוח משנה סה-אפ	104.0	11420	+2.0	+2.0	+156300
הדר ושח	180.0 תב	19745	+10.0	+5.9	+68171
הדר 5שח	150.5	25231	+.5	+.3	+6307
הדר אופ 2	168.0 תב	6000	+17.0	+11.3	+54500
הפניקס ו"ח	774	8979	+34	+4.6	+8429
הפניקס 5ש"ח	594 תב	4830	+54	+10.0	+5016
המסנר-הראל 1.0	5635	27.0	+200	+3.7	+77.0
המסנר-הראל 5.0	4214	1306	+150	+3.7	+2163
מנורה 1.0	1965	218			−84.0
מנורה 5.0	1399	140	+50	+3.7	+1140
סהר פיתוח ג	365	12001	+18	+5.2	+29367
סקורטס ושח	1140	513	+50	+4.6	+547
[illegible] ש	285	6692	+12	+4.4	+10351
ציון החזקות ושח	5621	2.0			−2.0
ציון החזקות 5שח	1511	142			+8.0
הסנה ושח	249	29732	+15	+6.4	+23322

מסחר ושרותים

מסחר

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אינטרכאגא ושח	907 תב	3961	+55	+6.5	+5634
אינטרכאגא 5שח	528 תב	8202	+28	+5.6	+20665
כאוף קורא 1.0	900	3305			−325
כאוף קורא אופ 2	560	4085	+28	+5.3	+5197
כלל סחר ושח	325	21599	+14	+4.5	+31600
כלל סחר אגח 2	146.5	14762			−8270
קרוסו 1.0	798 תב	3050	+53	+7.1	+8178
רפק 0.1	22000	4.5	−190	−.9	−2.5
רפק 0.5	20000 תב	21.0	+1500	+8.1	+33.0
שופרסל א 2.0	12300	2231	+600	+5.1	+3533
שופר סל אופ ד'	6172 תב	2512	+567	+10.1	+11910
שופרסל אג"ח	108.5	122350	+1.0	+.9	+133750
כלל סחר ושח	383	26852	+21	+5.8	+28804
שופרסל ב 10.0	9493	1292	+409	+4.5	+1857

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אמתא ושח	398 תב	15779	+23	+6.1	+56744
כספנות הספקה ושח	850	3994			−1449
כספנות הספקה 5שח	260 תב	30796	+14	+5.3	+37268
קרור הספקה ושח	1035 תב	3354	+85	+9.0	+10975
קרור הספקה 10שח	260 תב	27764	+15	+6.1	+65608
מחסני ערובה ושח	1910*	330	+136	+7.7	+335
* ביצוע חלקי 85.90%					
מחסני ערובה 5שח	1010 תב	2798	+55	+5.8	+5849
דלק 0.1 בשח	2353	6157	+101	+4.5	+8076

מלונות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
כלל זוהר 1.0	— לא נסחר —				
כלל זוהר 5.0	— לא נסחר —				
מלונות דן 1 ש"ח	1400	350	+43	+3.2	+450
מלונות דן 5 ש"ח	1090 תב	1161	+61	+5.9	+2308
חוף האלמוג 0.1	6447	5.0			−34.0
[illegible] ושח	3000 תב	250	+169	+6.0	+440
מלונות ירדן 1.0	2670 תב	80.0	+231	+9.5	+873

מחשבים ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אילגת ושח	600	3344	+25	+4.4	+1165
ת.ר.ז. ושח	257	11532	+10	+4.1	+16332
[illegible] 1.0	6900 תב	336	+550	+8.7	+466
[illegible] 0.1ש"ח	13450	150	−350	−2.5	−136
[illegible] 0.5ש"ח	2650 תב	100	+150	+5.6	+205
[illegible] ושח	991 תב	3187	+70	+7.6	+5710
[illegible] 5שח	372 תב	11010	+30	+8.8	+18517
[illegible] אופ 2	630	8492	+93	+12.6	+16901
[illegible] מחשבים 1.0	630	17120	+5	+8	+17670

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אורז בנכים 1.0	— הפסקת מסחר —				

(המשך)

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אורן נכבים 5.0	— הפסקת מסחר —				
אזורים אופ 1	720 תב	10887	+64	+9.8	+19519
אזורים אגח 3	149.5	18230	+6.0	+4.2	+42738
איתן 1.0	329 תב	13400	+30	+10.0	+49183
אל-רוב 1.0	285 קן		+14	+5.2	+85414
אפריקה 0.1ש"ח	46407	308	+2200	+5.0	+443
אפריקה אופ 5	29357	55.0	+1500	+5.4	+155
אריס 1.0	4320 תב	50.0	+220	+5.4	+98.0
ארידן ושח	3410 תב	779	+310	+10.0	+1453
ארידן 5שח	2530 תב	2169	+230	+10.0	+2869
ברנוביץ ושח	2750 תב	516	+145	+5.6	+1271
ברנוביץ 5שח	2350 תב	200	+150	+6.8	+755
דלקנר 1.0	5800	314			+66.0
דלק ושח	160.0*	5995	+14.5	+10.0	+22995
* ביצוע חלקי 66.70%					
דלק 5שח	126.0*	3415	+11.5	+10.0	+16235
* ביצוע חלקי 65.60%					
המסגר 1.0	883	294	−1	−.1	−228
המשמל 5.0	490*	373	+11	+2.3	+967
* ביצוע חלקי 89.40%					
תלי"ב 0.1	— הפסקת מסחר —				
תלי"ב 0.5	— הפסקת מסחר —				
כלכלית י-ם ושח	291	7641	+12	+4.3	+20834
כלכלית ים אופ 1	110.0	35400	+9.0	+8.9	+127181
גב-ים 0.1	6400 תב	2807	+389	+9.7	+6870
גב-ים 0.5	3589 תב	1097	+240	+7.2	+1883
ישפרו ושח	3344 תב	738	+304	+10.0	+2897
ישראלום 1.0	1183 תב	503	+107	+9.9	+7054
ישרס ושח	18508 תב	609	+1683	+10.0	+1190
כח פיתוח 1.0	9600*	30.0	+803	+9.1	+147
* ביצוע חלקי 93.70%					
לנדאו ושח	4539 תב	341	+368	+8.8	+1825
לנדאו 5ש"ח	1979 תב	225	+137	+7.4	+5210
מ.ת.ב. 1.0	— לא נסחר —				
מ.ת.ב. אופ 2	— לא נסחר —				
מ.ת.ב. אגח א	— לא נסחר —				
מאורי בניה 1.0	— לא נסחר —				
מיכנאל ושח	305	1600			+255
מישאל אופ 1	139.0 תב	15343	+14.0	+11.2	+36667
מורים 5.0	1468 תב	485	+100	+7.3	+770
[illegible] 1.0	1342 קן		+64	+5.0	+14991
מינסקי 1.0	451	550	+20	+4.6	+1350
מינסקי 5.0	172.0	25277	+1.0	+.6	+5528
ליפשיץ ושח	392 תב	25341	+24	+6.5	+31636
ליפשיץ 5שח	262	14811	+11	+4.4	+20005
ליפשיץ אופ 2	170.0	14000	+7.0	+4.3	+13630
ליפשיץ אגח 1	104.0	50655	+2.0	+2.0	+99078
נאות אביב 0.5	3890 תב	1432	+315	+8.8	+1630
נכסי אזורים ושח	307	400	+3	+1.0	+7.0
נכסי החוקות 1.0	750	100	+32	+4.5	+1600
[illegible] 1.0	6250 תב	287	+550	+9.7	+535
עמר ותלע 1.0	— הפסקת מסחר —				
קיבריה ושח	3067	350			−110
קיבריה 5שח	1396	700	+66	+5.0	+3445
רוטשטיין ושח	380	6603			−1372
רוטשטיין 5שח	185.0	14590			−1340
רוטשטיין אופ 2	1030*	1010	+50	+5.1	+1002
* ביצוע חלקי 91.60%					
רוטשטיין אגח א	124.0	47000	+2.0	+1.6	+57000
אפריקה ושח	37210	156	+1517	+4.3	+79.0
אזורים ושח	905	12188	+43	+5.0	+6923
נכסים ובנין 1.0	2868	3047	+130	+4.8	+3734
השקעות [illegible] 1.0	64565	258	+3655	+6.0	+323
כלל בנין 0.1	654	5861	+37	+6.0	+8424

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
מכפי הדר 0.1	2763	100			−32.0
מכפי הדר 0.5	— הפסקת מסחר —				
מהדרין ושח	6200	1436	+200	+3.3	+2060
מהדרין אופ 1	3601				
נכסי הדרים 1.0	1585 תב	1984	+85	+5.7	+7052
פריאור 5שח	2360 תב	740	+160	+7.3	+1490

תעשייה

מזון ומבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אסם 1.0	1800	501			+492
גולדפרוסט ושח	1572	138	+57	+3.8	+203
גולדפרוסט 5שח	800	237	−5	−.6	−32.0
דובק נב ש	5150	2101	+120	+2.4	+1978
דובק נב ש	5150	1430	+110	+2.2	+1430
זוגלובק 1.0	461 תב	6308	+32	+7.5	+6795
זוגלובק 5.0	538				
[illegible] 1.0	102.5	80000	−1.5	−1.4	−134034
מכשר בירה 1.0	32400*	57.0	+1300	+4.2	+67.0
* ביצוע חלקי 87.80%					
מכשר בירה 5.0	24700	77.0	+1200	+5.1	+236
יכין ושח	1100	425			−575
יכין א 5שח	670	3400			−2324
יכין אופ 2	420	250	+1	+.2	+250
[illegible] ושח	529 קן		+25	+5.0	+9898
[illegible] 5שח	427	3000	−10	−2.3	−1000
[illegible] ו"ח	15900	178	+600	+3.9	+1183
עסים 5שח	387 תב	3925	+35	+9.9	+8439
שמואל אביב 1.0	2657*	325	+242	+10.0	+1891
* ביצוע חלקי 65.90%					
שמן [illegible] ש	1800	1012	+70	+4.1	+1054
עלית 0.1	14750	1195	+703	+5.0	+5.0

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אתא ו"ח	535 תב	6079	+33	+6.6	+20065
אתא אופ 2	354 תב	3860	+26	+7.9	+3167
אתא אגח 1	108.0	18500	+4.0	+3.9	+79601
אופים 1.0	666 תב	1170	+50	+8.1	+2291
אופנת כרמל 1 ושח	445 תב	6236	−49	−9.9	−10536
אופנת כרמל 5 ושח	300*	5031	−33	−9.9	−11772
* ביצוע חלקי 76.80%					
אופנת כרמל אפשא	374	413	+5	+1.4	+867
[illegible]	11500 תב	215	+900	+8.5	+647
דלתא-גליל 1.0	2610	3385	+110	+4.4	+9039
דלתא-גליל 3.0 א	2233	1494	+60	+2.8	+3449
[illegible] 1.	1440	112	+20	+1.4	+87.2
[illegible] 5.	804 תב	280	+73	+10.0	+680
ריבלון 1.0	314 תב	4350	+26	+9.0	+8450
ריבלון 5.0	235 תב	9771	+21	+9.8	+11486
[illegible] 1.0	4906				
דיקון ושח	2000 תב	1099	+100	+5.3	+2757
דיקון 5שח	1688	3225	+70	+4.3	+10860
דיקון אופ ב	911	300	+30	+3.4	+1200
כתפר ושח	254*	11837	+23	+10.0	+26994
* ביצוע חלקי 77.50%					
כתפר אופ 1	159.0	4942	+15.0	+10.4	+20892
כתרים 0.1	957	323	+20	+2.1	+277
כתרים 0.4	760 תב	1676	+40	+5.6	+2586
לבנת ושח	268	12505	+11	+4.3	+19034
מקס 0.1	4943*	280	+50	+1.0	+341
* ביצוע חלקי 74.20%					
מקס 0.5	2915	50.0	−30	−1.0	−127
נייב 1.0	448*	7199	+41	+10.1	+22674
* ביצוע חלקי 72.30%					
עיט 5.0	242*	10811	+22	+10.0	+34970
* ביצוע חלקי 78.90%					
עיט אופ 2	216 תב	4290	+15	+7.5	+10932
עיט אגח 1	117.0	23019	+5.0	+4.5	+83665
ענק 1.0	297*	11244	+27	+10.0	+32437
* ביצוע חלקי 81.40%					
עכין אופ 1	170.0	9748	+5.0	+3.0	+13588
פולגת א ושח	1404	5799	+40	+2.9	+6559
פולגת א 0.5	10300 תב	239	+900	+9.6	+837
פרגוד ושח	795	482			−450
[illegible]	8250 תב	237	+742	+9.9	+829
[illegible] 1.0	2350 תב	72.0	+145	+6.6	+1448
פוליבת ב 5שח	657	2700	+31	+3.8	+1530

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אורדן 10.0	8663	143			−108
אורדן 50.0	6835	142			+83.0
אלדובת 1.0	7455				
אלדובת 5.0	5391				
מכלים ש	375	1709	+8	+2.2	+2883
כללים אופ'(1)	103.0	30664	+7.0	+7.3	+108184
כללים אג"ח סד"א	101.0	100627	+2.5	+2.5	+390727
התבוך 1.0	570	795	−27	−6.5	−795

(המשך)

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
התבוף 5.0	360	1650	−15	−4.0	−1738
התבוף אופ	3300				
דיפו 1.0	3228 תב	60.0	+238	+8.0	+67.0
דיפו 5.0	1535 תב	115	+129	+9.2	+245
סקופאות פח 5ש"ח	3900 תב	1311	+208	+5.4	+3394
כבלי ציון 1.0	2680 תב	1630	+157	+6.2	+4255
כבלי ציון 5.0	1290 תב	3460	+90	+7.5	+4370
כבלי ציון אופ 3	325*	7398	+50	+18.2	+30160
* ביצוע חלקי 89.20%					
מרום 1.0	— לא נסחר —				
מנועי קרייזר 1 שח	268	4150	+9	+3.8	+4220
מנועי קרייזר 5 שח	128.5 קן		+6.0	+4.9	+93385
מקסימה 0.1	34624	20.0	+1648	+5.0	+35.0
[illegible]	108				+102
[illegible]	12750				
[illegible] 1.0	2468	3815	+100	+4.2	+5047
[illegible] 1.0	877 תב	766	+50	+6.1	+2285
[illegible] 5.0	495 תב	2296	+25	+5.3	+3796
[illegible] 1.0	2250 תב	1365	+130	+6.1	+1478
[illegible] 5.0	1825	190	+75	+4.3	+2218
[illegible]	870 תב	2211	+58	+7.1	+11531
[illegible]	114.5	5000	+4.0	+3.6	+86000
[illegible] 5.0	6345 תב	880	+310	+5.1	+964
תעשיות לכים 1.0	975	421	+20	+2.1	+421
תעשיות לכים 5.0	311	156			−156
קיסמטות פח 5ש"ח	3955	3768	+205	+5.5	+691

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אלביט 3.0	345200	89.0	+10000	+3.0	+157
אלביט 0.1	6218	62.0			+168
אלוני 0.25 ש	4300	34.0	+100	+2.4	+34.0
אלוני 0.25 ב	4599		−8	−.2	−20.0
אלקטרה 0.1ש"ח	1941 קן		+92	+5.0	+19436
אלקטרה א 0.5ש"ח	1520	4476	+60	+4.1	+4479
אלקטרה אופ 5	1085	6264	+95	+9.6	+11185
אלקטרה אגח 3	151.5	39400	+3.0	+2.0	+48767
אורית 0.2ש"ח	20200	277	+600	+3.1	+423
כלל תעש אלקטר	2210	4444	+50	+2.3	+7769
סמקוטרוניקס 1.0	1350	1578	+41	+3.1	+3448
סמקוטרוניקס 5.0	1000	4908	+40	+4.2	+14593
פרשיונגר ושח	513	1160			+5.0
פרשיונגר 5שח	411	1380	+1	+.2	+300
ביקום ושח	1690 תב	372	+153	+10.0	+996
ביקום 5שח	860	560	+5	+.6	+714
סנסטרון א 1.	5522	36.0	+300	+5.8	+135
סנסטרון א 5.	2695		+10	+.4	+200
ת.א.ת. ושח	1050 תב	2842	+81	+8.4	+4169
ת.א.ת. 5שח	321	10567	+21	+4.2	+18805
ת.א.ת. אגח 1	14800				
תדיראן ושח	725	6744	+35	+5.1	+9314
אלרון 3.0	251417	12.0	+2689	+1.0	−12.0

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
א.ס.בלוכבין ושח	177.0	27188	+5.5	+3.2	+83806
א.ס. בנין אופ א	610	4906	+50	+8.9	+12474
א.ס.בנין אגח א	131.0	1530	+3.0	+2.3	+114530
אקרשטיין ושח	576	2511	+24	+4.4	+3875
אקרשטיין 5שח	394	481	+10	+2.6	+2415
אקרשטיין אופ א	561	760	+40	+7.7	+3271
אקרשטיין אג"ח 1	154.0	13000	+4.5	+3.5	+86000
אדים בלוק ושח	156.0 תב	20360	+8.5	+5.8	+53771
אדים בלוק אופ	97.5	31790	+6.0	+6.6	+49591
בר-סון 1.0	1168	836			+605
בר-סון 5.0	638 קן		+30	+4.9	+5586
פרומקואמבר 1.0	6000	10.0	+123	+2.1	+28.0
פרומקואמבר 5.0	2850 תב	69.0	+150	+5.6	+640
כ.ב.ב. 1.0	793 קן		+58	+5.0	+3989
כ.ב.ב. 5.0	635	50.0	−14	−2.2	−408
מודול השק ושח	568 תב	2820	+28	+5.2	+3185
[illegible] 1	— לא נסחר —				
[illegible] 3	14000				
נגב קרמיקה ו"ח	418	2491			−1038
נגב קרמיקה 5ש"ח	204	8050	+4	+2.0	+9105

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אבן 5 ש"ח	1900	3173			+4717
אליאנס ב 200.0	2025	130			−138
גל תעשיות 1.0	610	2730	+10	+1.7	+2897
גל תעשיות 5.0	430	56.0			−56.0
גל תעשיות אופ	239	3708			+2735
גל תעשיות אגח 1	101.5	50000	+1.0	+1.0	+45000
דשנים 0.1	3500	274	−15	−.4	−80.0
דשנים 0.5	1545	166	+10	+.7	+166
חיפה כימיקל 10.0	910	24063	+36	+4.1	+52917
ליפסקי 1.0	2170	300			−256
מקסימה 1.0	6342	206	+200	+3.3	+206
מקסימה 5.0	4453		+70	+1.6	+200
סנו 1.0	24093	20.0			−17.0
סנו 5.0	19800	10.0	+400	+2.1	+6.0
פריקלאס ושח	501 תב	19081	+36	+7.7	+43807
פריקלאס אופ 1	173.0	8585	+3.0	+1.8	+8265
קרים 1.0	4717	410	+200	+4.4	+2010
קרים 5.0	2691	350	+150	+5.9	+390
קרים אופ 1	108.0	35000	+1.0	+.9	+52500
[illegible] 5ש"ח	3505 תב	651	+220	+6.7	+1034
פרוקאימים 10.0	52165	374			+257
[illegible] 5.0	8583	50.0			−36.0
טבע 0.01 ש"ח	10320	2772	+584	+6.0	+3159
ים המלח ושח	2601	10752	+82	+3.3	+14890
פטרוכימיים 10.0	805	20656	+53	+7.1	+23516

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
כתר ושח	215	17453	+5	+2.4	+19083
רפוח 1.0	8500	1.0	+115	+1.4	+40.0
[illegible] 5.0	5825		−220	−3.9	[illegible]
[illegible] 1.0	10450	644	+950	+10.0	+1680
* ביצוע חלקי 51.10%					
[illegible]	1827	667	+16	+1.0	+14.0
כלנית אשקלון 1.	571	1358	+13	+2.3	+1096
[illegible] ב 0.5	41760 תב	32.0	+3000	+7.7	+49.0
[illegible] 1.0	2900 תב	150	+202	+7.5	+250
רים 0.1	428	1147	+39	+10.0	+3647
רים 0.4	236 תב	5069	+14	+6.3	+14084
תעל ב 0.2	17700	357	+700	+4.1	+466
מפעלי נייר 10.0	325648	41.0	+16144	+5.3	+44.0

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אבזרין 1.0	365	2132			−1700
אבזרין 5.0	160.0	11982	+6.0	+3.9	+12566
[illegible] ושח	3010	100	+22	+.7	+159
[illegible] ושח	1460 תב	761	+130	+9.8	+1165
[illegible] 5שח	1242	1900			−453

השקעות תעשייה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
כור בב 1.0	6405	995	+186	+3.0	+602
כלל תעש אופ 3	160.5	73688	+5.5	+3.6	+124297
כלל תעש אגח 6	111.0	35730	+3.0	+2.8	+253223
מרכזית ב 0.1	12156	199	+634	+5.5	−116
כלל תעשיות 1 ושח	218	124839	+14	+6.9	+134950

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אוניקו ש	6600	95.0	+302	+4.8	+95.0
[illegible] ושח	— הפסקת מסחר —				
אלבר ע"ס ו"ח	1220 תב	2800	+94	+8.4	+5021
אמיק 1.0	— לא נסחר —				
אמיק 5.0	— לא נסחר —				
גחלת השקעות ושח	1036 תב		+85	+8.9	+1079
גחלת אופ א	820	30.0	+36	+4.6	+570
גחלת אגח 1	105.5	3900	+5	+.5	+18849
דיבאר ושח	578 תב	1573	+53	+10.1	+3610
דיבאר 5ש"ח	396 תב	1650	+36	+10.0	+3691
חברה לישראל 5ש"ח	3885 קן		+185	+5.0	+25220
חלפמן 0.1	116500	2	+1500	+1.3	+.2
חלפמן 1.0 ש	22200 תב	102	+1100	+5.2	+66.0
[illegible] א 0.5	22900	50.0			−9.0
פועלים השק ו"ח	849 תב	20836	+62	+7.9	+51445
דיסק השק אופ'	1200	20675			−12059
דיסק השק אג"ח	112.0	48017	+4.0	+3.7	+128017
[illegible] השק ש	29500	17.0			+51.0
מור השק אגח 124	12659				
חירון ושח	1900	376	+53	+2.9	+262
חירון 5שח	1193	1400	+45	+3.9	+858

(טור שמאלי)

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
יצוא ש	12600	125	+500	+4.1	+100
[illegible] א 0.1	1466*	1319	+133	+10.0	+1887
* ביצוע חלקי 62.30%					
כלל ישראל 50.0	1190 תב	4389	+108	+10.0	+10530
כנור ושח	433 תב	2815	+28	+6.9	+6409
כנור א 5שח	406	1490	+15	+3.8	+4410
כנור אופ ב	214	2111	+1	+.5	+961
כנור אג"ח 1	119.0	15000			−15000
פז השק ש	2415	3180	+70	+3.0	+2925
מבה א 0.1	7689*	116	+76	+1.0	+24.0
* ביצוע חלקי 82.80%					
מבה 0.5	5850	381	+160	+2.8	+506
פריון ב 2.0 שח	13500 תב	529	+677	+5.3	+814
קרדן ושח	97.5 קן		+5.0	+5.4	+50650
קרדן 5שח	67.5	16863			−7083
קרדן אופ 2	49.0	86900	+3.0	+6.5	+122252
קרדן אגח 1	100.5	12520	+.6	+.5	+26480
אדרי פתוח 2.0	8209	1651	+391	+5.0	+2298
אלרן ע"ס וכ"ח	1018	5990	+60	+6.3	+2466
חברה לישראל ושח	4057	5283	+265	+7.0	+6671
דיסקונט השק ושח	2356	7158	+138	+5.8	+9331
כלל ישראל 10.0	1125	7130	+74	+7.0	+2793

נסתרות במט"ח

גזית ב — הפסקת מסחר —

רשימה מקבילה

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
דראל פט	1470 קן		+70	+5.0	+57.0
[illegible] ו"ח	265	5225	+13	+5.2	+10482
קנטרסיום 0.1	919*	893	+84	+10.1	+2490
* ביצוע חלקי 52.30%					
קנטרסיום 0.5	437	2350	+5	+1.2	+4358
קנטרסיום אופ'	150.5	8500	+9.0	+6.4	+23500
קופר ושח	699	289			−179
תבל ושח	283 תב	948	+16	+6.0	+542

מלונאות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
גני הדר ו"ח	142.0	23506			−8927
גני הדר אופ 1	112.0	12608			+6408
חוזה ישראלית 1	73.5	21450	+2.5	+3.5	+19865

מחשוב ושרותי מחשוב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
דשה מיקון 1.0	5410	258			+508
כלל מחשבים 1.0	7500	67.0	+326	+4.5	+74.0
משוב 1.0	383 תב		+22	+6.1	+7628
משוב אופ 1	257	988			−988
רקפי ושח	365	454			−346

נדל"ן בינוי ופתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אמנתים ו"ח	1311	2052			−876
בן-יקר בנ 1.0	4284	108			−34.0
רדוקי 1.0	— הפסקת מסחר —				
רדוקי 5.0	— הפסקת מסחר —				
עוד 1.0	1833	1000	−1	−.1	−1025
רסקו בנכב	— לא נסחר —				
רסקו רג	1928				

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
שג-הר 0.1ש"ח	1970 תב	1052	+110	+5.9	+3615
שג-הר אופ א	800	1602	+90	+12.7	+2900

טקסטיל והלבשה

מיט גליקו 1.0 — לא נסחר —

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אקסבון 5.0	— לא נסחר —				
מתכת פרס 1.0	73.0	21799	+3.0	+4.3	+16829
מתכת פרס אופ'	33.5	75485	+1.5	+4.7	+30755

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אלקל ושח	160.0 תב	11476	+12.0	+8.1	+27927
אלקל אופ 2	70.5	4616	+4.5	+6.8	+22704
אלרן-טק ו"ח	198.0 תב	5667	+18.0	+10.0	+5653

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
רסקר 1.0	2300 תב	40.0	+160	+7.5	+40.0
גומה ושח	4400*	63.0	−200	−4.4	−135
* ביצוע חלקי 52.10%					
ת.ב.ב. 1.0	1615	234			−84.0
ת.ב.ב. 5.0	1690 תב	50.0	+90	+5.6	+100

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אורדע עיצום וש'	761 תב	10805	+69	+10.0	+23101

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
בלך ו"ח	563	12357	+20	+3.7	+16560
פז-תן ו"ח	385	1648			+3548

השקעה בתעשייה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
כאנרי טכנולוגיה	246.5 תב	52439	+13.5	+10.2	+41989

חברות השקעה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
אתרים ו"ח	500 תב	3250	+40	+8.7	+3050
אתרים אופ'(1)	148.5	11860	+22.0	+17.4	+26008
אבירוטר בב 1.0	1451 תב	138	+74	+5.4	+467
ישום ו"ח	171.0	14882			−10501
ישום אג"ח-אפל	110.5	20750			+24000
קבוע ושח	— לא נסחר —				
קבוע 5שח	— לא נסחר —				
עיד השקעות ו"ח	— הפסקת מסחר —				
עיד השקעות 5ש"ח	— הפסקת מסחר —				

חיפושי נפט

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
דלק חיפושים 1.	4158 תב	829	+378	+10.0	+1276
דלק חיפושים 5.	2278 תב	730	+130	+6.1	+883
דלק נפט אופ 2	1422	757			−19.0
[illegible]	24700	175	+1100	+4.3	+162
ג.נ.א.ל. 5.0	560	50792	+27	+5.1	+49323
יואל אופ 2 (1)	150.0	120562	+11.0	+7.9	+222562
כ.ג.נ. 1.0	5239 קן		+250	+5.0	+2026
כ.ג.נ. 5.0	2617	715			+527
[illegible] ב 0.03	6701	60.0	+150	+2.5	+49.0
נפטא ש	2669500	1.0			+1.0

משתנים

שם המניה	מספר עסקאות	שער	שער	שינוי %	מחזור
הבינלאומי	1	7466	7483	5.25	4343
[illegible]	6	249	249	6.41	41732
[illegible]	20	383	383	5.80	74852
[illegible]	4	9493	9493	4.50	1642
[illegible]	16	2353	2353	4.48	12317
[illegible]	2	37210	37210	4.25	196
[illegible]	19	905	905	4.99	29788
[illegible]	8	2868	2868	4.75	5447
[illegible]	23	64565	64565	6.00	728
[illegible]	14	654	654	6.00	43261
[illegible]	6	14756	34756	5.00	2115
[illegible]	9	857	857	3.75	7250
[illegible]	10	3935	3935	5.50	6148
[illegible]	4	256396	251417	1.80	24
[illegible]	22	10320	10320	6.00	4752
[illegible]	33	2601	2601	3.26	29922
[illegible]	26	505	805	7.05	58656
[illegible]	21	323648	323648	3.25	163
[illegible]	5	12156	12156	5.50	499
[illegible]	15	216	218	6.86	484839
[illegible]	20	6209	8209	5.00	4211
[illegible]	9	1018	1018	6.26	15090
[illegible]	44	4057	4057	6.99	17603
[illegible]	39	2356	2356	5.75	27558
כלל ישראל 10	52	1125	1125	7.04	85130

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981

כפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

אופטרוטק

חברתנו עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות אלקטרואופטיות ממוחשבות המבוססות על טכנולוגיות מתקדמות בתחומי ראייה ובינה מלאכותית ומיועדות ליצוא.

מהנדס/ת תוכנה

לבניית יישומים מורכבים של בסיסי נתונים ותקשורת.

דרישות התפקיד:
- נסיון הכרחי ב-DBASE III (שנה לפחות)
- תואר ראשון במדעי המחשב
- נסיון ביישומי תקשורת וזמן אמיתי (שנה לפחות)
- הכרות מעמיקה של תוכנות מדף ל-IBM PC בעדיפות: ציין 140ES107

סודיות מובטחת
כל המשרות מיועדות לגברים ונשים.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ובציון מס. טלפון להודעות אל: אופטרוטק בע"מ, ת.ד. 69 נס ציונה 70450

אופטרוטק. בית לאנשים יוצרים

שחם
סוכנויות ביטוח בע"מ
סוכנות הביטוח הגדולה בישראל

דרוש
מנהל יחידת ביטוח חיים
בעל נסיון בתחום ביטוח חיים
לתפקיד רב אתגרים
בעל רמת אחריות ועצמאות גבוהה מאוד, הכולל: תפעול סוכנים קיימים ופיתוח מערך השיווק הקיים.
יוזמה, יכולת מעולה ביחסי אנוש ובניהול אנשים - הנה חלק בלתי נפרד מהתפקיד.
מקום העבודה בת"א והסביבה
תנאים מצויינים ורכב צמוד למתאימים.
לקביעת ראיון אישי נא לפנות לאמנון הירשפלד
טל. 03-258321
(16 קווים אוטומטיים)
החל מיום א'
סודיות מובטחת

לעתון "אור ישראלי"
היוצא לאור ע"י העמותה להנצחת הצדיק סידנא בבא סאלי זיע"א
דרושים
כתבים
לענייני חדשות, יהדות, חינוך, חברה וכלכלה
רוכשי מודעות
***
לפנות טלפונית
למר משה ברשדרית – 03-394092
או למר יעקב סדוני – 057-945171
או לכתוב ל־ת.ד. 721 נתיבות 80256

שמל בע"מ
למפעל לייצור מכונות בחולון דרוש
הנדסאי מכונות
צעיר, בוגר ב"ס מקצועי (.טכנולוגי או דומה), אחרי שרות צבאי.
המועמד המתאים יוכשר לתפקיד ניהולי בחברה.
לפנות טלפונית: 03-5592146

דרוש סוכן
עם קשרים להפצת חומר בענף הבניה, משכורת + אחוזים
כלל 661820 שלוחה

לב.ג. אלקטרו ישראל
דרושה
קלדנית
במשרה מלאה
03-290855 לפנות לגב'

האם את/ה מעונין/ת בטלויזיה חדשה
האם את/ה מעונין/ת בסלון חדש
האם את/ה מעונין/ת בנסיעה לחו"ל
אנו מציעים עבודת שטח מעניינת בשעות הפנאי, באזור מגוריך, הכנסה נאה למתאימים.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר ביום א'
057-72039 04-660575
057-74051 04-525636
02-246044 03-812181
02-244279

לישראמיל בע"מ
אור־יהודה דרושים
★ מזכיר/ה לניהול מסחר. עברית אנגלית, הנה"ח יתרון.
★ פקיד/ה עם נסיון. אנגלית יתרון.
★ מנהיש ל־P.C.
★ עוזר למנהיש
★ סוכן/ת לתנור חימום להגוריות ולועדים.
★ נהג מחלק מחסנאי.
משנת 03-354433
משרד 03-358273

U-MAN
עבור אחד מלקוחותינו, מפעל גדול וחזק בבאר־שבע, דרוש:
מהנדס מכונות
לתפקיד ראש אגף תחזוקה
בעל נסיון וידע בהידראוליקה, פניאומטיקה, משק חום, מיחשוב ואוטומציה. התפקיד אחראי מאוד, עצמאי, ובעל עניין ואתגר רבים. כושר ארגון ויכולת ניהול צוות עובדים – הכרחיים.
עדיפות למועמד מאזור באר־שבע.
שכר הולם ותנאים טובים למתאים.
לפנות לליזה – טל. 03-295694 מישרה 445.
סודיות תישמר בקפידה.

לחברה מסחרית בת"א
דרושה
מנהלת חשבונות
בעלת נסיון וידע במערכות ממוחשבות – עדיף חשבשבת.
לפנות בפרוט נסיון מקצועי ל־ת.ד. 10931 ר"ג 52109

לחברה תעשייתית באזור המרכז
דרוש
איש מכירות
בעל רקע ונסיון בענף הדפוס
(רצוי בוגר ביה"ס לדפוס).
נא לפנות בכתב לת.ד. 16187 ת"א עבור דפוס.

קריירה ב„תרבות־דיור"
רשת מדריכים לצרכנות הוגנת
דרושים/ות
● נציגי/ות מכירות ושיווק
השכלה תיכונית ומעלה, בעלי רכב, מגיל 25, כשרון מסחרי, יכולת ניהול משא ומתן
● תקציבאי/ת
נסיון של 3 שנים לפחות במשרד פרסום
פנה לליאור: 03-650737/8, 655134

לקונדיטוריה מעולה בחיפה
דרוש/ה
קונדיטור/ית
בעלי נסיון יפנו לגב' רחל שריר
בטלפון 04-352222

תחזית לאומית – מחזור 7 | עם אורי אפק

ברגשות מעורבים: העיניים בכפר־סבא והלב בנתניה

מאת ברוך דגון

אורי אפק, מנכ"ל הוועד האולימפי, הוא אוהד כדורגל מושבע, שאינו מסתפק במעקב פאסיבי אחר מהלכי הליגה מעל דפי מדורי הספורט. הוא עשה לעצמו מנהג קבוע לחזות מדי שבת במשחקי נוער וילדים, ואחרי הצהריים ניתן למצוא אותו באחד היציעים הלאומיים.

גם אם לא ירצה, ימצא עצמו אפק מעורב בכדורגל במידה רבה. כלות הכל, הפגישות עם חתנו, עודד מכנס, גולשות, באורח טבעי, לנושא הזה, גם אם אינו עומד בדומו של עולם.

לאפק קשר משפחתי נוסף עם מכבי נתניה הודות לבנו, המשחק בקבוצת הנוער. גם שני בניו הנוספים שיחקו בקבוצה. אפק עצמו, מאמן כדורגל בין־לאומי, היה בראשית שנות החמישים שוער במכבי נתניה. משפחה כדורגלנית.

הערשמותו של אפק ממשחקי הליגה הלאומית: "הרמה אינה שונה מהשנים הקודמות. חסרונם של השחקנים, המופיעים בקבוצות אירופיות, אינו מורגש. נראה לי, כי הכדורגל הוא הענף הסקופה ביותר בנושא המתקנים. הרמה הבינונית מושפעת מהטיפול הלקוי בצעירים בכל האגודות".

אפק מעיד על עצמו כעל אוהד מושבע של...הפועל כפ"ס, אך יש לו, כמובן, פינה חמה בלב למכבי נתניה.

מכבי ת"א – מכבי חיפה. בניגוד להגיון, חיפה לא תפסיד. חיפה אינה ראויה למקומה הנחות בטבלה והיא מוכרחה להתאושש. לת"א צפוי משחק קשה. התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – בית"ר ת"א. שתי הקבוצות, המטפסות בחלק העליון של הטבלה, רשמו באחרונה הישגים יפים. מדובר ב"דרבי" שקול מחוץ, שיסתיים ללא הכרעה. נראה לי, כי יבקעו שערים והרמה תהיה טובה. התחזית: תיקו.

הפועל כפ"ס – מכבי פ"ת. לפ"ת בעיות לא קטנות לאחר שני הפסדים רצופים. כפ"ס טרם הציגה את יכולתה האמיתית ויש לה גם יתרון ביתי. בכל אופן, כאוהד של כפ"ס אני "מחוייב" רגשית להעניק לה עדיפות. התחזית: נצחון לכפ"ס.

מכבי נתניה – הפועל חולון. אני תומך בעודד מכנס ובחבריו, מוליכי הטבלה, בזכות ניסיונם העדיף וההרכב האיכותי שלהם. לחולון יש, אמנם, תקווה לחולל הפתעה, אולם שלום תקווה יזכה בשלוש הנקודות. התחזית: נצחון לנתניה.

בני־יהודה – הפועל לוד. דוד שוויצר יזכה בנצחון ראשון עם "התהרים". לוד תציג הרכב טוב יותר מאשר במשחקים האחרונים, אולם לא תוכל ביכולתה הנוכחית למנוע הפסד נוסף. התחזית: נצחון לבני־יהודה.

הפועל פ"ת – בית"ר ירושלים. בית"ר אינה מבריקה העונה ופ"ת משתפרת ממשחק למשחק. אפשר, איפוא, לדבר על בוחות מאוזנים. משחק הבית של פ"ת ינטרל את היתרון הטכני של קשרי בית"ר. התחזית: תיקו.

הפועל באר־שבע – שמשון. יתרון ביתי טיפוסי, אולם לא מכריע. שמשון אינה נופלת ממארחתה והיא יכולה לשוב לביתה עם רכוש. כל תוצאה אפשרית. התחזית: תיקו.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסי	שערים	נק'
1.	מכבי נתניה	6	5	0	1	6–14	15
2.	מכבי תל־אביב	6	3	3	0	7–14	12
3.	בית"ר תל־אביב	6	3	3	0	4–10	12
4.	הפועל תל־אביב	6	3	3	0	2–6	12
5.	בית"ר ירושלים	6	2	2	2	10–11	8
6.	הפועל כפר־סבא	6	2	3	1	5–6	8
7.	הפועל פתח־תקוה	6	2	2	2	6–6	8
8.	הפועל באר־שבע	6	2	2	2	4–4	8
9.	שמשון תל־אביב	6	1	3	2	6–5	6
10.	הפועל חולון	6	1	3	2	5–4	6
11.	מכבי פתח־תקוה	6	1	3	2	8–5	6
12.	בני־יהודה	6	0	4	2	5–4	4
13.	מכבי חיפה	6	0	2	4	5–3	2
14.	הפועל לוד	6	0	2	4	19–3	2

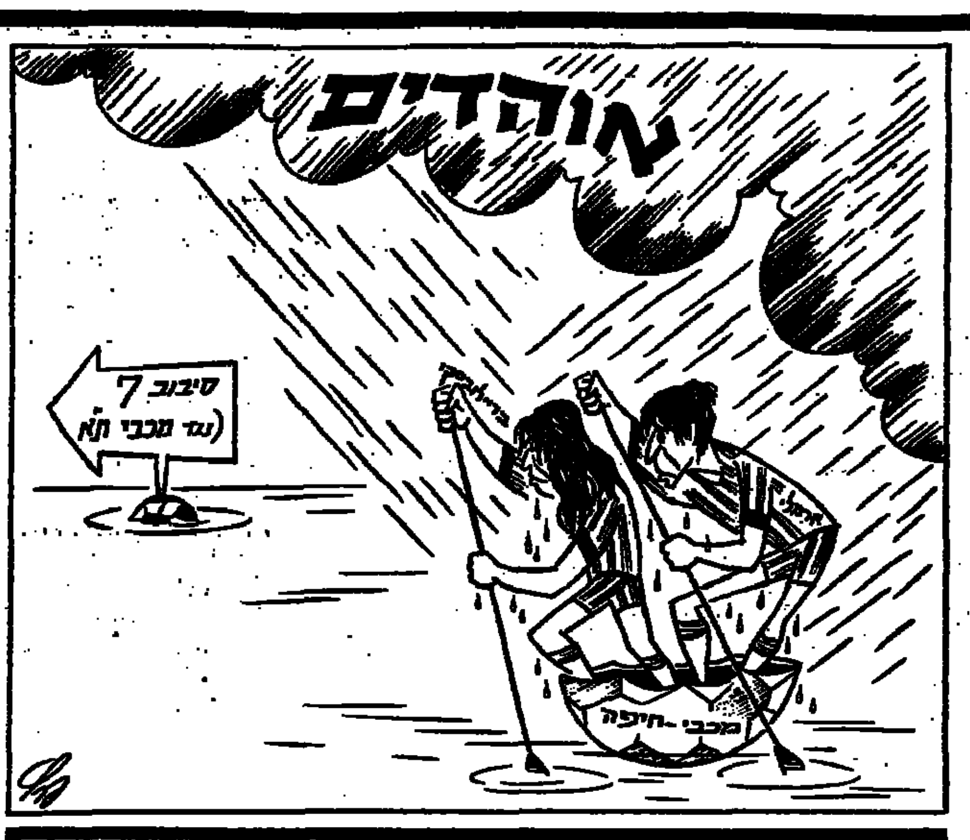

בריילובסקי ויאני נדרשים ע"י 'מיחיץ' לאימון הנבחרת

מאת שמואל קליגר

דניאל בריילובסקי ואלי יאני יוזמנו ע"י המאמן הלאומי בכדורגל לאימון הקרוב ביום שלישי. השניים טענו באמצע השבוע כי הם פצועים ובשל כך שוחררו ממשחק האימון נגד בית"ר ת"א (0:3).

לאימון הקרוב לא מייעד המאמן משחק ונראה כי עיקרו של האימון יוחזר לגיבוש ולכושר גופני. לאימון שלאחר מכן מייעד המאמן משחק אימון נוסף – ככל הנראה נגד קבוצה מהליגה הלאומית. יהיה זה האימון האחרון לפני יציאת הנבחרת לדאבלין ב־8 בנובמבר שם תקיים ב־10 בחודש משחק נגד נבחרת אירלנד.

מבת פציעות תשבש את ה"דרבי" הקטן שיהיה בשבת בבלומפילד בין הפועל ת"א ובית"ר ת"א. רגלו של אליאור ברנט קשר הפועל ת"א מגובסת ל־6 שבועות, לאחר שנפצע במשחק האחרון נגד מכבי פ"ת בשבוע שעבר. אצל היריבה העירונית מכת הפציעות קשה הרבה יותר. לא פחות מ־5 שחקנים פצועים והם כאלה הנחשבים כעמודי התווך של הקבוצה.

להלן רשימה של הפצועים שלא יוכלו, לאור בולקם ליטול חלק במשחק: ניסן כהן, אלי תגר, ריחמים עמרני, ירון כהן ודוד לביא. לעומתם חזר לאימונים יעקב כהן חולה ובימים האחרונים קיים כמה אימוני בוקר. גם המגן מירון אוסבורגים הסיר את הגבס מרגלו והחל להתאמן.

ואם בקבוצת הפועל ת"א שוררת אופטימיות לגבי סיכויי הנצחון במשחק זה, הרי שאצל היריבה העירונית שוררת אווירה פאסימית בגלל הסיבות דלעיל. רק ערב המשחק יקבע ההרכב באופן סופי ואולם התחושה בקבוצה היא כי יספגו את הפסד הבכורה שלהם העונה בעוד ששחקני הפועל יוותרו בלתי מנוצחים גם לאחר המחזור השביעי.

נתן... האמריקאי של... בתחילת השבוע הקרוב את כל הכספים כדי שיוכל להצטרף כ"חוק" לקבוצה. הצטרפותו לקבוצת ה"זהובים" משכנת התקוה הכבה, כבר לעובדה מוגמרת. המאמן דוד שוויצר הביע את תקוותו כי יוכל ליטול חלק פעיל בליגה בקרוב. אתמול עזב את הארץ סוכנו של השחקן האמריקאי גיל אראל.

באימונים האחרונים לא השתתף המגן משה עלי ששוחרר ע"י מאמנו בגלל מחלה. בינתיים נודע כי מגן הקבוצה אורי מזקיה בודק אפשרות לשחק במכבי פ"ת או בהפועל יהוד.

בשכונת התקוה קיימת דריכות רבה לקראת המשחק שיהיה בשבת בינטר נגד הפועל לוד. יהיה זה מיפגש תחתית מובהק שכן שתי הקבוצות טרם זכו העונה בנצחון. המאמן דוד שווייצר הביע בטחונו, כי לאחר התצוגה הנאה נגד בית"ר ירושלים – אף כי הקבוצה לא ניצחה תעלה קבוצתו על דרך המלך בנצחון על הפועל לוד המשתרכת לה גם היא בעצמה בתחתית. ברור כי בהרכב הפותח לא יכלל הקשר אייל חיים. רק אם דוד סלמן לא יהיה כשיר יתופקד השחקן במקום כמגן. הפועל לוד ישותף לראשונה העונה "קפטן" הקבוצה הסוער יעקב בנדיים, שהחמיץ את משחקי הפתיחה בליגה בשל פציעה ממושכת. הפועל לוד תולה תקוות רבות במשחק זה שכן הפסד נוסף ידרדר את הקבוצה בצורה מסוכנת.

שמשון ת"א יוצאת כבר היום לבאר־שבע ותתאכסן בבית מלון כדי להתכונן נפשית וגופנית למשחק הקשה נגד הפועל ב"ש. באימונים האחרונים השתתף הקשר אפרים ארביב ולדברי מאמנו יעקב גרונדמן הוא מגלה שיפור מיום ליום וניכר כי הוא מתגבר על פציעתו שמנעה ממנו עד היום את שיתופו במשחקי הליגה. אפרים ארביב עשוי לחזור להרכב בעוד שבועיים. ספק קיים לגבי שיתופו של און דהרי והמאמן עשוי לכלול בהרכב הפותח את אודי כהן במקומו.

במכבי פ"ת דומה שנרגעו הרוחות לאחר הסערה שפקדה את הקבוצה בעקבות ההפסד הביתי להפועל ת"א. המאמן גיא מסמל קיבל גבוי מהנהלת הקבוצה ויותר מכל תעיד על כך העובדה שעוזר גדי כרמלי, שהתפטר באמצע השבוע, שב מהתפטרותו.

... למשחק נגד הפועל כפר־סבא יחזור להרכב הפתוח... – מגן ימני. בעמדת הבלמים ישחק שרון צחפי ואולי בתן הרכש מהפועל אזור. להרכב ישוב קשר הנוער המחונן אפי בן־שמעון. לעומתו רפי כהן פצוע ובנרה לא ישותף במשחק.

ליברפול למשחק קשה בלוטון

מאת נ. שרון

שבוע לאחר שהפסידה לראשונה בליגה האנגלית תצא מחר ליברפול למשחק חוץ קשה בלוטון נגד הקבוצה המקומית. גם העובדה שבעשרה משחקיה העונה ניצחה ליברפול תשע פעמים ופעם אחת סיימה בתיקו אין בה כדי להפריד את המתח אצל שחקניה לקראת המשחק נגד קבוצה שנשארה להם צרות בשנה האחרונה.

האלגליש וחבריו ודאי זוכרים את התבוסה שספגו אשתקד ב"בלוזרס רואד" בשיעור 4:1. הפעם אמנם נוטים כל הסיכויים לזכות הליברפולים המפילים בזמן האחרון "חללים" רבים בדרכם לאליפות. הקבוצה תגיע למשחק עם הרכש החדש, ריי האוטון, אולם הוא קרוב לוודאי לא יכלל עדיין בהרכב שכן הרכב מבצה לא מחליפים.

מי שיזכה למעידת ליברפול היא קבוצתו של דוד פיזנטי, קפ.ר., שאירבה בשבת החולפת את הבכורה לאחר הפסד צורב (4:0) בליברפול. הקבוצה הלונדונית תתאושש על חשבון פורטסמות שטרם ניצחה העונה מחוץ לביתה.

ארסנל, השלישית בדירוג, המפגרת רק בשתי נקודות אחרי המוליכות, תארח את העולה החדשה דרבי קאונטי. נוטינגהאם פורסט המפגרת אחריה בהפרש שערים תארח את ה"תרגולים" מטוטנהאם. בעוד הקבוצה השלישית עם 23 נקודות – מנצ'סטר יונייטד, תשחק ביום ראשון אל מצלמות הטלוויזיה בלונדון נגד ווסטהאם.

ביתר המשחקים: קובנטרי – ניוקאסל; אברטון – ווספורד; אוקספורד – צ'רלטון; שפילד־ווינסדיי – נוריץ'; סאות'המפטון – צ'לסי.

רייגג'רס יוצאת לדאנדי

תוחת השפעת הנצחון על גורניק הפולנית, בגביע אירופה, תצא מחר האלופה הסקוטית קבוצת ריינג'רס למשחק חוץ נגד דאנדי. המוליכה הארטס תארח את מורטון בתחתית וסלטיק המפגרת אחרי המוליכה בנקודה תארח את דאנדי יונייטד. אברדין תארח את פאלקירק. מורדוואל את האנפרלין וסט. מירן את היברניאן.

בגרמניה מחזור גביע

בליגה המערב־גרמנית לא יערכו מחר משחקים. הקבוצות יתפנו למחזור השני בגביע. המשחק המרכזי יפגיש את באיירן מינכן ובורוסיה מינשנגלאדבאך.

בליגה הצרפתית

שתי הראשונות – מונאקו ובאנס – יפגשו מחר. במשחק המרכזי בליגה הצרפתית. האלופה בורדו המדורגת שלישית תפגש עם סנט־אטיין.

מאמן אוסטרלי לבוריס בקר

בוב בראס, אוסטרלי בן 38 הוא מאמנו החדש של כוכב הטניס המערב־גרמני בוריס בקר. הידיעה על כך הופיעה אתמול ביומון הגרמני "בילד".

ריסמית יתחיל בארש לעבוד עם בקר בחודש ינואר הקרוב במהלך אליפות אוסטרליה הפתוחה אולם האוסטרלי כבר נראה לצידו של בקר בטורניר "טיקר" בטוקיו.

כזכור, הדירח בקר הפרדוג רביעי בעולם את מאמנו הגרמני גונטר בוש בתחילת השנה. הטניסאי הגרמני לא הצליח לזכות השנה באף טורניר של הפרס הגדול והמומחים טענו כי הוא זקוק למאמן חדש.

בראד מתגורר בשווייץ היה מועמד לאמן את הנבחרת הבריטית, אולם בסופו של דבר זכה בתפקיד בקראצר, הארץ גייקובס.

בראד אימן בעבר את הבריטי ג'ון לויד, האמריקאים סקוט דייויס ודורקס סאגוסו והאוסטרלי פול מקנאמי.

תחזית ארצית – מחזור 7 | עם מני וייצמן

התקשורת אינה מקדישה תשומת לב לליגה הארצית

מאת שמואל טל

"אני עוקב בעניין רב אחרי משחקי הליגה הארצית וחבל שהתקשורת אינה מעניקה מספיק תשומת לב לנעשה בה", אומר יו"ר איגוד הכדורגל, מני וייצמן.

וייצמן ידוע כאוהד מושבע של שתי הקבוצות הרחובותיות, מכבי שעריים והפועל מרמורק. "אני משתדל לחזות במשחקים החשובים הנערכים באזור מגורי (נס־ציונה) ובכל מקרה אני מחזיק להם אצבעות", הוא מציין.

הוא מדגיש את העובדה שרוב משחקי הליגה הארצית מניחה את הדעת ועם יותר תשומת לב של חובבי הכדורגל ניתן יהיה לספר את הרמה עוד יותר.

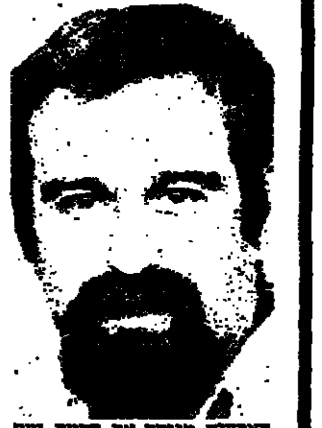

השנה הוא טרם חזה במשחקי הליגה הארצית והמשחק האחרון אותו ראה היה המשחק בין קבוצות מכבי שעריים והפועל ירושלים שהותיר את הירושלמים בארצית.

אולם, על־סמך עיון בכרוזי הספורט מוכן וייצמן לנסות לחזות את תוצאות משחקי המחזור השביעי.

מכבי יבנה – בית"ר נתניה. שתי היורדות מהליגה הלאומית יזכרו בעבר הלא רחוק, שתיהן לא פתחו טוב את עונת המשחקים ומצפה לנו מאבק שקול, שבו תנצל יבנה את ביתיותה. התחזית: נצחון ליבנה.

הפועל ירושלים – הכח מכבי ר"ג. אין ספק שזה יהיה המשחק המרכזי של המחזור. חובבי הכדורגל בירושלים יוכלו להנות ממאבק בסגנון לאומי לכל דבר. ירושלים תשחק בהתלהבות רבה וזה יכריע בסופו של דבר את ההתמודדות המסקרנת. התחזית: נצחון לירושלים.

רמת־עמידר – הפועל טבריה. הפועל טבריה נמצאת בתנופה וכשבת שעברה היא לא התקשתה להביס את הפועל ירושלים. שחקני עמידר ישחקו בשיטת ה"בתקר" וינסו ל"נעול" שער. אבל המשחק לא יוכרע. התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – הפועל חדרה. הפועל חיפה חייבת לזכות בנצחון, כדי להתבסס בצמרת הטבלה. חדרה לא תוותר, אבל הפעם יאלצו שחקניה להכיר בתום המשחק דגל לבן. התחזית: נצחון לחיפה.

בתי"ם – הפועל עכו. שחקני בתי"ם עדיין מתלהבים בעצם עליתם לליגה הארצית. ידידתם התאוששה לאחרונה מהפתיחות העונה הצולעת. התחזית: תיקו.

הפועל יהוד – מכבי יפו. כששתי הקבוצות שיחקו בליגה הלאומית היו המשחקים ביניהן מעניינים מאוד. בעת מבכן בליגת הכשנה אינו מוהיר ותוצאת תיקו תספק את כולם. התחזית: תיקו.

הפועל ר"ג – מכבי שעריים. שחקני שעריים חוזרים בהדרגה לצמרת הטבלה. אומנם מולם תשחק קבוצה שאפתנית עם שחקנים צעירים ובעלי עתיד, אבל ההכרעה תהיה ברורה. התחזית: נצחון לשעריים.

הליגה הארצית

	הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסי	שערים	נק'
1.	הכח רמת־גן	6	4	1	1	3–9	13
2.	הפועל ירושלים	6	4	1	1	7–10	13
3.	הפועל טבריה	6	4	0	2	11–10	12
4.	מכבי יבנה	6	3	2	1	3–6	11
5.	הפועל חיפה	6	3	2	1	5–6	11
6.	הפועל רמת־גן	6	3	0	3	8–8	9
7.	הפועל חדרה	6	2	2	2	10–12	8
8.	מכבי יפו	6	1	4	1	2–3	7
9.	הפועל יהוד	6	1	4	1	10–10	7
10.	מכבי רמת עמידר	6	1	3	2	8–7	6
11.	מכבי שעריים	6	1	2	3	8–8	5
12.	הפועל בתי"ם	6	1	2	3	6–3	5
13.	בית"ר נתניה	6	1	1	4	9–5	4
14.	הפועל עכו	6	0	2	4	10–4	2

ג'ימי קונורס נוצח ויוצא לחופשת מחלה

הטניסאי האמריקאי בן ה־35, ג'ימי קונורס, הפסיד בקלות בסיבוב השני בטורניר טוקיו לאוסטרלי ג'ון פיצג'רלד 6:3, 6:1. ההפסד שלא יופיע בטורנירים במשך שלושה חודשים.

קונורס אמר, כי ברצונו להיות יותר עם משפחתו, וכי עליו לעבוד ניתוח ברגלו בגלל שני סברים באצבעותיו.

בוריס בקר עלה לסיבוב השלישי, כשגבר על בן־ארצו קרסיך 2:6, 3:6 ואיוואן לנדל הביע את רוברטו סנגר 2:6, 0:6.

לנדל הראשון שהעפיל למאסטרס

איוואן לנדל, אלוף ה"מאסטרס" ב־1982, 1983, 1985 ו־1986, הוא הראשון שהבטיח את עלייתו לגמר ה"מאסטרס" שיחל ב־2 בדצמבר ויסתיים ב־7 בו, יטלו חלק שמונת הטניסאים הטובים בעולם בדירוג ה"פרס הגדול".

קאלי – פינארול 0:2

קבוצת הכדורגל אמריקה קאלי מקולומביה ניצחה בהגרסה את פינארול מונטבידאו 0:2 במשחק הגמר הראשון ביניהן בגביע דרום־אמריקה.

43,000 צופים חזו במשחק, בו הובקעו שני השערים במחצית הראשונה על־ידי חואן מנואל באטאלייה ורוברטו קבאנאס.

נוער־יוגוסלאויה – ברזיל 1:2

30,000 צופים חזו בסנטייגו בנצחון יוגוסלאויה על ברזיל 1:2 ברבע גמר אליפות העולם לנוער בכדורגל. בתום המחצית הוליכה ברזיל 0:1 בשער שהבקיע אלסידנו בדקה ה־40. שער הנצחון הבקע בדקה ה־90 על ידי פרוסינצ'קי.

יוגוסלאויה תשחק בחצי הגמר עם האלופה מזרח גרמניה. שגברה על בולגריה 0:2 צ'ילה, שניצחה את איטליה 0:1, תתמודד עם מערב גרמניה, שניצחה את סקוטלנד לאחר 2:1... בהארכה.

אורטל – איזמיר 85:88

אורטה מצרפת ניצחה באיזמיר את קארשייאקה המקומית 85:88 במשחק הגומלין בסיבוב השני בגביע אירופה לאלופות ועלתה לשלב הבא. בתום המחצית הוליכו התורכים 43:50.

ישראל אחרי יוון בהתעמלות

מתעמלות ישראל ניצבות אחרי יוון בתום היום הראשון של תרגילי הרשות.

הישראליות צברו 356.87, אחרי יוון, הראשונה בבית הנחשלות 364.95 נקודות.

אחרי הישראליות בדירוג העולמי בדורדאם ובתום היום הראשון, בלגיה, סויץ, טאייוואן, פורטוגל, ניוזילנד, נורבגיה, מקסיקו, פרטוריקו ודנמרק. את הדירוג לישראליות העניקה האלופה דויטל שרון, שהצליחה להדוק את הבלגיות שהיו קרובות מאד לישראליות.

טניס

ארבעה משחקים בליגה הלאומית בטניס יתקיימו היום אחר הצהריים: אס"א ת"א – מכבי צפון א'; מועדון הכרמל – הפועל ת"א; מכבי רחובות – מכבי צפון ב'; הפועל צהלה – מכבי ת"א. בשבת בבוקר יהיו עוד 4 משחקים: הפועל ירושלים – אס"א ת"א; מכבי צפון ב' – מכבי ת"א, הפועל ת"א – מכבי רחובות; מכבי צפון א' – מועדון הכרמל.

הישג לטניסאית אבישי בתחרות לנכים בארה"ב

מאת אברהם תשובה

הטניסאית תיקי אבישי, אלופת ישראל בטניס לנכים וחברת מרכז הספורט לנכים אילן בר"ג, זכתה להישג בין־לאומי נאה כשהגיעה עד לשלב רבע־הגמר במסגרת האליפות הפתוחה לטניס לנכים, שנערכה במהלך השבוע בלוס אנג'לס ארה"ב.

במשחק רבע־הגמר הפסידה תיקי אבישי לאמריקאית טרי כריווס 2:1. הצלחה היתה לאבישי גם במשחקי הזוגות כאשר ביחד עם בת־זוגתה האמריקאית הגיעו עד לשלב חצי־הגמר שבו הפסידו לצמד ההולנדיות 2:0.

כאלוף הטורניר הבין־לאומי הוכתר פרקס מארה"ב שגבר בגמר על הצרפתי כורטיני 0:2.

בגמר הזוגות לגברים זכו רנדי סנו וריוויד קיילי שגברו על פרקס ומונגומרי 1:2.

מרמורק – ק.אונו במרכז א' דרום

המשחק בין היורדת מהארצית, קבוצת הפועל מרמורק לבין הבלתי מנוצחת עד כה הפועל קרית־אונו יעמוד במוקד משחקי המחזור השליש בליגת א'.

יתר המשחקים במחזור הדרומי הם: מכבי קרית־גת – מכבי הרצליה; הפועל אשדוד – הפועל אזור; בית"ר רמלה – קרית־מלאכי; לוחם חולון – הפועל רמלה; עירוני אשקלון – בית־שמש; רמת־השרון – אור־יהודה; הפועל דימונה – הפועל ראשל"צ.

צפון: מכבי עוספיה – בית"ר חיפה; קרית־טבעונה – בית־שאן; בית"ר טבריה – כפר־נצרת; בני סכנין – הפועל קרית־אתא; מכבי חדרה – מכבי טמרה; אחי נצרת – הפועל רעננה; הפועל טייבה – מכבי עפולה; טירת־הכרמל – הפועל כירה.

ה"אסים" גאליס ויאנאקיס "יתפרצו" מחר נגד חיפה

מאת משה כהן

אלופת אירופה בכדורסל, נבחרת יוון, עומדת להגיע היום לארץ, כדי להתמודד מחר מול נבחרת חיפה וביום ראשון מול נבחרת ישראל.

הכוכבים הבולטים בהרכבם הם ניקוס גאליס, גיאורגיוס יאנאקיס, פנגיוטיס פסולוס, ו' קוכוס. המאמן היווני, פוליטיס, ציין, כי הופעת קבוצתו מאד מחייבת, כיוון שזהו משחקם הראשון כאלופי אירופה.

שתי הקבוצות... נבחרת חיפה. שתי הקבוצות הופיעות "עפר" בסוף השבוע ממעגל גביעי אירופה והמשחק ישמש עבור השחקנים מבחן אחרון לפני... ה"דרבי" החיפאי שיערך ביום חמישי.

לחובבי הכדורסל בעיר הכרמל תנתן ההזדמנות לראות את אחד מכוכבי הכדורסל של אירופה, ניקו גאליס בפעולה. אולם, יוון אינה רק גאליס וכדאי יהיה לשים לב לזכרו הורין, יאנאקיס ולשחקן הציר, קריסטודולוס.

נבחרת חיפה תשאף להפתיע, אבל מול אלופת אירופה משימתה לא תהיה קלה. ליוונים יהווה המשחק מבחן אחרון לפני משחקם ביום ראשון מול הנבחרת הלאומית.

גם בעיר היהלומים יהנו מחורף "חם"

קבוצת אליצור נתניה זכתה אמש בנצחון מפתיע בבלגיה, כשגברה על קבוצת אוסטנדר בתוצאה 69:72 (37:42) והבטיחה בכך את השתתפותה במשחקי בית רבע הגמר של גביע קוראץ'.

חניכיו של צבי שרף לא נבהלו מראשיו וליג חובריו השאננים. הם הציגו משחק שאפתני שהיווה עבורם מפנה לאחר המשבר המקצועי שפקד אותם בשבועות האחרונים.

הישראלים הצליחו להוות יריב שקול לבלגים ברוב דקות המשחק ואת המחצית הראשונה הם סיימו עם יתרון של חמש נקודות.

במשחק הראשון בין שתי הקבוצות שנערך לפני שבוע, זכו הנתנייתים בנצחון בהפרש של 11 נקודות ורבים הטילו ספק ביכולתם לשמור על הפער במשחק הגומלין. לכן, מהווה נצחונם הישג מרשים.

הופעתה של נתניה בבית רבע הגמר תהיה הסטורית וגם חובבי הכדורסל בעיר היהלומים יוכלו להנות השנה מחורף "חם".

כדורסל

מכבי ר"ג ובית"ר ת"א ספגו קנסות

מאת משה כהן

בית הדין המשמעתי של איגוד הכדורסל הטיל אמש קנס כספי על קבוצת מכבי ר"ג, שלא הופיעה למשחק הגביע מול הפועל בקעת בית־שאן.

כזכור, לא הופיעו הרמת־גנים למשחק זה, בגלל שלטענתם. עדיית ר"ג לא עמדה בהתחייבותיה הכספיות. היועץ המשפטי של איגוד הכדורסל דרש להעמידם לדין משמעתי ולא להסתפק בהפסד טכני. בית־הדין החליט להסתפק בהטלת קנס כספי של 1500 שקל.

גם קבוצת בית"ר ת"א הועמדה לדין משמעתי בעקבות הפסקת החשמל במשחקה הביתי מול הפועל ת"א. הבית"רים ספגו על אי־הכנת האולם לקראת המשחק קנס של 500 שקל.

כדורמים

היום אחר הצהריים יפתח בבריכת מכון וינגייט טורניר גביע הים התיכון בכדורמים. במשחק הראשון ב־3 יתמודדו סוליס מיוגוסלאוויה נגד אתנאיקוס מיוון; ב־4.45 יתמודדו הפועל גבעת חיים נגד ניס מצרפת וקבוצת ולטורנו מאיטליה נגד מרסה מספרד. המשך התחרויות מחר וביום א' יהיו משחקי הגמר.

• כל הספורטאים שיגיעו לסיאול, להשתתף במשחקים האולימפיים, יתבקשו להביא עימם אבנים מארצותיהם להקמת אנדרטה אולימפית.

אמין! מנוסה! שאפתן!
לשבועון תל־אביב דרוש
איש מכירות
העונה ל"כותרת" הנ"ל
אנו יודעים להעריך תכונות אלו.
בדבר פרסים נאוה 03־622704

למפעל מזון באזור המרכז דרושים
1. פועלי ייצור
2. מפעילי ציוד ייצור
בעלי חוש טכני מפותח,
העבודה במשמרות.
להתקשר לראובן הראל
טל: 03־251286

למעליות של דרושים
טכנאי שירות
נסיון קודם הכרחי לקביעת ראיון
טל: 03־9225231
בשעות העבודה הרגילות.

רכוש ספר מספרית דבר

דרוש באיזור המרכז
טבח
לעבודה במשמרת בוקר בלבד.
נא לפנות לטל. 03־5592446 לגבי דבורה.

למוסד ציבורי בירושלים – דרוש/ה
מתמחה (בלשכה המשפטית)
נא להתקשר בימים א'–ה' שעות 08.00–15.30 לטלפון 02־534429.

לתיאטרון הקאמרי דרושים
חשמלאים
שיוכשרו לעבודה בתיאטרון
נא לפנות לטל: 03־245211 לאבי צברי.

טמפו
לטמפו תעשיות בירה בע"מ מפעל נתניה דרושים
1) פקיד/ה יבוא יצוא
★ שליטה בעברית ואנגלית כולל הדפסה.
(שפות נוספות יתרון)
★ רצוי בעל/ת נסיון בארץ או בחו"ל.
2) מסגר מכני
★ נסיון בתעשיה של 5 שנים לפחות.
3) גבה
★ ידע בסיסי בהנהלת חשבונות.
★ רשיון נהיגה. התפקיד כרוך בנסיעות.
4) מפעיל מערכת בישול בירה
★ בוגר 11־12 שנות לימוד.
★ נכונות לעבודה במשמרות.
★ עבודה בטוח.
5) לבורנט
★ נסיון בתעשיה של 5 שנים לפחות.
★ נכונות לעבודה במשמרות.
עדיפות לתושבי נתניה
המועמדים המתאימים מתבקשים לפנות לטל' 053־58131 לכוח אדם

הקשטורה אתגר
דרושים
שוטרי תנועה
דרישות התפקיד: השכלה של 11 שנ"ל לפחות. לאחר שרות צבאי. בריאות תקינה. גיל עד 35. עדיפות לבעלי רשיון נהיגה פרטי ו/או אופנוע.
המעוניינים מתבקשים לפנות בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים, לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן:
★ תל־אביב רח' הרכבת 14 טל. 03־628290־3
★ ירושלים רח' המלך גורג' 8 טל. 02־244433
★ חיפה רח' העצמאות 82 טל. 04־661067
★ רחובות רח' הרצל 206 טל. 08־487488
★ באר־שבע רח' העצמאות 55 טל. 057־32521
הצטרף למלחמה בתאונות הדרכים
סודיות מובטחת

מידקם מערכות התנהגות ולמידה
עבור אחת מלקוחותינו חברה העוסקת במסחר בינלאומי דרוש/ה
איש/ת שיווק מעולה
להרחבת שרותי החברה לארגונים בארץ, בכפיפות ישירה למנכ"ל החברה. מועמדים בעלי רקע ונסיון מוכח
יפנו בכתב יד ל"מידקם" רח' שלזינגר 4 ת"א מיקוד 62306.
סודיות מובטחת

לאוסד ממלכתי למחקר ולפיתוח בצפון דרושים
א. מהנדס מכונות לפיתוח בתחום המכניקה העדינה והאופטומכניקה.
כישורים נדרשים ★ ניסיון קודם של 4 שנים לפחות בתכנון מערכות אופטיות ואלקטרואופטיות צבאיות בתחום המכניקה העדינה (מנגנונים מדויקים, אלקטרומכניקה וכו').
★ ידע בחישובי חוזק.
ב. פיזיקאי/אופטיקאי בכיר
לנהל צוות מחקר בתחום האופטיקה והאלקטרואופטיקה והנדסה אופטית.
כישורים נדרשים ★ 5 שנות נסיון בעבודה מעשית בשטח האופטיקה ★ יכולת נהול צוות מקצועי.
ג. מהנדס ייצור ידע בניהול מערכות ומחשבים לעבודה בלתי שגרתית במערכת סבוכה. דרוש נסיון של שנתיים לפחות.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אישיים לת.ד. 25099 ת"א עבור מנהל כח אדם

תשלובת דנשר

לחברת תמרוקים גדולה דרוש/ה
מנהל/ת מכירות – קוסמטיקה
דרישות התפקיד:
★ נסיון מוכח במכירות
★ ידע בענף הקוסמטיקה
★ יכולת אירגון ברמה גבוהה
★ שפה אנגלית – חובה (צרפתית – יתרון)
נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים לת.ד. 3575 פתח־תקוה. (עבור מנהל מכירות).

هكذا من الاصل

המשטרה אתגר

דרושים

שוטרי תנועה

דרישות התפקיד: השכלה של 11 שכ"ל לפחות. לאחר שרות צבאי. בריאות תקינה. גיל עד 35. עדיפות לבעלי רשיון נהיגה פרטי ו/או אופנוע.
המעוניינים מתבקשים לפנות בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן:
★ תל־אביב רח' הרכבת 14 טל. 03-628290-3
★ ירושלים רח' המלך ג'ורג' 8 טל. 02-244433
★ חיפה רח' העצמאות 82 טל. 04-661067
★ רחובות רח' הרצל 206 טל. 08-487488
★ באר־שבע רח' העצמאות 55 טל. 057-32521

הצטרף למלחמה בתאונות הדרכים

סודיות מובטחת

לצה"ל דרושים

אחראי לאחזקת מתקני חשמל ומיזוג אויר

בשרות קבע ליחידה באזור ת"א

הנתונים הדרושים:
חשמלאי מוסמך, נסיון באחזקת מבנים וידע כללי במערכות מיזוג אויר מרכזיות.

המעוניינים יגישו קורות חיים ותאור נסיון לד"צ: 01646 או לטל: 03-694498 (לדבורה לקביעת ראיון)

נגד ציוד יעודי

לשרות קבע באיזור המרכז.

המעוניינים יעבירו קורות חיים לד"צ: 02981 (עבור איציק)

באיזור המרכז

קצין ארגון ושליטה בדרגת סרן/רס"ן

לעבודה מעניינת רבת אתגר מועדף רקע אג"מ, עם נסיון רקע טכני יתרון.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים לד"צ: 03171
(עבור מנהל כוח אדם)

קופולק
לשעבר: פולקמן וד"ר קופלר בע"מ

למפעלנו בפתח־תקוה דרושה

פקידת יבוא

בעלת נסיון

ידיעת הדפסה באנגלית.
משרה מלאה.
★ 5 ימי עבודה בשבוע ★

נא לפנות בכתב־יד אל ת.ד. 1098, תל־אביב 61010

כדאי לעבוד בגל הירוק

למשרדנו הראשי באזור
דרוש/ה

קלדן/ית למחשב IBM PC

בעל/ת נסיון
עם ידע בהנה"ח
לפנות ליזרעאל
טל' 03-5566478, 03-5566445, 03-5565455

היפר שוק
רשת הגל הירוק
רחובות★הרצליה★ראשל"צ★רעננה

למפעל מתכות באור־יהודה
דרושים

עובדי ייצור

ההכשרה תינתן במקום.
5 ימי עבודה
לפנות טלפון: 03-348337

להברה ארצית מובילה בתחום מאגרי מידע ותקשורת דרושים

אנשי מכירות מעולים ונמרצים

למתאימים תנאים מצוינים.
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 03-494444 ליצחק מישור

דרוש סוכן
עם קטנוע להפצת חומר
טכני בענף הבניה,
משכורת + אחוזים
טל: 661920 שלהבת

אינטר־אקשן

רח' המשביר 4, מגדל, אשקלון
טל. 051-22157-8

דרושים
לסדנת הדפוס הקהילתית

1. גרפיקאי
2. דפס (אופסט)

כישורים
★ ידע ונסיון קודמים.
★ יכולת ניהול ואירגון.
★ נסיון בהדרכת והפעלת קבוצות.
★ ידע בעברית ברמה גבוהה (אנגלית – יתרון).
★ נסיון בעיתונאות – יתרון.

3. ליחידה האור־קולית
★ בוגר ביה"ס לצילום
★ יכולת צילום ברמה טובה (מצלמות סטילס).
★ ידע ונסיון בהפעלת ציוד וידאו.
★ נסיון בהדרכה והפעלה קהילתית.

לחברת תרופות
דרושים

מנהלי תכנון מוצרים
PRODUCTS PLANING MANAGERS

כישורים:
★ נסיון קודם בתפקיד הנדרש בחברת תרופות.
★ השכלה בתחום מדעי הטבע.
★ שליטה מלאה באנגלית ועברית.

לפנות בדחיפות בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 3235 רמת־גן.
סודיות מוחלטת מובטחת.

לרהיטי ברג ברעננה
דרושים

1. **עובדי ייצור** מקצועיים ובלתי מקצועיים
2. **נגר**
3. **מחסנאי** בעל נסיון
4. **פקידה** למשרד ייצור

5 ימי עבודה (תנאים מלאים)
לפנות כיום אי מחלקת כח אדם 052-449696.

רהיטי ברג

לפנימיה טיפולית בירושלים
דרושה

מדריכה

עיקר העבודה בשעות אחה"צ והערב
בהדרכת ילדים בגילאי 11–9 – עדיפות לסטודנטים
או בוגרי אוניברסיטה בתחומי הפסיכולוגיה עבודה
סוציאלית, חינוך, חינוך מיוחד.
מועד תחילת העבודה מיד.
לפנות לטלפון 02-422245 בשעות הערב.

קריירה ב"תרבות־דיור"
רשת מדריכים לצרכנות הוגנת
דרושים/ות

● **נציגי/ות מכירות ושיווק**
השכלה תיכונית ומעלה, בעלי רכב, מגיל 25, כשרון מסחרי, יכולת ניהול משא ומתן

● **תקציבאי/ת**
נסיון של 3 שנים לפחות במשרד פרסום
פנה לליאור: 655134, 03-650737/8

יותר טוב מנפאואר

לסניף רחובות
הרצל 190. א'–ה' 08:00-14:00
ו' 08:00-12:00
טל: 461717, 08-473734

דרושים

★ **מהנדס אלקטרוניקה**
מנוסה במיקרו־פרוססורים 80/86 וב־P.C בתחום תוכנה וחומרה.

★ **מהנדס מכונות**
מנוסה. 1. בתחום ציוד אלקטרוני. 2. בתחום עיבודי מתכות – פרופילים, גילבון.

★ **הנדסאי אלקטרוניקה – מדופלם**
שנתיים נסיון לפחות במיקרו־פרוססורים 80/86 ואינטל, שליטה באסמבלר.

★ **טכנאי/הנדסאי מכונות**
מנוסה בתחום אחזקת מתקנים בירכימיים.

★ **שרטט/ת מכונות**
מנוסה בתיב"מ.

★ **חשמלאי מוסמך**
נסיון שנתיים לפחות במפעל תעשייתי.

שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – בחוק.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לחברת תרופות
דרושים

מנהלי מכירות
SALES PROMOTION MANAGERS

כישורים:
★ נסיון קודם בתפקיד הנדרש בחברת תרופות.
★ השכלה בתחום מדעי הטבע.
★ שפות: עברית, אנגלית.
★ רשיון נהיגה.

לפנות בדחיפות בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 3235 רמת־גן.
סודיות מוחלטת מובטחת.

לבית הוצאה כתר ירושלים
דרוש/ה

עורך/ת לשוני/ת

למשרה מלאה
בוגר/ת לשון עברית ו/או עריכה
– נסיון קודם יתרון.

לפנות בכתב בצירוף קורות חיים,
למחלקת כוח אדם
ת.ד. 7145 ירושלים. מיקוד 91071.

SANSUI

דרושים
אנשי מכירות
בענף החשמל
בעלי נסיון
03-242786, 03-233961
דיזנגוף 80 בע"מ, בן יהודה 84 ת"א

למשרד ברמת־גן
דרושים/ות

1. מזכירה
למשרה מלאה
מנוסה עצמאית, בעלת נסיון בעבודות משרדיות, ניהול משרד והדפסה בשפות עברית ואנגלית.

2. מרכזנית
רצוי ידע בהדפסה, לעבודה במשרה מלאה.

3. שליח/ה
לשליחויות + עזרה בעבודות משרד לעבודה במשרה מלאה

לפרטים: 03-7517421

רשות הנמלים

לנמל אילת
דרוש

מהנדס אחזקה

השכלה: מהנדס חשמל עם רקע במכונות.
נסיון: 5 שנים לפחות בניהול מערך אחזקה של מפעל תעשייתי.
תאור התפקיד: אחראי לתפעול מערך האחזקה של הנמל.
התפקיד כולל: הכנת תכניות עבודה, ניהול וביצוע עבודות האחזקה בהתאם לתכנית בתחומי הציוד התפעולי, מערכות החשמל והבינוי של הנמל.

בדבר פרטים נא לפנות לכח אדם ברשות הנמלים, רח' דרך פתח־תקוה 74 תל־אביב, טל' – 03-5121974.

פניות בכתב יש לשגר לת.ד. 61201, בצירוף קורות חיים בכתב יד לא יאוחר מיום 6.11.87

דרוש
מנהח"ש ראשי

★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
★ בעל ידע בעבודת מחשב
לרבות משכורות, דו"חות תקופתיים והגשת חומר לביקורת.
רצוי ידע בלוטוס 1-2-3

לטלפן החל מיום א' 297278
ולבקש את חנן.

"מאיר" חברה למכוניות ומשאיות
יבואני ... בישראל

למוסך המרכזי
דרושים

1. מנהל מחלקה בכיר
בעל הסמכה

2. מכונאים לרכב כבד
בעלי ותק ונסיון
מקום העבודה בפ"ת

נא לפנות טלפונית לשלמה בטלפון 03-330086 בין השעות 08.00-16.00

מלונות מוריה

למלון מוריה אילת
דרושים

★ **מלצרים/יות**
בעלי נסיון בשטח המלונאות

★ **נגר מקצועי**

לפרטים נא לפנות למחלקת כח אדם
טלפון 059-72151

א.ת. זהבי בע"מ

לאולם תצוגה דרושה

אשת מכירות נמרצת

★ נסיון מוכח במכירות
★ הבנה וידע בענף הבניה
★ לחץ: משרה בשעות אחה"צ
טל' 03-225670, 03-243048 למיכל

קלדנית מנוסה
למפעל אופנה
בתל־אביב לשבוע עבודה מלא
בשעות 07.30-16.00 בטלפון 03-659941

עירית רמת־גן

דרוש
מדריך/ה

לעבודה חינוכית עם ילדים במועדונית
5 ימים בשבוע א'–ה'
שעות העבודה 13.00–17.30
נא לפנות לאגף החינוך רחוב המעגל 26 ר"ג
לקביעת הביקור הדרוש

אורי עמית
ראש העיר

לחברה מסחרית באיזור ת"א
דרושים:

1. מזכירת אגף
★ הדפסה וניסוחים עצמאיים בעברית ובאנגלית.
★ נסיון בעבודה דומה. לא מעשנת.

2. פקיד/ת יבוא
★ נסיון בעבודת יבוא
★ אנגלית שוטפת.

המשרות הן לחמישה ימי עבודה מלאים בשבוע.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 895 ת"א.
רק פניות מתאימות תענינה.

למלון קיסר אילת
דרושים

● **מנהל קבלה**
● **פקידי/ות קבלה**

רצוי עם נסיון. תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות למחלקת כח אדם 059-76161

למוסד ציבורי
דרושה

מזכירה

עם ידע בכתבנות עברית.

שעות עבודה מפוצלות
מ־13.00–8.00 ומ־19.00–17.00
למעט ימי שלישי ושישי.

להתקשר טלפונית לאהובה 264171.

חברת מדפלן המשווקת הבלעדית של מוצרי דיאטת קיימברידג'

מציעה מספר משרות

ליועצים עצמאיים בכל רחבי הארץ.

הדרכה תנתן בחברה.
טל. 03-582251

לחברת ביטוח גדולה
דרוש

איש תביעות בכיר
לאזור הצפון

כישורים נדרשים:
★ נסיון בתביעות ביטוח
★ כושר ניהול צוות עובדים
★ כושר יכולת לנהל מו"מ
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית
עדיפות לבעלי השכלה משפטית ו/או נסיון בחברת ביטוח.

יש לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4906 חיפה

למוזין יוקרתי דרוש/ה

איש/ת מכירות
לאזורים מרכז, חיפה, וירושלים.

כישורים הדרושים:
★ בוגר צבא ★ נסיון במכירות
תנאים טובים למתאימים
קבלת פרטים טל' 03-5103108 03-654694

למוסך בנתניה דרושים

פחחי רכב

אפשרי עם הסמכה
תנאים טובים למתאימים
053-619147 ביום. 03-728976 בערב.

לפיגנל מורם רמת־השרון

דרוש שליח

עם רישיון לוספה למשרה מלאה
לבורית 03-492436

מרכז רפואי ספיר · בי"ח מאיר כפר סבא

דרושים

מרפאים/ות בעיסוק
למכון לריפוי בעיסוק
בבית חולים מאיר

קיימת אפשרות להעסקה במשרות חלקיות.
המעוניינים יפנו לטלפון 052-23052 בשעות העבודה.

לחברת שירותים ארצית

דרושים
לאזור המרכז והצפון

טכנאי שירות לטלויזיות
(צבע)

בעלי נסיון.
רצוי ידע בוידיאו
052-448112

לחברה ליבוא מכונות אריזה
דרוש

טכנאי מכונות לשרות

ידע בסיסי בחשמל ואנגלית.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4798 ת"א 61047

למשרד עו"ד בתל־אביב
דרושה

מזכירה

שליטה במעבד תמלילים א"ב'
עברית + אנגלית
אפשרות לעבודה של 5 ימים בשבוע
טל. 03-232536, 03-221417

למפעל לטקסטיל פריגמיש
עקב הרחבת משמרת ערב דרושות

עובדות מקצועיות ובלתי מקצועיות

שעות העבודה 15.30–20.00
תנאים טובים
לפנות למנהל ביח
רח' הרכבת 32 תל־אביב ליד התחנה המרכזית

לשוק מטוסים בהרצליה
דרושים

★ **מכונאי מטוסים**
★ **צבעי**
★ **עוזר צבעי**
★ **חשמלאי**
★ **מטוסים**

052-88781-3 ביום א'

לישראמכל בע"מ
אר־המרכז דרושים

★ **מזכיר/ה** לניהול משרד. עברית אנגלית. הנה"ח יתרון.
★ **פקיד/ה** עם נסיון. אנגלית יתרון.
★ **מנתח/ת** ל־P.C
★ **עוזר למנתח**
★ **מוכן/ת** לתנורי חימום לתנורות ולוערים.
★ **נהג** בעל מסמך.

בשבת 03-354453, במשרד 03-358773

לחברה לעבודות עפר פיתוח ובישום
דרושים מאזור המרכז:

1. **מנהל עבודה מעולה**
2. **מפעיל מעולה ל־950**
3. **פועלים לעבודות בבישום**

טל' 08-451338

למשרד עו"ד
דרושה

מזכירה בתבנית – מעולה

לעבודה בשעות הבוקר 5 פעמים בשבוע
03-239720 להתקשר מיום ראשון

למשרד עורכי־דין בתל־אביב

1. **כתבנית ווורדפרפקט מעולה**
רצוי 8.00 – 16.00
נסיון קודם במשרד עורכי־דין.
2. **פקידה כתבנית**
לשעות אחה"צ ימים א',ב',ד',ה' – 19.00 – 16.00
03-252425

דרוש
מפעיל מנוסה
למרגמון MF 50
עם בי
רצוי מכינות
רמת־גן פתח־תקוה
03-316281

לחברה קבלנית לבנייה
דרושים

קבלני־שלד מעולים
לבצוע שלד למבני־ציבור באלקנה
להתקשר: 03-844161

דרושים מאזור המרכז
הנדסאי ביצוע – בנין
מנהל עבודה – בנין
לעבודה באיזור רחובות
טלפנים: 03-9244552
03-9245417.

לחברה למיכשור רפואי
דרושים:

אנשי מכירות מנוסים
(מוסמכים)
לכל רחבי הארץ עם רכב
טל. 03-941538

דפס אופסט מעולה שווה הרבה!!

טל: 812590

דרושות

מקדמות מכירה

מעל גיל 40
תנאים מעולים
למתאימות
03-228545

לדיאל חברה לשאיבת בטון
דרושה

פקידה/מזכירה

לניהול המשרד
ידע בסיסי בהנה"ח
והפעלת מחשב יתרון.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-9238078/8

למגשי אבי
דרוש

שליח

אחרי שרות צבאי
בעל רשיון למכונית+טוסטה
טל. 03-5561813

עיריית נתניה

דרוש:

טכנאי נוף

במחלקת גנים ונוף באגף ההנדסה והתשתית.

הכישורים הדרושים:
א. טכנאי נוף רשום בפנקס הטכנאים במדור "טכנאי נוף".
ב. גיל עד 45.
הדרגה המוצעת: בהתאם לכישורים
טפסים להצעות מועמדים בצרוף תולדות חיים בכתב יד המועמד/ת וכן תעודות המעידות על השכלה, יש להגיש למחלקת המנגנון, עד יום ששי 6.11.87.
טפסים להצעות ניתן לקבל במזכירות העיריה, רח' הרצל 15, נתניה.
בקשות שתגענה ללא תעודות כאמור, לא תובאנה בחשבון.

יואל אלרואי, ראש העיר

למוסד פיננסי גדול
דרושים

בוגרי מדעי החברה

★ למסלול הכשרה לתפקידים בכירים במערך הסניפים בכל הארץ.

הכישורים הדרושים:
★ לאחר שרות צבאי או שרות לאומי.
★ רצוי בעלי נסיון ניהולי קודם או בעלי תפקידים פיקודיים בצבא.
– העבודה בשעות עבודה מפוצלות במשרה מלאה.

המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23136, ת"א, 61230 עבור "מס' 500"

קפ

יבוא ושווק
לחברת שיווק ארצית
דרושים

נציג/ת מכירות מעולה

בעל/ת רכב
1. לאזור המרכז 2. לאזור הדרום
למתאימים/ה תנאים הולמים ואפשרויות קידום. לפרטים טלפון 052-454938.

למשרד חקירות
דרוש:

חוקר

בעל רשיון לחקירות
נסיון קודם עדיף
03-653142 06-662246

לנציגות בת"א של חברה בינלאומית לתרופות וכימיקלים
דרושים/ות

תועמלן/ית רפואי/ת

מגיל 30 ומעלה

הכישורים:
1. רקע פרה־רפואי
2. שליטה מלאה באנגלית (רצוי שפת אם)
3. נכונות לעבודה ניידת בכל הארץ
4. רשיון נהיגה
נא לפנות טלפונית למנחם רזון א'–ה' 13.00–8.00, 297032

לחברה תעשייתית ברמת־גן
דרוש/ה במשרה מלאה

מנהל/ת חשבונות

סוג 2 או 3
עם נסיון של 2–4 שנים
המתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בציון קורות חיים, נסיון והשכלה לת.ד. 3119 תל־אביב 61030 עבור "751"

אתה מנהל מכירות מעולה? קנינו!

אם אתה איש מכירות בנשמה, עם התמחות בנושאים שיווקיים, מנוסה בניהול מו"מ מסחרי בעסקאות גדולות ובעל נסיון של לפחות שלוש שנים –
אחד המפעלים הגדולים והידועים באזור המרכז מעוניין בך לתפקיד

איש מכירות

באגף השיווק המקומי.

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד 6335 ת"א, 61061, עבור "איש מכירות"

חיפה כימיקלים

החברה הגדולה בעולם לייצור חנקת אשלגן
דרוש/ה
אגרונום/ית מסחרי/ת
לתפקיד פיתוח שווקים חקלאיים לדשנים
כישורים הנדרשים:
* תואר ראשון ממוסד מוכר
* שליטה מלאה באנגלית, רצוי שפות נוספות
- המשרה כוללת עבודה בארץ ונסיעות לחו"ל.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים מלאים לת.ד. 1809 חיפה ולציין על גבי המעטפה "אגרונום מסחרי"

פרסום שפי

למשרד תכנון
דרוש
מהנדס קונסטרוקטור
טלפון: 03-7528256
03-798417

לחברה קבלנית ארצית
דרושים
חשמלאים בעלי נסיון
לעבודה באזור המרכז
03-737156 03-723329

החברה להגנת הטבע
שומרים
לבתי ספר שדה
עין גדי, מעלה אפרים, חוף, רשיון נהיגה, מגורים במקום.
03-375063/240 (ציבי)
יום א' 08:00-12:00

למשרד ראיית חשבון בת"א
דרושה
פקידה
בתבנית מנוסה
ומעבד תמלילים אים
למשרה מלאה
לראיון לטלפן
03-249787

סקאנדיה

לרגל הרחבת הרשת ופתיחת מרכז הרהיטים בהרצליה
דרושים
. **מנהל שיווק ארצי**
בעל נסיון מוכח בניהול שיווק רשת חנויות
. **מנהל מחסנים**
לנהול והפעלת צוות של 15 עובדים
. **חשב – שכר**
בעל נסיון 5 שנים ידע בהנה"ח
. **אחראי גבית כספים**
. נסיון קודם ידע בהנה"ח
למעונינים ראיונות לפנות לאמירה טל. 03-492121
. **אחראי מחלקת הרכבה ושרות**
. **נגרים (קרויזיק)**
. **מחסנאים**
. **פקידה למחלקת מכירות**
ידע בעברית אנגלית

לפנות ליהושע בשעות העבודה סקאנדיה אזור התעשיה שד' תהלים 51 הרצליה

אסטרונאוטיקס

לפרוייקט עתיר תוכנה
דרוש:
מהנדס תוכנה בכיר
(משרה 208)
כישורים:
★ נסיון בתכנות זמן אמת.
★ נסיון בניהול צוות תוכנה.
★ רקע במערכות צבאיות – יתרון.
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה 301)
כישורים:
★ נסיון קודם בפיתוח מעגלים אלקטרוניים.
★ נסיון באלקטרוניקה צבאית – יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס [illegible]
רח' הירקון 23
בני-ברק, ת.ד. 882
מיקוד 51261
או טלפונית
03-784212

פירדע
למפעל מתקדם באזור התעשיה ראשל"צ
דרושות
★ מזכירה
★ אשת שיווק
הכישורים: אינטליגנטיות, משכילות, אחראיות, בעלות יחסי אנוש טובים והופעה מרשימה (נסיון אינו הכרחי)
לקביעת ראיון להתקשר 03-9616327-8

אופק

אופק ניירות ערך והשקעות בע"מ
מקבוצת בנק לאומי
חבר הבורסה לניירות ערך
דרושים
לחברת "אופק" – ניירות ערך והשקעות בע"מ, החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב
דרושים:
1. מבצע/ת בבורסה
– בעל/ת תעודת מבצע
2. מבצע/ת בבורסה
– בעל/ת נסיון של 3 שנים בניירות ערך.
נא לפנות טלפונית ל"אופק" – ניירות ערך והשקעות בע"מ, ת"א, רח' יבנה 30, טל. 03-283171 למר בני כהן.

עיריית נתניה
מכרז פומבי מס' 26/87
מתבקשות הצעות מועמדים למשרה של:
מנהל יחידת אר"ש
באגף מזכירות המנהל

[illegible]ר התפקיד:
[illegible]ת הטפול בנושאי ארגון ומחשוב בעיריית נתניה, תכנון [illegible]עול המבנה הארגוני, ייעול תהליכי עבודה, עריכה ותי[illegible]ר של נהלי עבודה, תכנון והפעלה של שיטות בדיקה [illegible]תיות, פיקוח ותיאום בין הגורמים העוסקים בתחומים [illegible]ה.

[illegible]ישות המשרה:
מהנדס תעשיה וניהול רשום בפנקס המהנדסים.
כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ופנים.
ידע ונסיון בתכנון והקמת מערכות בארגונים צבוריים.
הכרת מערכות ע"א ויכולת עבודה בסביבה ממוחשבת.
כושר הבעה בכתב ובע"פ.
[illegible]יל עד 45.

[illegible]רגה המוצעת: בהתאם לכישורים.
[illegible]סים להצעות מועמדים, בצרוף תולדות חיים בכתב-יד [illegible]ועמד/ת וכן תעודות המעידות על השכלה, יש להגיש [illegible]חלקת המכרזים עד יום שישי 6.11.87.
[illegible]סים להצעות ניתן לקבל במזכירות העיריה רח' הרצל [illegible], נתניה.
[illegible]שות שתגענה ללא תעודות כאמור, לא תובאנה [illegible]שבון.

יואל אלרואי
ראש העיר

לחברת בת של תדיראן
דרוש
חשמלאי ראשי
למחלקת תחזוקה
כישורים נדרשים:
★ חשמלאי בעל תעודת מוסמך ומעלה.
★ נסיון של 5 שנים לפחות בתחזוקה – מכונות ומבנים.
★ יכולת ביצוע צוות עובדים.
★ ידע באלקטרוניקה – יתרון.
מועמדים מתאימים יפנו לטל – יעד, רח' הסיבים 30 קרית מטלון פ"ת, בימים א', ב', בין השעות 16.00-17.00.

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ
DELTA TEXTILE MARKETING
לחברת השיווק
דרוש/ה
סוכן/ת
לחנויות הלבשה
אם הינך בעל/ת רכב
ונסיון נא פנה/י בכתב בלבד
לת.ד. 2065 פ"ת
בציון קורות חיים ונסיון.

עיריית חולון
דרושים באגף הגזברות
1. מנהל מחלקת תקציבים
כישורים: השכלה אקדמאית בתחומים כלכלה או ראיית חשבון או מינהל עסקים, נסיון בניהול מ"מ.
2. מנהל ענף הוצאה לפועל
כישורים: השכלה אקדמאית, נסיון בניהול צוות עובדים, נסיון בעבודה עם קהל.
המעונינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים למח' כח אדם עד 6.11.87

לחברה גדולה בענף הרכב
דרושה
בחורה
בעלת ידע ונסיון
בהפעלת מחשב וקלדנות
לעבודה במשמרת שניה
לפנות אל פרץ טלפון: 03-335322

לחברת CPC LTD
דרוש
טכנאי למחשבים אישיים
תואמי I.B.M
נא להתקשר ליצחק ליבוביץ 03-773821-3

למוסד ציבורי
דרוש
עוזר למנהל הכללי
הכשורים הדרושים:
השכלה: תואר בכלכלה ו/או מינהל עסקים.
נסיון של 3 שנים לפחות בנושאים הקשורים לתקציבים ציבוריים ולטיפול בנושאים כלכליים בארגונים או במערכות ציבוריות.
רצוי ידע ונסיון בתחומי מיחשוב.
ההעסקה לפי חוזה מיוחד והשכר ישולם לפי דרגה 6-8 של דרוג המח"ר.

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 7019 ת"א מיקוד 61070 עד ה-30.10.87 ולציין על גבי המעטפה עוזר למנכ"ל.

פירדע
למפעל פלסטיק באזור המרכז
דרוש
אחראי מחלקת ואקום פורמינג
כישורים נדרשים:
★ נסיון וידע בבניית תבניות.
★ תפעול ציוד באקום פורמינג יתרון
לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 31296 ת"א
עבור "המנכ"ל"
– סודיות תשמר בקפידה –

המשביר המרכזי
אגודה שיתופית לאספקה בע"מ
סניף תל אביב
מחפש:
מוכרים/ות
למח' טכסטיל
בעל/ות נסיון של 5 שנים לפחות.
על המעוניינים/ות לפנות לקביעת ראיון למח' המנגנון טל. 03-389357

לחברה מסחרית גדולה בענף הרכב
דרוש:
מקדם מכירות לחלפי רכב
★ התמצאות טובה בענף חלפי הרכב.
★ רצוי נסיון במסחר ובמכירות
★ ידע בצרפתית.
טל. 7550233, 7550755

לחברת תעופה זרה
דרושה
נקבנית
למחשב איי.בי.אם.
ולעבודות משרד כלליות
ידע שפה אנגלית חובה.
ידע כללי בהנהלת חשבונות.
חצי משרה.
על המועמדות המתאימות לפנות לת.ד. 26403 ת"א 61263

לאמישראגז באילת
דרוש/ה:
אחראי/ת לחנות
על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לאמישראגז אחד-העם 34 ת"א עבור "אחראי חנות באילת"

למפעל תעשייתי דרוש
כימאי/מהנדס כימיה
בתחילת הקריירה, לעבודה מעבדתית במחקר ופיתוח.
יש לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 48 חדרה 38100 ולצרף קורות חיים.

דרושים
בוגרי חוג מזרח – תיכון
או בעלי רקע במגזר הערבי
לעבודת שטח במכירות
טל: 04-727673

דרושים
מציגים/ות לעיצוב פנים
03-228545
243428

למשרד אדריכלים בתל-אביב
אדריכל
עם נסיון
03-5101390

לחברה הנדסית גדולה
דרושים:
1. מתכנת/ת
2-3 שנות נסיון בשפת קובול, ידע מקביל על מחשבי אי.בי.אם. S/36, רצוי רקע במערכות מלאי ורכש.
2. מפעיל מחשב
לאי.בי.אם. S/36, למשמרת שניה (לפי שעות).
3. מזכירה
השולטת בהדפסה עברית רצוי גם אנגלית, 5 ימי עבודה בשבוע.
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 4857 תל אביב 61048, בציון המשרה הרצויה.

לתיכון בוקר בתל-אביב
דרוש
מורה לסוציולוגיה וכלכלה
נא לפנות לטל:
288121 בשעות הבוקר.

חברה צעירה ודינמית העוסקת בייעוץ לניהול וארגון ריאשונות שיווק מחפשת בכירות
מנהלת משרד/מזכירה בכירה
למשרה מלאה
התפקיד:
★ ניהול משרדי
★ ארגון שוטף של פעילות המשרד
כישורים:
★ ניסיון של שנתיים בניהול משרד
★ יוזמה ואחריות
★ ניסיון בעבודה על מעבד תמלילים (W.M)
★ ידע באנגלית – רצוי.
★ יחסי אנוש מעולים.
★ גיל עד 35.
מקום עבודה רמת השרון
לקביעת ראיון – יום א' 03-5488854 – ליאת

לחברה ארצית גדולה
דרוש
אחראי מחסן חשמל/אלקטרוניקה
★ נסיון בארגון וניהול מחסן ממוחשב
★ הכרת פריטי חשמל ואלקטרוניקה
★ בוגר בי"ס מקצועי – חשמל – יתרון
★ ידע בסיסי בשפה האנגלית
המתאימים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים: בפירוט הנסיון המקצועי לת.ד. 67 חולון.

לחברת המזרח לשיווק מכוניות 1984 בע"מ
דרושים
1. מחסנאי חלקי חילוף לרכב
ידע קטלוגי וידע באנגלית
2. עובדי מחסן
לפרטים: נא לפנות למר יהודה פרחי, משה עייני דרך פ"ת 76 ת"א טל 03-331037

למפעל מזון דרוש
מנהל יצור בכיר
דרישות התפקיד:
★ נסיון של 5 שנים לפחות כמנהל יצור
★ מגורים בין רחובות לאשקלון
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 895 ת"א תוך ציון מנהל יצור על גבי המעטפה

למוסך גדול
באזור התעשיה יהוד
דרושים:
א. פחחים בעלי הסמכה.
ב. פחחים ללא הסמכה.
למועמדים המתאימים ינתנו תנאים מעולים.
נא להתקשר ליוסי טל.
03-359128, 355922

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
דרוש
איש מכירות
ל-INGRSOL RAND
(ציוד טכני ופנאומטי)
הכישורים הדרושים:
★ הנדסאי/טכנאי
★ ידיעה טובה של השפה האנגלית
★ נסיון במכירות ובציוד כב"ל – יתרון.
נא לפנות טלפונית 04-761427 מיום א'.

לחברת שרותים ארצית
דרוש
מנהל אזורי
★ נסיון רב ויכולת ניהול עבודה ופיקוח בשטח.
★ נסיון בניהול משא ומתן וייצוג בפני לקוחות.
★ נסיון בטיפול ובגיוס עובדים.
★ בעל רשיון נהיגה + טלפון.
★ מגורים באזור גוש דן.
עבודה בעלת אתגר בחברה צעירה ודינמית:
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 779 פתח תקוה 49107 תוך פרוט קורות חיים ונסיון בעבודה ולציין טלפון לתשובה
סודיות מובטחת

מאגרי אנוש בע"מ
שרותי כח אדם
דרושים
* **מנהל/ת חשבונות**
א. למפעל באזור פתח-תקוה, נסיון רב בתעשיה עבודה ממוחשבת
ב. לחברת ביטוח בתל-אביב, נסיון בביטוח – יתרון.
* **חשמלאי מוסמך**
ידע טוב בקריאת שרטוט ובמערכות פיקוד במפעלים, בתל-אביב ובדרום.
* **מלחימות טובות**
לעבודה בבני-ברק, אפשרות לשעות גמישות.
* **כתבניות/מעבדות תמלילים**
עברית – רצוי גם אנגלית.
כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" - דרך השלום 20 תל-אביב
03-331657, 333420, 336079
רחובות - 08-476906, אשקלון - 051-26539

לחברת פיתוח אושיות דרושים
1. מפקח רכישה לביטוח חיים
בעל נסיון לעבודה עם סוכנים קיימים טל. 052-558055 לפנות לאבי שני
2. קלדנית
052-558055 לפנות לבטי

הפניקס הישראלי
לסניף רמת-גן
דרוש/ה
פקיד/ת תביעות
נסיון של 3 שנים בטיפול בתביעות אלמנטרי, עדיפות לבוגר/ת מכון לבטוח
נא לפנות לגילה, טלפון 03-620242
החל מיום א'

בית אופנה
דינמי בגדילה
מחפש
מנהל שיווק
אנרגטי ומסוגל להניע מערכת
השכלה גבוהה בניהול או שיווק
נסיון בטקסטיל
מועמדים מתאימים יפנו
לטלפון 03-217737

סעם אספניה אוטומוטורס בע"מ
SEAM ESPANA AUTOMOTORES LTD.
למוסכנו המרכזי בחולון
דרושים
מכונאים וחשמלאים
בעלי נסיון
לפנות לארנון טלפון: 03-5563545

לחברה גדולה בענף הרפואי
דרושים
אנשי מכירות
מהות התפקיד: שיווק מוצרים בלעדיים לרופאים פרטיים
דרישות התפקיד: בעל רקע במדעי הטבע, שליטה טובה באנגלית, בעל רכב.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 1432 ת"א 61013 עבור אנשי מכירות.

קיבוץ ברקאי
מחפש
אחות מוסמכת
מגורים במקום
טל. 06-378586 עד 14.00
ובשעות הערב 06-378585 שלוחה 32

---

pass
לבית אופנה
דרושה
מזכירה
לטיפול בענייני המשרד המכירות
ידע בהנהלת חשבונות
ליום עבודה שלם
טל. 03-290992

לחברה
לעבודות עפר
דרושים:
מודד מוסמך
מנהלי עבודה
מפעילים
מקצועיים
ל-950 ו-955
טלפון 03-477938

למפעל ליצוא
דרושה
פקידה מנוסה
השפה אנגלית-עברית
[illegible]
הבזור העבר' 31 ת"א טל
03-579492

לאזור הצפון
דרוש
מנהל עבודה מנוסה
לעבודות עפר
פיתוח ובטונים
לפנות "רבד"
טל 03-254363

לאדריכל
עקיבא לזובניק
דרושים
★ **אדריכל/ית**
★ **הנדסאי/ית**
בעלי נסיון
נא להתקשר בין
09.00-14.00
03-234254 מיום ראשון

לחברת יבוא ושיווק
קוסמטיקה באשל"צ
דרושים
1. מחסנאי בעל רשיון ג'
2. אחראי למחסן
03-955465 03-941114

לחברת יבוא ויצוא
פקידה נמרצת
למשרה קבועה 08.00-16.00
נא לפנות [illegible]
[illegible] ליליבלום 15 ת"א

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן-יהודה 12.
א'-ה'. 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
★ טכנאי אלקטרוניקה
עבור בדיקות סופיות של מעגלים מודפסים,
בעל נסיון במיקרו-אלקטרוניקה,
לעבודה באיזור ת"א, עבור פרוייקט ממושך.
★ חווט לוחות חשמל
בעל רשיון של חשמלאי עוזר,
לעבודה באיזור רעננה.
★ עובדי מתכת
לעבודות פח (כיפוף, חיתוך),
באיזור ת"א.
★ נגר
לעבודה בהרכבת קרניזות.
באיזור פתח-תקוה.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים כחוק.
פנו אל מנפאואר במקום – זה משתלם!
מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל-אביב • חיפה
באר-שבע • רחובות

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לעיתון יומי גדול
באזורים אשדוד אשקלון קרית מלאכי קרית גת
דרושים/ות
אנשי מכירות מעולים
תנאי קבלה:
★ השכלה תיכונית.
★ משוחררי צבא
★ כושר ביטוי ויוזמה
למתאימים תנאים טובים
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית
08-532720

תפנית של
180°
למוכשרים/ות המעוניינים/ות
בקריירה חדשה
גיל 27-45, כושר השתלבות בעבודת-צוות, חשיבה יוצרת, אמביציה, יוזמה, כושר ביצוע ורצוי גם השכלה אקדמאית במדעי החברה.
לבעלי תכונות אלו, תושבי גוש דן והשרון, נציע (לאחר מיון והכשרה ע"ח החברה) תפקיד מעניין לצד הכנסה גבוהה ותנאים מצויינים.
לתאום ראיון 03-767161/2
סודיות מובטחת!

לחברה עתירת ידע במגדל העמק העוסקת בייצור וביצוא מערכות ראיה מלאכותיות דרוש:
מהנדס אלקטרוניקה
לעבודה אחראית רבת אתגר בצוות פיתוח.
הכישורים הדרושים:
★ השכלה פורמלית בהנדסת אלקטרוניקה.
★ נסיון של שנתיים בתכנון אלקטרוני, ספרתי ואנלוגי, עדיף תחום עיבוד אותות ספרתי.
★ יכולת לבצע פרוייקטים מורכבים בצוות מצומצם.
★ רצוי ידע בתכנות (C, ASSEMBLER) ועיבוד תמונות.
מועמדים העונים לכישורים הנדרשים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ל-S.G.I ת.ד. 190, מגדל העמק 10500.

לחברת ביוטי ליק, דרושים/ות
סוכנות וסוכני מכירה
רציניים/ות בלבד, בעלי/ות מרץ ויוזמה לאזורי חיפה, חדרה, נתניה, ת"א וגוש דן.
טל' בשעות היום: 04-727647
טל' בשעות הערב בלבד: 04-243060

לנשים וגברים רציניים
שירותים לכבוד ולהכיר לשקמ"ל, משבירים וחנויות לקדום מכירות אחלי"צ בכל הארץ חיפה, באר-שבע, ירושלים, עפולה, בית-שאן, טבריה, אשקלון, תל-אביב והשרון.
שכר קבוע עבודה קבועה
03-7511615 03-7513601
ביאליק 155 רמת-גן ע"י בסר הלכה קומה 8 חדר 820

U-MAN®

לחברת ביטוח
מצליחה בתהליך גידול מואץ
דרוש
מפקח רכישה מנוסה
לאזור חיפה והצפון
להפעלת סוכנים קיימים בתחום ביטוח החיים ולגיוס סוכנים חדשים.
נדרשת יכולת מעולה ביחסי אנוש ובניהול אנשים
למועמד המתאים תנתנה סמכויות מקיפות לביצוע עבודתו.
הזדמנות יוצאת דופן לעבוד באווירה חמה ומשפחתית בחברה דינמית ומקצועית.
אם הינך עונה על הדרישות לעיל וחושב שאינך ממצה כרגע את הפוטנציאל האמיתי שבך התקשר עמנו עוד היום
לינה בטלפון 03-295694
משרה 162
סודיות תשמר בקפידה

אם את מחפשת עבודה מעניינת, בעלת אתגר ובתנאים טובים, נשמח להציע לך אחת ממשרות אלו:
מזכירה עברית־אנגלית
בעלת נסיון בלבד (כולל הדפסה), שליטה טובה בשפה האנגלית, עבודה במשרה מלאה.
כתבנית עברית־אנגלית
שליטה טובה בשפה האנגלית, אפשרות למשרה חלקית, עבודה באיזור תל־אביב.
תנאים טובים
וקורס עיבוד תמלילים חינם למתאימות.
„מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א,
א'-ה' 08.00-14:00
טל: 03-298877
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

תלמה
לסניף המכירות בירושלים
דרוש/ה
מחסנאי/ת
כישורים דרושים:
★ השכלה תיכונית
★ נסיון בעבודת מחסן
★ ידיעת השפה העברית
★ גיל 25-40
המעונינים/ות מתבקשים להתקשר לסניף ירושלים לטל 02-853547 או 02-851822 בימים א' עד ה' ובשעות 14.00 עד 16.00.

לחברת יצור תעשיות 2000 בע"מ
דרושים
אנשי שיווק
לעבודה עם קמעונאים ורשתות שיווק באזור חיפה והצפון ובאזור המרכז.
כישורים: רצוי בעלי נסיון קודם במכירה לרשתות שיווק.
רכב פרטי הכרחי.
על המעוניינים להתקשר: באזור חיפה, טל' 04-721079 למר ניסנבוים
באזור המרכז, טל' 03-252444 לגירה.

למפעל פלסטיק גדול בבני ברק
דרושים:
1. אחראי משמרת
(למחלקת ההזרקה)
★ בוגר בי"ס מקצועי 3 שנתי
★ נסיון קודם בתעשיה – יתרון
★ העבודה ב־3 משמרות.
2. אחראי משמרת
(למחלקת ניפוח)
★ בוגר 10 שנות לימוד לפחות
★ נסיון קודם בתעשיה – יתרון
★ העבודה ב־3 משמרות.
3. מכונאי אחזקה
★ בעל ידע בהידראוליקה ופניאומטיקה
★ נסיון בתעשיה או בפלסטיק – יתרון.
לפנות 03-741873 לחמדה בין 8.00 ל־14.00

למחלקה לשרותים חברתיים
בית דגן
דרושים:
★ **מדריך לעו"ס** – 75% משרה
★ **עו"ס לטיפול כוללני**
★ **עובד נוער וצעירים**
– 100% משרה
★ **עו"ס/קרמינולוג קליני/פסיכולוג**
– טיפול בבעיות סמים 58% משרה
בדבר פרטים להתקשר למזכירות בטלפונים 984197, 984104 984215

לחברת „רותם הפקות בע"מ"
רח' יצחק שדה 7, ת"א
דרושים
★ **אנשי מכירות**
נמרצים, בעלי יכולת שכנוע, נסיון וניידות.
על בסיס משכורת + אחוזים
★ **גרפיקאי עצמאי**
מקורי בעבודתו, בעל נסיון של 3 שנים לפחות, לא רק בצעועיסט!
★ **מזכירה כללית**
לניהול משרד עם ידע בהדפסה, גביה ומגע עם לקוחות.
למתאימים תנאי עבודה מצויינים!!
להתקשר מיום א' בין השעות 8.30-12.30,
טל: 331360, 336737
סודיות מובטחת!!!

שופר־סל
לסניף רמת־אביב, רח' טאגור 38
דרושים/ות קופאים/ות
תנאי שכר טובים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום.
אוטובוסים: 24, 27, 45, 49.

לארגון גדול
דרוש/ה
פסיכולוג/ית
★ בעל/ת תואר שני במגמה חברתית תעסוקתית או ארגונית.
תאור התפקיד:
★ הנחיה קבוצתית.
★ אבחון באמצעות מרכזי הערכה.
★ יעוץ ארגוני
נסיון קודם בעבודה בתחומים אלו – רצוי.
המועמדים יפנו לת.ד. 6335, ת"א בצרוף קורות חיים ונסיון קודם.

דרוש
מדריך
רווק לכפר ילדים
ותי תלפיות בחדרה
טלפון 06-336438

א. ארנסון בע"מ
דרושים לעבודה באזור המרכז
1. מנהל עבודה
★ בעל נסיון בעבודות ציבוריות
2. עוזר למנהל עבודה
3. איש אחזקה לציוד בנין
בדבר פרטים נא לפנות טלפונית.
03-485176 03-472292.

שופר־סל
לסניף רמת־אביב ג'
דרושים/ות
עובדי/ות מאפית
– תנאי שכר טובים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח' אחימאיר 1 רמת־אביב ג'.
אוטובוסים 13, 27

דרוש/ה
מהנדס/ת חשמל
לניהול צוות חשמלאים
ותכנון מערכות חשמל.
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בעבודה דומה במפעל תעשייתי, במערכות פיקוד וכח.
★ שליטה מלאה באנגלית ועברית
★ עד גיל 40
המעוניינים/ות יפנו בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם למנה' כח אדם עבור מהנדס חשמל ת.ד. 707 חיפה 31006

קופת חולים מאוחדת
דרושים
לסניפנו בהרצליה
1. רופאי שינים
בעלי נסיון תנאים טובים למתאימים
2. רופא נשים
בעל נסיון למשרה חלקית
לסניפנו בהוד־השרון
דרוש/ה,
רופא/ת ילדים
בעל/ת נסיון למשרה חלקית
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל סניף הרצליה שדרות יעקב 6 טלפון: 052-5401146

„אלטק" בע"מ
יצור פתוח ושיווק מעגלים מודפסים
דרושים
★ **טכנאי/הנדסאי ייצור**
נדרש נסיון של 3-2 שנים בתעשיה
★ **חרט/כרסם**
נדרש נסיון של 3 שנים
★ **בוגרי בי"ס מקצועיים**
לאחר שרות צבאי 5 ימי עבודה בשבוע
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד, תוך ציון המישרה המבוקשת לכתובת: „אלטק" בע"מ איזור התעשיה סגולה ת.ד. 159 פ"ת מיקוד 49101 תוך ציון המישרה ע"ג המעטפה.

למוסד פיננסי ברמלה
דרוש
עורך דין
★ בעל ותק של 3 שנים לפחות
★ נסיון במשפט מסחרי
★ עדיפות לבעלי נסיון בבנקאות
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ל־ת.ד. 29036, תל־אביב, מיקוד 61290. ולציין על המעטפה: עבור מחלקת משאבי אנוש: „עורך דין"

שופר־סל
למפעל המזון גידרון תעשיות
דרושים/ות
★ **טבחים**
★ **עוזרי/ות טבחים**
★ **מבשלי/ות ירקות**
★ **מבשלי/ות סלטים**
★ **עובדות להכנת ממולאים**
★ **עובדות אריזה**
תנאי שכר טובים
המעוניינים מתבקשים לפנות למפעל גידרון תעשיות, רח' הקישור 10 חולון, ביום ראשון 25.10.87 בין השעות: 12.00-15.00.
אוטובוסים: דן – מס' 1, 3
אגד – מס' 4, 94, 96

קונצרן שטראוס
שטראוס
מחלבת נהריה שטראוס בע"מ
גלידות שטראוס עכו בע"מ
גלידות דנמן 1979 בע"מ
הנמצא בתנופת התרחבות והמייצר מוצרי חלב, גבינות, מעדנים וגלידות בתהליכי יצור חדשים ובמערכות יצור מתקדמות ומתוחכמות ובידע בינלאומי
דרוש לו
מהנדס קונצרן
לניהול ואירגון המערך ההנדסי והטכני של מפעלי הקונצרן
הכישורים הדרושים:
★ מהנדס מכונות מדופלם.
★ ניסיון של 10 שנים בתעשיה תהליכית (מזון וכימיה)
עדיפות למהנדס שעבד במסה מורחב.
★ נסיון בניהול צוות עובדים טכני גדול, אדם נמרץ, דינאמי המחפש אתגרים תעשייתיים.
★ ידע וניסיון בקירור והקפאה ומערכות חום – יתרון.
★ ניסיון בפקוח וניהול פרוייקטים – יתרון.
★ ידיעת השפות אנגלית וגרמנית – יתרון.
★ מקום העבודה בנהריה.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 5 נהריה, 22100
עבור מנהל כח אדם
– סודיות מובטחת –

בר־לוי
מוטוראוויר לרכב בע"מ
דרוש
מנהל מחסן
★ 5 שנות נסיון במפעל תעשייתי
★ נסיון בניהול מחסן ממוחשב
וצוות עובדים
לפנות בכתב יד לת.ד. 2052
אזור התעשיה הרצליה ב' 46120
או טל. 052-553927 לצבי שפירא

למוסד פיננסי גדול
דרוש/ה
מראיין/ת
תאור התפקיד:
★ ראיון מועמדים חדשים לעבודה.
★ הפניית המועמדים לעבודה ביחידות המוסד השונות.
הכישורים הדרושים:
★ כושר התבטאות טוב בכתב ובע"פ
★ לאחר שרות צבאי או שרות לאומי
★ יכולת איבחון וניתוח טובים.
★ רצוי נסיון בעבודה בתחומי כוח אדם.
– העבודה באזור תל־אביב –
המועמדים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23032, ת"א עבור „מס' 510"

לחברת מזון ארצית בגוש־דן
דרושים
1. חשמלאי מוסמך
2. מכונאי אחזקה
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בתעשיות מזון במכונות אריזה אוטומטיות.
★ ידע במערכות חשמל.
העבודה במשמרות
להתקשר לטלפון: 03-5615666

עירית ראשון לציון
אגף אוטבי"ת – מנה' נוער
דרושים
מועמדים לתפקיד
1. רכז תנועות נוער
* השכלה אקדמית במדעי החברה – רצויה
* נסיון בהדרכה – 5 שנים לפחות.
* נסיון ארגוני ניהולי.
2. רכז/ת מתנדבים
* השכלה אקדמית במדעי החברה – רצויה.
* יכולת ארגונית מוכחת.
* רקע בהדרכה.
3. רכז/ת חינוך חברתי
* נסיון בעבודה עם נוער – 3 שנים לפחות.
* יכולת עבודה בשעות לא שגרתיות
4. מדריכים לחוגי סיור
בשיתוף החברה להגנת הטבע.
לפנות: ז'בוטינסקי 13 ראשון־לציון
טל. 991867, 953555-03
למרים – לקביעת ראיון

לחברה בנמל תעופה בן גוריון
דרושים
ראשי צוות
★ בוגרי 12 שנות לימוד לאחר שרות צבאי מלא.
★ שליטה טובה באנגלית.
★ גיל עד 26.
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).
טרקטוריסטים ומלגזנים
★ בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי ומשא.
★ שליטה מלאה בעברית.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).
העבודה במשמרות ואינה מתאימה לסטודנטים.
ועדת קבלה תתקיים ביום ב' 26.10.87 בין השעות 09.00-12.00
בבנין ממן, נמל תעופה בן גוריון, מחלקת כח־אדם.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, רשיון נהיגה ואישורי לימודים.

לחברה גדולה ליבוא חלפים לרכב
דרושים
מחסנאים לחלפים לרכב
– בוגרי בי"ס מקצועי בתחום הרכב.
– לאחר שרות צבאי.
– שתי שנות נסיון לפחות בתחום החלפים לרכב.
– בעלי רשיון נהיגה.
לשם זימון לראיון, נא לפנות בכתב לת.ד. 3309 תל־אביב 61032 עבור מס' 425.
אל הפניה נא לצרף:
– תעודת שחרור מצה"ל
– תעודת גמר בי"ס מקצועי
– המלצות (במידה ויש).
– סודיות מובטחת –

ליקב ראשל"צ
דרושים
נהגי משאית
לחלוקת סחורה
★ בעלי רשיון נהיגה ג'.
★ בעלי נסיון בחלוקת סחורה.
לפנות לטלפון 03-942021 מיום א'

לסוכנות ביטוח בתל־אביב
דרוש/ה
פקיד/ה לניהול המשרד
הכרחי נסיון קודם בענפי ביטוח אלמנטרי של 3 שנים לפחות
שעות העבודה:
ימים א'–ה' – 9.00–16.00
יום ו' – 9.00–12.30
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 3075 תל־אביב 61030, עבור מס' 7
– סודיות מובטחת –

למושב שוקדה
דרוש
רב ושוחט ספרדי
דיור במקום
טל. 057-944304 057-941236
לא בשבת

למפעל תעשייתי בירושלים
המעסיק כ־150 עובדים
דרוש/ה
קבלן/ית מזנון
על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, המלצות ודוגמאות תפריטים לארוחות צהרים לת"ד 557 ירושלים מיקוד – 91004 עבור „קבלן/ית"

★ **תכניתן SYSTEM**
ידע במחשבי IBM–MF
נסיון במ"ה DOS/VSE/VM, MVS
חובה –
נסיון של שנתיים לפחות.
להתקשר מיום א'
03-204711
רוברט מלצר ROBERT MELTZER

שופר־סל
למאפיה המרכזית בקרית מטלון פ"ת
דרושים/ות
★ **מנהל עבודה**
– כושר הנעת עובדים
ניסיון בנושא האפיה – יתרון
★ **לישו בצק**
★ **רדיין**
למועמדים הנ"ל יש צורך בניסיון קודם באפיית סוגי לחם מיוחדים.
★ **עובדי אפיה**
★ **מחסנאי**
– אין הכרח בניסיון קודם – הכשרה תינתן במקום.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד תוך פירוט ניסיון קודם, לשופרסל בע"מ, מחלקת כ"א, ת.ד. 84 פתח־תקוה מיקוד 49100 עבור משרה מס' 2 או טלפונית למר פרבר מאיר – 03-9233345

למשרדנו בתל אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
כישורים נדרשים
★ סוג 3
★ 3-2 שנות נסיון
★ עדיפות לבעלי נסיון בעבודה עם מחשב
★ נסיון בעבודה במשרד פרסום – יתרון
5 ימי עבודה בשבוע
המעוניינים/ות יפנו לאילן, טלפון 03-662411 בין השעות 14.00 עד 17.00.
בינגלינאל

רוקר אינטרנשיונל בע"מ
מפעל עתיר ידע בירושלים
דרושים:
1. מחסנאי טכני
★ רצוי נסיון במפמ"ס חיל אויר
★ ידע ברכיבים אלקטרונים
★ השכלה: 12 שנות לימוד
2. מפעיל בית מלאכה
★ ידע בברסום ועבודות עדינות
★ רצוי ידע בריתוך, עבודות פח, סמרור ומבנה
★ עדיפות ליוצאי חיל אויר בעלי נסיון במכונאות מטוסים
3. מרכיבים מכניים/ עובדי ייצור
★ טכנאי אלקטרוניקה– עדיפות לבוגרי הטכני
★ ידע בזיווט, הלחמות ומיכשור
★ עדיפות ליוצאי חיל אויר או חיל מקצועי אחר (חמ"מניקים)
★ עדיפות לתושבי ירושלים
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות טלפון: 02-822222

למרכז לרפואת שיניים חדש באזור השרון
דרוש/ה
מנהל/ת אדמינסטרטיבי
עדיפות לבעל/ת נסיון בתחום ניהול רפואי
לפנות בכתב לת.ד. 7223 ירושלים 91071
„עבור מנהל אדמינסטרטיבי"
סודיות מלאה תשמר

לחברת בנין בצפון ת"א
דרוש
הנדסאי בנין
עם נסיון של 5 שנים לפחות.
03-447211
03-453239

לחברה גדולה בענף הרפואי
דרוש:
נציג בלעדי לאזור הדרום
בעל רקע ונסיון בקידום מכירות, יכולת השקעה במלאי עד $15,000 יתרון.
בעל רקע במדעי הטבע ושליטה טובה באנגלית.
בעל רכב, מגורים בבאר־שבע.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 1452 ת"א 61013 עבור נציג בלעדי.

למפעל תעשייתי
דרושה
מזכירה
נמרצת
נסיון בניהול משרד, הנהלת חשבונות בממוחשבת ולקוחות, ספקים ומעבד תמלילים חובה בעברית
03-814825

להברה לעבודות כבד
דרוש
פקיד רישוי
לנמל תעופה בן־גוריון
טלפון 9711489 9721389

לחברה ליבוא מכונות אריזה
דרוש
טכנאי מכונות לשרות
ידע בסיסי בחשמל ואנגלית.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4798 ת"א 61047

דרושות
מקדמי מכירות בטלפון
למשרה מלאה
משכורת + אחוזים
נסיון קודם הכרחי
661303 663898

למפעלי בטון
דרושים:
1. מסגר
2. מפעיל למשאבות בטון
לטלפון 052-27792

עגיל באוזן אינו חובה
בוגר בצלאל שרואה בענף הפרסום את עתידו מוזמן להצטרף לצוות הקריאטיבי של משרד פרסום מוביל. לקביעת ראיון טל. 03-281188

pilat
פילת
אגף מיון והשמה

למפעל מתכת בצפון הארץ
דרוש

מנהל ייצור

כפוף למנכ"ל, שותף בצוות הניהול הבכיר בחברה.
כישורים דרושים:
- מהנדס מכונות או הנדסת ייצור
- בעל נסיון של 6 שנים לפחות בניהול ייצור.
- רקע בנושאים הקשורים ביציקה ועבוד שבבי.

למועמד המתאים ינתנו עזרה בדיור ותנאים טובים.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, רח' ירושלים 24 חיפה 33131,
ולציין על המעטפה משרה מס' 5140.
סודיות תישמר בקפידה

מערכות גרפיות ממוחשבות
סאיטקס
למערך הפיתוח

כתב טכני/חומרה

במישרה זו תדרש לכתוב ולערוך ספרות טכנית למערכות ממוחשבות ספרות טכנית למערכות המיבים, לעדכן ספרות הדפוס והמיבים, לעדכן בתחומי קיימות ולסייע בעריכה גרפית ספרות טאור.
המישרה מיועדת לך, בעל השכלה ובהוצאה לאור.
המישרה - טכנית, שפת־אם אנגלית, אקדמית - סכנית, לפחות בכתיבה נסיון של שנתיים לפחות בכתיבה טכנית ושליטה בהדפסה אנגלית.

מפעיל סקנר (SCANNER OPERATOR)

במישרה זו תשתתף בצוות פיתוח הסקנר, תידרש לבצע בדיקות איכות הסקנר, צבעים, לבצע בדיקות להפרדת המערכת ולהדריך משתמשים.
תוכנת המישרה מיועדת לך, בעל נסיון מוכח של 3 שנים בהפעלת סקנרים.
ידע בתורת הצבע - יתרון.
שליטה באנגלית - חיונית.

אם אתה מאמין שאתה מתאים למישרה, פנה אלינו בכתב־יד ובעט כחול בצירוף קורות חיים, נסיון קודם ומספר טלפון.
כל פניה בכתב תיענה. נא להימנע מפניות טלפוניות.
סודיות מובטחת.
המשרה מיועדת לנשים ולגברים כאחד.
ימי עבודה בשבוע 08.00-17.15.
סאיטקס קורפוריישן בע"מ, ת.ד. 330, הרצליה ב' 46103.

מערכות גרפיות ממוחשבות
סאיטקס

גזבר

במשרה זו תנהל צוות כלכלנים; תהיה אחראי לצרכי המימון של החברה ותנהל את הזרים המזומנים הבינלאומי שלה; תהיה אחראי לקשרים עם מערכת הבנקאות ועם מוסדות ממשלתיים ופיננסים אחרים בארץ ובעולם.
הכישורים הנדרשים: השכלה אקדמאית בכלכלה. תואר שני - יתרון.
- השכלה אקדמאית במנהל עסקים.
- נסיון של מספר שנים בניהול פיננסי בחברות תעשייתיות.
- נסיון בעבודה עם מערכת הבנקאות ומערך מימון היצוא.
- ידיעת אנגלית על בוריה.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף פרוט קורות־חיים ונסיון קודם.
כל הפונים בכתב יענו - נא להימנע מפניות טלפוניות.
- סודיות מובטחת -
המשרה מיועדת לנשים ולגברים כאחד.
סאיטקס קורפוריישן בע"מ, ת.ד. 330, הרצליה ב' 46103.

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון
דרושים

מסגרים מעולים עובדי גובה

הכישורים הדרושים:
- ★ בעלי נסיון
- ★ בריאות תקינה
- ★ בוגרי בי"ס מקצועי

המעוניינים, העונים לדרישות הנ"ל, יפנו אישית עם תעודות השכלה, אל מחלקת כ"א אגף הביצוע, רח' החשמל 16 קומה 12 חיפה.

חברת החשמל לישראל בע"מ

לחברה גדולה ומבוססת בתחום הטכנולוגי
הפועלת בעיקר במדינות זרות
דרוש

מהנדס בכיר
לניהול יחידה

המועמד יעסוק בשיווק, תכנון וביצוע פרוייקטים בתחומי טכנולוגיה מגוונים

הכישורים הדרושים:
★ מהנדס בכיר (תעשיה וניהול, מכונות או מקביל) ★ נסיון מוכח של מספר שנים בתחומי הנדסה מגוונים ובביצוע פרוייקטים במדינות זרות, כולל נסיון בשיווק ★ אנגלית על בוריה, שפות נוספות יתרון.

מקום העבודה בתל־אביב • התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל
על המועמד לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 23311 ת"א 61231
עבור "מהנדס בכיר"
תענינה פניות העונות על הכישורים הנדרשים בלבד • סודיות מובטחת

---

pilat
פילת
אגף מיון והשמה

עבור חברה פיננסית רב־לאומית
גדולה
אנו מחפשים

מנהלי מכירות
בחו"ל
של שרותים ומוצרים בנקאיים.

התפקיד
מכירה אישית (one on one) בקרב אוכלוסיות אמידות באחת הארצות הבאות:
ארצות דרום אמריקה, קנדה, תורכיה, יוון, איטליה, ספרד, גרמניה, ארצות המזרח הרחוק.
מקום המגורים יהיה באחת הערים המרכזיות בארה"ב או באירופה והתפקיד יחייב נסיעות רבות לארצות היעד הנ"ל.

הדרישות
בסיס לקוחות מוכח ומערכת הכרויות מבוססת בקרב הקהיליות הרלבנטיות באחת (או יותר) הארצות הנ"ל. זאת, כתוצאה מנסיון קודם בעבודת מכירות או ייצוג בארצות אלו עבור בנק, חברה מסחרית או מוסד שגייס שם כספים.

שליטה מלאה באחת השפות הבאות: ספרדית, צרפתית, ערבית או פורטוגזית.

יכולת מכירה, שכנוע ויחסי אנוש מעולים.

. . . .

המועמדים יעברו מיון קפדני ובמסגרתו יידרשו להדגים ולשכנע את פניתם מבחינת בסיס הלקוחות המבוקש.
למועמדים העונים לדרישות יוצעו חוזי התקשרות הולמים לטווח ארוך. המעבר למקום המגורים החדש יידרש תוך 2־3 חודשים מקבלת ההצעה (למשפחות תתכן העברה מאוחרת יותר).

תהליך ההכשרה והשילוב בתפקיד החדש יותאם אינדיבידואלית לכל מועמד.

. . . .

נא לכתוב בפרוט ובאריכות לפילת בע"מ
דרך פתח תקווה 114, תל אביב, 67012,
ולציין על המעטפה מס' משרה 5130
סודיות תשמר בקפידה רבה.

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת נער וחלוץ

תפוז 88

לעבודה עם נוער מתנדב מאמריקה הלטינית במסגרת תכנית "תפוז 88"

דרושים
מדריכים/ות

המדריך יהיה צמוד לקבוצתו בכל פעולותיה ובמשך כל שעות היממה. הפעולות יכללו עבודה בקבוץ, סיורים ברחבי הארץ וסמינרים
עבודה רצופה במשך 9 – 7 שבועות בתקופה שבין ינואר ומרס 1988.

מדריכים/ות בידיעת הארץ

להדרכת טיולים לנוער מדרום אמריקה במסגרת תכנית "תפוז 88"
בחודשים ינואר ופברואר 1988
עדיפות לבעלי נסיון

הכשורים הדרושים:
- גיל 30 – 20 שנה
- השכלה תיכונית מלאה
- שליטה בשפה הספרדית/או הפורטוגזית
- שהות של לפחות שלש שנים בארץ
- נסיון בעבודה עם נוער
- השתתפות בסדנת מיון בת יום אחד ובסמינר הכנה בן חמישה ימים בתנאי פנימיה
  אשר יתקיימו בירושלים בתאריכים שייקבעו מאוחר יותר
- עדיפות תנתן לבוגרי צה"ל או שרות לאומי מקביל

להצעת מועמדות לשני התפקידים הנ"ל
נא להתקשר לטל' 02-208528/29/30/31

אלסינט
לחטיבת התחזוקה בחיפה דרוש

מהנדס חשמל/ פיזיקאי

מס' משרה 92049

תאור התפקיד:
- תכנון אתרים ל- MRI (מכשיר הדמיה רפואי־בעזרת שדה מגנטי) ולשאר מוצרי החברה, במסגרת חטיבת התחזוקה המופקדת על תחזוקת מוצרי החברה בארץ ובעולם.
- הכנת מפרטים טכניים ודרישות להקמת האתר.
- בנית תקנים ונהלים להקמת אתרים בעזרת מחשב.
- עבודה בשיתוף עם אנשי פיתוח ומתכננים מתחומים שונים.

כישורים דרושים:
- פיזיקאי או מהנדס חשמל בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
- ידע בתחום שדות מגנטיים יתרון.
- נסיון בעבודה עם מתכננים מתחומים אחרים.
- שליטה מלאה בעברית ואנגלית (שפות נוספות – יתרון).

אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה
למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אלקטרוניקה בשרות הרפואה

לחברת יבוא רכב כבד
דרוש
עובד
למחלקת השרות
(מהנדס או הנדסאי)
לפנות בכתב לת.ד. 7107
ת"א עבור "מחלקת שרות".

גרפיקאי/ת
בעל נסיון
למשרד פרסום.
משרה מלאה.
טל. 03-244176

LASER
תעשיות לייזר

תכנת/ת מנוסה ליחידת המחשב
(מישרה 1720)

תאור התפקיד: • פיתוח ותחזוקת מערכות תעשייתיות • השתתפות ביישום מערכת מחשב חדשות בחברה • עבודה בשעות לא מקובלות כולל הדרכה ותשתלמויות מקצועיות.
כישורים דרושים: • שנתיים נסיון, לפחות, בכתיבת תוכנה בשפות R.P.G.III וקובול ב־I.B.M. SYSTEM 38 • נסיון קודם, מוכח, במערכות ממוחשבות מרכזיות בתעשיה • עצמאות, יוזמה ואפשרות השתלבות בצוות • ידיעה טובה בשפה האנגלית.

חרטים למח' ייצור מכני
(מישרה 1260)

תאור התפקיד: • עבודה במכונות קונבנציונאליות ו/או מבוקרות מחשב • העבודה ב־3 משמרות.
כישורים דרושים: • 3 שנות נסיון, לפחות, בעבודות חריטה במכונות קונבנציונאליות ו־C.N.C.
יתרון בקליטה לבוגרי בתי־ספר מקצועיים.

חוטי/ת (מישרה 1223)

כישורים דרושים: • 3 שנות נסיון, לפחות, בתעשיה • ידע ונסיון בהרכבת צמות • ידע ונסיון בהרכבות חשמליות.

מלחימה (מישרה 2223)
להלחמת מעגלים מודפסים.

כישורים דרושים: • 3 שנות נסיון במפעלים עתירי ידע • נסיון בהרכבת כרטיסים וקריאת שרטוט • נסיון קודם ב־WIRE-WARP.

נא לפנות בכתב־יד תוך ציון מספר המישרה, שם, טלפון, כתובת, פרוט קורות חיים ונסיון מקצועי ל: תעשיות לייזר – משאבי אנוש, ת.ד. 13135 ת"א, מיקוד 61131.

– סודיות מובטחת –
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

תעשיות לייזר - קרן אור לקידום התעשיה

לוז
חברה תעשייתית לתכנון ולבנית מערכות הפקת חשמל מאנרגית השמש.

מהנדסי מכונות בכירים

לתפקידי ניהול במערך ההנדסה הטכנית
כישורים:
- 8 שנות נסיון בתעשיה
- רקע נרחב בתכנון מכני
- יכולת ניהול צוותים טכניים

מנהל אבטחת איכות

כישורים:
- 10 שנות נסיון באבטחת איכות במערכות מכניות ואלקטרוניות בתעשיה
- יכולת ניהולית מוכחת כולל הקמת תשתית אירגונית.
- עדיפות - מהנדס מכונות.

המשרות מיועדות לנשים ולגברים כאחד. מקום העבודה - ירושלים.
נא לשלוח פירוט קורות חיים למחלקת כח־אדם,
לוז־תעשיות ישראל, ת.ד. 9229, ירושלים 91093. – סודיות מובטחת –

האור של המחר. היום.
LUZ

רב-בריח
מקום גדול לעבוד בו

ד ר ו ש י ם

מנהלי חשבונות עצמאיים

דרישות התפקיד:
סוג 3 בהנה"ח. נסיון של כ־3 שנים.

מועמדים שיתקבלו יעברו הכשרה של כ־3 חודשים ביבנה ולאחר מכן ישובצו בסניפי החברה בהתאם למקום מגוריהם.

מועמדים (מכל הארץ)
יפנו בכתב עם פירוט קורות חיים
לת.ד. 465 יבנה, 70653.

רב-בריח

למחלקת ביטוח חיים

דרוש/ה פקיד/ה

עם 12 שנות לימוד לפחות.
אקדמאי/ת או נסיון קודם - יתרון.

תנאים טובים למתאימים.

נא להתקשר למר סופר
טל. 03-430911 מ- 14.00 - 16.00

אליה: חברה לבטוח בע"מ

בפיברוניקס
אתה בחברה טובה

חברת פיברוניקס בע"מ, מקבוצת אלרון, מהחברות המובילות בתעשיה עתירת הידע בישראל, מספקת פתרונות מתקדמים ויחודיים בתחום תקשורת הנתונים. מוצרי החברה המפותחים ומיוצרים במרכז החברה בארץ, נמכרים בכל רחבי העולם.

עם הרחבת הפעילות בשוק הישראלי דרוש/ה לכרכז פעילות ישראל:

מנהל/ת מכירות בכיר/ה
(משרה 102)

- אם יש לך נסיון רב במכירות של מוצרים טכנולוגיים והכרות טובה של השוק הישראלי.
- אם יש לך ידע במערכות מחשבים (חמרה ותוכנה) ובמערכות תקשורת נתונים (רשתות מקומיות, פרוטוקולים, ממשקים וכו').
- *אם את/ה נמרץ/ת, בעל/ת יוזמה, אחראי/ת ובעל/ת יכולת ליצור ולקיים יחסים בין אישיים ברמה גבוהה.*

מקומך איתנו!
- *מקום העבודה בהרצליה*

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, נסיון מקצועי ובציון מס' המשרה ל"גיוס עובדים", פיברוניקס בע"מ, סוכנות דואר מת"ם, חיפה 31905. סודיות מובטחת.

פיברוניקס
תקשורת סיבאופטית

"נעלי נאות"
יצרני
טבע®
מקורי

אנו גדלים !!!
למערך חשיווק בת"א דרושים:

1. מנהל מכירות

תאור התפקיד:
ניהול סוכנים, תצוגות, משרד מכירות וקשר עם מוסדות.
כפוף למנהל חשווק.
דרישות:
1. נסיון בניהול מכירות וסוכנים רצוי בענף ההנעלה או מוצרי צריכה.
2. כושר ארגוני ויוזמה.
3. השכלה אקדמית.

2. מנהלת משרד שווק

דרישות:
1. ידע בהנה"ח, לפחות בוגרת קורס בסיסי בהנהלת חשבונות
2. נסיון קודם בניהול משרד.
3. הדפסה עברית ואנגלית.
4. יום עבודה מלא, 6 ימים בשבוע.

תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב בלבד בלבד ולציין קורות חיים ל"נעלי נאות, עקיבא איגר 28, ת"א 66025.

מעדנות בע"מ
מוצרי מאפה מוקפאים
למפעלינו בגן יבנה
דרושים:

★ טכנאי קירור
בעל נסיון מוכח בתקני קירור ומיזוג אויר, 3 שנים לפחות

★ ★ חשמלאי מוסמך
בעל נסיון של שנתיים בתעשיה

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 80 גן יבנה 70800
טל. 08-574601
סודיות מובטחת

Systematics
PRIME Computer

עם התרחבות פעילותנו דרוש:

נציג שווק מחשבים (MR)

לשווק מערכות סופר מיני
לשוק ההנדסי / מדעי

- הכרת מערכות גרפיקה ותיב"מ
- תואר אקדמאי - יתרון
- נסיון במכירות - יתרון

למועמד שיתקבל יוצעו תנאי עבודה מצויינים והזדמנות להשתלב בחברה מובילה בשוק העולמי.

המעונינים יפנו בכתב בלבד לפי הכתובת:
סיסטמטיקס בערבון מוגבל, רח' ביאליק 157-155, רמת־גן 52523, ויציינו על גב המעטפה לתפקיד (MR)

למפעל תעשייתי באיזור המרכז
דרוש/ה

חשב/ת שכר וכח אדם

היקף של כ־250 עובדים

- ★ נסיון בעיבוד שכר באמצעות לשכת שרות.
- ★ התמצאות במיסוי ודיני עבודה.
- ★ כושר ניהול וארגון, דייקנות, סדר.
- ★ יכולת עמידה בתנאי לחץ.
- ★ תודעת שירות ויחסי אנוש מעולים.

תנאים טובים למועמדי/ת המתאימ/ה

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 7095 ת"א 61070
עבור מס' 14
סודיות מובטחת

המחלקה הטכנית
חבר

- **מהנדס מכונות** — לתכנון חלקי מכונות בעזרת מחשב.
- **מהנדס מכונות** — לתהליכי עבוד שבבי CNC וריתוך — העבודה באזור חולון.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בן יהודה 100
טל. 03-221214, 241780
ירושלים, טל. 02-234265; חיפה, טל. 04-663966
שעות קבלה 08.00-18.00

FOOD NEWS
"יצרני מאכלים מעודנים מוכנים"

דרושים לנו במרכז הארץ

סוכני מכירות מנוסים

דינמיים, נמרצים, בעלי יכולת למו"מ עם הופעה נאה ובעלי רכב

תנאים טובים למתאימים

נא להתקשר בין השעות 14.00 - 16.00
לטל: 03-266852 לשם קביעת ראיון

- סודיות מובטחת -

המחלקה הטכנית
חבר

- **טכנאי כימיה /כימאים** - נסיון באנליטיקה, לאזורים כ"ס ונתניה.
- **מלחימות/פחחויות** — יוצאות במצ"א, מודיעין, חיל הים — למפעל בטחוני באזור המרכז — הסעות וארוחות — תנאים מעולים
- **מרכיבים/ות למעגלים מודפסים** — בוגרי/ות צ"הל למפעל בטחוני במרכז הארץ — חמישה ימי עבודה — הסעות וארוחה — תנאים מעולים.
- **עובדי/ות ייצור** — להרכבה מכנית — המע"ד במקום למפעל בטחוני העבודה כ"ב משמרות — הסעות וארוחות — תנאים מעולים.
- **משחזן** — על עגולה או שטוחה לאזור חולון
- **רתכי שריון מנוסים** — למפעל בטחוני במרכז.
- **חרטים** — 3 שנות נסיון למשמרת לילה בלבד, באזור יהוד.
- **בוגרי בתי"ס מקצועיים** — מאזור המרכז והשרון — לעבודה במפעל תעשייתי.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בן יהודה 100
טל. 03-221214, 241780
ירושלים, טל. 02-234265; חיפה, טל. 04-663966
שעות קבלה 08.00-18.00

לקו מנהרה בידע מתקדם בע"מ
החברה המובילה באספקת ידע בייצור
דרושים
1. **בלבלן/ית** לריכוז תחום באגף בידע תייחה בתחום בלבלים.
2. **מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת,** סוג 3, למשרה חלקית.
03-290466 03-291416

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושים:

מנהלת משרד:

מזכירה אנגלית עברית:

מזכירות עברית אנגלית:

מזכירה ספרדית אנגלית:

פקידת יבוא־יצוא:

מנהל/ת חשבונות מדופלם:

מנהל/ת חשבונות סוג 3:

מעבדות תמלילים עברית ו/או אנגלית:

דיילת:

המועמדים מתבקשים לבוא לראיון למחי׳ המשרדית ללא תאום מראש.
או.אר.אס אחרים 134 תל־אביב טל. 202460.

הטובים עובדים קבוע ORS

RAD
data communications ltd.

דרושים

1. מנהל/ת חשבונות
• בעל/ת סוג 3 בהנה״ח • 2—1 שנות נסיון בהנה״ח
• נסיון בספקים • ידע באנגלית — יתרון.

2. מחסנאי
בעל השכלה תיכונית, בוגר קורס מפ״טים/אפסנאים
טכניים בצה״ל, נסיון של שנתיים בעבודה במחסן ממוחשב
בענף המחשבים, הכרות טובה של רכיבים באלקטרוניקה
וידיעת אנגלית.

5 ימי עבודה בשבוע א׳—ה׳, 7:30—17:00
אפשרות להסעה מסודרת מגוש דן.

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם
למחלקת כח־אדם, רחוב הנחושת 8 תל־אביב 69710
כל הפונים ייענו... סודיות מובטחת

רד תקשורת מחשבים בע״מ... חברה צעירה ודינמית...

מתף־מיחשוב תעשייתי ופיננסי בע״מ
רחוב שוקן 27 קרית המלאכה תל־אביב

דרוש/ה

תוכניתן אסמבלר מנוסה

הכישורים הדרושים
* נסיון של שנתיים — הכרחי
* רצוי נסיון בציוד IBM 4700.

לפרטים ולקביעת ראיון נא לפנות לגב׳ רונית שמלץ בימים א׳—ה׳ בין השעות 9.00—14.00 טל. 03-898284.
— סודיות מובטחת —

למשרד עורכי דין
העוסק בתחום האזרחי
דרוש

עורך/ת־דין

למשרה מלאה
שליטה מלאה באנגלית חיונית.
טלפון: 03-204931

מרכז ספורט ונופש גדול
בשלבי הקמה בקרית מוצקין
מחפש מועמד לתפקיד

מנהל

הכישורים הנדרשים: נסיון עשיר ומגוון בניהול מפעלי ספורט ותרבות (קאנטרי קלאב) המיועדים לקהל משתמשים רב כושר ניהול צוות עובדים, הבנה עסקית.
השכלה מתאימה, עדיף הכשרה בענפי ספורט. נכונות להקדיש שעות רבות, כולל סופי שבועות וחגים.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים מפורטים
בן־גלים — אוסישקין 29 ק. מוצקין 26324

קוד קוד
שרותי כח אדם
רח׳ דיזנגוף 34 ת״א 03-286111

למח׳ הטכנית
עבור לקוחותינו בת״א וגוש דן

★ טכנולוג C.N.C
– מהנדס / הנדסאי מכונות
– נסיון בטכנולוגיות ייצור ממוחשבות
– הכנת תהליכי ייצור
– שליטה באנגלית
העבודה בת״א.

★ טכנאי קירור
– רצוי נסיון במערכות קרור תעשיות וביתיות. למפעלים בחולון וראשל״צ.

★ חווט לוחות חשמל
– נסיון מוכח בבניה וחיווט לוחות חשמל.
העבודה ברמת־גן.

★ מלחימות / מרכיבות / מחווטות
– רצוי נסיון ב־WIRE UP
למפעלים בחולון, פתח־תקוה ותל־אביב.

★ מחסנאים טכניים
– נסיון בתעשיה – כלים ומתקנים
– בתחום עיבוד שבבי ואלקטרוניקה
למפעלים בראשל״צ ות״א

משרות קבועות
תנאים טובים
למתאימים
5 ימי עבודה
בשבוע

עובדה על עבודה עם קוד קוד:
שרותי כח אדם למגוון רחב של מקצועות

קבוץ חפציבה קולט

קבוץ חפציבה מעוניין בקליטת חברים בעלי מקצוע בתחומים הבאים:

* מנהל חשבונות בכיר
* פקיד ייצוא ויבוא בתעשיה
* טבח מקצועי (בוגר בי״ס)
* מחסנאי תעשייתי

להתקשר בעבודה 06-534200
(גיורא) ובערב 06-534224
(אמנון), 06-534152 (גיורא).

לחברה מסחרית
בקרבת
התחנה המרכזית
דרוש:
שליח וגובה
טלפון 03/377074

למשרד אדריכלים
דרור סופר
דרוש/ה
* אדריכל/ית מנוסה
ניסיון של 4 שנים.
* שרטט — מנוסה.
טלפון: 03-236064

לחברת אלקטרוניקה – העוסקת בתחום שווק רכיבים
דרושה: **מזכירה**
רצוי שפת אם אנגלית
טלפון 052-555895, 052-551656

ר.ת.מ. מתנדסים
דרוש/ה
מהנדס ייצור צעיר
פניות בכתב כולל קורות חיים ביאליק 90
רמת־גן – 52536

קריירה
שרותי כח אדם

★ מלחימים/ות־מחווטים/ות
מנוסים, יוצאי צה״ל, ידע ב־WIRE-UP — יתרון

★ אלקטרונאים/ות בוגרי/ות בי״ס מקצועי,
יוצאי צה״ל. נכונות לעבוד בשתי משמרות

★ מיכשור ובקרה בוגרי/ות בי״ס מקצועי,
יוצאי צה״ל. נכונות לעבוד בשתי משמרות.

★ בוגרי/ות 12 שנות לימוד יוצאי
צה״ל + נכונות לעבוד בשתי משמרות, לעבודה מעניינת
בייצור אלקטרוניקה.
הכשרה למקצוע תינתן תוך כדי עבודה!

* * *

עבודה קבועה, תנאים מצוינים וארוחות.
הסעות מאזור אשדוד ועד לאזור חדרה

* * *

ניתן לפנות לכל אחד מהסניפים הבאים:
תל־אביב, דיזנגוף 165 טל. 03-240292/1
נתניה, שמואל הנציב 17 טל. 053-338801
רחובות, הרצל 186 טל. 08-465277, 465331

הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

דרושים
לבית מרקחת
מרכזי דרוש/ה
רוקח או
עוזר רוקח
טלפון 03/280644

Maquette מקט
Leather Fashions

למפעלנו בעכו
עוזר/ת
למנהל חשבונות ראשי
סוג 3 לפחות

* נסיון של 5 שנים
* נסיון בעבודה במחשב והפעלתו — הכרחי.

נא לפנות בכתב לת.ד. 2226 עכו או טלפונית
04-918321
– סודיות מובטחת –

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD.

לפיתוח מוצר חדש
של החברה
דרוש

מהנדס/הנדסאי

בעל נסיון בפתוח מעגלים אנאלוגיים ומעגלי R.F. נסיון בפיתוח חוגים נעולי פאזה (P.L.I) – יתרון.
לפנות בכתב לת.ד. 3171 נתניה
או בטלפון 053-333247 למר איסמן

DATA RICH
USA

דרושים
אנשי מחשב
לעבודה מידית בארה״ב
בנושאים הבאים

CICS–COBOL / NATURAL ADABAS

- 2–5 YEARS DATA PROCESSING EXPERIENCE REQUIRED
- ACADEMIC DEGREE PREFERRED
- ASSIGNMENTS IN N.Y.C. AREA
- ALL WORK PERMITS ARRANGED WHILE IN ISRAEL

נציג DATA RICH יהיה בארץ ביום רביעי 28.10.87 וישמח להיפגש עם
מועמדים מתאימים בלבד
במלון "שרתון" ת״א בשעה 17:00

digitronics
למחלקת הפיתוח

של החברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור צורבי זכרונות לתעשית האלקטרוניקה
דרושים/ות

מהנדסי אלקטרוניקה
נסיון מוכח של כ־5 שנים בפיתוח מעגלים אנלוגיים.
בפיתוח מערכות חמרה/תכנה מבוקרות מיקרומחשבים של אינטל. ידיעת שפת PLM.

הנדסאי אלקטרוניקה
נסיון מוכח של כ־5 שנים בפיתוח מערכות חמרה/תכנה מבוקרות מיקרומחשבים של אינטל.

נא לפנות טל. 052-559615 או בכתב לדיגיטרוניקס רח׳ גלגלי הפלדה 25 הרצליה ב׳ מ. 46722.

שווק ע״י **digelec** ברחבי העולם

לבית חולים "גהה"
בפתח־תקוה
דרושים/ות

מרפאים/ות בעיסוק

לעבודה מעניינת עם נוער ומבוגרים.
לפנות למנהלת כח־אדם
טלפון 03-9258202

לחברה העוסקת בשילוח מיטענים
דרושים

1. פקידת יבוא מנוסה.
למשרה מלאה. (כולל יום ו׳)
ידיעת עברית ואנגלית הכרחית.

2. פקידה כללית
שעות העבודה מ־12:00–18:00
רותי 03-203831, 03-289037

רשות שדות התעופה בישראל

נמל תעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחוזה מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים).

תנאי הקבלה
* לאחר שרות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
* מצב בריאותי תקין.
* מגורים באזור גוש־דן – חובה לתקופת החוזה.

בתקופת העבודה תתאפשר יציאה לחו״ל מעת לעת עפ״י הצורך.

...
ביום ב׳ 26.10.87
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06:00 ועד שעה 08:00 בבוקר.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטות הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה״ל, ושתי תמונות

לחברת פירא בע״מ
דרושים

1. GRUNDIG
סוכן מכירות
לאזור המרכז
* נסיון במכירות מוצרי חשמל ואלקטרוניקה – חובה.
* רכב – חובה.

***

2. Rowenta
סוכני מכירות
למוצרי חשמל רוונטה
לאזור הצפון והמרכז.

***

3. צעירים/ות
משוחררי/ות צבא
לתפקידים מגוונים בשיווק.
נא לפנות לחברת פירא בע״מ, רחוב הצפירה 19 תל־אביב, טל. 03-383225

דרושה
כתבנית אנגלית
למשרה מלאה
לפנות טלפון
03-379111 כח אדם

דרוש
מרכיב
מבלטים
למכבשים
אקצנטרים
בעל נסיון
טל׳ 03-376775
ולבקש את אריה

לחברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע״מ
דרוש יזם חברתי
לתפקיד

מנהל

למתנ״ס עתלית

דרישות התפקיד:
• השכלה אקדמית (ב.א. לפחות) • תנתן עדיפות לבוגרי תוכנית שוורץ • נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב • יועדף נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים • נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות • מגורים במקום תנאי הכרחי.

יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, שמות ממליצים ופרוט הניסיון אל עמי שגב, החברה למתנ״סים, גבעת ג׳ויינט ירושלים 91034.
על הפניות, בציון הנקוב המבוקש, להגיע עד ל־6.11.87 ייענו מועמדים מתאימים בלבד.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מחייבים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה המוצעת. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

בחור
אחרי צבא
לתפקיד
עוזר למנהל
עבודה
נא להתקשר
ל־"חלילית" בע״מ,
אור־יהודה,
רח׳ המפעל 17.
טל. 03-712183

מעונין להצטרף כשותף
פעיל ובהשקעה כספית
לעסק קיים או לעסק
בהקמה.
נא לפנות ת.ד. 39270.

עירית תל־אביב־יפו

מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תש״מ־1979 מכריזה בזה עירית תל־אביב־יפו על משרות פנויות:
במחלקת תכנון, אגף התנועה במינהל ההנדסה
מכרז מס׳: מח׳ 87 128
תואר המשרה: מהנדס רישוי כללי
דרגת המשרה: 4־7 דירוג המהנדסים.
...
אלי עשת
מנכ״ל העיריה

מטבחי
נחושתן
דרושים

1. מסגרים -
עדיפות לבעלי נסיון

2. צבעי מחכת -
(תעשייתי)

3. חשמלאים -
ללימוד הרכבת מעליות

4. טכנאי / הנדסאי -
חשמל/ אלקטרוניקה לעבודה במחלקת השירות

5. פועלים -
בלתי מקצועיים – עד גיל 30

תנאים טובים למתאימים
העבודה באיזור תל־אביב
לפנות בטל: 03-5102505
רח׳ אילת 61 תל־אביב, לפרו״אדם

מלונות מוריה
למלון גני מוריה עין בוקק
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות
עם נסיון בענף התיירות
* עברית ואנגלית – חובה
* שפות נוספות – יתרון
לפרטים נא לפנות למשרד הראשי בתל־אביב
טלפון: 03-219166 ליגאל או לליאורה.

אנו פותחים אופקים חדשים

אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא מגבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...

מרכז התכנון של מוטורולה סמיקונדקטור, שהינו מהמתקדמים בעולם, מתמחה בפיתוח רכיבי VLSI, כלי CAD ומערכות מיקרומחשבים ברמה של STATE-OF-THE-ART.
לתכנון רכיבי VLSI חדשניים בתחומי עיבוד אותות ותקשורת בין־מחשבים דרושים:

מהנדסי מערכות
תאור התפקיד: הגדרת ארכיטקטורות ופתוח רכיבי הדור הבא של חברת מוטורולה.
כישורים דרושים: ידע וניסיון קודם בתחומי עיבוד אותות, תקשורת ומיקרומחשבים (4–7 שנים).

מהנדסי VLSI
תאור התפקיד: פתוח ותכנון רכיבי VLSI/HMOS בטכנולוגיות מתקדמות.
כישורים דרושים: בוגרי ומוסמכי הנדסת־חשמל מצטיינים. ידע וניסיון בתכנון רכיבי VLSI – יתרון.

בואו הצטרפו לצוות מעולה בחברה עתירת־ידע, המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.
אנא פנו בכתב יד בצירוף קורות חיים וציונים למוטורולה סמיקונדקטור, ת.ד 32288 ת״א 61322

מוטורולה סמיקונדקטור
– סודיות מובטחת –

למוסד ממלכתי בחיפה
דרושים/ות

דוברי רוסית

כשורים נדרשים:
* כושר הבעה מלא בעברית בכתב ובע״פ.
* השכלה תיכונית מושלמת (עדיפות לאקדמאים/ות).
* מעורים/ות היטב בחיי הארץ ולאחר שרות צבאי מלא.
* למועמדים מתאימים שאינם תושבי חיפה והסביבה יינתן סיוע בדיור.

המתאימים/ות ישולבו בעבודה קבועה ובמשרה מלאה

מעוניינים/ות העונים/ות לדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד 2133 חיפה (מיקוד 31020), ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ טלפון ומס׳ ת.ז.

פונים/ות מתאימים/ות ייענו

שופר־סל
לסניפי באר־שבע
דרושים
* **סגני מנהלי סניפים**
* **מחסנאים**
מועמדים בעלי השכלה תיכונית מתבקשים לפנות אישית ביום שני 26.10.87 בשעה 17.00 ...
מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד.

לחברה ארצית לבטון מוכן
דרושים במרכז הארץ

מנהל מפעל

דרישות התפקיד:
• בעל כושר ארגון ויכולת הפעלה של צוות עובדים.
• יכולת "ניהול" ברזים.
• בעל השכלה אקדמאית בתחום כלכלה הנדסה
• עד גיל 35.
• ידיעת השפה האנגלית.
• נכונות לעבודה מאומצת בשעות היממה.
• בעל רשיון רכב.

סדרני עבודה

דרישות התפקיד:
• בעלי השכלה של 12 שנות לימוד ...
• בעל רכב פרטי.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד, עם פירוט קורות חיים, ת.ד. 61010, תל־אביב 61010.

קבוצת
השמירה
סניף תל־אביב
דרושים
נציגי מכירות
בגוש דן
לקידום שרות אבטחה לחברות מוסדות ומפעלים
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 29576 תל־אביב
61294 עבור "נציגי מכירות"

קבוץ עברון
מחפש דחוף
אחות מוסמכת
★ מגורים במקום.
★ עדיפות לרווקה או זוג ללא ילדים.
להתקשר לטלפון 04-857888

לחברה מסחרית ארצית דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
נסיון קודם כמנהל/ת חשבונות ראשית בחברה מסחרית. ניהול צוות עובדים
משרה מלאה (6 ימים בשבוע)
תנאים טובים למתאימים/מתאימות
לפנות בכתב לת.ד. 29062 ת"א מיקוד 61290

לשם מהנדסים יועצים בע"מ
מחפשת
1. מהנדסי תעשיה וניהול
לעבודה באזור המרכז
נסיון 3-4 שנים – רצוי במערכות ניהוליות, תכנון ובקרת פרוייקטים
2. מהנדס מתחיל
יתרון – עם תחקיר בטחוני
לקביעת ראיון טלפון 03-7517422

לחברה תעשייתית באזור המרכז
דרושה
מזכירה
מנהלת משרד
★ שליטה מלאה בעברית ואנגלית
★ כולל הדפסה ותכתובת.
★ השכלה אקדמאית
★ הכרת מעבדי תמלילים ונסיון בעבודה על פיסי – יתרון
נא לפנות בכתב יד
ת.ד. 32333 ת"א מיקוד 61112 למס' 100

לחברה גדולה באזור
חדרה
דרושים
מזכירת מנכ"ל
מהנדס/מנהל אחזקה
המעוניינים יפנו בכתב
לת.ד. 3288, חדרה

דרושים
נהגי סמיטרלר
בעלי ניסיון באזור ראשל"צ, בת-ים, חולון, ת"א.
נא לפנות לקצין הבטיחות או למנהל כוח אדם. [illegible]

אזור התעשיה יבנה
ת.ד. 172 יבנה 70600
למפעלינו דרושים/ות
א. למחלקת הנדסת הייצור:
הנדסאי/טכנאי ייצור
הכישורים – נסיון במדידת עבודה וקביעת נורמות
– ימי עבודה א'-ה'
– שעות העבודה: 7.00–16.30
ב. למחלקת כח-אדם:
פקיד/ת כח-אדם
• בוגר/ת 12 שנות לימוד
• נסיון בעבודה עם עובדים/קהל
• ידע בהפעלת מעבד תמלילים
• יכולת הדפסה בכתב בתיבה (עברית)
– ימי עבודה א'-ה', בין השעות 7.00–16.30
• הסעה סדירה לתושבי האזור •
מועמדים/ות העונים לדרישות הנ"ל, מתבקשים לפנות בכתב לכתובת הנ"ל, בצירוף קורות חיים – למחלקת כח-אדם.
סודיות מובטחת

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרוש/ה
עוזר/ת לסגן מנהל כח אדם
לסיוע בהגדרה וקביעת תנאי עבודה, ניתוח מערכי כח אדם, סיוע בתביעות משפטיות, ובהכנת תקנון.
הכישורים הדרושים:
השכלה אקדמית במדעי החברה, התמחות אסיון ביחסי עבודה, כושר ניהול מו"מ, נסיון בנושאי כח אדם, ידיעה טובה של עברית ואנגלית.
נא להתקשר לאגף כח אדם,
טל. 02-447136, 02-446226
בימים א'-ה' בשעות 8:30-13:00

לירחון מקצועי יוקרתי דרושים
1) מנהל/ת מכירות
ניסיון קודם הכרחי
2) מזכירה למערכת
לקביעת ראיון לפנות לענת או רינה
052-644012, 052-558288

הסתדרות מדיצינית הדסה
למרכז המחשבים והמידע
דרוש
ראש יחידת System
לתפקיד מפתח ורב אתגרים בסביבה דינמית ומתפתחת
דרישות חובה
– הכרה יסודית של מערכות VAX.
– תואר שני במדעי המחשב / הנדסת מחשבים.
– ידע מעמיק בבסיסי נתונים טבלאיים.
– ידע רחב במגוון טכנולוגיות מיחשוב, מידע, תקשורת, הדמייה וזמן אמת.
– נסיון מקצועי של 5 שנים.
– יכולת ניהולית מוכחת.
נא לפנות טלפונית לאגף המחשוב ביום א'-ה', 8:00–15:00 טל. 447396, [illegible]

למתנ"ס יוסף-טל פתח-תקוה
דרוש
למשרה מלאה
רכז נוער
• בוגר קורס מדריכים בכירים לפחות
• נסיון בריכוז ילדים ונוער
• הפעלת קבוצות חברתיות
• אירגון קייטנות ואירועים
[illegible]

המשביר החדש
סניף תל-אביב
מחפש:
מהנדס מכונות
למחי מערכות משקיות
הכישורים הדרושים: רקע בחשמל ואלקטרוניקה, ידע ביישום בקרים, רקע בציוד חקלאי, ידיעת השפה האנגלית.
על המעוניינים לפנות בכתב-יד בלבד בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 130 תל-אביב 61001.

דרושים
לחברת מחשבים דרושים/ות
1. עוזר/ת להנה"ח
למשרה מלאה נא לטלפן 03-339832 מיום א' בין 9.00–14.00
2. קלדניות לעבודה לילה במשרה חלקית.
3. קלדנית בעלת נסיון על דיסקט/אוליבטי
4. קלדניות/מתלמדות
מאזור הרצליה והסביבה
נא לטלפן 03-336077 מיום א' לרחל ישראל

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645133-4 אריה טל

לחברה גדולה בחולון
דרושים באופן מיידי
מזכירה בכירה
חשב/ת שכר
נא לפנות בכתב יד
לת.ד. 1334 ת"א 61013
ולציין ע"ג המעטפה ה/222

למפעל תעשייתי בראשון-לציון
דרושים:
★ חשמלאי תעשייתי לאחזקה
נסיון באחזקת מכונות וציוד תעשייתי ידע במסגרות ובמכונאות.
★ עובדי יצור
בעלי אינטליגנציה גבוהה למגוון תפקידים.
לפנות לטלפון 03-9643366 ליאורה

חברה פרטית קטנה
מחפשת
הנדסאי אלקטרוניקה מתחיל
לאחר שירות צבאי, לעבודה בפיתוח מעגלים דיגיטליים משולבי מיקרו-מחשב
03-341341 ימים א'–ה' משעה 08.00–17.00

חברה לשיווק מזון
דרושים/ות
מקדמי מכירות
תנאים טובים
דיזנגוף 326 ת"א
טלפון: 03-455379

למפעל טקסטיל בהדר יוסף
דרושים
• גזרן
• תופרים/ות
נא לפנות מיום א' 15.00 [illegible]

נוה צוף – ישוב קהילתי דתי בשומרון
מחפש
עובד תחזוקה
בעל "ידי זהב"
במישרה מלאה אפשרי
יוצאי מגורים במקום
[illegible]

לסטודיו לאופנה דרושה
סורגת + מכונה ביתי ותופרת בית
ניסיון בניהול ומידה
03-423076, 03-232282
גם בשבת

לנושא יהודי ומבוקש
רוכשי/ות מודעות
נסיון + עמלה + בונוסים
טל' 03-342213/6 גם בשבת.

דרושה
מזכירה
מנוסה
בעלת ידע בעיבוד תמלילים
שעות עבודה 08.00-16.00
להתקשר 269781, [illegible]

דרושה פקידה
למשרד חיתום בביטוח
בעלת ניסיון של שנתיים בענפי הביטוח האלמנטרי סוג 1–2 הנהח"ש - יתרון.
למתאימה ינתנו תנאים טובים 03-5103611

דרוש
מסגר מעולה
מנהל עבודה מעולה
מהנדס ייצור
בענף המתכת
[illegible]

למפעל העובד ליצוא
דרושים עובדים בוגרי בי"ס מקצועי בענף המתכת
תנאים טובים למתאימים.
טלפון: 03-7510066

המרהט
למפעל "המרהם" יצרן רהיטים
ד ר ו ש י ם
• גזרן • תופרת
• רפדים • נגרים
תנאים מצויינים. טל. 03-9611899
רח' שפירא 10 ראשל"צ

לחברת סלולת דן בע"מ
דרוש/ה
פקיד/ת City ledger
נא לפנות למלון דן פנורמה ת"א
רח' קויפמן 10 קומה 5 חדר 511
לפי סנטי בין השעות 08.30-09.30

למלון דן פנורמה תל-אביב
דרושים/ות
חדרנים/ות
מתאימים/ות יפנו למחלקת כ"א
03-663311

לחברת שיווק דינאמית
פקיד/ה דינאמי/ת
לניהול מלאי
03-301492

לבית לוית ושים בת"א
דרושה:
פקידה
למשרה מלאה
03-203196

לקיבוץ מסילות
דרושה
אחות שכירה
+ מגורים במקום
06-580203 06-580400

לכהן אלקטרוניקה
דרוש
איש מכירות
עם ידע בחלקי אלקטרוניקה
לטלפן 03-299964

דרושה
מוכרת מנוסה
לחנות פרחים
נסיון קודם הכרחי
מגורים בגוש דן
06-366317, 03-425519

להברה קבלנית
דרוש
קבלן שלד
לבניית 3 קוטגים ברמות צהלה
לפנות: 03-5465971

א. זליג
בכירים לקריירה חדשה
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
Top jobs for top people
לקוחתנו – חברה תעשייתית עתירת ידע בצפון הארץ
דרוש/ה סגן מנהל כללי
אחראי על יחידות התמך (לוגיסטיקה, מיחשוב, תחזוקה ומשאבי אנוש)
הכישורים הדרושים:
– בעל סגנון ניהולי ברמה גבוהה, סמכותי ומנהיגותי.
– מנהל מעולה ואדמיניסטרטור בעל כושר אנליטי ואינטלקטואלי
– היכול להתמודד עם אנשי הדרג הטכני והניהולי ברמות הבכירות.
– בעל יכולת טפול בו-זמנית בבעיות מורכבות בתחומים השונים שבאחריותו.
– נסיון קודם בחברות הקשורות בשוק בארה"ב — יתרון.
– רקע טכני — הנדסי בתעשיות היי-טק — יתרון.
– שליטה מלאה באנגלית — יתרון.
סודיות מלאה מובטחת
מועמדים מתאימים יפנו בימי א'-ה' בין השעות 09.00-17.00 לטל' 03-667510 או 03-667530, או יעבירו למשרדנו ברח' גאולה 42, ת"א, ת.ד. 4230 ת"א 61041, קורות חיים כתובים בכתב יד על נייר ללא שורות, בעט כדורי ולציין את היד הכותבת.

לחברה גדולה ליבוא רכב בתל-אביב
ד ר ו ש
סגן למנהל מחלקת חלפים
דרישות המשרה:
א. השכלה תיכונית (עדיף – אך לא הכרחי – השכלה תיכונית/מקצועית בתחום הרכב).
ב. שליטה באנגלית (קריאה – כתיב – דבור), כדי יכולת התכתבות ונהול משא ומתן עם ספקים בחו"ל.
ג. ידע ויכולת בעריכת תחשיבים מסחריים וכן ידע כללי בעבודה עם מערכת מלאי ממוחשבת.
ד. חוש מסחרי ויכולת נהול משא ומתן עם לקוחות, תוך נכונות לעבוד, לפי הצורך, מעבר לשעות העבודה המקובלות.
ה. נסיון קודם בתחום המסחרי של שוק חלפים לרכב – יתרון – אך לא הכרחי.
ו. בעל רשיון נהיגה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם, כולל תאור כללי של אופי עיסוקם ושכר מבוקש, אל ת.ד. 29052 תל-אביב 61029 עבור מס' 207. אל הפניות נא לצרף:
– תעודת שחרור מצה"ל.
– תעודות המעידות על ההשכלה.
– המלצות (במידה ויש).
– סודיות מובטחת –

שופר-סל
להיפרכל ב"ש ותלפיות ירושלים
דרושים/ות
★ מנהל/ת מחלקת כלי-בית וביגוד
– ניסיון קודם בענף כלי-בית והלבשה
– כושר ניהול והפעלת עובדים
לסניפי ב"ש, ירושלים, פ"ת וחולון
דרוש/ה
★ אחראי/ת מחלקת הלבשה
– ניסיון בענף ההלבשה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד תוך פירוט ניסיון קודם, לשופרסל בע"מ, מחלקת כח-אדם, ת.ד. 84 פ"ת מיקוד 49100
עבור משרה מס' 1

ש.ח.פ. ישראלי בע"מ
דרושים
★ מפעילי מכונות אריזה
בעלי רקע טכני (עשר שנות לימוד לפחות)
מקום העבודה – שדרות
הסעות גם מאשקלון, קרית-גת והסביבה.
★ מפ"טים
מאיזור המרכז ואשדוד
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
כולל הסעות, ארוחות, ביגוד וקביעות.
נא לפנות טל 08-230955 בין השעות 08.00-16.00

לחברת מזון גדולה
דרושים
מנהל מכירות ארצי
(משרה 2155)
לעבודה בכפיפות למנהל חשווק
★ בעל נסיון מוכח בניהול ובמכירות
★ בעל מנהיגות ויכולת הפעלת צוות
★ בעל רקע אקדמי (מנהל עסקים/כלכלה)
★ נייד (מגורים במרכז הארץ)
מנהלי מכירות אזוריים
(משרה 2160)
לאיזור הצפון ולאיזור הדרום
★ עד גיל 30
★ בעלי מרץ, נכונות לעבודה מעבר לרגיל. נסיון או רקע מתאים, ניידים (רשיון נהיגה)
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 ת"א 61110 ויציינו מספר משרה.
סודיות מובטחת.
המודעה לשני המינים.
תהל
תחנות ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

קריירה
שרותי כח אדם
לסניפינו בת"א, נתניה ורחובות

מחלקה טכנית	
• כרסמים/חרטים מנוסים, פרופיל צבאי גבוה	10-11 שנות לימוד, פרופיל צבאי גבוה, עבודה במשמרות
• מכונאי אחזקה/רכב, בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי	• פחח תעשייתי בעל נסיון
• חשמלאים מוסמכים, נסיון תעשייתי	• עובדי ייצור רקע במרכבות/מלחמות יתרון
• רתכים חשמל/שריון CO_2	מחלקה משרדית
• דפסי אופסט/עוזרי דפסים, בוגרי בי"ס מקצועי	• מזכירות עברית / אנגלית, ידיעה טובה של השפה האנגלית, הדפסה בשתי השפות, עדיפות לבעלות ידע במעבד תמלילים, ידיעה צרפתית / גרמנית יתרון
• צבעים בעלי נסיון בתעשייה	• מנהי"ח סוג 2 ו-3 בעלי נסיון בתעשיה
• צבעים תעשייתיים מנוסים, פרופיל צבאי גבוה	• תמלילניות עברית, אנגלית, עברית/אנגלית מנוסות
• מלחימים/ות, מחו-רטים/ות מנוסים	• כתבניות עברית / אנגלית, עדיפות לבעלות ידע במעבד תמלילים
• עובדי ייצור בוגרי	

לסניפנו בת"א ורחובות

• סטודנטים להנדסת אלקטרוניקה (שנה א'-ב'), בוגרי בי"ס	מקצועי, יוצאי ח"א (טכנאים אומכשירנים), לעבודה בשעות הערב

לסניפנו ברחובות

• מכונאי אחזקה נסיון רב בתעשית כימית,	עבודה קבועה, מאזור יבנה/רחובות

משרות קבועות, תנאים מצויינים, נסיעות וארוחות
תל-אביב, דיזנגוף 155 טל' 03-240291-2
נתניה, שמואל הנציב 17 טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185 טל. 08-465277
הכח שלנו הוא כח אדם. קריירה.

ELOR
ELOR OPTRONICS LTD.
בוא/י להצטרף
לעבודת פתוח רבת אתגר
מהנדס מכונות
(נסיון של 5–6 שנים)
– נסיון בתכנון אופטומכני.
– נסיון בתכנון מכניקה מדוייקת ומכניזמים להנעה מדוייקת.
– הבנה באופטיקה.
מועמדים מתאימים ישלחו קורות חיים וטלפון להתקשרות לת.ד. 53065 ת"א 61530, לידי מינה או יתקשרו לטלפון 474311, 474208 לתאום ראיון.

למשרד דינמי
דרושה
מנהלת משרד
★ בעלת נסיון רב
★ כושר ניהול ואירגון.
★ אחריות על כל תיפקוד המשרד. כולל הדפסה והנהלת חשבונות
נא לפנות בכתב יד בעט כדורי לת.ד. 48354 ת"א מיקוד 61480

לחברת כימיקלים בחולון דרושה
פקידת מכירות
למשרה מלאה
– 5 ימי עבודה
– זריזה עצמאית ואחראית
– קשר עם לקוחות וסוכנים
– בעלת ידע ונסיון של 3 שנים לפחות
– עבודה על מחשב
לפנות מיום ראשון בטלפונים: 03-808954 או 03-808922

חוק הזדמנויות שוות בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיין או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו. כל בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה מסחרית דרושה
מנהלת חשבונות
בעלת נסיון וידע בהנה"ש ממוחשבת
לחצי משרה.
נא לפנות בכתב יד קורות חיים לת.ד. 4125 ת"א

אלקטרוניקה
דרושים
מהנדס אלקטרוניקה בכיר
(משרה 206)
[illegible]
מהנדס תוכנה בכיר
(משרה 207)
[illegible]

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
דרושה
מהנדס אלקטרוניקה
[illegible]

ORS
שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית בתל-אביב דרושים:
מלחימות/מחווטות/מרכיבות/מבקרות איכות
מרכיבים/מרכיבות
מרכיבים מכניים
עובד/ת ייצור
הטובים עובדים קבע ORS

תנועות ההתיישבות פותחות במאבק למימוש הבטחות הסיוע מהממשלה

אזהרה משפיכות דמים אחרי האירועים במושב בוסתן הגליל

מאת דוד מרשיוב
סופר "דבר"
לענייני חקלאות

התנועות ההתיישבותיות וכן התאחדות האיכרים מקימים ביום ראשון בגן הוורדים מול משרד האוצר בירושלים אוהל שממנו ינוהל במהלך כל השבוע את פעולות המאבק של חקלאים בכל הכרוך במימוש החלטות הממשלה בסיוע לישובים השרויים במצוקה כלכלית.

מטרות המאבק:

★ הפסקת הסחבת של הממשלה בביצוע ההסדרים לסיוע כספי לקיבוצים ולמושבים.

★ מתן ערבות מדינה לפריסת חובותיהם בהתאם להחלטות ועדת הכספים; הורדת הריבית במידה שתאפשר ייצור רווחי.

★ הכללת 100 מיליון ש"ח בתקציב משרד החקלאות לחידוש האשראי המרוכז למערכת החקלאית.

המאבק ייפתח בישיבה משותפת באוהל שתתקיים ביום שני בה ישתתפו מזכירויות כל תנועות ההתיישבות בשיתוף עם חברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות בראשותו של מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר. באותו יום בצהריים תתקיים ישיבה מיוחדת של סיעת המערך בכנסת.

במהלך השבוע יבקרו באוהל משלחות מקיבוצים, ממושבים ומושבות, נציגי מועצות פועלים וגורמים שונים להבעת הזדהות. כן יהיו באוהל ביקורים של ראשי עיריות כמו רמת־גן, חולון, ראשון לציון ונצרת עילית. ביום שלישי תיערך ישיבה של חברי הכנסת מסיעות שונות המהווים את הלובי החקלאי. ביום רביעי יבקרו באוהל ותיקי תנועות ההתיישבות כמו יעקב חזן, יצחק בן אהרון, חיים גבתי, סנטה יוספטל ויצחק זיו אב. הם גם ייפגשו עם נשיא המדינה, ראש הממשלה, שרי החוץ, האוצר, ולאחר מכן ישתתפו בישיבה משותפת עם מטה המאבק החקלאי.

ביום חמישי תהיה ישיבה של מליאת ישובי רמת־הגולן לדיון במצבם.

גדליה גל מזהיר

בעקבות האירועים השבוע במושב בוסתן הגליל כשנעשים ניסו לעקל רכוש של חקלאים ונתקלו בהתנגדותם, הזהיר אתמול מזכיר תנועת המושבים גדליה גל מפני התנגשויות אלימות ושפיכות דמים בעשרות מושבים.

בישיבת מזכירות תנועת המושבים טען כי הטיפול הממלכתי במשבר הכלכלי במושב מאופיין בבטלנות ובציניות בלתי נסבלים. לדבריו עברו שמונה חודשים מאז הגיש ד"ר שמעון רביד את מסקנותיו בנושא הסיוע לשיקום המושבים המצויים במצוקה כלכלית והדבר עדיין לא בוצע.

גל תבע למנות אישיות בעלת סמכות אשר תרכז את כל הגורמים הנוגעים בדבר: הבנקים, הסוכנות היהודית, משרדי האוצר והחקלאות והחקלאים לשם הפעלה מיידית של תוכנית הסיוע לחקלאים.

קורפו תוקף את האוצר

מאת יוסף מיכלסקי
סופר "דבר"

שר התחבורה חיים קורפו תקף אתמול בחיפה את האוצר בשל "תפיסתו המאובנת המונעת פיתוח תשתית תחבורתית של המדינה וביחוד מערכת כבישים משוכללת למרות שפיתוח תשתית זו הוא התנאי לפיתוח המדינה ויחסוך למשק מאות מיליוני דולרים מדי שנה המבוזבזים בשל אובדן זמן, תאונות דרכים וסיבות נוספות."

בהקשר מסר כי במשך השנה הקרובה ייבנו 70 ק"מ של גדרי הפרדה בכבישים ראשיים. הוא תבע נוכחות מוגברת של המשטרה בכבישים כאמצעי היעיל ביותר לריסון נהגים פרועים והקטנת מספר התאונות.

★ "מאז כניסתי לתפקיד לא הוספתי ישוב חקלאי אחד, כיוון שאין לנו מים", אמר אתמול שר החקלאות אריק נחמקין בפגישה בבאר שבע עם נכבדי הבדווים בנגב. השר ביקר בישוביהם ושמע בקשות שונות. בין השאר הוא הודיע על השהיית הליכים משפטיים נגד בדווים בענייני קרקעות כדי לאפשר מציאת פתרונות ללא משפטים.

משרד התחבורה: מורים שלא יגישו תלמידיהם לטסט – ייתבעו

מאת אריה ארד, סופר "דבר"

משרד־התחבורה פתח בהליכים נגד מורי נהיגה, המסרבים להסדיר את מועד המיבחן המעשי לתלמידיהם. לדעת המשרד נוגד הסירוב את צו הפיקוח למצרכים ושירותים (הוראות נהיגה).

מורי הנהיגה מסרבים זה כמה שבועות להסדיר את מועדי המיבחן לתלמידיהם בשל התור המתמשך במשרדי הרישוי. לטענתם, נמשך התור חודשים אחדים. משרד־התחבורה רואה בצעד זה סירוב להגיש תלמידי נהיגה למבחן כמתחייב מצו הפיקוח. מורי נהיגה יוזמנו בשבוע הבא לחקירה במשרד־התחבורה ולאחר מכן יועמדו לדין. אם יורשעו, הם צפויים לעונשים עד כדי שלילת רשיון ההוראה שלהם.

בתוך כך מביעים גורמים במשרד־התחבורה תקווה, כי ההסדר החדש – שעל־פיו לא יגש תלמיד למבחן אם לא אושר לו על־ידי מנהל בית־ספר לנהיגה כי הוא כשיר וכי קיבל 20 שעורים לפחות – יפחית במידה ניכרת את מספר הנבחנים ויביא לחיסול התור. מקור בכיר אומר, כי שני שלישים מהנבחנים – 130 אלף מתוך 200 אלף בשנה – נכשלים במבחן הראשון. לדעת המקור, זו הסיבה העיקרית להתמשכות התור. ההסדר החדש נועד להבטיח שרוב הנבחנים יצליחו במבחן הראשון ובכך ייפסק הבזבוז הקיים כיום.

★ הרכבת הובילה בשנת 1986/87 6.4 מיליון טונה שהם עליה של 6.5 אחוזים לעומת שנה קודמת. הביקוש להובלה בשנה השוטפת 1987/88 מצביע על גידול של 34 אחוז אולם חוסר קרונות וקטרים לא יאפשר להיענות לכל הביקוש – מסר אתמול מנכ"ל הרכבת אליהו ברק. הוא הוסיף שהשנה צפוי שיא בכמות ההובלה מאז קום המדינה – 6.7 מיליון טונה.

★ שלושה שטרות מזוייפים בערך של 100 ש"ח כל אחד נתגלו ביומיים האחרונים בנהריה ובקריית שמונה.

טיסות יוזלו ב־15%־20

מאת אריה ארד,
סופר "דבר"

מחירי הטיסה יוזלו ביום א' הבא, 1 בנובמבר, ב־15–20 אחוז לקראת עונת החורף בתקופה. עם זאת, יהיו המחירים גבוהים ב־7.5 אחוזים בהשוואה לעונת החורף בשנה שעברה.

להלן מחירי הטיסה החדשים ליעדים העיקריים של "אל־על":

אתונה – 237; רומא – 285; וינה – 300; לונדון – 300; מינכן – 300; ציריך – 300; אמסטרדם – 310; בריסל – 310; מרסיי – 310; פאריס – 310; פרנקפורט – 310; לונדון – 333; ברצלונה – 344; מדריד – 360; ליסבון – 363; קופנהגן – 419; וארשה – 447; ניו־יורק – 769; מונטריאול – 769; טורונטו – 819; שיקאגו – 879; מיאמי – 915; לוס־אנג'לס – 952.

זיכוי מוחלט לרב־בוחן הירושלמי אברהם הולצמן

(ע).– אברהם הולצמן, רב־בוחן במשרד הרישוי בירושלים, זוכה השבוע מכל אשמה משתי עבירות של לקיחת שוחד.

הפרקליטות האשימה את הולצמן כי בשתי הזדמנויות לפני כשנתיים קיבל ממורה לנהיגה בירושלים בשם אברהים סיאם שוחד בצורת קופסת ממתקים בשווי 60 ש"ח וגם ק"ג קפה כדי שיעביר את תלמידיו של סיאם במבחני הנהיגה המעשיים.

סיאם הפך לעד מדינה נגד הולצמן ולא הועמד למשפט.

השופט ד"ר יעקב צמח קבע בפסק הדין כי קיימות סתירות מהותיות ביותר בין עדותו של סיאם לבין עדויות שני התלמידים שהולצמן הואשם שקיבל מהם שוחד תמורת העברתם בבחינת הנהיגה המעשית.

השופט קבע כי גם בלי עדויות התלמידים לא עוררה עדותו של עד המדינה אמון. "סיאם העיד עדות פתלתלה, מתוכננת ומשוננת היטב. הוא התחמק והתחכם בחקירתו הנגדית ונהג בעורמה בפרשה זו. במיוחד עשה כך כלפי תלמידיו כדי להפיק מהם במרמה רווחים נוספים על דמי השעורים שלהם ולשלשלם לכיסו".

לדברי השופט, לקח סיאם את כל הכסף, שלדבריו התבקש לתת להולצמן כשוחד, ישר לכיסו. לפיכך זיכה את הולצמן זיכוי מוחלט.

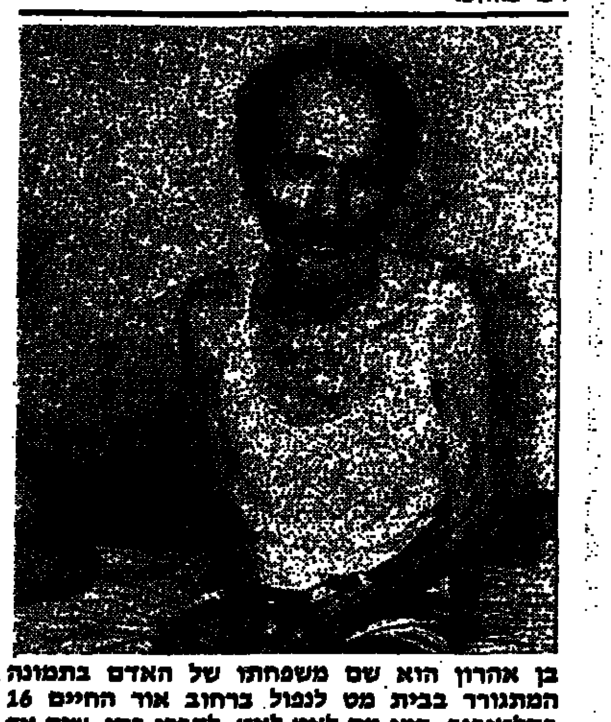

בן אהרון הוא שם משפחתו של האדם בתמונה המתגורר בבית מט לנפול ברחוב אור החיים 16 בתל־אביב. הוא מת לאט לאט, לדברי בתו, שזה אך השתחררה מהצבא ומתגוררת עימו. האם, חולת נפש, סובלת משבר קשה ומתגוררת גם היא עימם. העזובה בבית נוראית. בעיריית תל־אביב עדיין מחפשים את תיק הרווחה של בני המשפחה ובינתיים לא נעשה דבר להקלת מצוקתם. (צילום: כפיר מאיר־יפפא)

10 פקחי עת"א חשודים בטובות הנאה ובגניבות

(ע).– 10 פקחים בעיריית תל־אביב נעצרו שלשום בחשד שקיבלו טובות הנאה, הפרו אמונים וגנבו סחורות תקופה ארוכה. הם יובאו הבוקר לבית משפט השלום בתל־אביב.

העשרה, בשנות ה־30 המוקדמות, עובדים בסיירת פיקוח עירונית הנקראת "מרחב הסיירת", המונה כ־30 איש. פקחיה עוסקים "במלחמה" ברוכלות ובסחר ללא רשיון, במוסכים המכוניות, בשמירה על הפעלת עסקים בהתאם לרשיון וכן מעורבים באירועים כגון מופעי פארק וכו'.

הפקחים החשודים בכך שבמקרים רבים גבו סחורות שהחרימו מרוכלים, קיבלו טובות הנאה מבעלי עסקים שלא פעלו בהתאם לרשיון. כן קיים חשד שהפריעו לחבריהם בעבודת הפיקוח ותבעו מלרשום דו"חות לאנשים שקיבלו מהם את טובות ההנאה.

נאפסו החל לעבוד במפעל הפלסטיקה בשער הגולן

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

כמעט חצי שנה לאחר ששוחרר ממאסרו החל, לפני כשלושה שבועות, עיזאת נאפסו לעבוד במקום עבודה מסודר כפועל שכיר מן המניין במפעל הפלסטיקה של שער הגולן.

נאפסו עובד בעבודות ייצור במחלקת הצינורות. עמו במחלקה עוד כ־20 חברי קיבוץ ושכירים, רובם צ'רקסים, שכמו חבריו מכפר קמא. חבריו אלה הם שביקשו לפני כחודש מהנהלת המפעל לקבלו לעבודה. קיבוץ שער הגולן לא הערים קשיים ומיד ניתנה לו תשובה חיובית. נאפסו הוזמן לשיחות היכרות ושם סוכם כי יכנס לעבודה, ככל פועל, לתקופת ניסיון.

כבר עתה, שלושה שבועות אחרי שהחל, שוררת שביעות רצון הדדית, מנהלי המפעל מציינים את חריצותו ויכולתו המכנית ואילו נאפסו משבח את חברי הקיבוץ על יחסם כלפיו. בשער הגולן מציינים כי איש לא התנגד לקבלו לעבודה ודברים אף נאים על כך. "אנחנו מאוד מרוצים ממנו" מרגיש חיים בגנ, ממנהלי המפעל, "שוררת אווירה טובה ולפעמים גם משוחחים על מה שעבר עליו. איננו רואים בקבלת נאפסו שום שוני לעומת כל פועל שכיר אחר".

בשער הגולן אומרים כי השארותו של נאפסו כפועל שכיר במפעל גם בעתיד, תלויה בעיקר בו. "אם יחליט להישאר – בשמחה", אומרים חברים בשער הגולן. נאפסו עצמו עדיין אינו יודע מה יעשה אם וכאשר יזכה בתביעת הפיצויים שהגיש.

הקיבוץ כבר הזמינו להרצות בפני החברים על פרשתו שבגינה הפך כה מפורסם ונאפסו מבטיח לבוא בקרוב.

שביתת־נשק בנתב"ג בעת המו"מ

מקווים לטיסות תקינות ממוצ"ש

מאת אריה ארד
סופר "דבר"

שביתת־נשק הושגה אתמול בין עובדי נתב"ג ובין מנכ"ל רשות שדות התעופה צבי גוב־ארי לאחר שהוועד התחייב לא לשבש את העבודה כל עוד יימשך המו"מ, שייפתח בעוד שבועיים.

ועד העובדים החליט לוותר על המשך השיבושים לאחר ששר התחבורה חיים קורפו הבהיר כי יעמוד מאחורי מנכ"ל הרשות ולא יניח לחבל במדיניות השכר המוסכמת על הממשלה וההסתדרות. בעקבות פירסום דברי השר אתמול ב"דבר" הועבר מסר זה גם מאחורי הקלעים לפעילי תנועת "חרות" השולטים בוועד. כן נרתעו העובדים מן ההד השלילי בעיתונות שעוררו צעדיהם.

עוד אתמול בלילה גרמו העובדים איחור של ארבע שעות בשתי טיסות־לילה של אל על. אולם מהבוקר התנהלה העבודה כסדרה ואחר־הצהריים הושגה כאמור שביתת־הנשק. לאל על נגרמו שיבושים חמורים משביתת־האטה של עובדי נתב"ג, אולם בחברה מקווים כי לקראת כניסת השבת יחוסלו כל הפיגורים וטיסות החברה יתחדשו במוצ"ש ללא תקלות. אומנם ייתכן כי טיסה או שתיים לא יספיקו להגיע עד כניסת השבת, אך החברה תוכל לספוג זאת ללא שיבוש טיסותיה ממוצ"ש ואילך.

3 בני משפחה נספו בשבוע אחד – בשריפה ובתאונה

מאת יוסי ליבוביץ סופר "דבר"

גורל אכזרי אשר פקד השבוע את משפחת ועקנין המתגוררת בקריות אינו זכור מזמן באיזור הצפון. היה זה כאשר ביום ראשון קבר אבי המשפחה חביב ועקנין את אחיו נסים (48), את בנו יעקב (28) ואת נכדו אלירן (5) בשלושה קברים סמוכים זה לזה בבית העלמין בכפר סמיר.

הטרגדיה החלה ביום רביעי שעבר כשנסים ועקנין נחנק למוות בשנתו בביתו בקריית מוצקין. קבורתו נדחתה מפני שהגופה הועברה למכון לרפואה משפטית כאנו כביר בהסכמת המשפחה כדי לבדוק אם לא מדובר באירוע פלילי.

כעבור ארבעה ימים ארעה בקריית שמואל תאונת דרכים שבה נהרגו יעקב ועקנין ובנו אלירן, תושבי קריית חיים. בתאונה נפצעו גם אשתו של יעקב, שש, בנו הנוסף עידן, אחיו מאיר והצירה.

ביום ראשון נקברו השלושה זה ליד זה.

הרמטכ"ל מבקש לחקור אם התעללו ברס"ר מכפר טובה

מאת נתן רועי סופר "דבר"
לענייני משטרה

הרמטכ"ל, רב אלוף דן שומרון, ביקש מהפרקליט הצבאי הראשי ומראש אגף כוח אדם לבדוק אם המשטרה התעללה ברס"ר נאזיה איסמעיל אל הייב מן הכפר טובה שבחבל כורזים – נמסר לח"כ רן כהן (ר"צ) בתשובה על שאלה.

הפרשה פורסמה לראשונה ב"דבר" לפני כמה שבועות. איסמעיל אל הייב סיפר, במכתב ששלח לח"כ כהן, כי ב־27 ביוני השנה שב מבילוי לכפרו עם חבריו ושוטרי משמר הגבול עצרו את מכוניתו במחסום ליד הכפר. כשנתבקש להראות תעודת זהות, הודיע כי שכח אותה בבית. השוטר הרים את קולו ולאחר שסירב אל הייב ביקש ממנו להתנצל באורח נאות, והוא נעצר.

השוטרים אמרו לאל הייב כי הוא שיכור ומכשיל את המשטרה בתפקידה. לאחר מכן נלקח לחקירה ושם, לדבריו במכתבו לח"כ כהן, התעללו בו. במשך כמה שעות הוחזק במעצר ונחקר על ידי שוטרים.

ב־13 באוגוסט השנה הודיע רס"ן טל אלוני, שליש הרמטכ"ל, כי רס"ר אל הייב הואשם בהכשלת שוטר בתפקידו ובתקיפת שוטר ונפתח נגדו תיק במשטרה, ועל כן הצבא מתעכב בפרשה. בעקבות כך הודיע ח"כ כהן כי יש סתירות בין דברי המשטרה לדברי הרס"ר והוא מבקש לבדוק את הפרשה כולה מאחר שיש חשש כי נרקמה עלילה נגד הרס"ר.

כאמור הודיע הרמטכ"ל כי ביקש שהפרשה תיבדק על ידי הפרקליט הצבאי הראשי וראש אגף כוח אדם.

המורים אינם מודעים למצוקת ילדים למשפחות חד־הוריות

מאת יעל פישביין, סופרת "דבר" לענייני חינוך

35,000 ילדים שהם 6.9 אחוזים מאוכלוסיית הילדים במדינה חיים במשפחות חד־הוריות מסיבת אלמנות או גירושין. ממחקרים עולה שילדים אלה נופלים בהישגיהם הלימודיים, במידת מקובלותם החברתית וביכולתם להסתגל לנורמות בית הספר, מילדי משפחות דו־הוריות. מספר מחקרים עומדים על ירידה ברמת המשכל של ילדים כתוצאה ממשבר החד־הוריות ועל התייחסות שיפוטית שלילית מצד מורים כלפי ילדי גירושין, אך לא כלפי ילדים יתומים.

נתונים אלה הביא לדיון בפני מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שמשון שושני מנהל מכון סולד ד"ר יצחק פרידמן ואורית יעקב.

מנכ"ל משרד החינוך אמר כי יש לנקוט פעולה להעלאת המודעות בקרב המורים לבעיה זו ולהכשירם להגשת עזרה לילדים הסובלים מקשיי הסתגלות כתוצאה ממצבם המשפחתי. לדבריו, יש להבהיר כי ילדים אלה הינם ילדים רגילים שנקלעו למשבר ואין לראותם כמשתייכים לקטגוריה מובחנת של הפרעות.

בתום הדיון הוחלט שמכון סולד יכין תוכנית השתלמות למורים וניסוי חינוכי שבו בנים בוגרים למשפחות חד־הוריות שהסתגלו למצבם יסייעו לצעירים מהם הנתונים במשבר דומה. כמו כן יוכנו חומרי לימוד מתאימים ויוכן סקר למציאת ריכוזי תלמידים ממשפחות חד־הוריות, בעיותיהם הייחודיות כפי שהן נתפשות על ידי הצוות החינוכי ומידת הטיפול בבעיות אלה.

מפלגת העבודה הישראלית
המרכז

ישיבת מרכז המפלגה לבחירת הנציגים לקונגרס הציוני

ישיבת מרכז מפלגת העבודה
תתקיים ביום ראשון ב' בחשון תשמ"ח 25 באוקטובר 1987, בשעה 15.00, באולם הקונגרסים בגני התערוכה בת"א (שדרות רוקח).

על סדר היום:
1. בחירת ועדת בחירות לבחירת נציגי המפלגה לקונגרס הציוני הל"א ולוועידה העולמית השמינית של תנועת העבודה הציונית.
2. בחירת נציגי המרכז לקונגרס ולוועידה.

סדרי ההצבעה:
1. הקלפיות יפתחו להצבעה בשעה 15.30 ויסגרו בשעה 17.30.
2. מצביעים חברי מרכז המפלגה באמצעות תעודה מזהה.

הודעה לחברי ועדות קלפי:
הנכם מוזמנים לתידרוך שיתקיים באולם הקונגרסים בגני התערוכה בשעה 14.30.

מועצת פועלי ראשון־לציון

החל מתאריך 2.11.87
מספר הטלפון יוחלף.

המספר החדש:
03-9665333

הננו משתתפים בצערו של החבר
צבי כהן
על מות **אמו** ז"ל

הועד הפועל של ההסתדרות קרן השתלמות דעות וחבר העובדים

לחברנו **שלום חבשוש**
איתך באבלך
על מות אביך
יוסף ז"ל

מרכז משען
ההנהלה והעובדים

לחברתנו **שיף שושנה**
איתך באבלך במות
אביך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ
הסניף המרכזי
ההנהלה והעובדים

לחברתנו **רודיקה שושני**
אתך באבלך על מות
אמך ז"ל

בנק מסד בע"מ
ההנהלה והעובדים

במלאת שנה לפטירת יקירנו חברנו
מריו גוטפריד ז"ל
ובמלאת שנתיים לפטירת יקירנו
סאנטיאגו גוטפריד ז"ל
נעלה לקברם להתייחד עם זכרם ביום ראשון ב' בחשון תשמ"ח 25.10.87 בשעה 16.00 בבית העלמין בקיבוץ אור־הנר

המשפחה
ובית אור הנר

במלאת שנה לפטירת אהובתנו
חיה יבנישסקי ז"ל
נעלה לקברה ביום שלישי
ד' בחשון תשמ"ח (27.10.87) בשעה 16.00
בבית העלמין הישן בחדרה.

המשפחה

צופיה וגדי שלסקי

מודיעים בשמחה על הולדת בתם הבכורה

רותם

דור חמישי בכפר־סבא

נכדה: **לאילנה ויעקב שלסקי**
מזל ויצחק רודיטי

נינה: **לרשקה שלסקי**
אידה רודיטי
סופיה רודיטי

כפר־סבא כ"ו בתשרי תשמ"ח 19.10.1987

לחברינו
אילנה ויעקב שלסקי
איחולי מזל טוב להולדת
הנכדה

בית "דבר"

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

מזג האוויר בעולם

אוסלו	8	9	מעונן
אמסטרדם	9	14	בהיר
בואנוס איירס	15	26	גשום
הלסינקי	3	7	מעונן
הונג קונג	25	26	מעונן
וינה	9	13	גשום
טוקיו	14	16	מעונן
טורונטו	3	7	מעונן
יוהנסבורג	11	23	בהיר
לונדון	9	14	מעונן
ליסבון	10	16	גשום
מדריד	5	14	מעונן
מונטריאול	2	6	גשום
ניו יורק	10	15	מעונן
סאן פאולו	13	16	מעונן
פאריס	6	16	בהיר
פרנקפורט	10	13	גשום
ציריך	8	13	גשום
ריו דה ז'נרו	16	21	מעונן
שטוקהולם	7	9	בהיר
שיקאגו	8	5	מעונן

swissair

ה.כ. ייצור אצות בע"מ

הזמנה להצעות לרכישת נכסים

מועצת המנהלים של ה.כ. ייצור אצות בע"מ (להלן - ה.כ.) הורתה לחתום מטה לקבל הצעות לרכישת נכסי החברה הנ"ל, במצבם הנוכחי ובמקום המצאם, כעסק ממשיך, או אחר פרוק לשם הוצאתם ע"י הקונה ממקום המצאם.

א. תנאים מיוחדים
1. ה.כ. אינה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה אחרת, ותוכל להחליט שלא למכור את הנכסים או חלק כלשהו מהם.
2. ה.כ. שומרת לעצמה את הזכות לדחות את כל ההצעות שתתייחסנה לחלק מהפריטים הכלולים ברשימת הנכסים הנמכרים.
3. ההצעה אינה מתייחסת למכירת או חכירת קרקע, אלא אך ורק לאותן זכויות שימוש מוגבלות ומוגדרות, כפי שהן בבעלות ה.כ.
4. **לבעלי המניות של ה.כ. ניתנה זכות סירוב ראשונית לרכוש את הנכסים במחיר השווה למחיר הגבוה ביותר שיוצע ע"י כל מציע אחר.**
בהגשת ההצעה, המציע נדרש לאשר כי הוא מסכים ויהיה כפוף לכל התנאים המיוחדים הנ"ל.

ב. הנכסים נמצאים באיזור אילת ומורכבים כדלקמן:

	מחיר מינימלי כעסק ממשיך	מחיר מינימלי בפרוק
בריכות גידול	$ 150,000	-
מבנים	$ 120,000	$ 65,000
מכונות וציוד	$ 275,000	$ 125,000
	$ 545,000	$ 190,000

ג. ניתן לראות את הנכסים הנ"ל ולקבל רשימות מפורטות לאחר תיאום עם החתום מטה.
הודעה זו אינה מהווה הצעה למכירת הנכסים. אך הינה הזמנה לקבלת הצעות לרכישה, וניתן יהיה לחזור ממנה ללא הודעה מוקדמת בין אם נתקבלה הצעה כלשהי ובין אם לא נתקבלה.
את ההצעות יש להגיש תוך 15 יום מיום פרסום ההודעה.

בפקודת מועצת המנהלים של ה.כ. ייצור אצות בע"מ

קוסט, לב־ארי את פורר
רואי חשבון

הערה:
כל ההצעות והפניות אל:
מר יצחק פורר, רואה חשבון
קוסט, לב־ארי את פורר רח' בן יהודה 29,
תל־אביב 63807 טלפון 03-664561

עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

אירועי 60 שנה לרשת "עמל"
ייפתחו בישיבה חגיגית של
הוועדה המרכזת של ההסתדרות
בבית הספר ע"ש מכס־פיין בתל־אביב,
הראשון במוסדות החינוך של הרשת.

בתוכנית: ★ דברים: ח"כ ישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות
★ ברכות: אורי אגמי, יו"ר רשת "עמל"
יהודה שוחט, מנהל מכס־פיין
★ שיר וזמר: מקהלת "עמל" - חדרה
בניצוחו של אליה דוברובסקי
★ הנחייה: עמיקם גורביץ

יום א', ב' חשון תשמ"ח, 25 באוקטובר 1987, בשעה 9.30 בבוקר
בבית־הספר מכס־פיין, דרך פתח־תקוה 130, תל־אביב.
הטכס יסתיים בשעה 11.30

עמל - רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים, טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר להנדסים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

המרכז: רח' קהילת קייב 16, תל־אביב 69410, טל. 03-497444

שבוע ישראלי / חנה זמר

מה שלא רואים מכאן

הרבה מאד כבר נכתב והרבה מאד עוד ייכתב על השבוע הזה של היסטריה בוול סטריט והיה המרעידים בורסות עולם. בצדק, כמובן. יש להיסטריה הזאת אסוציאציות היסטוריות מפחידות. אך האמת היא שאת תופעת המפולת של המניות צריכים לנתח לא כלכלנים, אלא פסיכולוגים ואולי אפילו פסיכיאטרים. נכון שיש בהתנהגות המשקיעים מרכיב של הערכה כלכלית וממילא תגובה על מגמות כלכליות, אך היא מאיצה תהליכים באופן קיצוני עד כדי יצירת מצבים חדשים. יותר משהיא מגיבה היא משפיעה.

המרכיב של הערכה כלכלית שגרם למהומה – ועדיין מוקדם להכריז עליה כעל תקרית שחלפה – הוא בגרעון התקציבי של ארה"ב, בגרעונה במאזן התשלומים ובחוב הגדל שלה. ומכיוון שישראל קשורה בטבורה לכלכלה האמריקאית, מן הדין שאירועי השבוע החולף יביאו אותנו להרהורים רציניים. ודאי שגם מדינות אחרות והזקות מישראל לאין ערוך, קשורות לכלכלת ארה"ב בתלות גומלין. גם הן יתעטשו מנזלת אמריקאית. אבל התלות שלנו היא חד־סיטרית ומוחלטת.

ועל כן עלינו לשאול את עצמנו מה נעשה אם בעקבות ההלם, וחרף התאוששות, יגברו בארה"ב הנטיות הבדלניות. יש סכנה כזאת. ומה נעשה אם תתקמץ היד התקציבית, וזרם יהפוך לקילוח, ומעיינות יידלדלו. אחרי ככלות הכל, זוהי התפתחות החוויה בלאו הכי, היא רק עלולה להיות מואצת כתוצאה מאותות האזהרה שעלו השבוע מוול סטריט.

עם נורמלי, בעל הנהגה נורמלית, היה אומר לעצמו עכשיו – לפחות עכשיו, אם לא קודם לכן – שצריך להערך למצבים הקשים יותר. צריך לצרוך פחות, לבזבז פחות, לחשוב קצת יותר על המחר, לדאוג למחר קצת יותר, להבטיח אותו בחיסכון קולקטיבי, בהשקעה, בבריאה שתאפשר קציר.

אבל איפה עם נורמלי ואיפה אנחנו. דווקא בשבוע הזה שחייב היה להיות שבוע של חרדה ושבוע של התפכחות, דווקא בשבוע זה התגבריה השתוללות הצריכה. מכיוון שהטלוויזיה שבתה מאז ערב סוכות, הרי הרוב של המיעוט הישראלי שעדיין אין מכשיר וידאו בביתו, רץ לרכוש את האביזר החיוני הזה. לרבים מאד, אגב, יש כבר שני מכשירי וידאו, אחד ב"סלון" ואחר בחדר השינה או בחדר הילדים. מכיוון שהמכוניות הוזלו עתה בגלל הקטנת ההפקדה, גם לסוכני מכוניות היתה עדנה. זוהי התבונה של ההנהגה שלנו: לא די לנו בפקקי התנועה הקיימים, לא די לנו בתאונות הדרכים התכופות, נוסיף מכוניות מבלי להוסיף כבישים, כדי שיהיו יותר פקקים ויותר תאונות.

והרי לכבישים ולמעקפים, ולמחלפים ולגשרים עיליים אין כסף, כי האידיאולוגיה השלטת מעודדת צריכה פרטית משתוללת, ומרסנת הוצאה ציבורית חיונית. זוהי תבונה של פוליטיקאים, לא של מדינאים.

תזכורת. הכנסת פתחה בשבוע הזה את מושבה האחרון לפני הבחירות. כבר נאמר כי הפוילה לעבר הקלפי מן ההכרח תתגבר עכשיו, אם יש עוד מה להגביר. תוכן הדיונים וסגנון הדיונים ישקפו ביתר שאת את המאבקים האלקטוראליים והנכנסים להילוך גבוה. לא נותר אלא להזכיר לחברי הכנסת שלנו את אשר צוטט בשמו של סמי גרונמן בראשית ימיה הפרלמנטאריים של ישראל. "בכנסת", אמר גרונמן, "יש אקוסטיקה רעה מאד: שומעים כל מילה..."

דמוקרטיה. מאז שמפלגת העבודה חידשה את הנוהג הדמוקרטי של בחירות ישירות של מועמדים במרכז רב־חברים של המפלגה, הרי כל אימת שיש בחירות – בפעם האחרונה ללשכת המפלגה, והפעם לקונגרס הציוני – הדמוקרטיה משתוללת.

ודאי יש גם הסכמים מאחורי הקלעים של שמור־לי־ואשמור־לך, זה תמיד היה ותמיד יהיה, בכל מפלגה, בכל מקום. אבל עכשיו יש גם חיזור נוסח אמריקה אחרי אלף־פלוס חברי המרכז. אנשים מציגים את עצמם במכתבים ובטלפונים, לרוב בשניהם גם יחד, מי במולטיליט ומי בדפוס ממש, מי במלים בלבד ומי גם בצילום (!), מספרים על עברם ועל פעלם כי־רב, על ה"אני מאמין" שלהם, על מה שיעשו אם ייבחרו, והפניות באות בזרם מתגבר. ממש מפחיד לחשוב מה יהי ערב הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות...

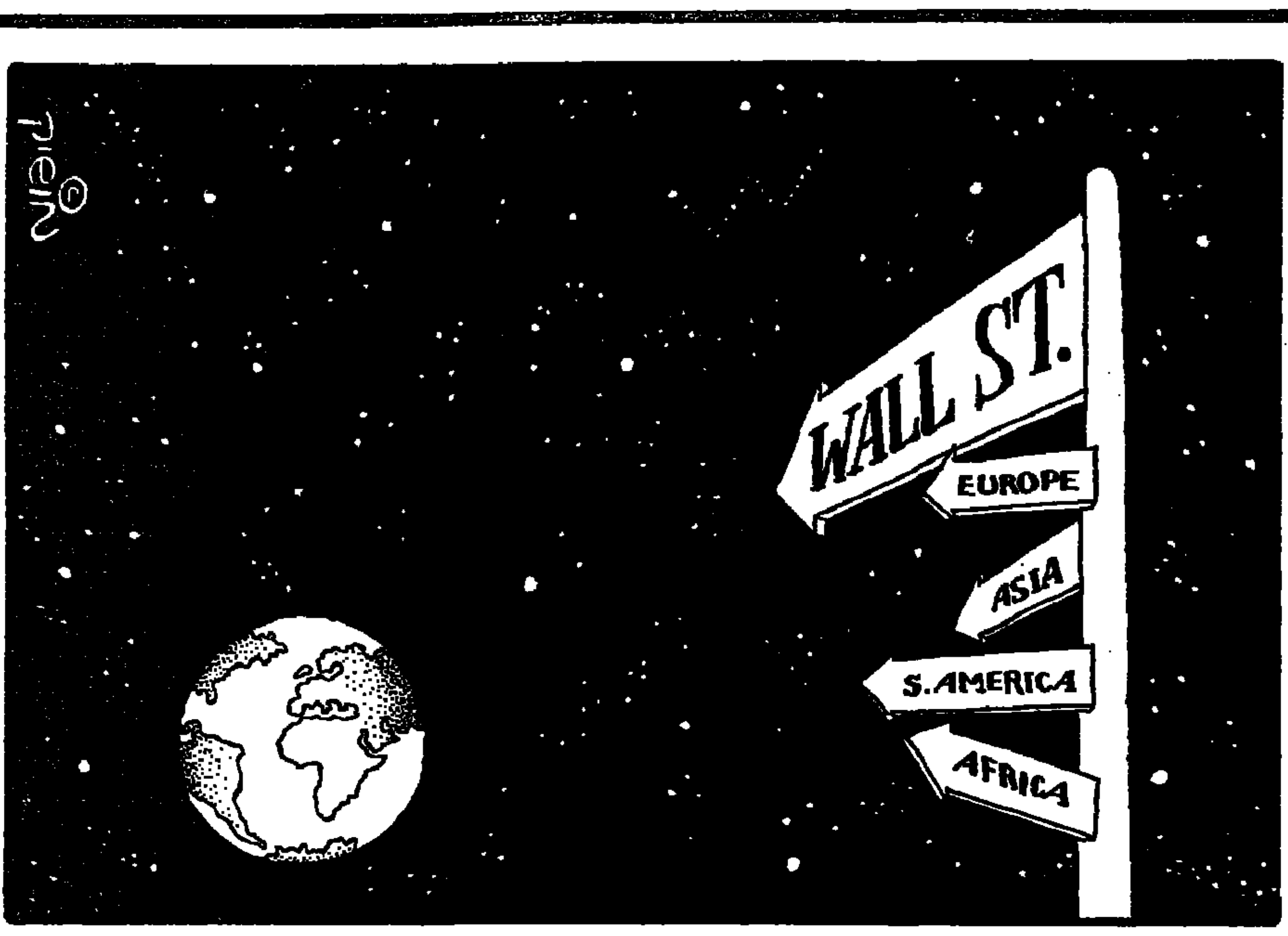

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, וושינגטון

הם לא נבהלו מספיק

ביום שני בצהריים עמד נשיא ארה"ב רונאלד רייגן מול קהל מוזמנים נבחר ונציגים של אמצעי התקשורת בבית הלבן וסיפר להם בדיחה. זה היה במהלך נאומו בטכס ההשבעה של שר המסחר החדש של ארה"ב. באותה שעה כבר זרמו בוול סטריט אשדות של מניות כלפי מטה, מצניחים את מדד הדאו ג'ונס לתלולה שבירידותיו, וגלי פאניקה עברו ברחבי ארה"ב, ומשם עברו לעולם כולו. אבל רונאלד רייגן עמד שם כאילו שום דבר לא התרחש וסיפר בדיחה. הוא הודיע לנאספים כי הנה הוא ממשיך בהובי שלו: איסוף בדיחות מתוככי ברה"מ וסיפורן. זאת היתה בדיחה על גורבאצ'וב, מעט ארוכה מדי, מאד ישנה ומאוד לא מצחיקה, אבל הקהל צחק בנימוס, והנשיא רייגן חייך. ורק בסוף יום המסחר התברר, שהבדיחה היא בעצם עליו.

באחת הוטלה ארה"ב מן החלום המתוק של ה"רייגנומיקס" – כלכלת רייגן – אל המציאות המרה והמאיימת שבה התברר, כי כלכלת רייגן הייתה מקסם שווא שהדיח את הכלכלה האמריקאית עד לאחד מרגעי השפל החמורים בתולדותיה, לפחות מבחינת הדאגה שהוא משקף לגבי העתיד. רייגן המשיך לנווט בסכלות גם למחרת המפולת הגדולה. "אני מבין שזהו רק איזה תיקון טכני", אמר לכתבים בצאתו מביקור אצל הגברת הראשונה בבית החולים של הצי בבתסדה. אולם בעוד שתחזיות הרופאים לגבי התאוששותה של ננסי רייגן מניתוח כריתת השד היו אופטימיות, התחזיות הכלכליות היו שחורות ולא הצדיקו את חזיונות הדעת המטופשת של הנשיא.

לא רק התחזיות. גם הניתוחים לאחור הצביעו על מדיניות הממשל הרפובליקאי כעל אחד הגורמים הראשיים להתמוטטות הבורסה, אבל מעבר לכך – שהרי הצניחה בוול סטריט הייתה רק סימפטום – גם למפולת הכלכלית העלולה להתרחש על ראש ארה"ב והעולם כולו. המומחים הצביעו על כך שבימי רייגן הפכה ארה"ב ללווה הגדולה ביותר בעולם. ארה"ב חיה על הון שאול וזמן שאול כשהיא מתפיחה בקצב מסחרר את הגרעון התקציבי והגרעון המסחרי שלה. שני הגרעונות הענקיים האלה, הקרויים בעגת הכלכלנים "המגדלים התאומים" על שם המבנה המפורסם בניו יורק, היו שני הרמזורים שאותתו על סכנה בצומת, אולם רייגן לא האט. הוא המשיך ללחוץ על הדוושה ולצבור גרעונות, למרות אזהרות המומחים, וההתרסקות היתה, בסופו של דבר, בלתי נמנעת. רייגן אשם גם במדיניות רגועה באורח תמוה אל מול סרבנותן של יפאן וגרמניה המערבית לשתף פעולה כדי לקדם את הסכנה ולסייע לארה"ב על ידי העלאת שערי המטבעות שלהן והורדת שערי הריבית שם. גם ממשלות אלה נהגו בחוסר אחריות, מדהים כשהמשיכו בחגיגת השוטים שבה נהנו מיצוא תופח לארה"ב, כשהן מטילות הגבלות על היבוא משם, סובלות בכסף, וסבורות, ככל הנראה, כי כך יוכלו הדברים להימשך לעולם, מסרבות לעשות ויתורים מכאיבים כדי למנוע משבר מסוכן.

ביום רביעי נדמה היה כאילו הכל חוזר לתקנו. השוק עלה זה היום השני ברציפות והחזיר לעצמו 60 אחוזים מהירידה הגדולה. אולם יודעי דבר ב"וול סטריט" לא חייכו. ההפך, הם הילכו קודרים ומבשרי רעה, ולא צפו ורודות לימים ולשבועות הקרובים בבורסה. היא כבר לא תחזור לאיתנה, אמר לי שלשום בלילה עובד בכיר באחת מהחברות הגדולות בוול סטריט. המערכת נשברה ואי אפשר לתקן אותה. בן שיחי אמר לי – ולכך הצטרף להערכות של מומחים רבים – כי שני ימי העליות אינם צריכים להשלות איש: בימים ובשבועות הקרובים, אמר, תהיה צניחה הלולה בבת אחת ביום אחד, כפי שהיתה ב"יום שני השחור" או שהשוק פשוט ירד מעט מעט יום אחרי יום עד שיתייצב על רמה נמוכה.

אל מול התחזיות הקודרות המשיך הנשיא רייגן להיראות שאנן. בקונגרס סערו הרוחות, והדמוקראטים קראו לנשיא להיוועד עם ראשיהם ל"פסגה כלכלית" שבה יוחלט על צעדים לצימצום הגרעון התקציבי והמסחרי. רייגן אמר כי הוא מוכן לשמוע מה שיש להם להגיד, אבל הוא הקדים ואמר גם שאין שום סיכוי כי יסכים לצעד המרכזי שעליו ממליצים הדמוקראטים: העלאת המיסים כדי לצמצם את הגרעון התקציבי. הוא אמר כי העלאת מיסים מביאה, בסופו של דבר, לתשואה נמוכה יותר של כספי מס ולכן הרעיון אינו מתקבל על דעתו. אולם ביום רביעי הצטרף קול חדש ויוקרתי לתומכים בצעד הזה: החתן הטרי של פרס נובל לכלכלה, פרופסור רוברט סולו, הודיע כי הוא מצדד בכך, וכן הוא תומך בקיצוץ הוצאות הממשלה. גם בשטח זה צפוי מאבק ולא הסכמה בין רייגן לדמוקראטים, משום שאלה האחרונים קוראים לקיצוץ בתקציב הבטחון, שהוא בבת עינו של הנשיא. גם שבשטח הגרעון המסחרי צפוי עימות כשהנשיא מתנגד בתוקף לכוונת הדמוקראטים לחוקק חוקים פרוטקציוניסטיים שייגנו הגנה מכסית על השוק האמריקאי מפני יבוא.

הרושם הצפוי בשוק המניות הוא כי הפוליטיקאים לא נבהלו מספיק, ולפיכך, אם לא יתעשתו רייגן והדמוקראטים להגיע להסכמה לאומית על צעדים חריפים ומכאיבים, צפויה תגובה של נפילות נוספות בשוק המניות.

אולם בסופו של דבר כדאי להוציא את האף מעמודי הבורסה בעיתונים ולהביט רחוק יותר: לא הבורסה חשובה אלא מה שהיא מסמלת. והיא מסמלת לדעת רבים מהמומחים הרציניים התפתחויות חמורות ביותר בשוק האמריקאי והעולמי. הרוב חושב על מיתון במשק האמריקאי, ובכך מואטים גלגלי המשק בדריקה עד עצירה. מי שמחליט לדחות רכישת מכונית, גורם לפיטורי פועל בדטרויט. מי שמצמצם את קניותיו בסופרמרקט משבית פועלים של "קוקה קולה", וכך מתגלגל לו גלגל של אבטלה וצמצום הפעילות. מי שחושב, אמר לי איש שיחי הבכיר בוול סטריט, שהמשבר יביא לפיטוריהם של הרבה ברוקרים בוול סטריט צודק, אבל הוא טועה אם הוא חושב שרק בוול סטריט יהיו פיטורים. זה הולך להיות חג מולד עצוב מאוד בארה"ב. בן שיחי הוא פסימיסט מושבע, ועד כה צדק בתחזיות השחורות וגם עשה מהן הרבה כסף. לדעתו העניינים לא ייעצרו במיתון, אלא יביאו למשבר כלכלי חריף, שיביא לתמונות שיזכירו את שנות השלושים. המשבר, אומר בן שיחי, שלדעתו שותף רק מיעוט מנבא שחורות של הפרשנים הכלכלים כאן, לא יוכל להצטמצם בארה"ב, אלא יקיף את העולם כולו. החברה תשתנה, אנשים ישתנו, מסורות ייסכרו עם דפוסי חיים ויהיה רע מאוד. הדיבורים על ההבדלים בין המצב של 1929 והיום אינם מרשימים אותו. נכון, הוא אומר שהיום בנקים אינם מתמוטטים כיד ואנשים אינם קופצים מהגגות, אולם המשבר של שנות השלושים לא נבע מהתמוטטות בנקים ומהתאבדויות ציוריות, אלא מתהליכים כלכליים ומאוולת ידם של מנהיגים פוליטיים בדומה לכה שמתרחש היום. הוא דוחה גם את הטענה כי בעצם הביע ציבור המשקיעים האמריקאי את אמונתו בשוק ההון על ידי המעבר מהשקעה במניות להשקעה באגרות חוב של ארה"ב. זאת אינה הבעת אמון, הוא אומר, אלא הימלטות אל המפלט האחרון. אם גם אגרות חוב של ארה"ב לא יכובדו – זה כבר יהיה באמת סוף העולם.

יש, כמובן, התולים את האשמה בהתמוטטות הבורסה או במימדים הגדולים שלה בגורמים משניים, כמין צידוק מסופש המנסה להתעלם מהבעיות האמיתיות. מאשימים כאן את המחשבים החדישים שהוכנסו לבתי הברוקרים הגדולים ושהתוכנתו מראש להגיב בחריפות על הירידות בשוק ובכך להגביר אותן. יש המאשימים את דור ה"יאפיס", מנהלי התיקים הצעירים, המגלגלים מיליארדים בחוסר אחריות ומתוך חוסר נסיון ומגיבים בבהלה מיותרת או לפחות מוגזמת, אבל אלה הן באמת שטויות. בסופו של דבר הגיב השוק לא על מחשבים ולא על "יאפיס" אלא על התחלואים הבולטים של הכלכלה האמריקאית ושל הכלכלה העולמית. בסוף השבוע נשאו הכל את עיניהם אל הבית הלבן כדי לראות, אם משם תצא בשורה של ישועה ושל התחלה של טיפול רציני בבעיה.

הנשיא רייגן אמור היה לקיים אתמול מסיבת עיתונאים נדירה. הוא קיים השנה רק שתיים ורבים ציפו לבשורות. אולם הערכת המפוכחים והמרירים ב"וול סטריט" היתה כי ההנהגה הפוליטית אינה יכולה להביא מזור.

צריך לעשות סדר

השבוע סיכך פנחס דרור, הציר הכלכלי של ישראל בוושינגטון, את המדינה בסכסוך עם קנדה. בראיון לעיתונאי קנדי אמר דרור בעצם לקנדים, בגלל שהם מקוממים, כי הניחו לארה"ב לדפוק אותם בהסכם הסחר שנחתם ביניהן שתי השכנות. דרור הניע את אבות הסיפים באוטווה, משום שהאופוזיציה שם טוענת אותה טענה, ובאורח טבעי ממשלת קנדה מאוד רגישה לנושא, ובוודאי לא ציפתה כי איזה קיביצער יציץ מעבר לכתפה ויגחך עליה בפומבי. שגרירויות ישראל באוטווה ובוושינגטון נקטו צעד חסר תקדים ופירסמו הודעה כי הן מתערבות על שפנחס דרור תחב את אפו לעניינים לא לו, גילה חוסר הדירות וחוסר רגישות ובכלל, הוא לא כל כך מבין בזה.

פנחס דרור, שהגיע לשגרירות כמוצר מובהק מבית מדרשה של המפלגה הליבראלית, נהג באורח מופקר ובלתי ניתן להסבר ובכך הביא לשיא את הימים הרעים של שגרירות ישראל בוושינגטון. לפני סערוריית דרור, היתה זו סערוריית ערן, כשקבוצה של עובדים בדרגים בשגרירות התארגנה כדי להדיח מתפקידו את הציר המדיני עודד ערן. זה היה כבעי משום שערן הוא, יש לזכור, האיש הטוב ביותר בשגרירות, מוכשר, תופס עניין בבהירות ובעל קשרים מצויינים וענפים בוושינגטון. בניגוד לתדמית המקובלת של דיפלומאט בלהיטה, ערן הוא ישיר דיבור, לעיתים בהספס והוא לא הסתיר את דעתו על חלק מהאנשים בשגרירות, ולא היסס לנגוד עניינים בלי ידיעתם כשהוא סבור, ובדרך כלל בצדק, כי כדאי לו לעשות את המלאכה בלי לערב את הנוגעים בדבר בשגרירות, שאינם מהווים, לרוע המזל, קבוצת־איכות מובהקת. מרד הגבוהות בערן מעכיר את האווירה בשגרירות והופך אותה למקום עבודה מתוח ולא יעיל, כשהלחישות במסדרונות והרכילויות הקטנות, שהן תופעה מוכרת בכל מקום עבודה משרדי, הפכו לעיקר העניין. השגריר החדש משה ארד חזר ביום רביעי מביקור בארץ ונקלע מיד אל מציאות קשה של שגרירות מתפרקת, הנתונה ללעג ולקלס ומתקשה לשמור על תדמיתה גם בשל דובר השומר על סופי שבוע בהלים, בקנאות המשתווה רק עם זו בה הוא שומר על הפסקות הצהרים הארוכות שלו. האם יצליח ארד לשקם את השגרירות? ספק גדול. והעסק נוהג אל העוד השבוע העשירי שלו בלי התקדמות. היהוק דבריני הוא כנראה לא.

הכינור של שרון

שר המסחר והתעשייה נאם כאן השבוע לפני המרכז למחקרים אסטרטגיים ובין־לאומיים בוושינגטון וצריך היה להיות שם כדי להאמין. נושא הרצאתו היה חזונו על ישראל בשנות האלפיים והוא בישר לציבור אמריקאי, מנומס אך מופתע מאד, כי בתור השר היחיד בממשלת ישראל היודע לנגן בכינור, הוא שואף לכך שישראל תהיה בשנות ה־2000 המרכז המוסיקאלי של העולם. יש לנו תזמורת פילהרמונית נהדרת שהיא השגריר הטוב ביותר של ישראל, ויכולות להיות לנו בקלות עוד שלוש או ארבע תזמורות כאלה, אמר. הוא גם רוצה שישראל תהיה מרכז רפואי לכל העולם ומרכז מדעי. זה ימשוך לארץ יהודים ותהיה עלייה גדולה. ומה עם הערבים? אה, או כמה ראשית כל ירדן היא המדינה הפלסטינית. יהודה, שומרון וחבל עזה יהיו בריבונות ישראלית ואזרחיהם יהיו ירדנים, זאת אומרת פלסטינאים, כי ירדן תהיה פלסטין. ומה עם הדמוגראפיה, אתם שואלים? אני יכול להבטיח לכם, קבע שרון בבטחה, שהדיבורים על בעיה דמוגראפית לא נכונים. סתם ולא פידס. אסור לערביי ישראל – אחרי שירדן תהפוך לפלסטין ויהיה שלום אתה – נחייב את הערבים הישראלים לשרת בצבא ולשלם את מלוא המיסים. מי שלא ירצה – לא יוכל להצביע לכנסת. רק לנגן בכינור, כנראה. האם גם בחורי ישיבה לא יוכלו להצביע? נשאל. הוא לא ענה.

בהרצאת הפתיחה סיפרה המנחה, גד סמאר, כי ב־1970 שימשה עוזרת בכנה הבוחרת של קארטר וסידרה פגישה בינו לבין שרון. אולם זה התעכב בשל תקלה בבטוסו וכשביקש להלפן אליה בשיחת גוביינא סירבה תחילה לקבל את השיחה. מה שמראה כי מי שלא רצה לקבל את אריק בגוביינא מקבל אותו בהרצאה על ישראל כמרכז מוסיקאלי.

סגן־שר האוצר עדי אמוראי. ראיון / אמנון אטד

1.4 מיליארד לאן

בסוף השבוע הבא יחזיר האוצר לחשבונות בעלי מניות הבנקים מיליארד וארבע מאות מיליון שקלים. לאן ילך כל הכסף הזה?

אמוראי: נכון לרגע זה הדיווחים שאנחנו מקבלים מהבנקים מעודדים. קיים ביקוש גדול לתוכניות החיסכון השונות ובנוסף לכך יכולים בעלי המניות להשקיע את כספם בכל אפיקי החיסכון הקיימים. אנחנו מצידנו נגביר כבר בשבוע הבא את הנפקת אגרות החוב הצמודות למדד. יש לשער שיתרה מסוימת של כספי הפדיונות תתחלק בין הפקדונות השקליים לטווח קצר ובין צריכה.

איזה חלק מהפדיונות יופנה לצריכה?

אמוראי: השאלה הגדולה היא באמת כמה כסף ילך לצריכה. זו מסוג השאלות שלעולם אי־אפשר לקבל עליהן תשובה. אין כל אפשרות לאתר כמה כסף בדיוק מכספי המניות ילך לצריכה.

מדובר בפדיונות של מאות מיליוני שקלים. במקרה כזה קובע גם הגודל. האם האוצר מתכוון לנקוט בצעדים לבלימת הגידול האפשרי בצריכה?

אמוראי: במחצית הראשונה של השנה נרשמה ירידה ריאלית בצריכה הפרטית... שבעקבות פדיון המניות תעלה שוב הצריכה ותגיע לרמה של חמישה אחוזים לנפש במהלך השנה כולה. יחד עם זאת, האוצר אינו מתכוון לנקוט צעדים ספציפיים לבלימת הצריכה הפרטית. אין גם צורך לנקוט צעדים כאלה. כל הסימנים מעידים, ואמרתי זאת כבר בחודש ינואר השנה, כי שנת 87' תהיה השנה הטובה ביותר מאז 1972.

ומה לגבי מאות מיליוני השקלים שיצטברו בפקדונות הלא־צמודים?

אמוראי: החסרון מבחינתנו של פקדונות אלה היא העובדה שהם מגדילים את בסיס הכסף ועלולים לפיכך לשמש בסיס להרחבת האשראי הבנקאי, שחלק ממנו יכול להזין צריכה בעתיד.

מה צריך לעשות כדי למנוע מצב כזה?

אמוראי: לכך נועד בנק ישראל. תפקיד הבנק הוא לנוט בשוק הכספים, בעוד שהאוצר ינסה מצידו למשוך כספים אלה לשוק ההון לטווח ארוך.

שליש מכספי תוכניות החיסכון ישאר בידי הבנקים. גם כסף זה עלול להיות מופנה להרחבת האשראי במשק.

אמוראי: בנוסף למתן הלוואות רשאים הבנקים לבצע בכספים שישארו ברשותם גם השקעות פיננסיות, כך שבסופו של דבר גם כאן תלוי מה תהיה המדיניות המוניטרית של בנק ישראל.

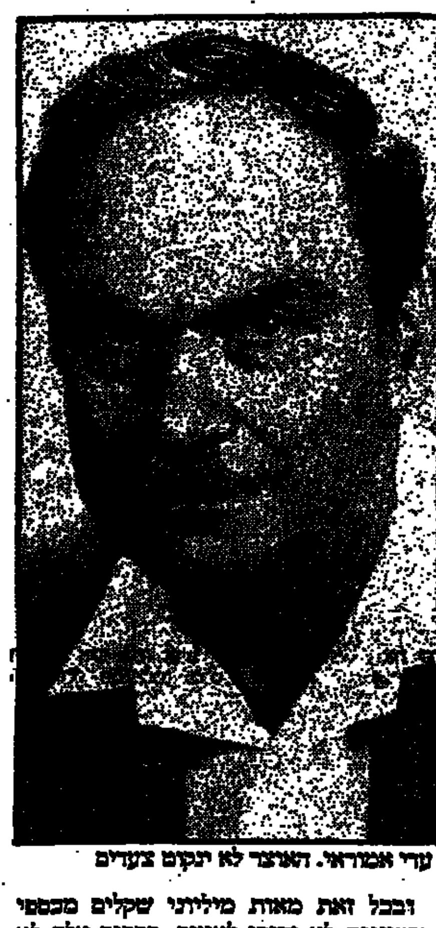

עדי אמוראי. האוצר לא ינקוט צעדים

ובכל זאת מאות מיליוני שקלים מכספי הפדיונות לא יחזרו לאוצר. כספים אלה לא יחסרו בתקציב?

אמוראי: מצב זה נלקח בחשבון. על־פי הצעת התקציב היינו אמורים לשחרר במחצית הראשונה של השנה מקורות בשוק ההון בהיקף של 850 מיליון שקלים. בפועל שיחררנו עד סוף ספטמבר רק 550 מיליון שקלים, וההשלמה לסכום המתוכנן תבוא מכספי מניות הבנקים.

התפרסמו השבוע נתונים, לפיהם מתחילת השנה גדל האשראי השיקלי במשק בקרוב לשבעים אחוז. איך תשפיע עובדה זו על מצב המשק?

אמוראי: התחרות בין הבנקים גרמה במידה רבה להתרחבות האשראי. אני מקווה שתמצא הדרך לעצור התרחבות זו.

אפשר אולי למנוע את התרחבות האשראי על ידי התערבות מגבוה.

אמוראי: אני מקווה שתמצא הדרך לכך. אני בטוח שבנק ישראל ימצא כבר את הדרך המתאימה.

העצבנות בשוקי הכספים מגבירה שוב את החששות מפני פיחות קרוב.

אמוראי: פיחות מבוצע בדרך־כלל כאשר למשק יש בעיה במטבע זר. כרגע קופת הרזרבות שלנו גדושה וקיבוע שער החליפין עדיין משמש לנו עוגן נומינלי. בשלב זה אין צורך בביצוע פיחות.

כיצד עלול המשבר המסתמן בכלכלה העולמית להשפיע על המשק הישראלי?

אמוראי: אי־אפשר להתנבא כי אנחנו לא יודעים מה יקרה בעולם. בשלב זה אפשר רק להניח הנחות היפותטיות. סחר החוץ במדינה קטנה כשלנו הנעדרת חומרי גלם, הוא בעל משקל רב מאד. מכאן שאם למשל תנהיג ארצות־הברית מדיניות הגנה לתוצרתה, הרי שצעד כזה, אם וכאשר ינהג, עלול לפגוע בנו מאד. פעולות אפשריות שבהן תנקוט ארצות־הברית לאיזון תקציבה עלולות לפגוע בהיקף סיוע החוץ שהיא מעניקה לנו, אם כי הפגיעה תהיה רק בשוליים.

האם יש סכנה שגם הסיוע הבטחוני ייפגע?

אמוראי: יש להניח שהסיוע הבטחוני לא ייפגע כלל, שכן לא מדובר כאן בכסף אלא במוצרים אמריקאים. יחד עם זאת אני מסכים בהחלט לדברי שר הבטחון יצחק רבין שאמר כי ההחלטה על הפסקת הלביא היתה נבונה לאור ההערכה שבשלב זה או אחר תצטרך ארצות־הברית לעשות לביתה.

והיה והמשק האמריקאי יכנס לתקופת מיתון...

אמוראי: מיתון הצמיחה באמריקה עלול לגרום לקשיים ליצוא שלנו לשם, אבל מצד שני החלשות הדולר תקטין את מעמסת חובות החוץ שלנו ואותו דבר גם לגבי ירידת שערי הריבית, כך שההתפתחויות פועלות בכיוונים שונים. מסיבה זו אינני נימנה על אלה שהחדרו לקבוע עמדה עוד לפני שתתבהר תמונת המצב.

ומה בדבר התרומות למגבית ולמכירת איגרות הבונדס?

אמוראי: אם אכן יתייצבו מחירי המניות בארצות־הברית ברמה נמוכה, עלולה להירשם פגיעה מסויימת בהיקף התרומות לישראל. אני לא בטוח מה תהיה ההשפעה על מכירת איגרות הבונדס. תתכן אמנם השפעה דומה גם כאן, אבל מצד שני יכולות האיגרות האלה להיחשב לנייר יציב וראוי להשקעה. עובדה שאיגרות החוב של ממשלת ארצות־הברית לא נפגעו במשבר האחרון. צריך לזכור כי ישראל נחשבת, ובצדק, לפורעת חובות דייקנית ואמינה.

פחדים ומניות / מרים פוקס, ניו־יורק

רכבת השדים של ה"וול סטריט"

„יום שני השחור" בבורסה הניו־יורקית הוליד גל בדיחות חדשות. „הזהר בצאתך לרחוב – אנשים קופצים מהגג", היא אחת מהן

כמה מומחי השקעות אפשר להסיע בסטנדר אחת? התשובה: שניים, יחד עם מכסחות הדשא שלהן והם זוקקים כשיהפכו להיות גננים.

מה יקרה ל"ייפיס"? הם יהפכו למלצרים.

ראה הוזהרת בצאתך לרחוב, שמור על ראשך, היזהר מאנשים הקופצים מהגגות. וזהו מדגם קטן של הבדיחות החדשות שהומצאו כאן כתגובה למצב בבורסה. העיתונים המקומיים הקדישו את עמודיהם הראשונים למלה אחת בלבד "מפולת", ואילו אנשים בשיחות חולין מחליפים ביניהם אינפורמציה על מדד הדאו־ג'ונס. כל האמריקאים הפכו לכלכלנים, נוסף על אנשי המקצוע עצמם המופיעים על מרקע הטלוויזיה 24 שעות ביממה, מנתחים, מייעצים, מזהירים ומתריעים, ובסופו של דבר מודים שאין איש יודע מה תהיה השפעת המפולת בשוק המניות שהחלה בשבוע שעבר, הגיעה לשיאה הדרמטי ביום השני "השחור" המשיכה להתנדנד מרכבת שדים ביום שלישי. ביום רביעי החלה התאוששות זהירה בבורסה שבוול סטריט, ומי יודע מה יקרה כשרשימה זו תתפרסם.

מה השפיע על הנפילה הדרמאטית בשוק המניות? יש הטוענים בתוקף שהיה זה הפחד. הם מסבירים: שוק המניות מנסה לנבא מה יקרה בחודשים הקרובים. אם יש חשש להפסדים, המשקיעים מנסים להתגונן ולהיפטר ממניותיהם. אבל כשכולם נבהלים ומוכרים מניות בהיסטריה, השוק מתמוטט ואז נסיון ההתגוננות של המשקיעים גורם לתוצאות שמהן הם פחדו. זהו מצב של "נבואה המגשימה את עצמה".

ומה גרם לפחד?

בחוגי הכלכלה מדברים על מחזורים כלכליים, תנודות מתמידות של גאות ושפל. האורך הממוצע של מחזור כלכלי בימי שלום ב־150 השנים האחרונות הוא כשלוש שנים. בימי מלחמה המחזורים הכלכליים כפופים לכמות שנים ולכן אורכם משתנה ובדרך כלל מתארך.

המחזור הכלכלי הנוכחי שהחל בנובמבר 1982 ונמשך עד היום – חמש שנים רצופות – הוא הגאות הכלכלית הארוכה ביותר בהסטוריה של ארה"ב עד כה. לכן אפשר היה לצפות מבחינה סטטיסטית לירידה כלכלית שתביא למיתון. שוק המניות חושש ממיתון ומגיב מיד בירידה.

אחת הסיבות לגאות הכלכלית בחמש השנים האחרונות היתה מדיניות הממשלה של עידוד הצריכה הפנימית, שקיבלה ביטוי בהוצאות הענקיות של הציבור ושל הממשלה על מוצרי צריכה מקומיים ומיובאים, שמומנו בעבר באמצעות הלוואות הציבור מהמוסדות הפיננסיים, ומהממשלה.

בחודשים האחרונים לא קטנו גרעונות ממשלת ארה"ב, הלוואות הציבור האמריקאי גדלו, והתחזית היתה שהצריכה של הציבור האמריקאי, מחד, לא תוכל להמשיך לעלות בקצב שאיפיין את חמש השנים האחרונות; מאידך אי־אפשר היה לצפות שהיפנים והאירופאים ימשיכו להשקיע בשוק האמריקאי מבלי ששער הדולר ימשיך לרדת. כדי למנוע את ירידת ערך הדולר אך לעודד את המעצמות הזרות להמשיך ולהשקיע בשוק האמריקאי, שבינתיים הפך להיות תלוי בהשקעות אלו, היה צורך להעלות את שערי הריבית. תחזית זו ליבתה את הפחדים הקיימים בשוק המניות, הביאה את המשקיעים לידי הבנה שארה"ב עומדת בפני משבר כלכלי אשר יביא למיתון. ואם מיתון – התצרוכת האמריקאית תרד, היפנים והאירופאים לא יוכלו למכור את מוצריהם בארה"ב ויוציאו את השקעותיהם מהשוק האמריקאי. שוק המניות אשר ממילא היה חסר ביטחון לגבי העתיד, נעשה היסטרי.

השפל הכלכלי שבא בעקבות המשבר של שנת 1929 לא ימחה במהרה מהזכרון הקולקטיבי של ארה"ב. עדיין יש אנשים הזוכרים את הרעב הקשה והעוני של שנות ילדותם, המשבר הכלכלי עדיין טרי בזכרונם. וככל שהזכרון טרי יותר הפחד גדול יותר.

עתה מחכים כולם לראות מה תהיה תגובת הממשל. כלכלנים רבים מצביעים על הקשר בין המפלה בשוק המניות לבין כשלון הדוקטרינה הכלכלית של הנשיא רייגן שהתבססה על הקטנת המיסים, מתוך הנחה שגאות כלכלית תכסה על הגרעונות. בעוד שדוקטרינת רייגן הניחה שהגאות הכלכלית תמומן באמצעות השקעות היא מומנה באמצעות תצרוכת, ואילו רמת ההשקעות היתה נמוכה מהמצופה.

הנשיא האמריקאי, הסועד את אשתו החולה, מעורב בעימות במפרץ הפרסי ועומד בפני הכרעות גדולות.

مكذ من الاجل

חלום של ראש ממשלה / עליזה ולך

שנת שמיר

למשקיף הפוליטי קשה להיזכר במהלך כלשהו, באיזושהי מעורבות, בהכרעה אחת ויחידה שיצחק שמיר היה שותף להם בשנה האחרונה. על מנהיגות אין מה לדבר

עיניים עצומות. בפולקלור של התיאטרון זכורה ביקורתו של אחד המבקרים, שבתחבירו הלקוי כתב אחרי אחת הבכורות: „אני ממליץ ללכת להצגה בעיניים עצומות". באסוציאציה לאותה ביקורת תיאטרון אפשר לומר ששמיר העביר את שנתו הראשונה בראשות הממשלה הרוטציונית בין עצימת עין אחת (אשתקד הימנית) לרעותה (השבוע השמאלית) ובין זו לזו בעיניים עצומות, פחות או יותר. מה שאני לא רואה אינו מחייב אותי, זאת יכולה להיות הכותרת למודוס אופרנדי של ראש הממשלה יצחק שמיר.

דוברה המתגרה של סיעת הליכוד בכנסת, חיים קופמן, חוזר ושונה בכל הזדמנות את התיבה „ממשלת שמיר". כשם שבשנתיים הראשונות זוהתה הממשלה עם העומד בראשה ונקראה ממשלת פרס – אומר קופמן במיומנות של רעיונאי, כיאה לאיש־מכירות, היודע שאין כמו חזרה מגרגרת להחדרת מוצר מסוים לשוק – כך הממשלה בקדנציה הנוכחית היא ממשלת שמיר, יעני ממשלת הליכוד. יבושם לך, מר קופמן: אני במקומך לא הייתי עושה שימוש אינפלציוני בתעודת־הזהות הזאת, שאין מאחוריה אפילו בדל של הישג להתפאר בו, שום הנפקה שתישא תשואה בקלפי. לא שולחים מתאגרף במשקל נוצה לתחרות עם מתאגרף במשקל כבד.

למשקיף הפוליטי קשה להיזכר במהלך כלשהו, באיזושהי מעורבות, בהכרעה אחת ויחידה שיצחק שמיר היה שותף להם בשנה האחרונה. על מנהיגות אין מה לדבר. את הבעיות הקשות, שלמען פתרונן היה כדאי להקים את ממשלת האחדות, פתרו פרס ושרי מפלגתו, בעיקר, בשנתיים שבהן רעה שמיר במשרד החוץ. הוא לא הפריע אמנם למבצע שיקום ההריסות שהותירו הממשלות בהנהגת מפלגתו – ובתוכה הוא, בכהונתו הקצרצרה – מפני שרצה להגיע אל הרוטציה בשלום, אך כשעבר את המשוכה שכח בעצם בשביל מה עשה את כל הדרך למשרד ראש הממשלה.

את מלוא האנרגיה שלו השקיע שמיר בשנה האחרונה בבלימת האופציה לתהליך השלום ובריצוי ש"ס עד כדי ביזוי עצמי. ייאמר לזכותו שבעצבי הברזל שלו, וכאלה יש לו באמת, לא נבהל אפילו פעם אחת מאיומי מפלגת העבודה, ואפילו מאיומי בעלות־בריתו – ש"ס שבקואליציה ו„התחיה" שבאופוזיציה – להביא לפירוק הממשלה ולהקדמת הבחירות. חברי מפלגתו החליפו מהלומות מילוליות עם ידידיהם במפלגת העבודה, חיזרו אחרי המפלגות הדתיות ומפלגות הימין, כדי לסכל נסיונות מספר להפלת הממשלה, והוא לא איבד לרגע את קור־רוחו ודבק בהמשך קיומה של ממשלת האחדות.

אחרי שעקר למשרד ראש הממשלה הרוויח גם „שקט תעשייתי", פחות או יותר, בתוך מפלגתו שלו, שאיימה לאבד עצמה לדעת, כדבריו, בוועידתה המופרעת לפני יותר משנה וחצי. ואחרי המושב השני של ועידת „חירות", במארס השנה, אף התחזק מעמדו מבית. ובכל זאת, לא אחת הוא עדיין מצטמרר מנשיפתם של עמיתיו־יריביו בעורפו, ורק כאשר הם תופסים מרחק ממנו – רצוי אל מעבר לאוקיינוס האטלנטי – או כשהוא לוקח נשימה עמוקה, הוא פועל כפי שמכתיב לו שיקול־דעתו ולא שיקול־דעתם.

בישיבת מרכז „חירות", הראשונה אחרי הוועידה, התכוון אריק שרון לכפות עליו ועדה מדינית בראשותו. שמיר כיחכח בגרונו, ובקול חרישי, אבל נחרץ, אמר: „לא תהיה ועדה מדינית". ולא היתה ועדה מדינית. וזה עוד כלום לעומת הביטחון העצמי שתפס בישיבת הקבינט שהחליטה, לפני כחודש וחצי, על צמצום קשרי ישראל עם דרום־אפריקה. „שמיר ניהל את הישיבה ביד רמה", סיפרו מקורביו ופניהם נהרו בחיוך מלא רמזים. הרמזים היו טמונים בהרכב האישי של אותה ישיבת קבינט: שמיר וחמישה משרי מפלגת העבודה. הנעדרים: שרון בחו"ל, לוי בחו"ל, נסים בחו"ל וארנס מחוץ לממשלה.

חלום בלהות. הוועידה הבין־לאומית מבית־מדרשו של פרס גולה משמיר, כאמור, את שלוות־רוחו. בתחילה היו הסתייגויותיו רפות. עם הזמן, משראה שפרס אינו נלאה מקידום תהליך השלום בכיוון זה, לשביעות־רצונו של הרוב בציבור, שיחרר את רסן לשונו. „הרעיון המסורף הזה", תקף שמיר את פרס, לראשונה בחריפות רבה, בכינוס של דור ההמשך של המפלגה הליבראלית ב־9 באפריל. „מנהיג המערך הגיע בליל בלהות אחד להשקפה פסימית מאוד, להשקפת יאוש. בתכסיסי עורמה, בהעלמה, בלהטוטים הוא מבקש להוביל אותנו למלכודת הזאת".

מסמך חוסיין־פרס מה־11 באפריל כבר „הביא לשמיר את הסעיף", מה עוד שהצטרפו אליו ערובות־בכתב של הממשל האמריקאי, שנועדו למוטט את חומת התנגדותו למתן סיכוי למהלך. החודש שבין פגישת פרס עם חוסיין בלונדון ובין ישיבת הקבינט על הנושא הזה ידע עצבנות בין־מפלגתית גוברת, בעיקר מפני שפרס הודיע במרכז מפלגתו, שאם תיפול יוזמתו בקבינט „לא תישאר מפלגת העבודה בממשלה". הדיון בקבינט שנסב על רעיון הוועידה הבין־לאומית נחלק לשתי ישיבות. בין האחת לאחרת שמעה סיעת הליכוד בכנסת שמיר שלא ידעה זה זמן רב.

„במדורות הפולמוס סביב התכנית, כביכול, של הוועידה הבין־לאומית הולכות ונשרפות כל הנורמות הממלכתיות, כל כללי ההגינות, שמירת סודות ממלכתיים, קיום הבטחות לגורמי חוץ – כל אלה מוטלים לאשפתות בגלל אינטרסים חולפים, אישיים ומפלגתיים", נשא שמיר טירדה ב־12 במאי. „בשביל מה צריך להוציא את השד מהבקבוק ואחר־כך לחפש דרכים איך לנטרל אותו, כדי שלא יגרום נזק. זה מעשה חלם. אני חושב שיש גבול לאחיזת עיניים. אם שואלים אותנו: בשביל מה כל זה? בשביל מה משגעים את מדינת ישראל? בשביל מה רוצים להטיל אותה למערכת בחירות? יש לכך שתי תשובות: האחת, תאוות השלטון, רצון לשלטון בלעדי. מפלגה שלא השלימה עם כך ששלטונה האבסולוטי נגמר במדינת ישראל לפני עשר שנים. השניה, הרצון, האמביציה להיפטר מיהודה, שומרון, עזה ורמת הגולן". בעקבות הנאום הזה היה מתוכנן דיון של המשתתפים בישיבה, אך ח"כ אליהו בן־אלישר הציע לא לעמעם את הרושם של דברי ראש הממשלה ולנעול את הדיון, והצעתו התקבלה. מקורבי שמיר עלצו: הוא הכניס להם.

הדיון בקבינט, נזכיר, הסתיים בלא הכרעה, בגלל התיקו המוכנה. פרס לא העמיד את הצעתו להצבעה וגם שמיר לא העמיד הצעה נגדית להצבעה. ממשלת ישראל המשיכה לדבר בשני קולות עוד חודשים מספר. רק באחרונה ממש הבין שמיר שאמירת „בייט" אינה מדיניות וניסח גם הוא הצעות לקידום תהליך השלום. וזה כבר משהו, כי לפני כחודשיים וחצי אמר שמיר במישרד „מוקד": „אינני חייב להמציא כל יום רעיונות חדשים".

שנה של שינה. (תצלום: רחמים ישראלי)

בעד אבל נגד. אחת ההחלטות הקשות ביותר שממשלה בישראל נאלצה לקבל היתה ההחלטה על המשך עתידו של פרוייקט ה„לביא". חודשים רבים לא ירדה הסוגיה מסדר־יומם של מקבלי־ההחלטות בישראל, עד שלא היה מנוס מהכרעה. שמיר היה בעד המשך הפרוייקט. זאת אומרת, בהתבטאויותיו הפומביות תמך בהמשך פיתוחו וייצורו, אבל יש אומרים שמשאלת־לבו היתה שהפרוייקט יוטל אך ידו לא תאחז במאכלת. כשעמדה ההכרעה על סדר־יומה של הממשלה, ב־16 באוגוסט, בא לו מושיע מכיוון שלא ציפה לו: פרס הציע לו, בהתכתבות־פתקים, לדחות את ההצבעה בשבוע־שבועיים. שמיר קפץ על המציאה, וכעבור שבועיים, ב־30 באוגוסט, העלה את הנושא להצבעה מתוך תקווה שיש רוב למצדדי ה„לביא".

ההפתעה היתה גדולה כשהתחוור שרוב אין ו„אויס" „לביא". מקורבי שמיר הופתעו מ„פירותו". „היה אופייני לשמיר לזכות בארכה נוספת ולתת לעניינים להימשך בלי הכרעה", אמרו, אף כי לא התאמצו להסתיר את שביעות־רצונם מן התוצאה. שמיר, שלא עשה הרבה להבטיח את המשך הפרוייקט (הוא לא אשם ששריד בישר לאומה את תוכן שיחתו עם ראש הממשלה בטלפון לניו־יורק, שבו תמך, כביכול, גם לא עשה כלום כדי לטרפד את הרוב הזה, ולכן נשאר בלי נאמנו, מישה ארנס, שרק כשלוש שנים קודם לכן אמר שלא יילך בלעדיו לממשלת אחדות.

בהקשר זה של „לא עשה כלום לטרפוד הרוב" הכוונה להטלת משמעת סיעתית על שר האוצר, שיחד עם שר הביטחון ניהל את המאבק לחיסול הפרוייקט. לא די שלא כפה מרות על משה נסים, הוא הגן על צעדו בכל פורום מפלגתי. מבחינה זו ראוי שמיר למחמאה: הוא אינו מטיל את מלוא כובד משקלו בשכנוע בעלי דעות מצפוניות המנוגדות לעמדותיו שלו, גם אם הוא מזמן עליו התקפות מצד עמיתיו השרים. על־פי דרכו זו נהג גם כשנדמה היה שעתיד הקואליציה מונח על כפות המאזניים של ההצבעה על חוק „מיהו יהודי" והתיקון לפקודת התורה, שהובאו להצבעה יחד ב־8 ביולי. שרה דורון לא סטתה מעמדתה העקבית נגד שני החוקים והפיזה אומץ להצביע נגדם, או להימנע, גם בקרב סרבני חוקים דתיים נוספים בליכוד. שמיר אפילו לא רמז לה שתתפשר על הימנעות או על היעדרות. הוא הניח לה.

אגב, בענייני דבקות בעמדות מצפוניות שמיר עקבי גם כמה שנוגע אליו, לפעמים על חשבון הליכי ממשל תקינים. בהצבעה על חוק החנינה לאסירי המחתרת הצטרף שמיר אל המצדדים אף־ששר המשפטים, שייצג את עמדת הממשלה, הציע להסיר את החוק.

שיפוץ תדמית. בשנת כהונתו כראש ממשלה נבדקה בוועדות־חקירה־בדיקה מעורבותו, כמו גם זו של עמיתיו ל„מועדון ראשי הממשלה", בפרשת פולארד, ועוד לפני כן בפרשת אוטובוס 300. משתיהן יצא מחוייך, אף שלפחות בגלל הראשונה, כרונולוגית, איבד את מוטה גור כשר בריאות. נשיקתו לשושנה ארבלי, ביום השבעת ממשלתו בכנסת, הוכיחה שלא התאבל על האובדן.

בכלל ניכר בשמיר שיפור במיגזר אחד מאז שובו בסיבוב הנוכחי למשרד ראש הממשלה: הוא למד, עד כמה שהוא מסוגל, לשתף־פעולה עם יועצי התקשורת שלו. מיומנותו של פרס במה שקרוי בז'רגון התקשורתי „הזדמנויות־צילום" ושיתוף־פעולה עם התקשורת המצולמת היתה לצנינים בעיני יועציו של שמיר כל עוד כיהן כממלא־מקום ראש ממשלה, ולפחות בלבם גמלה ההחלטה שהחיקוי יהיה מוצלח כמו המקור. שמיר, יש לציין, משתף פעולה די בצייתנות וכך הוא מצטייר, לא אחת, בינוני יותר, פתוח יותר. השיא היה, כמובן, הראיון הטלוויזיוני הלא־רשמי־פתור המשותף לו ולבנו.

אלא ששיפוץ תדמית שטחי, כמו פגישה מצולמת עם גולדי הון או חבישת תרבוש על ראשו („בגלגול הבא הייתי רוצה להיות תימני") ושאר מטעמים מימי־הסיור ההוד־שבועיים שמקיים שמיר בעקבות קודמו בתפקיד אינם יוצרים יש מאין. גם קריאות ההתפעלות מגילויי המצ'ואיזם המילולי, ששמיר מפגין מדי פעם, אינם תעודת־כושר לראשות ממשלה. גיוס פרס לצוות־שניים עם שר האוצר משה נסים, כדי לחלץ את עגלת המשא־ומתן על הסכם כלכלי למשק מהמהמורה שבה נתקעה (בינואר) מבליט את חולשתו של שמיר בטיפול בכל מיגזרי פעילות הממשלה. ישיבות ממשלה שנמשכות שעתיים־שלוש, וגם זה באופן מלאכותי, מעידות על רפיון בעבודת־הצוות של הממשלה. ואפילו ההתרת יצחק מודעי בלי תיק, שעה שמשרד המשפטים קורס תחת שיתוף־הפעולה הצורם בין השר והיועץ המשפטי, אינה מוסיפה לשמיר יוקרה.

היועץ המשפטי בערכאת ערעור / טובה צימוקי

שוויון או שימוע

תדירות הפעלתו של מוסד השימוע בתקופת כהונתו של היועץ חריש מעלה טענות כי דלתו פתוחה מדי בפני יחסנים ועורכי־דינם

את חיצי הביקורת, המופנים אליו בעניין השתרשות מוסד השימוע, נוהג היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש לשלוח בחזרה, לעבר ההנחיה שפרסם מי שכיהן כיועץ המשפטי לממשלה והיום הוא נשיא בית־המשפט העליון, מאיר שמגר. פורמלית, הדבר נכון. אבל מעשית – אין ספק שלא לילד הזה התכוון שמגר. יותר ויותר נשמעת הדעה שיש לבחון היום מחדש נוהג זה, תדירות הפעלתו ואופן ביצועו. ההרגשה הרווחת היא כי דלתו של היועץ המשפטי לממשלה פתוחה מדי לפני אישי ציבור ויחסנים – שלא לדבר על עורכי הדין המייצגים אותם – נגדם נפתחו או עומדים להפתח הליכים משפטיים.

מאז תחילת כהונתו של חריש כיועצה המשפטי של הממשלה נרשם מספר שיא של שימועים. רק במרוצת השנה האחרונה נערכו שימועים כאלה לחברי הכנסת מיכה רייסר, גדעון גדות ושלמה עמר. נערכו גם שימועים למעורבים בפרשת „הפגישה הלילית". באחרונה אמר חריש כי יערוך־שימוע גם לרב גדליה אקסלרוד, שעמד אחרי היוזמה להחתים את הדיינים על עצומה שקראה לא לבצע את פסיקת בג"צ בעניין שושנה מילר.

שמגר, בעת שכיהן כיועץ משפטי לממשלה, פרסם הנחיה המפרשת מתי אפשר לתת לחשוד לעיין בחומר החקירה לפני הגשת כתב אישום. כידוע מתיר החוק לחשוד לראות את כתב האישום נגדו רק אחרי שזה הוגש. קודמו של חריש בתפקיד, יצחק זמיר, כינס בהנחיות מפורסות יותר את מה שכונה לימים שימוע. ההנחיות כללו את המקרים בהם היועץ המשפטי עצמו נדרש לאשר כתבי אישום. דובר בהן באישי ציבור, עורכי־דין, ראשי מועצות ועוד שורת אישים. מאחר ומדובר בהחלטה על הגשת כתבי אישום נגד אנשים שממילא בעצם היותם אישי ציבור סובלים קשות בגלל עצם הפרסום החליטו זמיר וקודמו אהרן ברק, שיש לתת להם הזדמנות לטעון את טענותיהם לפני שתתקבל ההחלטה.

ביסוד הבקורת הנוקבת בדבר ריבוי השימועים שעורך היועץ המשפטי לממשלה עומדת הטענה כי בהרחבת מוסד השימוע יש סכנה לעקרון השוויון בפני החוק. מוסד השימוע הוא בעצם ערכאת ערעור עצמאית עוד לפני הגשת כתב אישום. מדוע, אם כן, שגם אזרחים מן השורה לא ייהנו מיחס כזה? שהרי לכל אזרח יש מה לומר, לתרץ ולהסביר – יהיו מעשיו חמורים ככל שיהיו.

מבקרי השימועים, במות שהם היום, טוענים כי שמגר גיבש ככל הנראה את מתכונת העיון בחומר רק למקרים נדירים בנסיבות מיוחדות המצדיקות בקשה כזו. מתכונת זו גובשה כדי למנוע נזק שאינו בר־תיקון, כאשר אין בחומר זה כדי להשפיע על העדים או על הכנת המשפט. מקרה נדיר כזה היה השימוע שערך שמגר לאשה שנחשדה בהריגת תינוקה מתוך רחמים. היועץ המשפטי לממשלה דאז אפשר לה לטעון את טענותיה לפני הגשת כתב אישום, אך הקפיד הקפדה יתירה על כך שכל מיני יחסנים לא יעברו את מפתן לשכתו. כך היה בפרשיות הנוגעות למיכאל צור וליהושע בן־ציון – הם לא קיבלו אפשרות להסתייע בשימוע.

קודמו של חריש, יצחק זמיר, נהג לערוך שימועים לחברי־כנסת ולעורכי־דין רק בעבירות הקשורות להפקידם. באוזני מקורביו אמר זמיר כי הגיע למסקנה שאין זה ראוי שהיועץ המשפטי לממשלה יפגוש באופן אישי את עורכי־דינם של האשמים או את הנאשמים בעצמם, שרבים מהם מיודעיו. במקרים רבים סבר כי יש להעדיף שימוע שבמסגרתו עיין בחומר כתוב בלבד. בכך שהגביל את עצמו למסגרת עבודה כזו חסך מעצמו זמיר מעמדים מביכים, כאשר היועץ המשפטי לממשלה נאלץ לערוך שימוע ללקוח המיוצג על־ידי עורך־דין, שהוא גם ידידו האישי של היועץ. הוא גם חסך מעצמו את עגמת הנפש בעקבות השמועות שבשל ידידות זו נסגרים תיקים.

חוגים משפטיים סבורים כי יש לערוך היום בדיקה מחדש של דרך הפעלת השימוע, האם אין בצורת הפעלתו הנוכחית משום פגיעה בעקרון השוויון בפני החוק. יש לבדוק מחדש את נוהלי השימוע, כדי לסתור את התדמית שיש לו היום – כאילו במקום להחמיר עם אישי ציבור, ניתנות להם הזדמנויות נוספות למלט עצמם מרוע הגזירה, בזכות גישתם הקלה ליועץ המשפטי לממשלה.

מאזן של רווח והפסד / יורם לוי

עם הולך ונעלם

הגידול הטבעי של היהודים בישראל מפצה על השחיקה בקרב הגולה היהודית – אך בכינוס למדיניות דמוגרפית שננעל אמש הזהירו כי המצב עלול להשתנות לרעה

„קיומו של העם היהודי נתון בסכנה" – תחת רושם קשה זה התכנסו השבוע עשרות מומחים לדמוגרפיה יהודית וראשי קהילות וארגונים יהודיים מ־21 מדינות, ובכללן רוב מדינות מזרח אירופה, לכינוס ראשון למדיניות דמוגרפית יהודית שננעל אמש במכון ואן־ליר בירושלים.

הכנס נועד לבחון דרכים ואמצעים בתאום עם הקהילות ומדינת ישראל כדי להביא לעצירת תהליך הידלדלותו של העם היהודי. בארגון הכנס חברו יחד ממשלת ישראל, הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית העולמית, הקונגרס היהודי העולמי והאוניברסיטה העברית. הכנס נחלק לשני סימפוזיונים: האחד דן על המצב הסוציו־דמוגרפי והמחקר של העם היהודי והשני על מדיניות דמוגרפית.

הסטטיסטיקן פרופ' רוברטו בקי מן האוניברסיטה העברית, גורס, כי יש הסכמה בין הדמוגרפים כי המשבר העובר את התא המשפחתי משפיע על דלדולה של האוכלוסיה היהודית בגולה. מחקרים מראים כי יהודים נוטים להתחתן פחות ובגיל מאוחר יחסית ויש גם עליה משמעותית במספר הגרושים ומתרבות המשפחות החד־הוריות.

ד"ר סרג'יו דלה־פרגולה, מנהל המדור לדמוגרפיה ולסטטיסטיקה של היהודים במכון ליהדות זמננו של האוניברסיטה העברית, טוען, כי כל המחקרים מוכיחים, שישנה שחיקה דמוגרפית בעם היהודי לעומת תהליכים חיוביים יותר של הזהות מודגשת יותר בחלקים מסויימים של הציבור היהודי. „אולם המאזן נטו של התהליכים השונים הוא כעת שלילי ועלול להיות בעתיד שלילי יותר".

אחת ההערכות שנשמעו בכנס, כי אם לא תשתנה המגמה ימנה העם היהודי בגולה, המונה כיום 9.5 מיליון, רק 7.5 מיליון בעוד 25 שנים. הסיבות לכך הן לדעת ד"ר דלה־פרגולה הזדקנות, תמותה, נישואי תערובת וילודה נמוכה. כך למשל בארה"ב כרבע מן הנישואים הם נישואי תערובת. באשר לילודה מצביעים החוקרים כי הממוצע בעם היהודי הוא של־1.5 לאשה בעוד המינימום באוכלוסיה הכללית הוא 2.1 לאשה.

לעומת מספרים קודרים אלה המצב בישראל שונה. נישואי התערובת הם שוליים וגם הילודה גדולה יותר – כ־2.8 לאשה. אולם הגידול הטבעי הגבוה יחסית של היהודים בישראל הוא רק מוצית מן הגידול הטבעי בקרב הלא יהודים. אחוז הלא יהודים גדל מ־15 ב־1973 ל־18 אחוז כיום. ביחד עם יהודה, שומרון ועזה מהווים הלא יהודים 37 אחוז מן האוכלוסיה. פרופ' בקי טוען כי הגידול הטבעי של היהודים בישראל מפצה עד עתה על השחיקה הדמוגרפית של הגולה היהודית, אך המצב לא יישאר כך בעתיד אם לא יהיה שינוי של ממש במגמה.

אחת המטרות המרכזיות של הכנס היתה אכן לגבש מדיניות דמוגרפית מתוך ניסיון להתערב בתהליכים הדמוגרפיים השליליים. בכנס הוחלט לערוך מחקר עולמי שיחל בעוד שנתיים שינסה לתת תמונה כלל עולמית של העם היהודי. מטרת המחקר תהיה לספק את הכלים הדרושים למנהיגות הקהילתית היהודית כדי שזו תוכל לגבש מדיניות שתחזק את התהליכים הדמוגרפיים החיוביים בעם היהודי כמו ארגון יעיל יותר של השרותים הקהילתיים או שיתוף שכבות בציבור היהודי שנדחקו בציבור לרצונן לשוליים ולכן הן נוטות לאבד מגע יותר את הזהות היהודית. הכוונה היא שהמחקר יתמומן על ידי המוסדות היהודיים תוך שיתוף פעולה ותאום ביניהם על מנת שבאמצעותו ניתן יהיה להתבונן על פיו מדיניות דמוגרפית יהודית.

תביאו 3, תביאו 4 ילדים

למעלה מחמישים אחוז מהנשים הישראליות בגיל הפוריות הביעו רצונן להביא לעולם 3 ו־4 ילדים – כחצי ילד יותר מן הממוצע הקיים. זהו אחד הממצאים הראשונים של מחקר על „הגורמים המשפיעים על נישואין ופיריון בישראל" שעורך פרופ' אריק פריץ. הסקר, שהוצג בכינוס, הקיף 2500 נשים ישראליות נשואות בגיל הפוריות והמסקנות מתבססות מניתוח 70 אחוז מן השאלונים.

הסקר מגלה כי מרבית ההריונות הבלתי רצויים מסתיימים בהפלה מתוכננת. כ־28 אחוז מהנשים סבורות, כי סיוע ברכישת דירה גדולה יכול היה לעודדן להגדלת המשפחה. עוד מתברר כי לעלות גידול הילדים יש משמעות רבה בתכנון חיי המשפחה. הסקר מצביע על נטיה גדולה יותר להביא ולגדל ילדים אצל נשים מסורתיות ודתיות לעומת חילוניות.

לשאלה מדוע את רוצה ביותר ילדים השיבו 26 אחוז כי רצונן לשמור על המשכיות המשפחה, אחוז דומה משום רצונן כי לילד יהיה אח או אחות, 15 אחוז השיבו כדי שהבית לא יהיה ריק עם התבגרות הילדים, 5 אחוזים מטעמי דת ו־5 אחוזים ענו כי הן רוצות בילד נוסף כדי לשמור על המשכיות העם היהודי.

במחשבה שניה. דני רובינשטיין

חילול הקודש

לכל הזכויות הרבות של אידה נודל הדרות לאומץ לבה ונחישותה, צריך להוסיף עוד זכות קטנה אחת שזיכתה אותנו, האפיקורסים בישראל. כוונתי לכך שהיא טסה לישראל ביום חג. הדבר ברור: מטוס של ארמאנד האמר נחת אצלנו במוצאי שמחת תורה ואין מנוס מהמסקנה שנוסעיו חיללו את החג. הדבר הראשון שנגרם כתוצאה מכך הוא שבצילומים ובשידורים המבולבלים מקבלות הפנים לא ראינו ולא שמענו ברכות של רבנים, גם לא ראינו את ריקודי „גוש אמונים" והמתנחלים – „עוד אבינו חי" וכיוצא באלה. אידה נודל גם לא נגררה מיד משדה התעופה לכותל המערבי וזהו חידוש מרענן. אולי עוד יש מקום בארץ לפטריוטיות, לאהבת ישראל והמולדת, גם בלי כיפות סרוגות ובלי ארבע־כנפות ובלי אבני הכותל.

דבר שני, מתמיה משהו, הוא שלא נשמעה שום תלונה או זעקה מחוגי הדתיים והחרדים על חילול הקודש על־ידי באי הטיסה הישירה ממוסקווה. ככל שראיתי לא היה לטיסה בחג שום אישור ושום היתר של הרבנות ובוודאי לא של הבד"ץ.

המאורע הזה צריך להזכיר לכל שהעלייה הציונית לארץ ישראל לא נעשתה על־ידי יהודים שרצו לקיים את מצוות הדת וההלכה ואת „מצוות ישוב הארץ", אלא דווקא על־ידי יהודים שפרקו מעליהם עול תורה ומצוות.

תרבות דינמית

לפני 20 שנה בערך עשו אמרגנים סידורים להביא ארצה לשורה של הופעות את להקת „החיפושיות". ארבעת הצעירים מליברפול היו אז בשיא הצלחתם ושיגעו את כל העולם. במדינת ישראל של אז (וזה לא הרבה שנים) השתררה מבוכה התעורר ויכוח אם מותר להביא הנה את „החיפושיות". בעצם לא היה ויכוח גדול. עד מהרה קבעו מי שתפקידם לקבוע שחברי הלהקה הזו לא יקבלו ויזות ובואם לישראל נאסר. (אגב, כאשר נמסר לאמרגן שלהם שלא יוכלו לבוא לישראל, הוא שאל היכן המקום הזה). בין הנימוקים לאיסור הופעת החיפושיות בישראל נאמר שהם תת־תרבות; סמל לניוון והשחתת מידות והם יקלקלו את הנוער בארץ וכדומה.

אני לא צריך לספר למה הפכו החיפושיות מאז, שמשמיעים אותם בארץ ומדברים בהם בלי סוף ועושים להם פסטיבלים של שידורים יום ולילה. הם הפכו לקלאסיקה, מה זה קלאסיקה, כמעט בכהבן. תנסו לומר לבני ה־20 שלא נתנו לחיפושיות לבוא ארצה מפני שהם תת־תרבות חבל – אף אחד לא יאמין.

אני כותב קטע זה לכבוד בואה הקרוב של התופעה הקרויה צ'יצ'ולינה. העובדה שהיא תקבל ויזה ארצה בלי שום בעיות מעוררת מחשבה שהחברה הישראלית ומושגיה משתנים די במהירות. אין להסיק מהדברים הללו שצ'יצ'ולינה תחשב בעוד 20 שנה למשהו כמו פרימה־בלרינה קלאסית. אבל מי יודע?

בתוך עמם הם יושבים

בבית־המשפט העליון בירושלים היה לפני זמן מה דיון בערעור של עבריין שנידון למאסר ממושך על־ידי בית־המשפט המחוזי. הנאשם הופיע בבית־המשפט העליון ללא עורך־דין והתברר שסירב לקבל כל עורך־דין שהעמידו לרשותו. לדעתו לא היו אלה עורכי־דין טובים והוא פסל אותם. שאל אותו אחד השופטים העליונים: ומי ייצג אותך בבית־המשפט המחוזי? ענה הנאשם: בבית־המשפט המחוזי דווקא היה לי עורך־דין סבבה. אמר השופט: ואי־אפשר לבקש ממר סבבה שייצג אותך גם כאן?

מכירת ידע

מכירת ידע ישראלי היא מרכיב יצוא חשוב ומכובד. השמועה אומרת שעם התמוטטות המניות בוול־סטריט ובבורסות בעולם באו יזמים לחברי ועדת הכספים של הכנסת ולד"ר אברהם ספירא ואמרו להם: מדוע שלא נשווק לוול־סטריט ולאחרים את הידע והפטנט שהמצאנו בדמות הסדר המניות הבנקאיות? אמר ספירא: יש לי הרגשה שהם לא יבינו בכלל על מה אנחנו מדברים.

פתיחה לעדות / ח"ג

או מי אנחנו?

אנחנו, רחם על נשמותינו, הכלאיים, ילדי ההפכים בארץ הנפלאה והדפוקה הזאת הנמסכת. אנחנו, אנחנו... די, סליחה, אני כאן מדבר בשמי ורק בשמי על האנחנו. שאולי עוד איננו. רק שברים ונפוצות ומלחמות אוחזים בנשמה. היה צפוי שכך יקרה ואי אפשר היה אחרת, "לאחר אלפיים שנה", בעם הנבחר הזה, הדגיג הנצחי, השוכב תמיד באלכסון, המופקע מרצונו, כנראה, מכל הגדרה מקובלת ומשלם על כך ועוד איך!

או מי אנחנו?

ארבעים השנים שחלפו מאז כ"ט בנובמבר 47' לא העניקו בינתיים תשובה מניחה את הדעת על השאלה הפשוטה כליכך. בהיותי נער בין נערי העברים בארץ חשבתי כי ברבות הימים אשיב תשובה הוגנת. והנה שילשתי את שנותי ומענה אין, עדיין אין, וזה מעניין מאד ומפליא מאד. ארבעים השנים הראשונות, שמעתי בימים אלה, היו שנות דור המדבר, מקדמה לארבעים השנים שתבואנה. רק אז אולי נזכה בתשובה משמעותית לשאלה הזאת. רק עוד ארבעים שנות עצמאות ומדינה וחיים פוליטיים בממשותם הבאנית יעצבו מציאות מגדירה.

או מי אנחנו?

אומרים כי דווקא בעשרות השנים שקדמו לתש"ח בימי ההתהוות של "הישוב העברי בארץ ישראל" חתרו אנשים כאן לעיצוב ישות אחרת פרי המהפכה העברית, לשינוי צלמי פנים, ליצירת תרבות חדשה בסוד התבורה המתחייבת משיבת ציון. היה זה "גן עדן" לתורות רוחניות וחברתיות, לנסיונות נועזים. כן, דווקא המצב האוטונומי של ישוב "אליטיסטי" מצטבר ונוצר, איפשר את האוטופיה. היו אלה שנותיה הגדולות של החילוניות היוצרת, המאמינה בדרכה. לא נתק מן העבר לדורותיו אלא רנסנס המתקיים בשל פגישת העם וארצו ובשל הנולדים באו.

או מי אנחנו?

דווקא שנות העצמאות מאז תש"ח חוללו את המפנה המכריע. שלמה צמח אמר פעם כי "מדינת ישראל קמה מוקדם מדי לגבי הישוב העברי בארץ ומאוחר מדי לגבי הגולה". הוא חשב, מן הסתם, כי עוד דורותיים שלושה של צמיחה עברית בארץ היו יוצרים כלים ודפוסי חיים ברוח ובחומר שהיה בהם כדי לעצב אחרת את תקופת העצמאות שתבוא. אך להיסטוריה היו לוחות זמנים משלה.

עוד נשוב אל העניין הזה.

או מי אנחנו?

כן, דווקא שנות העצמאות כפו על הישראלים הכרעות שרבים בקרבם היו מבקשים לדחותן עד שיוחייב... מדינה היא גם חוקי משחק אחרים. "הישוב הוותיק", שהכפיל את מספרו תוך כמה שנים בשל "גלי העלייה", והיה לאומה נוצרת על האבנים אולי לא תפס איזה כוחות אדירים פורצים אל הזירה ומשנים את הנוף מסביב. ומה מתחייב ממצב הריבונות.

או מי אנחנו?

בראשית שנות הארבעים מפרסם אלתרמן את "מריבת קיץ" שלה, המתפרש כשיר פולמוס עם הכנעניים. בין השאר הוא קובע בסופו של השיר: "מהלומות ירידים יבוא בכמסלה/ יופי עז חדש לא שזפתו עין עם/ הוא יפע מסובב של ימינו האלה/ בעלות בקרומים שם ויפת חופי".

המאבק האמוני עם האויב מעצב אותנו ואת צלם פנינו ואת "היופי" העברי שהוא תופעה תנ"כית בעצמתה. לכן האומה נוצרת כאן, מכל שבטיה והרוחניה, היא "שולמית של מחר". היא מתלבשת בחרדה בשנים האלה "ואסור להציץ דרך חור המנעול". הניחו לה בסבלנות ותחזינה עינינו כאשר תצא. כלומר סבלנות היסטורית.

אך לא היה לנו זמן. "שולמית" התלבשה לעינינו, מעבר לדלת הפרוצה, בעיצומם של המסות המזוראים והמלחמות שפקדו את הארץ.

היום, עשרות שנים לאחר שנכתב השיר הזה, קשה אל נכון לדעת מי היא ומה היא "שולמית" שבה מדובר. מחרה היה ליומנו, כאן ועכשיו. למעלה משלושה חוצי מיליוני "יהודים", "עברים", "ישראלים", "ארצישראלים".

או מי אנחנו?

אנחנו הכל בינתיים. כל המונחים הללו שאינם רק מלים נרדפות למהות אחת, לזהות שלמה, אלא ביטוי להתרוצצות הגדולה בשדה המתחים המקומי ובינינו לבין "יהודי הגולה" ההולכים ומתרחקים מאתנו עד כי אתה חש לא פעם כאילו שתי הזהויות נפרדות זו מזו נוצרות מעבר לקרע.

"הלמות הירידים" הנ"ל איננה בוראת כאן רק "יופי עז וחדש". היא בינתיים מעניקה לנו את הזהות הנתונה בסכנה. בהשמע הצפירה העולה ויורדת של אזעקת אמת מוגדרת זהותנו עד תום. בחלוף הסכנה אנחנו מלחמת אחרים.

או מי אנחנו?

אנחנו הכל, בו־זמנית. אנחנו ילידי הארץ ואנחנו העולים לדורותיהם. ואנחנו פליטי "אור גרמן רב היקור". ואנחנו בני־ברק ועיר־דוד, מאה־שערים והדר־הכרמל, וכרון יעקב ואום אל פאחם, הרי הצופים והתחנות המרכזיות. תל־עמל ותל־ברוך. היונים והניצים. מושיטי היד ושולפי החרב וגם זה וגם זה. אסיפת כל הדורות מאז הברית בין הבתרים, ו"אני ועכשיו". המאמינים והכופרים, מטולטלי כל התרבויות המבקשים את היחד הנוצר פה. איזה נדל הבאה לכאן ודו־דימי־עוזי, היוצאים ללוס אנג'לס. המהפכנים, מחריבי האתמול, והנאחזים בו בשל פחד היתמות והרדידות והאין שורש. היהירים מדי ואחוזי החרדה. ארי יהודה ותולעת יעקב. חוזרי התשובה והשאלה. השונאים זה את זה והנזקקים זה לזה להמשך קיומנו המאויים עדיין. נושאי העיטורים ומוכי החרטה ודוברי העברית שהיתה לשפתו של עם שלם. וכל זה רק מתחיל וטוב לשותפים בכך. והמשך יבוא.

תתארו לעצמכם

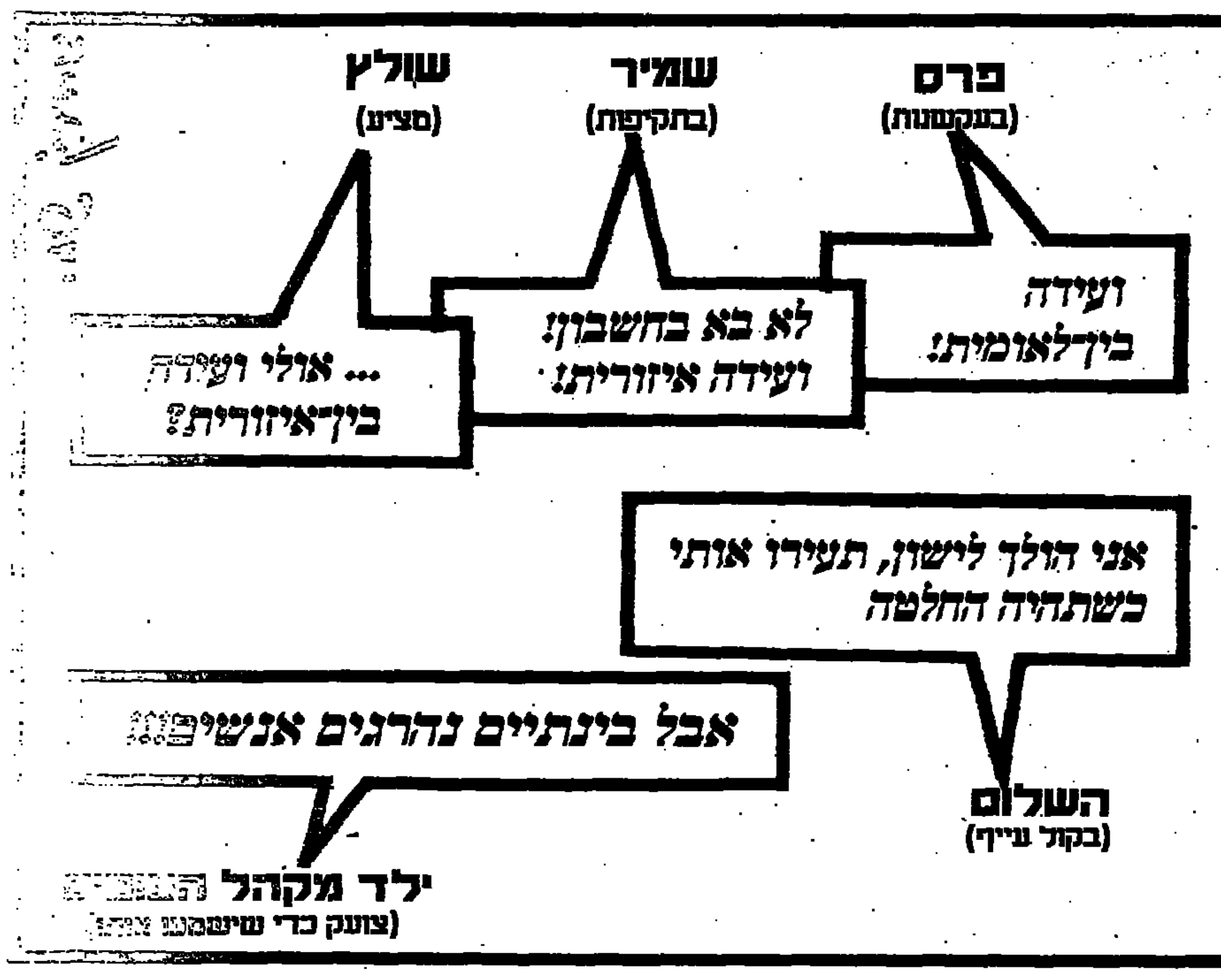

ברכבות אוויר לוועידה / חגי אשד

עדיין לא עשן לבן

ג'ורג' שולץ מציע לכנס את ועידת ז'נווה. יצחק שמיר הסכים, כנראה ועכשיו תורם של הסובייטים והערבים להגיד "נייט". ואולי הם יגידו "כן"?

למרות השינוי ההיוני שחל השבוע, סוף סוף, בעמדתו של ראש הממשלה יצחק שמיר לגבי קידום תהליך השלום, מוקדם עדיין להכריז "יש לנו ועידה". ויש ספק אם נראה את העשן הלבן מיתמר מארובות הקרמלין בסוף השבוע, גם בתום פגישתו של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ עם עמיתו הסובייטי אדוארד שוארדנאדזה. גם המלך חוסיין לא פתח עדיין את הדלת לרווחה. אמנם הוא לא אמר "לא" להצעתו החדשה של ג'ורג' שולץ בפגישתם בלונדון, אבל הוא לא אמר "כן".

את הסכמתו הסופית ידחה המלך חוסיין עד לאחר ועידת הפיסגה הערבית, שהוא עצמו זימן ל־8 בנובמבר. ואולי חוסיין עשה זאת כדי להציב לעצמו עוד מכשול בדרך לוועידת השלום ולהרוויח עוד פסק זמן ואולי נוח לו בקיום הסטטוס־קוו — דווקא לו, ולא לישראל — ואין הוא מעוניין כלל בקידום תהליך השלום הלכה למעשה והוא ממציא כל הזמן תכסיסי דחייה חדשים. לך דע צפונות ליבו של מלך ירדן. אבל, גם אם זה כך, כדאי לא להקל עליו. כדאי לישראל להימצא תמיד בעמדת יתרון במירוץ לקידום השלום באיזור. והמפנה שחל בעמדת יצחק שמיר, יש בו כדי לסייע בכך.

עד עכשיו נמצאה ישראל בעמדת נחיתות מדינית הסברתית בגלל ה"נייט" של שמיר. גם כלפי הירדנים וגם כלפי הסובייטים. עכשיו תורם של הסובייטים להגיב על הצעתו של ג'ורג' שולץ. ייתכן שהם ידחו את תשובתם ויתנו אותה בעמדת מדינות ערב. אבל, גם הערבים וגם הסובייטים ימצאו את עצמם במעמד הסברתי ומדיני נחות, לעומת מצבם הנוכחי, אם הם יסרבו להזמנתה של גברת, רק משום שהיא החליפה את האדרת. לאמיתו של דבר: היא חזרה ללבוש את האדרת המקורית שלה. זה לא יהיה מנומס לדחות את ידה המושטת. וגם לא לגיטימי, אם להשתמש בביטוי חריף יותר. לא מסרבים לגברת בעלת מעמד חוקי בהחלט, שיש לה כל הזכויות וכל החובות, המעוגנות בהחלטה מפורשת של מועצת הבטחון. הסובייטים דורשים כל הזמן לכנס ועידה בינלאומית לשלום במזרח התיכון וזה מה שהאמריקאים מציעים להם עכשיו. זה מה שהציע עכשיו שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ לראש הממשלה יצחק שמיר ולנשיא מובארק ולמלך חוסיין וזה מה שהוא יציע גם לסובייטים. הכוונה היא, כמובן, לכינוסה מחדש של ועידת השלום בז'נווה שהוקמה, כזכור, בסוף דצמבר 1973 לפי החלטת מועצת הבטחון 338.

ההחלטה על כינוס ועידת ז'נווה, כפי שהוזכרנו במקום זה לפני שבוע, שרירה וקיימת עד עצם היום הזה. ואיזה סיבה מדינית, משפטית והסברתית, תוכל להיות למלך חוסיין או למיכאיל גורבאצ'וב להמרות את פי או"ם ולהתעקש דווקא על כינוס ועידה בינלאומית במתכונת שאינה מעוגנת בשום החלטה של או"ם ומוסדותיו הואת — בשעה שוועידת ז'נווה היא ועידה בינלאומית כדת וכדין. היא מוזמנת על־ידי מזכיר או"ם, לפי החלטת מועצת הבטחון ומשתתפות בה ארה"ב וברה"מ במעמד שווה, כיושבות־ראש משותפות. העובדה שסין, צרפת ובריטניה, עם כל הכבוד להן, לא השתתפו בעבר ולא ישתתפו בעתיד בוועידה הזאת, לא יכולה לגרוע מן המעמד הבינלאומי שלה.

לוועידת ז'נווה יש עוד מעלה חשובה. היא קוראת "להתחיל מייד במשא־ומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר, בחסות מתאימה, במגמה לכונן שלום צודק ובר־קיימא במזרח התיכון". הווה אומר, הדרישה למשא־ומתן ישיר מעוגנת בהחלטה זאת מיסודה. וזו דרישה שגם ירדן וגם בריה"מ והמועצות כבר הביעו את הסכמתן לה. לפחות להלכה. וכידוע, הדרישה למשא־ומתן ישיר בלי התערבות ובלי כפייה של המעצמות כבר הובטחה בכל "מיזכרי ההבנה וההסכמה" בין ישראל לארה"ב. מיזכרים אמריקאיים־ישראליים אלה שרירים וקיימים גם לגבי ועידת ז'נווה וגם לגבי ועידה של חמש המעצמות.

קשה לשפוט על סיכוייה של ועידת ז'נווה החדשה־ישנה לפי האותות הראשונים. גם הנשיא מובארק וגם המלך חוסיין, שאותו פגש ג'ורג' שולץ בלונדון, לא דחו על הסף את ההצעה לכינוסה. הם ידצו, כאמור, להמתין לאישורה של ועידת הפיסגה הערבית ב־8 בנובמבר. גם שר החוץ הסובייטי לא יעניק להצעה אישור סופי. אלא ישאיר את ההחלטה האחרונה לפגישת הפיסגה בין מיכאיל גורבאצ'וב והנשיא רייגן בסוף נובמבר, או בתחילת דצמבר. מכל מקום, לוח זמנים זה איננו חורג מ"שלושת החודשים הקריטיים" שעליהם הכריז שר החוץ שמעון פרס. להיפך. הוא תואם בדיוק את המהלכים הדרושים לכינוס ועידת שלום בינלאומית, בלבוש של ועידת ז'נווה. וכל זאת — כדי לא להחמיץ את ההזדמנות לקידום השלום ולשיפור יחסי ישראל־ברה"מ ולהגברת העלייה של יהודי ברה"מ, עד לוועידת הפיסגה.

הסיכוי הזה, מבחינתה של ישראל, גבר השבוע לאחר שראש הממשלה יצחק שמיר נחלץ סוף סוף, בעת ביקורו של ג'ורג' שולץ, מן המילכוד העצמי של ה"נייט" הטוטאלי שלו כלפי שיתופה של ברית המועצות בתהליך השלום. שמיר עשה זאת, אמנם, באיחור משווע ובגמגום ביישני. והוא עדיין מצדיק להמתין לתגובתם של הערבים והסובייטים, לפני שיאמר את ה"כן" שלו בפה מלא. אבל העובדה של שינוי עמדתו נקבעה בפומבי, כאשר יצחק שמיר הכריז בכנסת השבוע כי ישראל מכירה בכך שלברית־המועצות יש אינטרסים לגיטימיים במזרח התיכון. זה היה סלע המחלוקת העיקרי בינו לבין שמעון פרס. ומודה ועוזב ירוחם. גם אם תועמלניו של יצחק שמיר מנסים במצח נחושה לטעון את ההיפך. אגב, את גאולה כהן הם לא מוליכים שולל. היא הבחינה מייד שמדובר באותה הגברת, גם אם בשינוי האדרת. ובשבוע הבא היא תגיש הצעת אי־אמון בכנסת. הפעם נגד יצחק שמיר.

בכך שיפה ישראל את מעמדה הבינלאומי. הזכות שנזקפה עד עכשיו רק לחשבונו של שמעון פרס תוכל להיזקף עכשיו לזכות הממשלה כולה. אם יצחק שמיר לא יחזור בו, כמובן. גם זה קרה בעבר. וכדאי להזכיר, כי ההצעה לכינוס ועידה בינלאומית לא היתה פרי יוזמה ישראלית. היה זה תנאי ירדני לקיום משא־ומתן ישיר עם ישראל. והאמריקאים הסכימו לתנאי הירדני הזה. שמעון פרס מצידו העדיף את המתכונת של ועידת ז'נווה על המתכונת הסובייטית־ירדנית ואף הסתמך בנאומיו בכנסת על הסכמת הממשלה להשתתף בה. אך, כאמור הירדנים העדיפו את המתכונת הרחבה. עכשיו הם ניצבים בפני הברירה בין שתי המתכונות הללו — זו שהציעו הסובייטים וזו שמציעים עכשיו האמריקאים.

לאמיתו של דבר, יש הגיון רב בהעדפת ארה"ב וברה"מ על פני יתר המעצמות. ההעדפה הזאת נוצרה במלחמת יום כיפור, כאשר ארה"ב וברה"מ היו מעורבות במלחמה, באמצעות "רכבות האוויריות" לשני הצדדים. שתיהן היו על סף התנגשות ישירה ביניהן והיה צורך לכונן הפסקת אש ששתי המעצמות הללו יכבדו אותה ויהיו ערבות לקיומה. הווה אומר, רק בארה"ב ובברה"מ גם יחד תלויים הסיכויים למניעת מלחמה ולכפיית הפסקת אש במזרח התיכון. ורק שתיהן יכולות לערוב הלכה למעשה לכיבודו של כל הסכם על ידי ישראל והערבים. גם ישראל וגם מדינות ערב תלויות — זו בארה"ב ואלה בברה"מ — בקיום בטחונן. זהו המצב האמיתי. הוא איננו כולל את צרפת ובריטניה, שאין ברצונן ואין בכוחן לערוב לקיום הסכם צבאי־מדיני כלשהו באיזור. אין בכוחן לספק "רכבת אוויר" צבאית בשעת חירום. וכמובן גם סין הרחוקה. שיתופן של שלוש מעצמות אלה בוועידת שלום הוא לכן מלאכותי ומיותר וצריך לקוות שגם הערבים והסובייטים יכירו בכך.

ביקורו של ג'ורג' שולץ באיזור הניב לפי שעה רק פרי אחד — השינוי בעמדת יצחק שמיר. אין לנו אלא לברך את ראש הממשלה על הצטרפותו המאוחרת למועדון לקידום השלום. עכשיו צריכים להצטרף אליו גם הערבים והסובייטים. נחיה ונראה. אבל, מוטב שאנחנו נהיה בתוך המועדון והם בחוץ מאשר להיפך.

לכאורה ויתור עצום / יוסי מלמן

קצה חוט או פתיל השהייה

שולץ בא למזה"ת רק כדי להראות לקרמלין מי הוא הבוס האמיתי בעל ההשפעה במזרח התיכון. תהליך השלום הוא רק יעד משנה.

פתיחת משא ומתן, קל וחומר הסדר מדיני בין ישראל לירדן, לא יצא מהיוזמה הדיפלומטית האחרונה במזרח התיכון. המכשולים הרבים ממשיכים בבחינת כמעט ריבוע המעגל, ממשיכים לרבוץ לפתח. אך גם אם מוקדם מדי לסכם את מסעו השבוע של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ, אפשר לקבוע, כי יש לה כבר מנצח אחד: זהו ראש הממשלה יצחק שמיר.

לאחר חודשים ארוכים כמי שהצטייר כסרבן שלום, הצליח יצחק שמיר ליצור השבוע את הרושם של מי שכאילו "ריכך" את עמדתו, כמו שנוי תברותהיה: ראש הממשלה הסכים לאפשר לברה"מ להשתתף בתהליך המדיני במזרח התיכון. בנאומו המדיני בכנסת דיבר על כך שהוא "מכיר באינטרסים הלגיטימיים של ברה"מ במזרח התיכון". הוא אף ייפה את כוחו של השר שולץ לבדוק עם ברה"מ והמלך חוסיין את האפשרות שהמשא ומתן לשלום יפתח ב"חסות" של שתי מעצמות העל. לכאורה ויתור עצום של יצחק שמיר. לכאורה נראה כי לאחר חודשי סרוב ארוכים להסכים לרעיון של ועידה בינלאומית, משנה יצחק שמיר את טעמו. יש כאלה שיאמרו כי לא היתה לו ברירה. וכי יכול ראש ממשלה בישראל לסרב לבקשה משר החוץ של ארה"ב. ועוד לידיד גדול כל כך כמו ג'ורג' שולץ?

אכן, ג'ורג' שולץ הואיל בטובו לבוא לאזור, לאחר שדחה רק לפני חמישה חודשים הפצרות של שר החוץ שמעון פרס. אבל מסעו היתה שונה מכוונתו המקורית של שמעון פרס. זה היה לאחר ששמעון פרס הגיע ללונדון להסכם עם המלך חוסיין על כינוס ועידה בינלאומית לשלום. אז בראשית חודש מאי, ביקש שמעון פרס להביא את שולץ כדי שישכנע ואולי, אם יהיה צורך אף ילחץ, את יצחק שמיר והליכוד לקבל את ההסכם. אך שר החוץ של ארה"ב שאינו חסיד של הוועידה הבינלאומית, סרב ועודנו מסרב להתערב במחלוקת הפנימית בישראל. עוזרו, הדיפלומט הוותיק ריצ'רד מרפי אמר לאחד מעוזריו הבכירים של פרס "עליכם לפתור בעצמכם את הבעיות הפנימיות שלכם".

עתה, הגיע שולץ לא כדי לשכנע את שמיר להסכים לועידה בינלאומית אלא כדי "להפגין נוכחות" אמריקנית באזור, לקראת פגישתו במוסקבה עם עמיתו שוורדנדזה. להראות לקרמלין מי הוא הבוס האמיתי במזרח התיכון. הדיפלומטיה הסובייטית מקיימת בחודשים הארוכים פעילות מואצת בבירות האזור בלי תגובה הולמת של וושינגטון. שולץ מעוניין לבוא למוסקבה ולומר שם בערך כך: לכם יש השפעה על סוריה. ועל אש"ף המתפורר אך מאחורי נצבות ישראל, מצרים, ירדן וסעודיה. זו

(סוף בעמוד 19)

עשינו עסק. דרור שרביט

ההגיון שבפאניקה

פרופ' אבנר קלעי מאוניברסיטת יוטה עסק השבוע שעות נוספות בהסברים לא פסיכולוגיים להתרחשויות בוול־סטריט. האמריקאים צורכים, היפנים מממנים

אבנר קלעי הוא פרופסור למימון באוניברסיטה של יוטה. בארה"ב. אשתו שהינה סיפרה, כי השבוע עבד שעות נוספות גם בתקשורת. רשתות טלוויזיה, רדיו ועיתונים גייסו את המומחים כדי להסביר את הפניקה ב"וול־סטריט". ההסברים של קלעי נשמעו משכנעים גם בלי ארגומנטים פסיכולוגיים.

גורם המפתח, שדרדר את "וול סטריט" עד לפניקה של יום שני השבוע היתה ההתפתחות בשערי הריבית של הדולר. לכאורה, עליית שערי הריבית נועדה להגן על שערו של הדולר, מפני בריחת השקעות זרות, אך למעשה עליה זו, שהתבטאה גם בתשואות לאיגרות חוב ממשלתיות ל־30 שנה, היתה מכה את החברות האמריקאיות בשל השפעת הריבית הריאלית הגבוהה על רווחי החברות והיקף השקעותיהן.

בנקודה זו התמלכד שוק המניות: כדי לשמור על המשקיעים הזרים, שימשיכו לממן את הגרעון בתקציב האמריקאי מעלים את הריבית הריאלית. אבל מי שמושפע מכך בעיקר הינן החברות האמריקאיות שרווחיהן צפויה להיפגע ולכן ממהרים לנטוש את מניותיהן. נסיגה של 57 נקודות ביום חמישי שעבר הוכפלה ביום ששי ל־108 נקודות עד לקריסה בת 508 נקודות ביום שני השבוע.

הבעיה הבסיסית היא היחס הכפול בין הגרעון במאזן התשלומים האמריקאי לבין הגרעון בתקציב. האמריקאים אינם חוסכים, גם האלטרנטיבה של מיסים — תחליף לחיסכון — אינה פופולרית, לפחות לא על הממשל. את התפקיד של החוסכים ממלאים בעיקר היפנים — הם המשקיעים הגדולים במשק האמריקאי. הפרדוקס הוא שכדי שיהיה להם מה להשקיע, צריך ליצור גרעון במאזן התשלומים האמריקאי, כלומר עודף אצל היפנים והגרמנים.

בשנים האחרונות מחפשים את נקודת שיווי המשקל, שתקטין את הגרעון במאזן התשלומים האמריקאי בלי לפגוע בפעילות הכלכלית בארה"ב ולמרות השחיקה החדה של הדולר הגרעון אינו קטן. ירידתו בשיעור נמוך מהצפוי בחודש החולף היתה בין הסיבות שהאיצו את המפולת ב"וול סטריט". הפרופ' אמיר ברנע אומר על כך שאחת הסיבות היא שמדיניות התפוקה בגרמניה ויפן נשלטת על ידי מונופולים: הם נוקטים בשיטה של מחיר מפלה, זולים בארה"ב ויקרים בארצותיהם.

פרופ' קלעי היתה טענה שמחירי הבורסה האמריקאית מנופחים מדי לאחר עליה במשך חמש שנים. זו טענה שאינה נותנת הסבר לירידות בעוצמה שהיתה. בורסות מובילות אחרות בעולם עלו במידה שווה אם לא בשיעורים גבוהים יותר. במונחי דולר שוק העליה בארה"ב אף היתה מתונה יותר.

פרופ' קלעי מספר, כי בתוך גל הנפילות היו גם משקיעים מתוחכמים רבים שהרוויחו, מה שמוכיח שההגיון בשוקי ההון בארה"ב פועל גם בסערת הפאניקה.

רווחיות ירודה

התנאים ההכרחיים להשגת רווחיות תעשייתית הולמת אינם מספיקים. המדיניות הכלכלית אינה מספקת אותם — הנסיון של "כלל תעשיות" לקראת פרסום תוכנית ההתאמה של "כור".

באמצע השבוע הבא יפרסם קונצרן "כור" את תוצאותיו למחצית הראשונה של השנה, שתעמוד בסימן הפסדים גדולים ויפרט את מרכיבי תוכנית ההתאמה האמורה להחזיר את הקונצרן למסלול רווחיות. על מידת הקושי שבחזרה למסלול רווחיות ניתן ללמוד בהצצה חטופה לקבוצה תעשייתית אחרת, "כלל תעשיות", שכבר פירסמה את דו"חותיה לתקופה זו ושגם הקדימה לנקוט בצעדי הבראה והתאמה מפעליים.

התמונה הכוללת הינה רווחיות זעירה על המחזור — פחות מ־1%. מכירות של יותר מחצי מיליארד דולר מניבות רווח נקי של פחות מ־5 מיליון דולר, וזאת בתקופה שבה בנק ישראל אומר שחלה עליה ברווחי החברות התעשייתיות. במחצית הראשונה של השנה הקודמת המצב היה גרוע יותר: רווח של 200 אלף דולר ממכירות של כ־380 מיליון דולר.

עיון מפורט בנתוני החברות והתעשייתיות הגדולות ב"כלל תעשיות" מגלה, כי בכל אחת מהן נרשם שיפור, אבל יש כאלה שראשן עדיין את קו האיזון מלמטה. אלה שמעל לקו האיזון לא הגביהו מעליו בצורה משמעותית, לפחות לא בקצב שבו גדלו המכירות.

ב"סאיטקס" קטן ההפסד מ־21.8 מיליון דולר ל־7.4 מיליון דולר, והחברה מצפה להגיע לאיזון ברבעון האחרון השנה. המכירות גדלו לקצב שנתי של 140 מיליון דולר לעומת קצב של כ־105 מיליון דולר בשנה הקודמת. "אורדך", ללא שינוי בהיקף המכירות, (30 מיליון דולר) הקטינה את ההפסד מ־7.3 מיליון דולר ל־2.3 מיליון דולר.

"אורדך" ו"סאיטקס" היו שניים מארבעת המפעלים שזכו לטיפול צמוד של הנהלת הקבוצה לנוכח הפסדיהם הגדולים. שני מפעלים נוספים שזכו לטיפול כזה הינם אי.סי.איי. ומג"ם. במחצית הראשונה של 1986 היה לאי.סי.איי. הפסד של 4.6 מיליון דולר. כאן פוטרו בחברה יותר מ־100 עובדים והיקף המכירות נסגר ברמה שנתית של כ־20 מיליון דולר. במחצית הראשונה השנה עברה החברה לרווח של 200 אלף דולר. בהתחשב בכך שרוב מכירות החברה הינם ליצוא, הדבר מעיד בשום על רווחיות היצוא. אגב, באוצר ובבנק ישראל מציעים, במקרים כאלה של רווחיות ירודה ביצוא, לבדוק כיצד התנהג השכר, אבל בחברה שפיטרה רבע מעובדיה סביר להניח שהוצאות השכר לא גדלו.

הפסדים גדולים נצברו גם במפעל הגומי תג"ם. התברר, כי מקור ההפסדים בעסקות יצוא לא כדאיות שסיפקו מחצית מתעסוקת המפעל. רובו של יצוא בכ־4 מיליון דולר קוצץ ומספר המועסקים קטן בשליש.

מפעלי "נייר חדרה", "כיתן" ו"נשר" ממשיכים להציג גרעיני רווח יציבים, אם כי גם בהם תוספת משמעותית במכירות איננה מתבטאת ברווח הנקי. למשל "נייר חדרה". המכירות גדלו מ־66 מיליון דולר לקרוב ל־98 מיליון דולר, בהשוואה בין שתי המחציות של 1986 ו־1987, אבל הרווח נשאר ברמה זהה של כ־4.4 מיליון דולר.

רווחיות ירודה קיימת עדיין ב"אלתגרה" וב"סנפרוסט", למרות שוק מקומי נוח ועלייה משמעותית במכירות. ב"אלתגרה" הרווח [illegible] 600 אלף דולר במכירות של [illegible] מיליון דולר וב"סנפרוסט" רווח של כ־510 אלף דולר ממכירות של 21 מיליון דולר.

אם ללמוד מהנתונים של "כלל תעשיות", הרי שצעדי הבראה, כולל פיטורים וצעדי יעול אחרים, הינם צעדים הכרחיים לשיקום הרווחיות, אך לא מספיקים להשגת רווחיות הולמת. התנאים המספיקים קשורים במדיניות הכלכלית וזו איננה לטובת התעשייה.

חוב גדול מהתפוקה

תשקיף חדש של התק"ם יכלול, זו הפעם הראשונה, נתונים על היקף החובות הקיבוצים [illegible]. החוב ברוטו גדול מהתפוקה אך למשקיעים באג"ח [illegible] ביטוי ברוטו קבוע [illegible] שלא שוערך.

גילוי מלא ראשון של הנתונים [illegible] הכוללים של קיבוצי התק"ם [illegible] בקרוב בתשקיף של התק"ם [illegible] שקל בהנפקת איגרות חוב.

בתשקיפים קודמים של התק"ם [illegible] ביקורת על היעדר נתונים [illegible] על מצבת ההתחייבויות [illegible] התק"ם, כך שלמשקיעים [illegible] טובה יותר להעריך את החוב [illegible] הקיבוצים. התק"ם הסתבך [illegible] היקף התפוקה בקיבוצי [illegible] שנתה, על־פי תיאום [illegible] ערך, יכלול גם [illegible] ההתחייבויות, הנכסים [illegible] הגולמי של כל קיבוצי התק"ם.

הנתונים עצמם מצביעים [illegible] בין היקף החובות של התק"ם [illegible] התפוקה. יחס שהיה יכול [illegible] 1 ל־1 ודולר חובות [illegible] תראה כי הנטיה נגרמה [illegible] בשנתיים האחרונות. בתקופה [illegible] בקצב מהיר בהרבה מהגידול [illegible] זאת, היחס בין החוב הכספי [illegible] נופל כ־1. צריך גם להביא [illegible] החובות עומד רכוש קבוע [illegible] ראש סקט לרוכשי האג"ח [illegible]

היקף החוב של קיבוצי התק"ם [illegible] בכ־1.7 מיליארד דולר. אך [illegible] לטווח ארוך. כ־310 מיליון [illegible] הינם לפרעון בזמן קצר ועד [illegible] שוטף עומדים גם כ־350 מיליון [illegible] החובות לזמן ארוך.

מול התחייבויות כספיות אלה [illegible] התק"ם נכסים פיננסיים [illegible] תוכניות חיסכון, מניות [illegible] של כ־350 מיליון דולר, [illegible] נטו מסתכם בכ־1.35 מיליארד דולר.

את מימון החוב מסרתת [illegible] תמורתה הכספית בגיעה לכ־1.4 מיליארד דולר, ושליש מסכום זה נבאר [illegible] כ־460 מיליון דולר צריכים [illegible] כדי לשרת את החוב [illegible] להקצות אמצעים [illegible] התחלופה בין הריבית [illegible] ברורה, וכאשר אי־אפשר [illegible] מה שנפגע בדרך כלל הוא [illegible] ההשקעות לעתיד.

השבוע הזה לפני 58 שנה / פנחס יורמן

היום התעוררה בהלה בבורסה

הזעזוע שפקד השבוע את הבורסה של ניו־יורק העלה מתהום־הנשייה את רישומה הטראומטי של התמוטטות באותה בורסה לפני 58 שנים — מאורע שהטביע את חותמו הקודר למשך שנים לא על ארצות הברית בלבד

ב־24 באוקטובר 1929 הפיץ משרדה הניו־יורקי של סוכנות החדשות רויטר את הידיעה הבאה: „היום התעוררה בהלה בבורסה לניירות־ערך. 14 מליון מניות נמכרו והמחירים ירדו פלאים. אך הבנקאים הראשיים התערבו והמחירים עלו במקצת. חולשה דומה הורגשה גם בבורסות הכותנה והמזון. המחירים הללו יורדים, אך באוחר יותר חזרו ועלו במקצת. הבורסה במונטריאול סבלה מאוד וערכם של ניירות־ערך בסכום של מאות מליוני דולר – ירד".

למחרת, ב־25 באוקטובר, דיווחה סוכנות סט"א: „בוול־סטריט הוצבו היום מאות שוטרים נוספים שנצטוו לשמור על הסדר. הבורסה לניירות ערך נפתחה בעליית מחירים, אבל אחרי כן החלה ירידה נוראה".

„הבורסה", מוסיפה הידיעה, „נהפכה לבית משוגעים". לבסוף התחילו המחירים לעלות שוב.

חמישה ימים קודם־לכן, ב־20 באוקטובר, רצה שר האוצר מאלון להגיש את התפטרותו, אך לבסוף נענה לדרישת הנשיא הובר – „להישאר במשרתו כל זמן נשיאותו של מר הובר".

בעתוני התקופה לא הואר הרקע לכוונת ההתפטרות של שר האוצר, שעד מהרה הוטל – יחד עם נשיאו ועמיתיו בממשלה לעמקי המשבר הכלכלי החמור ביותר שפקד עד אז (ומאז) את ארצות־הברית של אמריקה.

שגשוג חסר תקדים

יש אירוניה צורבת בעובדה שהרברט הובר, נשיאה הי־31 של ארה"ב, הגיע אל „הבית־הלבן" רכוב על סוס השגשוג. במערכת הבחירות של 1928 הביס הובר הרפובליקאי ברוב מוחץ, את יריבו הדמוקרטי, מושל ניו יורק אל (פרד) סמית, כשהוא גורף את מרבית הקולות ב־40 מדינות. סמית זכה בקולותיהן של שמונה מדינות בלבד. בהיותו מהנדס במקצועו ושחיין מנוסה במימי עולם העסקים – שכיהן בעבר כשר המסחר, ראה עצמו הובר בן ה־54 (יליד המערב־התיכון), מבשר וחונך „תקופה חדשה" בדברי ימי ארצו רחבת־הידים.

„אנחנו באמריקה", הצהיר, „קרובים עתה לניצחון הסופי על הדלות יותר מכל מדינה אחרת – בכל תקופה שהיא".

ואמנם לעת חילופי משמרות קלווין קוליג'־הרברט הובר (בינואר 1929), היתה ארצות הברית שרויה בעידן שיגשוג ועושר חסר תקדים. מוסיפים להגדרה זו כיום ההיסטוריונים שתי מלות סייג: „למראית עין". בתי החרושת עבדו באותם ימים במלוא תפוקתם. הביקוש לסחורות ולמוצרי מותרות גאה; תנועת בנייה ענקית פקדה את המדינה מחוף אל חוף; ערכן של המניות זינק וזינק מסחור ומדי חודש השקיעו משקיעים – לרבות „האיש הקטן" – מאות מליוני דולרים ברכישת מניות שונות ומשונות.

כשהיא בוטחת בכוחה, תוססת ולא יודעת־שובע, רשמה אמריקה לזכותה הישגים מרשימים בתחומי הטכנולוגיה והמדע: היא גם שיכללה את שיטות הייצור, פיתחה את ענף הפרסום המסחרי לדרגת אמנות ויישמה שיטות חדישות בתחום כלי התקשורת. המונים שוחרי בידור נהרו לבתי־הקולנוע ולבתי השעשועים

החנויות המו מרוב קונים. נכון, החקלאים ברחבי המדינה הענקית טרם טעמו את טעם השפע, אך לפי ההנחה הרווחת ישתפר מצבם עד מהרה, שעה ש„בבית־הלבן" יישב הנשיא האהוד הרפובליקאי מן האגף השמרני. בספרי ההיסטוריה קוטע משפט בוטה את האידיליה: „ואז בפתאומיות דרמטית, בא ונחת עליה משבר אוקטובר שנת 1929".

היום השחור ביותר

כמו בטרגדיה יוונית קדומה, נעו המאורעות בקצב מסחרר: בכוח איתנים התמוטטו ממלכות פיננסיות אדירות, נתרוששו מליוני משקיעים קטנים, גבירים נהפכו לדלפונים, וזועזעו יסודותיה של אמריקה, כלכלתה והמשק הלאומי שלה. המשבר גרם לעולם הלם וזרע בו זרע פורענות, שבלעדיו נראה כי אדולף היטלר לא היה מגיע אל השלטון ומצית את תבערת המלחמה העולמית האיומה. אך בל נקדים את המאוחר.

ב־24 באוקטובר, ביום בו אחז בולמוס של מכירה את וול־סטריט ו־14 מליון מניות (לפי גירסה אחרת – 12 מליון) עברו מיד ליד, עשה הובר את דרכו מקנטקי אל הבירה ברכבת־הנשיא המיוחדת. באחד מקטעי המסילה נחסמה לפתע הדרך על־ידי מכונית גדולה. הרכב הוזז „ברגע האחרון" והובעה סברה שמדובר בנסיון־התנקשות בנשיא. כך או אחרת – „הרכבי" הובר הגיע בשלום ל„בית־הלבן". יומיים לאחר את האזהרה הראשון בבורסה של ניו־יורק, ב־26 באוקטובר, השמיע הובר הכרזה מרגיעה לפיה: היסוד המסחרי והתעשייתי של ארצות הברית היא איתן מאד, ודבר זה הוכח על־ידי העובדה, כי אף על פי שהייצור גדל והביקוש נתרחב – לא עלו המחירים בשיעור שיש בו כדי להראיג.

הנשיא מצא עצמו בחברה טובה. כבר באותו יום אמר בלונדון מומחה בריטי (סר יאשיה סטאמפ), כי ערכם של כל ניירות־הערך החשובים בבורסה הלונדונית עלה. סר יאשיה קבע, כי „המאורעות בבורסה הניו־יורקית יביאו לידי הבראתה הפיננסית של ארצות־הברית ויותר מזה – להבראה פיננסית של שאר חלקי העולם".

אלא ששתי התחזיות הוורודות שנאמרו משני עברי האוקינוס נופצו לרסיסים בתוך 72 שעות: מה שהתחולל בבורסה של ניו־יורק ביום ג' ה־29 באוקטובר 1929, תואר על ידי עתונאי הזמן כ„היום השחור ביותר מכל ימי הזעזועים באמריקה".

„שערי ניירות־הערך בסכומים של מיליארדי דולרים ירדו פלאים. מניות חברות הטלגרף והטלפון הפסידו (ביום אחד) קרוב ל־45 מליון דולר מערכם הכללי. ספסרי הבורסה ההמומים פנו בקריאות נואשות לבנקאים, בהן ביקשו מהם להיחלץ לעזרתם ולבלום את הירידה הקיצונית של ניירות הערך. חוגים יודעי דבר הביעו סברה מעודדת, כי השקעות חדשות מצד הקונצרנים הכספיים (שהוקמו בעת האחרונה) תוכלנה להציל את המצב, הואיל ובידיהם מצויים מזומנים".

אולם הקטסטרופה־ההתמוטטות האימתנית גרפה את וול־סטריט בנחשול אדיר.

התנחשו אווירות־אימה: ספסרי בורסה, אנשי כספים, מנהלי בנקים, בעלי מניות שעולמם חרב לנגד עיניהם הכלות – הפילו עצמם מגרומי בנייני משרדיהם. גל התאבדויות, נחשול בהלה, אובדן עשתונות, מחזות זוועה, התקהלויות המוניות ונסיונות־שווא מצד המשטרה להחזיר את הסדר על כנו כל אלה חתמו את השחור בימי הבורסה של ניו־יורק

לימים הונצחו המאורעות המסעירים בסרטים, במחזות בספרים, ובמחקרים כלכליים מעמיקים: כל אלה הסכימו בלי־יימחה על הוירה המדינית של אמריקה ובמשך יובל שלם כמעט לא עלה בידה השתחרר מאותה חוויה טראומטית קודרת.

וול־סטריט, אוקטובר 1929. עשירים בבוקר, עניים בלילה

במרוצת היומיים הבאים, עד סוף חודש אוקטובר, פקדה השואה גם חברות־מניות איתנות לכאורה, דוגמת תעשיית הרכב, והחשמל והפלדה. „על גבי הנייר" הצטבר הפסדם של בעלי מניות לסוגיהן השונים לסכום האסטרונומי של חמישה־עשר מיליארד דולר. בסוף השנה הגיע הפחת בכל סוגי שטרות ערך לסך 80 מיליארד דולר. בנקים נסגרו, מפעלי חרושת הוסלו, בתי עסקים נעלו את דלתותיהם. מליוני משקיעים הפסידו את כל חסכונותיהם. מאות אלפי משפחות ברחבי ארצות־הברית נושלו מבתיהם ומליוני גברים מצאו עצמם מובטלים וחסרי עבודה ואמצעי מחייה. סחר החוץ ירד לשפל חסר תקדים, גביית המסים והמכס ירדו לנקודת האפס, ערים ומחוזות התקשו לשלם משכורות למורים; הבנייה פסקה כמעט לחלוטין.

מדוע קרה כל זה? כיצד קרס הכל בן־יום אחד וגן־העדן של שגשוג ועושר התמוטט כבנין קלפים?

כלכלנים וסוציולוגים, פרופסורים והסטוריונים לא נחלקו בדעותיהם, שעה שבשנות השלושים ואחרי מלחמת העולם השניה בדקו ניתוח שלאחר [illegible] גרמה ההתמוטטות של סתיו 1929 על ידי" ספסרות פרועה בבסיס מקרקעין ובסחר־מכר של מניות שמחיריהם האמירו ללא כל יחס לערכם האמיתי. המירוץ המסחרר אחרי הדולר „המהיר" סיבך את ספסרי הבורסה בחובות ובהתחייבויות כלפי הבנקים, ובעת המשבר הפתאומי (שממנו לא נעדר גם המרכיב הפסיכולוגי) נבצר מהם לסלק את חובותיהם, הבנקים מצידם הסתבכו בתשלומים ללקוחותיהם בעלי הפקדונות. תגובת־השרשרת עשתה שמות בכל מערכת המשק והכלכלה של אמריקה. מפעלים ובתי חרושת התקשו להשיג אשראי („קשיי נזילות" בלשון ימינו), בממדים גרועים, האבטלה ההמונית צימקה עד למיזער את כוח הקניה של

האזרח האמריקאי; הביקוש למוצרי יסוד ירד באורח משמעותי וכך נקלעה העשירה במדינות העולם למבוי סתום.

40 מיליון מהמרים

אך הבה נחזור לימי הדרמה עצמה: בראשית נובמבר 1929 החליטו מנהלי הבורסה של ניו־יורק לצמצם את ימי פעילותה לימי רביעי, חמישי ושישי ולשלוש שעות (בין עשר לאחת בצהריים) ביום בלבד.

אנשים הפילו עצמם מבנייני משרדים, רבים התקהלו ברחובות, המשטרה התקשתה להחזיר את הסדר על כנו. בחלוף ימים העמיק המשבר: בנקים נסגרו, מפעלי חרושת הוסלו, מאות אלפי משפחות איבדו את חסכונותיהם ונושלו מבתיהם

עם פתיחתה המחודשת, החלה מכירה „מבוהלת" של ניירות הערך. ההיצע הרב עמד בניגוד גמור להיקף הביקוש, ושוב ושוב נרשמו ירידות תלולות בערכן של מניות, אשר שבועיים קודם לכן עוד הרקיעה יוקרתן לשחקים. מעתה ואילך משולים עסקי הבורסה לטמוטלת קפריזית, שאין לחזות מראש את תנודותיה הקיצוניות. ב־6 בנובמבר, למשל, בא גל חרש של זעזועים, שנמשך כשלש שעות מורטות־עצבים. לפתע חל שינוי, שהפך חלק מן המפסידים לרווחים. או אז היו אחרים מסתחררי

הוול־סטריט דעה אופטימית, לפיה „המשבר עבר את שיאו".

עבר את שיאו?

כעבור שבוע, ב־13 לחודש, היה שוב „יום רע" בזירה הרותחת של המניות. הפעם ירד ערכם של כל ניירות הערך והמניות: למעלה ממאה סוגים! בינתיים החלה „מנוסה כללית" של אמריקאים מאירופה. פריס נתרוקנה כמעט מכל התיירים האמריקאים, אשר חלק מהם מצא עצמו לפתע חסר כל. עתוניה של צרפת אשר הגדירו את המשבר בבורסה של ניו־יורק כ„משבר שהרעיש את העולם" פירסמו תיאור של מחזה שהתרחש בנמל לה־האבר: אניה אמריקאית מטילה עוגן במימי הנמל, לאחר שחצתה את האוקינוס. על סיפונה תיירים רבים, שיצאו מאמריקה – כמנהגם מדי שנה – למצות את תענוגותיה של אירופה. אולם ברדתם הפעם אל החוף ניכרו בפניהם אותות יאוש. נתברר, כי רבים מהם הפליגו מניו־יורק עשירים ואף עשירים־מאד ובהגיעם למחוז חפצם מצאו להודעתם כי ירדו מנכסיהם. במהלך ימים ספורים של מסע בים – ימי מנוחה וחלומות על התענוגות הצפויים להם – התהפך הגלגל במולדתם וכל הונם ירד לטמיון. מה שהחל [illegible] בשורות האיוב על המשבר. הנוסעים נתקפו בהלה, נשים רבות התעלפו ואחרות נכנסו להיסטריה. המליונרים ובני העסקים שבקרב הנוסעים, פנו מיד ל„ביזנס" והחלו ממטירים הוראות על סוכניהם בבית. אלחוטן האניה כרע תחת עומס המברקים.

בשלב זה דיווחו עתוני אירופה, כי עד כה הפסידה ארה"ב את החלק העשירים מהונה הלאומי. לא בלי תימהון הודגשה העובדה על־בורסה שתקפה בשנה האחרונה את אמריקה: כארבעים (!) מיליון איש עסקו על עסקי הבורסה. בחשול הספסרות ורדיפת־האושר אחר רווחים קלים ומהירים גרפו גם חוגים,

שקודם לכן היו רחוקים לגמרי מעסקי ממון. „פרופסורים יושבי קתדרה ועימם פועלי בתי החרושת נהרו (לבורסה) ודווקא אלה ספגו את הפגיעות הקטלניות של המשבר".

בשבוע השלישי של נובמבר 1929 פורסמו ידיעות על אומדן הנזקים בפרוץ המשבר, עם התמוטטות הבורסה בניו־יורק, שעה ששערי המניות ירדו עד לשפל המירבי, עלו הנזקים לסכום של ששים מיליארד דולר. משהוטב המצב קמעא, הגיע הנזק „רק" לשלושים ושישה מיליארד. חברת סטנדרד אויל קומפני האדירה הפסידה 200 מליון דולר בניירות הערך שלה. האחים פישר, בעלי מפעלי מכוניות בדטרויט איבדו תוך שבועיים את כל הונם, כמיליארד דולר. לעומת זאת שפר גורלם של בודדים, אשר הצליחו להיחלץ מן הבהלה בבורסה עם רווחים. שני סוחרים גדולים משיקאגו שלשלו לארנקיהם 25 מליון דולר – כל אחד – תוך שבועות ספורים.

המציאות המרה החדשה גרמה מירוץ נואש אחרי אשראי ומזומנים. עתוני אותה תקופה ציירו תמונה פלאסטית חיה על אודות הסרסורים הקטנים והבינוניים שמישכנו את נכסיהם, את תכשיטי נשותיהם ואפילו את מכוניותיהם, כדי להשיג מעט מזומנים ולחזור לנסות את מזלם בעסקי הבורסה.

משימת היסוד

„המהנדס הגדול", אביר השגשוג והשפע, הנשיא הרברט הובר, השלים את תקופת כהונתו (עד שלהי 1932), מבלי להביא את כלכלתה של אמריקה ומבלי להביא מזור או פתרון למליוני מובטליה. מבחינה פוליטית העלה המשבר לשלטון את הדמוקרטים, אשר עתידים להחזיק בו במשך שני עשורים רצופים עד לעליית הגנרל אייזנהאור לנשיאות בנובמבר 1952.

הרפובליקאים, אשר מסתמא הוכו בסנוורים, שבו והעמידו את הרברט הובר כנציגם בבחירות של 1932... הוא הובס ללא עוררין, על־ידי המועמד הדמוקרטי פרנקלין ד. רוזוולט בן החמישים, מושלה הפופולרי של מדינת ניו־יורק. תרף נכותו (ב־1921 חלה רוזוולט בשיתוק ילדים) ניהל המועמד הדמוקרטי מערכת בחירות נמרצת וזכה לרוב בארבעים ושתים מדינות. הובר, לעומתו זכה בקולותיהן של שש מדינות בלבד. לאחר השבעתו לנשיאות, נשא רוזוולט נאום בפני חברי הקונגרס. הנאום אותו השמיע (ב־4 במארס 1933), ייזכר בדברי ימי ארצו כנאום־הסטורי. בנאומו הגדיר את היעד הדחוף ביותר של מימשלו במילים „משימת היסוד הגדולה ביותר שלנו היא להחזיר אנשים לעבודה". באותו נאום כלול הקטע המפורסם על הפחד: „אין צורך לתת לקהל תיאור מפורט של המצב הכלכלי הגואש שבו נמצאת אמריקה למן המשבר של 1929. במשך השבועות האחרונים ננעלו דלתות כל הבנקים, המקח והממכר נפסקו המסחר והתעשייה ירדו פלאים. מספרם העצום של מחוסרי העבודה עקב המשבר, יצר רגש של חוסר־אונים. ברגע זה שומה עלינו לומר בגלוי ובאומץ את האמת ואת כל האמת. אל לנו להרתע מלהביט נכוחה במצב שבו אנו נמצאים [illegible] נקודה אותה הדבר שממנו עלינו לפחוד הוא הפחד עצמו – פחד שאין־לתארו במלים, פחד שאינו עומד במבחן, פחד שאין לו כל הצדקה, אותו פחד המפריע לנו לעשות את כל הדרוש, כדי שנסיגתנו המבוהלת תיהפך להתקדמות. בכל שעה קשה בדברי ימינו ראינו, שמנהיגות המדברת גלויות והחזורה אהדה עמוקה בעמנו, וקשה בסוף את הבנתו ואת אמונו של הציבור."

★ פרק מתוך ספר בכתובים העומד להתפרסם שיכיל אסופת פרשיות הסטוריות.

שבוע צרפתי / גדעון קוץ, פאריס

גם שר, גם תובע, גם קורבן

אצלנו נפל, כזכור, ראש ממשלה בגלל חשבון לא חוקי של כמה אלפי דולרים בחו"ל. שר המשפטים הצרפתי מקונן על כך שהפסיד שישה מיליון פרנק בחשבון שהחזיק אצל חברת תכשיטים פושטת רגל. חברה זאת העלימה והבריחה, ככל הנראה, לחו"ל מאות מיליונים אחרים – ומגדל אייפל עומד על תילו.

מר אלבן שאלאנדון הוא שר המשפטים בממשלת צרפת. זוהי, כמובן, אחת המשרות הנכבדות בממשל, ונושאה נושא גם בתואר „שומר החותם". בימים אלה מגיש משרדו של השר שאלאנדון באמצעות מערכת התביעה הכללית, תביעה נגד חברת התכשיטנים הגדולה „שומה", חברה שבעקבות פשיטת הרגל הרועשת שלה נתגלתה מערכת של עבירות על החוק ורמאויות בקנה מידה גדול.

זמן קצר לאחר ההתמוטטות של „שומה", התברר שמר שאלאנדון – שהוא גם איש עסקים ובכרם נתמנה בשנה שעברה לתפקידו האחרון ניהל את חברת הנפט הלאומית – בין הנפגעים. חברת „שומה" נשארה חייבת לו סכומים גדולים מאד של כסף תמורת מכירה של תכשיטי משפחתו שנמצאים ברשותה מאז שנת 1985, כך אמר. וכאן עיקר הבעייתיות – השר התובע הוא גם קורבן. היומון „לה מונד" יצא ופירסם גילוי מרעיש לכל הדעות. שאלאנדון לא היה „קורבן" מקרי. מאז 1972 החזיק חשבון עובר ושב קבוע אצל התכשיטן. החשבון שימש לצורכי ספקולציות – קניית תכשיטים ומכירתם. כאשר לא נעשה בחשבון שימוש, שילם „שומה" לאלבן שאלאנדון ריבית. לדעת מרבית המשפטנים חשבון כזה, השמור לבנקים מורשים כלבד הוא בלתי חוקי, והאשמה מוטלת על החברה ולא על המפקיד. השר שאלאנדון הודה באבירות בקיום החשבון וציין שמצפונו נקי ושהוא מקפיד לשלם תמיד את כל המסים. גם אם מתעלמים מכל השאלות שמעוררת הפקדת כספים שכזאת – ברור לכל בעל נפש דמוקרטית רגישה שבדמוקרטיה מתוקנת אין השר יכול להמשיך בתפקידו, לפחות במהלך חקירת הפרשה.

ואולם, בינתיים, הסוציאליסטים שותקים כמו דגים, ו„לה מונד" מוסיף ומפרסם בגילויים סנסציוניים אם כי בקול תרועה ההולכת ונחלשת. השר שאלאנדון „הבטיח" כי לא יתערב בפרשה וישאיר לכפופים לו יד חופשית. אבל מתברר שמקורביו כבר הספיקו „לתקן" הצהרה של כונס הנכסים בעניין מעורבותו בפרשה, כך ש„תנקה" אותו באורח החלטי יותר מן המקור. הסוציאליסטים אומרים שאינם רוצים לנצל „פרשיות" למערכת הבחירות המתקרבת. ויש להם סיבה טובה לכך. הם סוחבים בעצמם קופת שרצים לא קטנה. גם הם שקועים בפרשיות – מפרשת שחיתות שבמרכזה השר לשעבר כריסטיאן נוצ'י, שחסינותו כציר פרלמנט הוסרה והוא יעמוד למשפט על מעורבותו בקרן מסתורית ל„פיתוח" שהעלימה סכומים אשר נועדו למימון מבצעים עלומים באפריקה, ועד לפרשיות „בטחוניות" כמו טיבוע ספינת התנועה האקולוגית „גרינפיס". הציבור? הוא תמיד העניק כאן לשלטון את הזכות ל„שחיתות בסיסית וסבירה". עד למהפכה הבאה.

„האמהות להשכיר" מחוץ לחוק.

השר שאלאנדון הספיק, בינתיים, להעניק את ברכתו לתביעת שרת הבריאות והמשפחה מישל ברזאק להוציא אל מחוץ לחוק שלוש אגודות של מי שמכונות כאן „האמהות הנושאות". אלה נשים הנושאות ברחמן את ילדיהן של נשים שאינן מסוגלות ללדת. התופעה עלתה לסדר היום הציבורי

מקסים מונזוק. הפרא החביב מן הטייגה

ב־1982. כמה רופאים ומשפחות החליטו לגלות לציבור מקרים של נשיאת עוברים. אחד המקרים שפורסמו היה של אשה שילדה ילד לבעלה של אחותה העקרה. הכל מחו דמעה כאשר חזו מעל מסך הטלוויזיה בטקס העברת הרך הילוד. אחר כך התפרסמו מקרים של נשים שאינן קרובות משפחה שנשאו „ילדי אחרות" בהזרעה מלאכותית. חלק מהן הפכו ל„מקצועניות" שלא היססו להציג את ה„תעריף". רחם להשכיר. שלוש אגודות ל„תיווך" שכזה הוקמו בצרפת. האגודות נשאו אופי הומניטרי, בניגוד ל„חברות" שקמו בארצות הברית, למשל, ושהנפיקו אפילו מניות לבורסה. במשך שלוש שנים נמסרו כך כמאה ילדים לאמהות שלא ילדו אותן, והנושא לבש אופי מסחרי.

עד תקרית ליון. שם תיווכה אגודת „אלמה מאטר" במכירת תינוק של אשה שכבר היתה בהריון כאשר הציעה את עוברה. הצעירה קיבלה תמורת התינוק חמישים אלף פרנק אבל לאחר הלידה התחרטה ותבעה להחזיר לה את ילדה. שרת הבריאות החליטה, איפוא, על פירוקן של שלוש האגודות, תוך הבטחה להוסיף ולעצום עין על הסדרים שיעשו „בתוך המשפחה" או במעגלים אינטימיים אחרים. הדוקטור סשה גלר ממרסיי, הלוחם ללא חת על זכותן של נשים להשכיר את רחמן ויוזם הקמת האגודות טען כי „החלטת הגברת ברזאק היא יותר מפשע – היא טעות. החלטה כזאת תגרום להתפתחות מסחר לא חוקי ותהפוך את האמהות הנושאות לפרוצות. נשים זכאיות להיות אמהות גם אם הן עקרות".

אסקימוסים בחוף ברטן.

עוד ב־1960 נהגו מורים צרפתים להעניש בפומבי ילדים שנתפסו מדברים בשפה הברטונית העתיקה. השימוש בשפה שמקורה קלטי עתיק והקרובה לוולשית נאסר אז גם בתפילות. היום השתנתה המדיניות, והשלטון המרכזי דוגל בעידוד ובטיפוח המורשת התרבותית של האזורים המרכיבים את צרפת כערובה למיתון הנטיות האוטונומיסטיות. כשמונה מאות אלף איש החיים בקצה המערבי של צרפת, מדרום לנורמדי, משתמשים היום

ללמוד על מיעוטים. כלבים קנים בצרפת

בשפה ומנסים להחיותה, משמרים מנהגים עתיקים. בניגוד לבדלנים הקורסיקאים או הבסקים זורמת „המחאה" הברטונית בעיקר באפיק התרבותי. הברטונים מרגישים רחוקים מן המרכז, וזה כנראה, מקור פסטיבל הסרטים השנתי של „קולנוע מיעוטים". הפסטיבל נערך בעיירת דייגים ברטונית [illegible], דוארננה, שבמפרצה שקעה, כך מספרים העיר האגדית של איז, ובאי אחר באותו מפרץ כחול חיכה טריסטן לאיזולדה. בכל שנה מוזמן מיעוט לאומי אחר להציג שם סרטים העוסקים בעניינו ולפגוש את התרבות הברטונית. השנה נבחרו, במסגרת הפסטיבל העשירי בספר, במפגש הלא שיגרתי של הברטונים עם אסקימוסים. היו שם שתי זמרות מבנות אינואיט, והאסקימוסים

של קוויבק החדשה. שתי צעירות ששימרו את האמנות המיוחדת של שירה קצבית באמצעות קולות גניחה ונשיפה בדומים במוסיקליותם. הן העדיפו להופיע בחוץ ולא בתוך אולם. התאורה היתה חמה מדי עבורן. גם כלבי־מזחלות ארקטיים הובאו לדוארננה ועוררו מפגן מהירות ועוצמה לעיני התושבים והעקרון בהצבת. שורות הכלבים לפני המזחלת: בראשונה, הכלבים המנוסים ביותר. בשניה, המהירים ביותר, ובאחרונה החזקים ביותר.

והיה שם גם „דרסו אוזאלה", גיבורו הבלתי נשכח של אקירה קורוסאווה, השחקן הכמאי הסוביטי הקשיש מקסים מונזוק, שהגיע היישר מסיביר לחוף האוקינוס האטלנטי. הפרא החביב מן הטייגה שבסרט הוא היום זקן מכובד

במשקפיים עבי זגוגית, התושב חזה עטוף מדליות הנוצצות על מעלו האמנותי והפוליטי. הוא שימש כציר בסוביט העליון, ועכשיו ירש בנו את תפקידו. הוא מת להצטלם, ממשיך לעבוד בסרטים. אני שואל אותו על מעמדו של המיעוט היהודי בקולנוע הסוביטי. „יש במאים ושחקנים יהודים רבים", הוא אומר, „אבל אני לא מכיר אותם". מכל מקום „דרסו אוזאלה" היה שמח מאד לבקר בישראל. על שאלות הקהל הוא עונה לפעמים בדיפלומטיה, לפעמים בתמימות. לא, הוא לא הבחין בהשפעות הרסיות של אסון צ'רנוביל על הצמחייה ובעלי החיים. „צילמנו במקום קרוב. אם היתה סכנה כלשהי, ודאי היו מספרים לנו". נשמה אקולוגית טובה אחרת שואלת אותו על יחסו לציד, לאחר סרט שבו ראינו טבח מזעזע של כלבי ים. „כשהייתי צעיר צדתי כדי לחיות. היום אני צד מתוך תענוג", ענה.

מארגני הפסטיבל מעוניינים להקדיש את אחת המהדורות הבאות לתרבות היידיש. ואחד מהם – איש אוניברסיטה הקרוב לנושא – כבר הכין הצעה מסודרת. תחיית השפה העברית משמשת מודל שהברטונים מעוניינים לחקותו. גם הם חולמים על תחייתה של שפתם ותרבותם העתיקה. רק עכשיו החלו להויין משהו, אומר החוקר איב לרדן מיוזמי הפסטיבל. כתב העת בשפה הברטונית „ברמן", הקדיש חלק ניכר מגליונו האחרון לתחיית השפה העברית בישראל. אני עדיין מחפש ברטוני שיתרגם לי את מה שנכתב.

במהלך הפסטיבל נערך כינוס בין־לאומי שנושאו שפות המיעוטים ואמצעי התקשורת האודיו־ויזואלית. נשמעו שם עדויותיהם של נציגים סקוטים, קטלונים לאפים, קורסיקאים וברטונים מצרפת על נסיון השידורים בארצותיהם. המשתתפים קבעו כי בצרפת יש „פיגור טריטוריאלי" באופן יחסי למדינות אירופיות אחרות, פיגור שמבטא „סירוב פוליטי" לקבל נורמות של חופש ופיתוח תרבותי שנקבעו על־ידי גופים בין־לאומיים (כמו הפרלמנט האירופי). הם קראו להנהיג שידורי טלוויזיה יומיים בהיקף של שעה וחצי, כולל מהדורות חדשות ולהקים תעשית [illegible] של הרדיו הצרפתי, כל אלה בשפה הברטונית.

לאחר שנגמרו הסמלים / יקיר צור

התשתית קיימת רק האנשים מתחלפים

לטווח הקצר יתכן שיציאתם של אחדים מהפעילים יגרום להאטה מסוימת עד שממלאי־מקומם יתמצאו בשטח, אך לטווח ארוך אין בכך סכנה

במשרדי המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ בתל אביב, הכינו השבוע פוסטר חדש עליו תלו את תמונותיהם של אסירי ציון לשעבר שעדיין נותרו מסורבי עלייה בברה"מ. את מספרם ניתן כבר למנות על אצבעות שתי ידיים. הבולטים שבאסירי ציון לשעבר, ששנים רבות שימשו סמלים חיים למאבקם של יהודי ברה"מ לשוב למולדתם, חזרו להיות אנשים בשר ודם. שבוע ימים חלף מאז נחתה אידה נודל בנמל התעופה בן גוריון. בשבוע הבא יגיע ארצה ולדימיר סלפאק ובקרוב מאוד, כך מקווים, נזכה לבואם של יוסף ביגון ואלכסיי מגריק אשר קיבלו כבר את אשרות היציאה, ונמצאים בשלבי התארגנות לעלייה ארצה.

בצד השמחה על שחרורם ועלייתם של מסורבי העלייה הותיקים קיימים בקרב פעילי עלייה רבים חששות כבדים ותחושה של סכנה להמשך קיומה של התנועה הלאומית בברה"מ. נתוני ההגירה מראשית ינואר 1987 מצביעים על מגמה ברורה של השלטונות הסובייטיים לחסל את התנועה הלאומית היהודית בברה"מ על ידי מתן היתר ליציאתם, של מרבית הפעילים. על פי הערכות שונות מספרם של היהודים המעורבים בפעילות היהודית המאורגנת אינו עולה כיום על 1500 איש, לאחר שמחצית מהפעילים הבולטים יצאו את ברה"מ בשנה האחרונה. אוירת הליברליזציה וה'גלאסנוסט' של המימשל הנוכחי בצד שחרורם של אסירי ציון וחידוש מתן היתרי היציאה, גרמה לירידה בהיקפה של הפעילות היהודית המאורגנת.

ומעכשיו – למען „המסורב האלמוני".

האוכלוסיה היהודית בברה"מ נמצאת היום על פרשת דרכים היסטורית. שני גורמים מנוגדים, כבדי משקל, פועלים עליה. מצד אחד מבקשים שלטונות ברה"מ לשלב את היהודים בתהליך ה'פרסטרויקה' וה'גלאסנוסט' ובכך להגביר את תהליך ההתבוללות ולחסל את בעיית הגירת היהודים ומאבקם למען תרבות יהודית. מצד שני צופים היהודים בדאגה בצמיחתו של הארגון האנטישמי 'פאמיאט' והתפתחותם של רגשות אנטישמיים בקרב שכבות רחבות בציבור העשויים להגביר את הלחץ להגירה מהמדינה.

במפקד האוכלוסין האחרון שנערך בברה"מ בשנת 1979 הצהירו כ־1.8 מליון יהודים על יהדותם. מעריכים כי מספרם של היהודים בברה"מ מגיע לכ־2.5 מליון נפש, שחלקם לא הצהירו על יהדותם. מספרם המדויק של מסורבי העלייה המבקשים לצאת מברה"מ אינו ידוע. בארץ רשומים שמותיהם של כ־10,000 מסורבים וקיימת הערכה שמלבדם יש עוד כ־10,000 עד 15,000 איש שהגישו בקשות יציאה ונענו בסירוב. מספרם של היהודים המעורבים ישירות בפעילות היהודית המאורגנת הוא, כאמור, נמוך הרבה יותר. חוג פעילים מצומצם זה מנותק למעשה מהקהילה היהודית הרחבה בברה"מ. הוא אינו מייצג ומשקף את הלכי הרוח שבציבור היהודי ואינו מסוגל לפעול ביעילות להקניית תודעה יהודית פעילה לאותן שכבות בלתי פעילות בקהילה היהודית.

חולמיאנסקי, שני מסורבים

אלכסנדר חולמיאנסקי, (בן 37) אסיר ציון לשעבר, עדיין ממתין לאשרת יציאה מברה"מ. חולמיאנסקי, מסורב עלייה משנת 1978, נידון בשנת 1984 לשנה וחצי מאסר במחנה עבודה באשמת 'חוליגניזם' והחזקת נשק בלתי חוקית.

לאחר שחרורו ממחנה העבודה התחתן עם אנה ולבני הזוג נולדה לפני חמישה חודשים בתם דורה. המכשול היחידי לקבלת האשרה העומד כיום בפני בני הזוג הוא סירוב הוריה של אנה לחתום על מיסמך המאשר שאין למבקשי אשרת היציאה התחייבויות כלכליות כלפי ההורים. ללא חתימה זו אין השלטונות הסובייטיים מוכנים לתת אשרת יציאה. בתחילת השבוע פתחה אנה בדירתם במוסקבה, בשביתת רעב בלתי מוגבלת עד לקבלת אשרת היציאה.

בדירה קטנה, בשכונת קרית משה בירושלים, יושב מיכאל (מישה) חולמיאנסקי ומחזיק בידו את תמונת אחיו הצעיר, אלכסנדר. מיכאל, אשתו אילנה ובנם מקסים בן ה־17 עלו ארצה לפני כששה שבועות ומאז הוא מקדיש את מרבית מאמציו למען יציאתו של אחיו. רזה גוף, שיער חלק מאפיר ופנים צעירות שאינן מסגירות את 47 שנותיו, דובר עברית מצויינת אותה רכש, בין היתר, בשעות ארוכות של האזנה לשידורי רשת ב' הנקלטים בברה"מ (מלבד תוכניות „הבקר הזה", „בחצי היום" ו„היום הזה" שאותם, הוא מספר, מקפידים השלטונות לשבש). לראשו הוא חובש כיפה כחולה גדולה. לשאלתי הוא עונה שלמרות הכיפה אין הוא מגדיר עצמו כדתי אלא כבעל נטייה למסורת.

בברה"מ עבד באקדמיה למדע של מוסקווה, במכון מחקר לפיסיקה של האטמוספירה. ב־1979, לאחר שהגיש בקשת עלייה לישראל, התבקש על ידי ראשי המכון להתפטר מעבודתו במכון 'מסיבות מוסריות'. „לי היה מוסר אחר ולא הסכמתי להתפטר" הוא אומר. בסופו של דבר, לאחר מאבק עיקש, הצליח לשמור על מקום עבודתו, מקרה יוצא דופן כשלעצמו. בתחילת השנה זומן עם בני משפחתו למשרדי ה'אוביר', שם התבקש לחדש את חתימתו על מספר ניירות ובסוף חודש יולי הגיעה אשרת היציאה המיוחלת.

כמו רבים מקרב פעילי העלייה גדל מיכאל במשפחה שלא היה לה כל קשר לדת וליהדות. אלכסנדר, אחיו, היה הראשון במשפחה שגילה את הדת והתרבות היהודית. הוא החל ללמוד עברית, מצא לו חוג ושם קיבל ספרים על הסטוריה ומורשת יהודית אותם העביר אחר כך גם לשאר בני המשפחה. אלכסנדר גם היה הראשון במשפחה שהגיש, ב־1978, בקשת עלייה לישראל. הוא פוטר מעבודתו כמהנדס מחשבים והתפרנס כחצרן וכמודל לתלמידי

מספרם של היהודים המעורבים בתנועה היהודית הלאומית בברה"מ אינו עולה כיום על 1,500 איש. אווירת הליברליזציה, שחרור אסירי ציון וחידוש מתן היתרי היציאה הביאו לירידה בהיקף הפעילות היהודית המאורגנת

ציור. מיכאל נזכר בחיוך בתלמידים לציור שאהבו משום מה לצייר את ישו על פי דמותו של אחיו.

בהשפעה האח הצעיר החל מיכאל ללמוד עברית. „למדתי עברית כמו כולם, בבית אצל מורה פרטי. המורה הראשון שלי לעברית, לזי אולנובסקי, עלה ארצה מזמן. אחרי עלייתו המשכתי ללמוד עוד שנה אצל מורה אחר ואחר כך התחלתי ללמד בשיטה בה מלמדים כולם – בבית המורה או בבית התלמיד, תלוי במצב הסגורים". ההתעניינות בשפה העברית ובהיסטוריה ובדת היהודית קירבה את מיכאל לחוגי הפעילים. „יום אחד הזמינו אותי לפגישה עם מורים לעברית ונכנסתי לחוג", הוא מספר. בהדרגה נוצרה אצלו תחושת אי נוחות מהחיים בברה"מ שהביאה בסופו של דבר להחלטה לעלות לישראל. הקליטה בארץ היתה קלה יחסית. החברים בירושלים עזרו במציאת הדירה וגם על הקשיים הביורוקרטיים הצליח להתגבר בעיקר בגלל ידיעת השפה העברית.

כרבים מהעולים החדשים מברה"מ היה מיכאל עד לתחילתו של עידן הגלאסנוסט של גורבצ'וב וכרבים מחבריו אין הוא נלהב ממדיניות זו. לדבריו המדובר בתהליך שטחי שאינו חודר לעומק החיים בברה"מ אלא מתבטא אך ורק בשיכבה המילולית – בכלי התקשורת, בספרות ובאומנות. „לא שזו נעשתה חופשית לגמרי אלא שהגבולות התרחבו. לא שהיום מותר מה שהיה אסור פעם אלא שלפי ההוראות אפשר לדבר גם על דברים שלפני כן היו כאבו. מי שמדבר היום הוא גם מי שדיבר קודם ולצד השני לא נותנים להשמיע קול. באים לראיין אבל כותבים מה שהם רוצים ומה שהם עושים מכה שאמרנו זה איום ונורא. אחרי ניסיון אחד או שניים העדפנו לא לבוא עימם במגע", מספר מיכאל.

מיכאל אופטימי בשאלת עתידה של התנועה היהודית הלאומית בברה"מ. „אם נגמרים הסמלים יש למצוא צורה חדשה למאבק ללא סמלים או לבנות סמלים חדשים", הוא אומר. כדוגמה הוא מעלה את הרעיון לפתח את דמותו של "המסורב האלמוני" – מסגרת לבנה ללא תמונה שתייצג את כל מסורבי העלייה הנמצאים עדיין בברה"מ. מיכאל סבור שאנו חוזרים היום למצב שהיה בשנות ה־70 כאשר רוב האנשים שהגישו בקשות יצאו בתוך זמן סביר ורק מספר קטן מסורב. במצב כזה קיימת כל הזמן תחלופה של פעילים ואנשים לא הופכים לסמלים לטווח ארוך כמו בתקופת הקיפאון. „אז לא היו סמלים בולטים כמו בתקופה האחרונה אבל היתה תנועה לאומית והיתה יציאה ונבנתה התשתית למה שהיה אחר כך. הסמלים נוצרו על ידי הרוסים בתקופת ה'חורף' של התנועה הלאומית ועכשיו כשהיציאה קצת מתחדשת אין לי חשש שאם לא יהיו הסמלים הגדולים האלה, יגרם נזק רציני לתנועה הלאומית. התשתית קיימת ורק האנשים מתחלפים. לטווח הקצר יתכן שיציאתם של אחדים מהפעילים יגרום להאטה מסוימת עד שממלאי מקומם יתמצאו בשטח, אבל לטווח ארוך זו לא סכנה", אומר חולמיאנסקי.

שאלתי את מיכאל מהי תחושתו למראה קבלות הפנים החגיגיות והפסטיבלים שנערכים עם בואם ארצה של אסירי ציון לשעבר. מיכאל מאמין שאחרי הסבל שעברו מגיעה להם קבלת פנים שכזו. „טבעי", הוא אומר „שגם הפוליטיקאים יבקשו לנצל את ההזדמנות לקידום האינטרסים האישיים שלהם. מאוד הייתי רוצה להיות כבר בקבלת הפנים של אחי ולא איכפת לי מי יצטלם על ידו".

אנשים לגורלם

זהו ביתה של משפחת בקאהרן. הבית ברחוב אור החיים 16, על גבולה הבלתי־נראה של תל־אביב־יפו.

הרכוש הנראה בתמונות שייך לשלוש נפשות, בעל ואשתו – שניהם חולים, היא במחלת נפש – ובתם.

אין אנו יודעים מספיק על מודעותה של משפחת בקאהרן להפקרן של רשויות ציבוריות לגורלן. אולם יש בידינו ידיעה על כך שהרשויות אינן מתעניינות במשפחת בקאהרן.

האם טעות היא לחשוב שהחברה הישראלית אינה אוהבת עוני ועניים ומעדיפה להתעלם מהם? אנשים לגורלם.

נתן רועי

תצלומים – מאיר כפיר, י.פ.פ.א.

אולי הטובה בהיסטוריה / ישראל דליות

אשה, צ'לו וטרגדיה

הצ'לנית הנודעת ז'קלין דה־פרה נפטרה השבוע בלונדון, אך לעולם המוסיקה היא אבדה כבר לפני 14 שנה כאשר חלתה ב„טרשת נפוצה". רק ההקלטות נותרו לשמש עדות לכשרון יוצא הדופן ורבים – כמו דה־פרה עצמה – נאלצו להסתפק רק בהאזנה להן

במותה של ז'קלין דה־פרה, בתחילת השבוע, בביתה בלונדון, הגיע לקיצו מאבק סרגי, שנמשך כארבע עשרה שנים. הקאריירה המזהירה והאינטנסיבית של הצ'לנית נגדעה בעיצומה, בהיותה בת עשרים ושמונה, על ידי „טרשת נפוצה". מחלה אנושה של מערכת העצבים, שבה מופיעים בהדרגה שיתוקים הגורמים לנכות מוטורית והפרעות בפעולות השרירים והגוף. המחלה חשוכת המרפא שפגעה תחילה בידיה השתלטה עליה בהדרגה.

גם רבים שלא זכו להכירה אישית ורק שמעו את נגינתה חשים היום שאבדה להם ידידת־נפש, קרובת משפחה. שרות השידור הבריטי שידר השבוע תכניות מיוחדות לזכרה. הפילהרמונית הישראלית בניצוח זובין מהטה חלקה כבוד, בקונצרט שהתקיים בבנייני האומה, בנגינת הפרק „נמרוד" מתוך „וריאציות אניגמה" של אלגאר. ז'קלין היתה ידידה נאמנה של מהטה והתזמורת.

בעשר שנות פעילותה כסולנית הגיעה לעמדה ולשם עולמי ונמנתה עם הנגנים הגדולים בדורנו. היא היתה אהובה ונערצת על ידי מוסיקאים עמיתים וחובבי מוסיקה בארצות רבות. עם מעריציה המושבעים נמנו מוסיקאים דגולים. גם באלה שלא נהגו להחמיא כמו המנצחים אוטו קלמפרר: „זקי היא גאון, צ'לנית אמיתית מבטן ומלידה. אולי הטובה בהיסטוריה" וסר ג'ון בארבירולי: „כשרון כה טבעי, עם שליטה טכנית כוללת, משמעת עצמית ובישור רגשי נדיר".

את בעלה דניאל ברנבוים פגשה לראשונה בחג המולד 1966. „במקום להגיד ערב־טוב התיישבנו וניגנו ביחד את ברהמס". השניים החלו להופיע ביחד בקביעות ברסיטלים ובקונצרטים. כעבור כמה חודשים הכריזו והודיעו רשמית על מועד הנישואים – ספטמבר 1967. אולם התכניות השתנו. בהלמת ששת הימים ביטלו מיד את כל הופעותיהם בעולם והגיעו ללא עיכוב לישראל. „האמת שפחדתי קצת", סיפרה ז'קלין, „אבל רציתי להיות עם דני, ולא התחרטתי על כך. נסענו בכל רחבי הארץ ונתנו קונצרטים. במקרים רבים היה הקהל מורכב מנשים, זקנים וילדים. הגברים היו בחזית. הפחד חלף והרגשתי בבית". ימים מספר לאחר המלחמה, כאשר ז'קלין השלימה את תהליך הגיור, הם נישאו בחתונה היסטורית בירושלים המאוחדת. באותו ערב הופיעו עם הפילהרמונית הישראלית, כסולנית ובמנצח, בהשמעת הקונצרטו לצ'לו של שומאן. ביולי ובאוגוסט סיירו עם התזמורת בארה"ב ובקנדה ובקיץ, כעבור שנה, סיירה ז'קלין עם התזמורת בבריטניה ובאוסטרליה. בינואר 1968 ניגנה בארץ, שוב בניצוח ברנבוים, את הקונצ'רטו של אלגאר שהיה בביותר קרוב ללבה. בהופעת הבכורה שלה, בגיל שמונה עשרה, ניגנה אותו, בהצלחה עצומה, ב„רויאל פסטיבל הול" בניצוח בארבירולי. אחר כך הקליטה אותו בניצוח המאסטרו. מאז נחשבה לפרשנית מובהקת של היצירה, שיש בה נימה אנגלית כה חזקה ואופיינית. בנובמבר 1970 ביצעה את אלגאר, בפעם האחרונה עם תזמורת פילדלפיה בניצוח ברנבוים. הביצוע המרגש הוקלט ויצא לאור בהקלטה מבהרית.

היא נולדה באוכספורד למשפחה מוסיקלית. אמה היתה מוסיקאית מקצועית. בגיל ארבע ביקשה ז'קלין צ'לו ושנתיים לאחר־מכן החלה בלימודים סיסטמטיים. בת שבע הופיעה לראשונה ב„ולדת פלא" בקונצרטים תלמידים. בגיל עשר הקדישה את כל זמנה לצ'לו. פרק זמן לבדה אצל קולה ו[illegible] ותקופה קצרה אצל רוסטרופוביץ' במוסקבה. בהיותה בת שש עשרה הופיעה ברסיטל בכורה ב„וויגמור הול" בלונדון. בעקבות השבחים לפרשנות הקונצ'רטו של אלגאר הפכה לסולנית מבוקשת. [illegible] קיבלה כשי צ'לו [illegible] של סטראדיואריוס. [illegible] היא עבדה קשה, ללא הפוגה, בקונצרטים ובהקלטות. „אהבתי תמיד להופיע בפומבי. באוירת להיות קשר עם הקהל. כל קונצרט היה בשבילי חוויה בפני עצמה".

ב־1976 הוענק לה על ידי מלכת בריטניה תואר אצילית. לפני כמה שנים הופיע ספר יחיד במינו, בעין „חברים מספרים על ז'קלין".

רשמים אישיים מאת מוסיקאים נודעים וידידים מוכרים פחות, שהעלו על הכתב את דברי שיתוף הפעולה וההיכרות שלהם איתה. המבוא לספר, המעוטר בתמונות רבות, נכתב ע"י יורש העצר הבריטי הנסיך צ'ארלס. ארתור רובינשטיין הישיש שהבטיח לתרום לספר לא הספיק להכתיב את דבריו. הוא היה מעריץ וידיד נאמן של ז'קלין. מהספר מתגלה לפנינו מוסיקאית גבה ובטוחה, בעלת יכולת ורגישות נדירים, אך גם אשה ענווה ואנושית, בעלת הומור ותוכנית חיים. האופייני ביותר לאופיה – שאיפה לשלמות. [illegible]

בתכנית מיוחדת ששודרה בבי.בי.סי. לפני כמה שנים, בערב ראש השנה היהודית, אמרה ז'קלין: „אני אשה בת־מזל". [illegible]

[illegible] כאן טמונה אבנית המוסיקה [illegible]

קצה חוט / יוסי מלמן

(סוף מעמוד 17)

היתה מסורתו ואת זה הוא כנראה השיג. תהליך השלום הוא רק יעד משנה וספק אם אותו הצליח שולץ לקדם.

הדיפלומטיה האמריקאית, שהפגינה פאסיביות רבה בשנים האחרונות, נמצאה לאחרונה גם תחת לחץ של בנות בריתה במערב אירופה ובמיוחד בריטניה. מרגרט תאצ'ר ושאר עמיתיה בשוק האירופי המשותף לא חסכו בשבט בקורתם מהאין אונות של וושינגטון. הם ביקשו מהמימשל של רייגן – לא מעט בהשפעת המלך חוסיין ושמעון פרס – לייזם במסותא מבנו את ישבנו. וזה בדיוק מה ששולץ עשה. הוא הגיע למזרח התיכון לדבר עם מובארק, שוחח עם חוסיין, דן עם שמעון פרס ובמיוחד הקדיש שעות רבות בחברתו של יצחק שמיר.

קצה החוט שמתן שמיר לסובייטים אינו בעצם אלא פתיל השהייה, שבקצהו מתקתקת פצצת זמן. הנכונות של שמיר היא בערבון מוגבל מאוד. הוא דורש מהם לכונן קשרים דיפלומטיים מלאים ולהכיר בזכות הרפאטריאציה של יהודי ברה"מ. ספק רב אם מוסקבה תסכים להכיר ביהודים כלאום ולהעניק להם את הזכות שהקנו למיעוט הגרמני. אלו הם תנאים שכמוהם כתכתיב לסובייטים. אפשר שיצחק שמיר הציב את תנאיו, נתן לסובייטים הצעה שיהיו חייבים לסרב לה. אם כי בסביבתו הקרובה של שמיר יש כאלה המאמינים שמוסקבה, המכירה כבר עתה למעשה ביהודים כלאום, תסכים לדרישת ישראל משום כך מעניקה ליהודים זכות שאינה ניתנת לאף אחד: להגר על בסיס רעיון „איחוד משפחות".

בכל אופן, גם אם ברה"מ תקבל את דרישותיה של ישראל, התמורה שמוכן יצחק שמיר לתת לה היא מזערית ביותר: השתתפות יחד עם ארה"ב במפגש פתיחה טקסי של שיחות שלום בין ישראל לירדן ותו לא. אין להעלות על הדעת שברה"מ תסכים לכך. כבר ב־1985 בדק אברהם שמיר, מנכ"ל משרד החוץ, את תגובת מוסקבה לרעיון התמורה. ברה"מ דחתה אותו. הם מבקשים למלא תפקיד פעיל במשא ומתן והקמת קבוצה של ועידה בינלאומית מתמדת ולא חד פעמית, כדי שזו תדון במתן ערבויות בינלאומיות להסדר, אם וכאשר יושג.

נניח שברה"מ, תענה בחיוב להצעותיו של שולץ־שמיר. בגלל שבעצם בסתר ליבה היא מעוניינת להתנתק ממחויבויותיה כבדות המשקל במזרח התיכון, במיוחד לסורים ולפלסטינים ולהפנות את מלוא משאביה בשיקום כלכלתה, הרי יכולה להיות הזדמנות נאותה לשלם את מס השפתיים לעניין הערבי ולהסתלק. גם אז נותר עדיין המכשול הגדול ביותר לפתיחת המשא ומתן: זהו מכשול בדמותה של ירדן בכבודה ובעצמה.

יצחק שמיר מוכן בעצם לנהל עם המלך חוסיין משא ומתן על בסיס תוכנית אוטונומיה מורחבת. אפשר שראש הממשלה מוכן להגיע עם הממלכה ההאשמית להסדר ביניים של ניהול משותף של הגדה המערבית. אבל שמיר דורש שזה יהיה הסכם בדיני. כלומר שירדן תכיר רשמית בישראל ותחתום איתה על הסכם של אי לוחמה. המלך חוסיין לא יעז, וכנראה גם אינו יכול לעשות זאת. הוא אינו יכול להסכים לחתום על חוזה רשמי ופומבי עם ישראל, אם לא יקבל פחות ממה שהנשיא סאדאת קיבל: את כל הגדה המערבית ובכלל זה את מזרח ירושלים. מאליה חש המלך לא רק מחוייבות דתית, אלא גם הגשית היסטורית־משפחתית. יתרה מזאת, חוסיין ידרוש שבכל משא ומתן יושם הדגש על פתרון הקבע. שמיר אינו מוכן בכלל ועיקר לדון בכך משום שלשיטתו, פתרון הקבע הוא אחד ויחיד: שליטה של ישראל על השטחים.

ויש עוד סיבה טובה לכך שהמלך חוסיין לא יבוא לשולחן הדיונים. כל קיומו מבוסס על אי עשיית שלום עם ישראל וריקוד על כל החתונות, במזרח התיכון. הוא הפך ל„תופעת טבע". שליט [illegible] ומהלך על [illegible] לא השובה. ובכל זאת הוא שולט בידיו ביד רמה זה כמעט 35 שנים. הוא מרשה לעצמו ללחוץ את ידי „אויביו" הישראלים ולהתנשק עם שונאו ראש אש"ף יאסר ערפאת. הוא מבקר בסוריה ונחשב לבן בית אצל אויבו של הנשיא אסד נשיא עיראק צאדם חוסיין. הוא היה לחביבה של מרגרט תאצ'ר, מחוזר על ידי הסובייטים ומרשה לעצמו לאיים על ארה"ב. אז מדוע שילבן כל זאת תמורת הסכם [illegible] בד בבד הוא משיג בלי תמורה, שהרי [illegible]

של המבחן יצחק רבין [illegible] לעשות בגדה אם לא קונדומיניום – ביניהל משותף לירדן ולישראל.

משום כך, ישועה גדולה לא תצמח ממסעו של השר שולץ באזור. [illegible]

[illegible]

משא
לספרות, אמנות ועיון

אבא קובנר

אָדָם בַּלֵּיל

רְאִיתִיהָ תּוֹעָה בִּמְשְׁעוֹלֵי הַתֹּהוּ, בֵּין שְׁאוֹל וָשַׁחַק,
כָּל אֵבֶר שָׁתוּק, כָּל כָּנָף רָצוּץ וּמְמֹרָט,
מְהַלֶּכֶת כָּלָה וּמְכַנֶּנֶת מִסְפַּר דְּרָכִים שֶׁהִצְלִיף וְשָׂרַט –
מֹרַט הַסַּעַר, מֹרַט לְלֹא רַחֵם כָּל נוֹצָה, חָשַׂף
וְשִׁכֵּל אֶת הַגּוּף מִכְּנָפָיו.
נִקְלַע הָעֲנַק־מִכְּנָף בְּגַעַשׁ הַלֵּיל,
חָלְשׁוּ רַגְלָיו, כָּשַׁל וַיִּרְדַּד
הַתְּהוֹמָה – – –

גָּחַנְתִּי עַל פְּנֵי הַתְּהוֹם: כַּפַּיִם שְׁבוּרִים, נוֹשֵׁב הָרוּחַ בְּעַיִם –
בְּדַרְכּוֹ חוּשַׁי לֶאֱגֹר כָּל צְלִיל נִפְחָד, כָּל צַל נָמֹג
וּבְשִׂפְתֵי הָהֲרוּבוֹת אֲמַלֵּל:
– אֵי כְּבָר־חֲזוֹנָה, הָאָדָם? – –
תּוֹעָה הַשְּׁאֵלָה בֶּחָלָל קָפוּא, נִתְלְתָה בָּאֲפֵלוּלִית
רַק גּוֹסֵס שָׁלַח יְבָבָה עֲרִירִית,
בְּבִכְיָן וְהַלּוּדָה אֶל הָאֵידְנִיב – וְנָדַם,
נָדַם.

נִכְסַלְתִּי בְּדַדִּי לַצּוּר. גֵּוִי מָתוּחַ, שְׂרִידֵי פְּלָדָה
פְּנֵי הָעִיבוּ יְדֵי הָעוֹקְשׁוֹת נֶגֶשׁ מְחַפְּשׂוֹת...
אָז הַנָּצָה תּוֹחַלְתִּי כְּבָרָק כַּחֲלַחַל וְחָוַר
מֵעַל תְּהוֹם הַתְּלָאוּבוֹת –
אֲנִי וְכִי כָּל עֶצֶם, כָּל שָׂרִיד רוֹטֵט מַתְחִיל לְפַלֵּל
לֵאלֹהֵי הָאֱמֶת הַשּׁוֹכֵן עָפָר:
– יַעֲמִיקַנָּא יְדֵי חוֹתֵר וְיָמוּשׁוּ מִמְּצוּלוֹת הַיֵּשׁ וְהֶעָבָר
לוּ רַק אֶבֶן אַחַת מִלּוּחוֹת הַמָּחָר,
לוּ רַק אֶבֶן אַחַת –

הַשֵּׁנִית – מִלִּבִּי אֶחְצְבֶנָּה.
כָּל אוֹת,
כָּל דִּבְּרָה צִפֹּרֶן חַיַּי תַּחֲרֹט
וְלַהַב עֲלוּמַי יְלַטְּשֶׁנָּה –
עֲצֶרֶת יִהְיוּ כָּל יָמַי, עֵת אֶשָּׂא
בִּמְסִלַּת מְסִלּוֹת, בְּדוֹם אֲבוֹתַי,

שלושים למותו

– כְּנֵשֵׂא סָבִי וְזִקְנֵי אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה
לְהוֹצָאָה אֶל לִבּוֹ הָאָרוֹךְ –
אֶת לְהוֹדוֹת הַבְּרִית לַדּוֹר נִמְקְחוֹשֶׁךְ וְעֹנִי,
לְדוֹרִי – הָאַחֲרוֹן לְשִׁעְבּוּד.

מָרִיתִי בְּמֹשֶׁה הַדָּגוּל, שֶׁנָּתַן לוּחוֹתָיו לִפְלָצִים
בְּעִתּוֹת צָרָה וְחָרוֹן –
אִם תִּתְקֹף נִשְׁמָתִי צָבַת חֲשָׁשִׁים,
אֲנִי אֶת לוּחוֹת אֲמִתּוֹתַי לְחָזִי אֲהַדֵּק עוֹד יוֹתֵר
וּבְאֵיל אֲבִירַי אֶפְלֹס נְתִיבִים.
כִּי קְרָב אָסַרְתִּי עִם פְּרָאוֹת, עִם לֵיל,
עִם עַבְדֵי מֹלֶךְ וּבַעַל –
וְעַל גְּבוּל, שֶׁאֵינֶנּוּ הַר
עַל סַרְסוּף שֶׁהוּא אֵידְסוֹת,
עַל מִפְתָּן מָחָר,
רָחוֹק קָרוֹב –

אֲנִיּוֹם מְנֹעָרִים מֵאֲבַק דְּרָכִים וָסֵחַ – – –
וְעִם שֶׁמֶשׁ שֶׁיָּהֵל בְּקִרְבִּי
אֲנִי אֵעַל, עוֹד אֵעַל, עוֹד אֵעַל...

ינואר 1940

(מתוך „מעמקים", עתון הנוער השומר, וילנה)

פראנץ רוזנצווייג – מן הספרות אל החיים

פראנץ רוזנצווייג, „מבחר אגרות וקטעי יומן", יוצאים לאור ומוערים בידי רבקה הורביץ, „מוסד ביאליק, תשמ"ז/1987; 386 עמ'.

מאת אליעזר שביד

הגותו של פראנץ רוזנצווייג, אחד מגדולי הוגי-הדעות והמחנכים של היהדות במחצית הראשונה של המאה ה-20, נודעה בשעתו לרוב קוראיו וחוקריו בעיקר משני חיבוריו השיטתיים הגדולים: „היגל והמדינה" (יצא לאור בשנת 1920) ו„כוכב הגאולה" (יצא לאור בשנת 1921) ומקובץ של מאמרים שרובם נכתבו ויצאו לאור אחרי פרסום שני הספרים הנ"ל. לקורא העברי נודעה הגות זו מתרגומי שני ספרים: „כוכב הגאולה" (בתרגומו של יהושע עמיר. יצא לאור בשנת תש"ל) ומבחר המאמרים והמכות „נהריים" (בתרגומו של יהושע עמיר. יצא לאור בשנת תשכ"א). המכתבים הרבים שפראנץ רוזנצווייג כתב אל חבריו ואל קרוביו, וכן היומנים, התחילו להופיע, מטבע הדברים, במועד מאוחר הרבה יותר (1935). לידיעת קוראי עברית הגיעו קטעי מכתבים, המעידים על פרשת חייו הדרמטית והמרתקת של רוזנצווייג, בשנת תשי"ט באמצעות תרגום ספרו האנגלי של נ. גלאצר „פראנץ רוזנצווייג, חייו ומעשיו". אולם דומה כי רק בעשור האחרון נתבררה לחוקרי הגותו של פראנץ רוזנצווייג החשיבות המכרעת של מכתביו ויומניו, לא רק כעדות על פרשת חייו וכרקע אישי להבנת עיוניו השיטתיים, אלא גם כמקור עצמאי, המבאר הרבה סתומות בחיבוריו השיטתיים, והמוסיף עליהם עיונים חדשים וזווית הסתכלות חדשה. עתה יוכל גם ציבור קוראי העברית לעמוד על חשיבותו של המקור הזה בזכות עבודתה המצויינת של פרופ' רבקה הורביץ שערכה את „מבחר אגרות וקטעי יומן", הקדימה לו מבוא מאיר עיניים, הוסיפה לו ביאורים תמציתיים, ובזכות חבורה שלמה של מתרגמים: מנפרד וינקלר, לאה זגגי, תמר נוה, יהושע עמיר, ושוב: רבקה הורביץ עצמה. אולי מותר גם להביע את התקווה, כי באמצעות הספר הנפלא הזה, על צרוריו הסיפוריים, העיוניים והספרותיים-פיוטיים, יתרחב מעגל ההשפעה של רוזנצווייג והגותו תגיע, כשיחה אישית חכמה ובהירה, אל קוראים רבים, שלדידם חיבוריו השיטתיים-הכבדים הם כמעיין חתום.

ודאי, החשיבות הראשונית של „כוכב הגאולה", ושל המאמרים „הקטנים", בעינה עומדת. המחוייבות לשיטה, במובן הפילוסופי החמור של מונח זה, היא מהותית לרוזנצווייג, ואין לרדת לעומק דעתו כפילוסוף במובן הקלאסי בלי להשיג את שיטתו. כי כן, גם במכתביו הוא חוזר לעתים קרובות אל „כוכב הגאולה", מסתמך עליו ומעמיד אותו כגולת הכותרת של פעלו כפילוסוף. אף-על-פי-כן לא נפריז, כמדומה, אם נטען שרק במכתביו מימש פראנץ רוזנצווייג את היומרה הגדולה שביטא ב„כוכב הגאולה": להציג נוסח חדש ומקורי של התפלספות-אמת, על יסוד ההתנסות האישית החד-פעמית של יחיד המתייחס וחוזר ומתייחס תמיד מחדש אל סביבתו. דברים אלה נאמרו בפתח „כוכב הגאולה" כביקורת נוקבת וכוללת על הפילוסופיה האידיאליסטית „מיוון ועד יינה" (כלומר: מאפלטון ועד היגל); הם נאמרו שוב בסיום ל„כוכב הגאולה" שבו פותח המחבר שער מן הספר אל החיים עצמם, והם נתאשרו ונתקיימו בסעיפתו של רוזנצווייג שעם סיום כתיבת חיבורו השיטתי הגיע עובר לעיקר מפעל חייו בשדה העשייה החינוכית, כלומר: במגע הבין-אנושי שבאמצעותו עובר הספר החי מאדם לאדם ומדור לדור. אם כל אלה אינם בגדר „מבואות" למכתבים הכבואים במישרין ובספונטניות את האיש החי במגעיו הכפופים עם בני-אדם מסויימים סביבו. במכתבים הללו, אפשר לומר, החכמה איננה מסוכמת, אלא היא מתארעת מתוך קשב רגיש לזולת ומתוך העצות נלבבת לשאלותיו.

ובאמת יש יסוד לטעון שהמכתב לגבי פראנץ רוזנצווייג איננו רק בגדר אמצעי טכני של התקשרות, שבשלב מסויים של חייו – בגלל מחלתו – נהפך להיות לו כמעט לאמצעי ההתקשרות היחידי, אלא גם בגדר של צורה ספרותית המתאימה ביותר לנוסחה המיוחד של התפלספותו האישית-דיאלוגית. מבחינה זו יש אולי דבר מה יותר מסמלי בעובדה שאפילו החיבור השיטתי הגדול „כוכב הגאולה" נהגה בכיתה ראשונה, בצורתה שלות של הארות-מחשבה, על גבי איגרות שנשלחו על-ידיו הביתה מן החזית של מוקדוניה בזמן שירותו הצבאי במלחמת העולם הראשונה. המעבר לכתיבה מכוונת אל מישהו מסויים, מישהו המתייחס אליו אישית, ניכר כאן כרקע לכתיבה השיטתית: ואם לגבי „כוכב הגאולה" מדובר בתהליך הכתיבה הנסתר מאחורי החזות השיטתית והבלתי-אישית, הרי לגבי כמה ממאמריו הקטנים הבאים, הדבר ניכר כבר בגלוי: רוק ותמצא שכמה מן המאמרים הטובים והמבורים ביותר, כגון: „עת לעשות", „הבונים" ו„תלמוד תורה נוסח חדש" נכתבו בצורת מכתבים פומביים אל אישים מסויימים, או כמדרשי-שיחה לפני תלמידים.

אכן, נוכל לעמוד על משקלה של עובדה זו רק כאשר ניתן את דעתנו לדרך הכתיבה של רוזנצווייג באותם מכתבים שלא נועדו מלכתחילה לפרסום והם בגדר מכתבים אישיים לכל דבר: הם אינם כתובים כלאחר יד, וללא תשומת לב מקפידה לדיוק הניסוח, לעשירות הסגנון ולסדר הנכון. אדרבא. הם כתובים, במיטבם, כתיבה ספרותית. ראוי להעיר בהקשר זה שרוזנצווייג היה רחוק מאד מהצטנעות יתירה. הוא ידע את ערכו, צפה מראש שיימנה בין ה„אדם", המעוררים לאחר פטירתם עניין מחקרי-היסטורי, והם הכיר את הדבר פה ושם במכתביו. משמע שגם בכתיבתו האישית-אינטימית, כמובן, כשמדובר במכתבים בעלי תוכן תיעודי או הגותי, חשב על האפשרות שהדברים ייקראו על-ידי יותר מקורא אחד. בין כה וכה, לפנינו אמנם כתיבה אישית אל אישים מסויימים ועל רקע יחסים אישיים אינטימיים, ובכל זאת כתיבה ספרותית-אמנותית, שניכר בה הצירוף ההרמוני של הספונטניות והמכוון, ישירות המבע והעיצוב הצורני, התחושה העצמית וההסתתרות המסתפקת ברמז, הרצינות של פילוסוף בכל עת המשחק ההומוריסטי השובב.

סגולות אלה בכתיבתו האישית של פראנץ רוזנצווייג הן המקנות למכתביו את ערכם הספרותי והפילוסופי המיוחד. הם נקראים בשטף, בהנאה אסתטית, בהיפעלות רגשית, ומה שמתעורר לא אחת ב„כוכב הגאולה" בגלל ההפשטה המושגית והמורכבות המנחדית, זוכה להארה בהירה על-ידי דימוי מפתיע או על-ידי תיאור של מצב אנושי חי.

★

כמה דברים על אופיו של מבחר המכתבים הנוכחי. הזכרנו לעיל את החיבור האנגלי, שתורגם לעברית, של נ. גלאצר. היתה לו לחיבור זה השפעה גדולה גם על חוג קוראים רחב שנזקק להרצאה פשוטה הנוטה יותר אל היסוד הסיפורי, וגם על חוקרים שקיבלו ממנו בעיקר את המידע על דרכו של רוזנצווייג אל היהדות. דומה, כי ספר זה הוא שעיצב את המיתוס של רוזנצווייג כנציג של דור מסויים ביהדות גרמניה, דורם של יהודים צעירים שהתנתקו בסביבה של התבוללות ושלטו רק איזה זכר קלוש של מנהגי-יהדות וסמלים יהודיים. היה זה אכן דור תלוש, הסובל מתלישותו והמרגיש שעליו לעשות עוד איזה צעד מכריע כדי להשתייך לעולם רוחני מוגדר. היהדות היתה מרוקנת מתכנים, אך קליפתה החלולה עוד הצבה בינו לבין גרמניזם השלמה. כך הרגישו ביותר שאת אלה שבנפשם פיעמו כיסופים רליגיוזיים. מורשתם היהודית היתה דלה מכדי שתספק כיסופים כאלה, ועל כן עמדו רבים מהם על סף ההתנצרות, ולא רק משום שההתנצרות היתה עדיין בגרמניה בחינת „כרטיס כניסה" אל החברה הגרמנית ותנאי לקריירה מהירה.

לפי הסיפור שנערך בספרו של גלאצר עמד גם רוזנצווייג הצעיר לפני החלטה כזאת. היתה בהחלט שאלה של קריירה פרופסורית, אבל מעבר לה היה צמאון חיים גדול שקיבל אופי רליגיוזי מובהק: צמאון לאהבת אלוהים-חיים: היתה גם השפעה לוחצת של קרוב משפחה ושל חבר בעל כריזמה שהתנצרו. לפי הסיפור של גלאצר כבר עמד גם רוזנצווייג על סף ההתנצרות, למרות התנגדות נמרצת של האם שרעתה נחשבה מאד בעיניו. בכל זאת חשב רוזנצווייג שלפני צעד מרחיק לכת כל כך עליו „להיפרד" מן היהדות כראוי, ואולי לבחון פעם נוספת את זיקתו אליה. כיוון שהאם התנגדה

להשתתפותו בחינת „מומר" בנפשו בתפילת יום הכיפורים בבית הכנסת של קהילתה, נשאר רוזנצווייג בברלין, התפלל תפילת יום הכיפורים באיזה „שטיבל" ושם נפקד במאורע רוחני גדול: הארה או התגלות. כתוצאה מאותו מאורע חזר בו רוזנצווייג מהחלטתו הקודמת. נתברר לו שהוא יהודי ועל כן גם מצד הכנתו את הנצרות לא יוכל להתנצר. עליו להישאר מה שהיה. מכאן ואילך התחילה, איפוא, הדרך חזרה.

גלאצר הציע את הסיפור הזה דרך תיעוד של מכתבים. אולם התיעוד משקף התערבות חזקה מאד של העורך, שלא הביא מכתבים שלמים ובוודאי לא את הרצף השלם. למעשה כתב גלאצר בחומרים הספרותיים של רוזנצווייג את ספרו שלו על אודותיו. הוא לא הניח לרוזנצווייג לדבר בעד עצמו ולקוראיו לשפוט לבדם. לא כך תפסה רבקה הורביץ את תפקידה כעורכת. לאחר מבוא תמציתי ומתועד היטב, שבו אמנם הציעה את גירסתה, היא כינסה מבחר של מכתבים שלמים. יתר על כן, אמת המידה למבחר היתה התוכן בלבד. היא הביאה במבחרה כל מכתב, וכל קטע יומן שיש בו תוכן הגותי או תיעוד של מצבים ביוגרפיים ויחסים בין-אישיים חשובים. באופן זה, דומה, היא הצליחה לצמצם עד למינימום את התערבותה והניחה לו לרוזנצווייג לדבר בעצמו, ולקוראיו – הזדמנות הוגנת להתרשם ולשפוט בעצמם. כך נהגה גם בביאוריה הקצרים. הם מספקים את העובדות ההכרחיות ומסבירים פה ושם מונחים קשים להבנה, ואין בהם כל נסיון לכפות על הקורא את תפיסותיה. באופן זה נתנה בידינו רבקה הורביץ ספר אמין שמותר בהחלט להתייחס אליו כאל מקור אותנטי. לפנינו עוד חיבור של פראנץ רוזנצווייג, המוסיף נדבך חשוב ביותר לחקר הגותו ופעלו החינוכי.

★

הנושא הראשון המתברר מחדש בעזרת המכתבים הוא סיפור דרכו של רוזנצווייג חזרה ליהדות שלמה, וראוי להתחיל בו מפני שהוא מייצג באמת, בגירסה אישית ייחודית מאד, בעיה של דור שלם, והוא אף מהווה את אחד המפתחות החיוניים ביותר להבנת המשנה הפילוסופית-תיאולוגית שנכתבה, אכן, מנקודת ראות אישית מובהקת. אולם התמונה המצטיירת מן המכתבים ומקטעי היומן שונה מכמה בחינות מהתמונה המצטיירת בספרו של גלאצר.

ראשית מצטיירת לפנינו תמונה יותר מפורטת ועניינית של יחסי רוזנצווייג אל הוריו, יחס הוריו ליהדות, ומה שאפשר להגדיר כ„שרשיו היהודיים" של רוזנצווייג. אמת. הבית היה יהודי-גרמני, במשמע של נטיה חזקה ומודגשת לעבר הגרמניות. אבל חשוב לציין שרוזנצווייג הצעיר היה רחוק מלפתח זיקת תלות רוחנית אל הוריו, לרבות אימו. אדרבא, המתחים הפנימיים בין ההורים ובינו לבינם חיזקו בליבו נטיה ביקורתית. האיש הצעיר פיתח אישיות עצמאית וסירב להסתגל אל ציפיות הוריו, שייעדו לו קריירה טיפוסית של בן למשפחה יהודית-גרמנית בורגנית מבוססת. הדבר לא התבטא בהתנגשויות גלויות. אדרבא. עצמאותו של רוזנצווייג באה לידי ביטוי גם בכך שהתנהג כבן אוהב ומסור היודע לכבד את הוריו ולמלא חובתו כלפיהם. אבל עם זאת הלך בעקביות, ואפילו בתקיפות, בדרכו. הוא לא רצה „קריירה" גרידא. היתה לו תודעה של שליחות רוחנית, שאמנם היה עליו לחפש ולגלות את יעודה. בין היתר התבטאו החיפושים שלו בשינויי מסלול לימודיו באוניברסיטה ומאלף מאד המכתב שבו הסביר לאימו האהובה והמודאגת, שבניגוד להערכתה ולהערכת אביו, הוא חי מילדות לנערות ומנערות לבחרות חיים מלאים, משמעותיים ועל כן – מאושרים. אין לו הרגשה שהוא החמיץ דבר-מה כשוויתר על סיכויי קריירה של רופא או עורך דין או פרופסור באוניברסיטה, כפי שרצו הוריו. אדרבא, הוא היה אומלל אילו נכבל לקריירה זו יותר על היעוד. אבל יותר מכן, רוזנצווייג ביקש לשכנע את הוריו שדאגתם לו לא רק שאיננה במקומה, אלא היא בבחינת מעורבות-יתר, ומתוך בגרות מפתיעה באדם צעיר ביקש לשכנעם לא רק שיניחו לו ללכת לדרכו, אלא גם שלא יראו בהצלחתו את מטרת חייהם, ויחיו חיים מלאים לעצמם. אין זו, לדעתו, התנכרות. אדרבא, דווקא כך אוהבים באמת, ונזכיר בהקשר זה את מכתביו האוהבים והחכמים אל אימו לאחר פטירת אביו. שוב ושוב הוא מנסה לחזק בה את עצמיותה, להזהיר אותה מפני הנטיה „האמהית" לראות את טעם חייה בחייהם של אחרים. כל אדם צריך לחיות את חייו שלו, ורק מתוך כך יבוא לזיקת גומלין עם אהוביו.

כבר ביחסיו אל הוריו מתגלמת, איפוא, ברוזנצווייג תכונת אופי שבאה אחר כך לידי ביטוי מובהק במשנתו: עצמיות אישית חזקה מזה, ונאמנות לרצף ביוגרפי-משפחתי מזה. שכן אמנם בדרכו העצמאית, הביקורתית, שמר רוזנצווייג אמונים לביתו, וככל שייראה לנו הדבר בלתי צפוי על סמך הסיפור שיצא מספרו של גלאצר, הדברים אמורים גם ביחסו של רוזנצווייג ליהדות. כי למרות הקביעה והבנתה שהוא גדל בבית מתבולל, רוזנצווייג הצליח להבקיע את הקליפה האטומה ולהגיע אל המקור. החוליה המקשרת החשובה ביותר היה הדוד אדם, אחי האם, יהודי מאמין וירא שמים, שיצר קשר נפשי ורוחני עמוק עם בן אחותו, והיה לו למעשה בעין אב רוחני. הדוד אדם גילם בשביל רוזנצווייג דמות של יהודי שלם. הוא פיתח בילד ובנער רגש של מחויבות כלפי היהדות, והוא גם מסר לו ידיעות מסויימות. לא הרבה, ויתכן שלגבי צעירים פחות מוכשרים, ערים ורגישים מבחינה רוחנית, לא היה בכך מטען של ממש. אולם רוזנצווייג היה אדם בנוי כשהמת

(המשך בעמוד הבא)

דממה שאינה שותקת

מאת שמואל שתל

אבא קובנר, „אחותי קטנה ושירים נבחרים", 1965–1985; נבחרו ותורגמו לאנגלית ע"י שירלי קאופמן; פילד טראנסלייישן, כריך 11; 1986; 159 עמ'.

האוסף שלפנינו אמור לייצג את יצירתו השירית של אבא קובנר, החל בשנת 1965, שבה פורסם „כל האהבות" עד שנת 1980, שנת הופעת הספר „אל" ועד שנת 1985, כפי שניתן להסיק מכותרת הספר, שבהן הופיעו הפואמות המתורגמות שלא נאספו עדיין לראות אור בספר עברי.

המתרגמת, שירלי קאופמן, עסקה בתרגום שירתו של אבא קובנר שנים רבות: בשנת 1971 הופיע „אחותי קטנה" בהוצאת „פינגווין" באנגליה, בספר „אבא קובנר ונלי זקס"; ואחר-כך בהוצאת דפוס האוניברסיטה של פיטסבורג, בשנת 1973. כאן הופיעו שירי אבא קובנר בתרגומה של שירלי קאופמן בהרבה מתביעת אנגליים ואנתולוגיות לאין ספור. שירלי קאופמן היא משוררת אמריקאית בזכות עצמה והוציאה עד עכשיו 5 ספרי שירה משלה. שירלי קאופמן עלתה לירושלים בשנת 1973 ואת הקדמתה לאוסף שלפנינו כתבה בשנת 1986.

בהקדמתה לספר עובדת שירלי קאופמן על הקושי בתרגום שירה עברית לאנגלית, עברית, שבה התנ"ך, המדרש, פיוטי המחזור ומטבעות לשון ביידיש הם מרכיבים חשובים בארס-פואטיקה של אבא קובנר. ידועה המימרה, כי שיר טוב הוא השיר שאינו ניתן להיתרגם, בפני שמובנו השירי של הכלים בשפת יצירת השיר שונה ממובנו אותן המלים בחלון השפה המתורגמת. אם מימרה זאת נכונה לגבי תרגום שפות אחיות, לא כל שכן גבה הדבר ביחס לשפה העברית על כל רובדי הלשון בת 3,000 שנה המשתתפים ביצירה, כאשר באים לתרגם אותה לאנגלית, שפה צעירה, בת כמה מאות שנים בלבד. אבא קובנר לא הגביל את עצמו לשפה נורמטיבית והוא השתמש ללא נקיפת מצפון בביטויים כגון: „בצר נתעב", „דמי הכזב", „הרפת", „שורפי המרפא" ומעלה אפילו את „כתנת קדורנין" ד' א': עשרה יוחסין עלו מבבל" להיות בוכו לטקסט שירי. סיגום לשון זה דומה לשימוש הלשון בשירה „ארץ הישימון" של ט. ס. אליוט, שהמוטו שלה הוא בלטינית, ביוונית ובאיטלקית והטקסט עצמו שואב את מקורותיו ביחזקאל הנביא ובקהלת, מראגבי ובודלר. בקיתה לא נותר לנו אלא „לקבר לו לפרים – התרגום את טעם הביאה שבמקור".

חבל שהיקף התרגום, בקובץ שלפנינו, אינו כולל את הספר „פרידה מהדרום" (והופיע בשנת 1949) שהוא הספר הישראלי ביותר בשירתו של אבא קובנר, ספר הנגע עם הארבה הזאת. זה ספר שירי מלחמת השחרור שבהם המקור „נע בינות לכדורים" והשעה היא „אפס-אפסים". בספר זה גם הערות פרוזאיות ופירושי המונחים הצבאיים נהפכים אצל אבא קובנר לשירה: „דממה אלוהית, שעה שהיתה יוצאת יחידה קרבית לשדה... והנה היחידה גם נפרשת לטרגלות האויב. בגבול הזה היה רגיל המפקד לסגר את בקשתו האחרונה בטרם קרב: תהא השעה שעה של דממה באלוהות: דממה בשדה. הדממה בין אדם לשולחו. דממה בין גבעה לגבעה... והאוזן כרויה רק לקול התרגום לבוא, הגדול, ההוא המד בא". הספר בכתיים בשורה הנפלאה: „הב, לכה אתם רעי שותקים, אם הדממה אינה שותקת".

גם הספר „ארבת-החול", שהופיע בשנת 1961, לא הגיע לספר התרגומים שלפנינו (ובתחיל בשנת 1965) ונשאר לכן „מחוץ לתהום". זה ספר של כחול לוחם במקבצ תופים ברדלאי – כחול חייו של האדם. זה ספר של שירה אהבים-אלית, שבה מופיע בסוד הגיהו של וילנא את גילוי האמת השירית שלו, אמת יצוקה בבוטיבים בן הקבלה: „שלושה המה קולות שאינם אובדים...", בהיפוך הכתגבר של דרום אפריקה. חבל באוד שבספרה הייצוגי של שירלי קאופמן אין פרק הציפיה להתגלות האלוהים, כמו למשל בשיר האלתרנטי ביסודו, שלפנינו, בספר „ארבת החול":

„אז נתנו את קולנו הריקים
בויבבה ועמדנו בלי נוע
ולא ידע איש מהקיראים
מי מת, ומי הנקעמים לבידעי"

אסור לטעון על היקף התרגום. אסור לטעון על הגבלת התרגום לתקופה מסויימת. אך מותר לומר „חבל", על כה שלא נכלל בקובץ הזר לטוקסים לספת ההתגנבות... אך הנה הגענו לשנת 1965 ולספר המתורגם: „כל האהבות". עשרה שירים תורגמו מתוך קובץ יפה זה. אסור לטעון על המבחר, כי לפעמים אי הצלחה של תרגום שורה אחת או אפילו מלה אחת שבמקור, פוסלת את כל השיר מלהופיע. המשורר ישראל אפרת השווה שיר כזה לאדם יפה שיש לו פרונקל על האף. לי על כל פנים חסר מאוד השיר האחרון שבקובץ:

„אז אז אפשר נדע ביהודים
לתתך ולכלות
לכל הלכמותינו לכל העולם
להוציא את עצמנו
ואותך אלהי.
בביטוי של דבר
בלתי מובחנו
הבוח. והחי."

אולי הביטוי „נדע ביהודים", המלמד כי אפשר גם לדעת „שלא ביהודים", אינו ניתן להיות מתורגם לאנגלית ובגללו נשאר כל השיר מחוץ לספר. זה עושר של הבעה, השמור לבעליו, למשורר ולמתורגם, לרעתו.

ושוב חבל: חבל על הספר „להקת הקצב מופיעה על הר גריזים" (תשל"ב) שאינו מוצא את עצמו בספר שלפנינו. 43 שירי קצב מהכם, קצב שהגיע אלינו מחצי הכדור המערבי המתופף ורועש עד כדי קריעת קרום-התוף של אוזננו האמונה עדיין על שירי הלירקה-הסנטימנטלית-הרוסית של הלב הכואב. שירי קצב אדיר זה רווחים באוסף שלפנינו לאוזן האמריקאית הכרויה במספר לקלוט אותם. לפי הערכתו של משה שמיר, „להקת הקצב מופיעה על הר גריזים" הוא פסגת הפסגות של שירת אבא קובנר ועולה אף על „אחותי קטנה". זה ספר של שירה מכוערת, כאובה, בצבעוניות מסתררת..." נזכיר לפתות לקורא רשימה זאת, את השורות: „– מטקטו תופים ! תופים
יק ! אק"
או
„שיר לאהבה
פתו ——חי"

פתיחות המלה „פתו – – – – – ח" היא היכס נוקף של שירת אבא קובנר, שאינה מוצאת לעצבה ביטוי נאות בקובץ המתורגם שלפנינו. אבא קובנר כתב שירה ויזואלית: שירה שבה העין קולטת את סדר המלים, את התמשכות הצליל-השירי מעבר לכל היגוי פרוזאי. מן האות הפותחת ועד האות המסיימת נמשכת הפסקה, שממלאת אותה דממה ארוכה, מתגעגעת לסיום הנבפת, בדומה להפסקות הארוכות שבקריאת הקוראן. „ריקוד המלים" או „כתיותה", כדי להכניס לתוך עצמותו-היבשה את רוח „ההוצות" של מקובלים, יודעיה, לא הועתקו לאנגלית. אולי השירה האנגלית המקורית אינה מכירה ריווח אותיות אשר כזה, והצגת הדשנות כזאת עלולה להרוג את נשמת השיר על כרעיו.

השירים המיוצגים בספר שלפנינו לקוחים מתוך הספרים: „מכל האהבות", „אחותי קטנה", „תצפיות", שהופיעו בהוצאת „ספרית פועלים" והספר „אל", בהוצאת אבא קובנר הקיבוץ המאוחד. הופיעו גם שירים מתורגמים שלא זכו עדיין להוצאה-לאור עברית.

גולת הכותרת של יצירת אבא קובנר נשארה עד היום בראשה של „אחותי קטנה". כך גם התרגום שהוא מובחר ביותר. יש לזקוף לזכותה של שירלי קאופמן את עזרת הפירחה שלקחה על עצמה לתרגם את היצירה שנית, אחרי שפורסמה בהצלחה בהוצאת „פינגווין – משוררים אירופים מודרניים". גם העובדה שהמתרגמת-המשוררת נעזרה בעצות טובות של משוררים רבים: רוברט אלטר, ט. כרמי ואחרים וגם קיבלה את ברכתו של אבא קובנר עצמו, נתנה את פיזורה ואפשרה להוציא יצירה לשופת. ברכתו של אבא קובנר לא היתה רק ברכת „בכיך" על הכוגבר, אלא השתתפותו הברוכה בעבודת התרגום עצמו. גם לכאור התרגומים נעזרה שירלי קאופמן במשוררים, כדי לקיים את החוקה של תלמיד-חכם, שאינו מוציא מתחת ידו אלא דבר שהוא מתוקן וראוי לשתי הלשונות. „אחותי קטנה" תורגמה בשלמות על כל 47 שיריה. שירלי קאופמן ראויה להוקרה מיוחדת, על תעוזתה לתרגם את השיר מס' 41 הבנוי על פיוטו של שלמה הבבלי „אור ישע". יצורות א' של פסח, כבן מחרוזת הבלים: „רדודי", „גרודי", „מדדי", עם „קול

(המשך בעמוד הבא)

השנים הבוערות

מאת מאיר בראלי

שבתי טבת, „קנאת דוד", כרך ג' – „הקרקע הבוערת"; הוצאת שוקן; 1987; 501 עמ'.

גם את הכרך השלישי של הביוגרפיה המונומנטלית שכותב שבתי טבת על דוד בן-גוריון אפשר לקבל, אף שניכרת בו ירידה בהשוואה לשני הכרכים הקודמים. אין לזכור בוודאות במה כרכים עוד לפנינו, אולי אפילו המחבר עצמו אינו יכול לענות על שאלה זו בוודאות. מכל מקום אם להשוות לביוגרפיה שהשלים מ. בר-זוהר בשלושה כרכים, הרי שלושת כרכיו של טבת מקבילים בתאריכים, פחות או יותר, לכרך הראשון של בר-זוהר. אין זאת אומרת, שטבת יכתוב תשעה או עשרה כרכים. הרושם הוא שבכרך השלישי יש כבר פחות חדירה לפרטים ולעומק בשני הכרכים שקדמו לו. הדרך איננה אצה לטבת עדיין, אבל בנסייה כזאת אי-אפשר שלא לחוש.

יש לי שורה של טענות אל הכרך השלישי של עבודתו של טבת, אולם במקום שאתה מבקר אותו אתה חייב להוסיף גם את שבחו. אפשר להפריך אחדים מטיעוניו בתוך ספרו עצמו וזהו, לדעתי, שבח גדול – אין החוקר-המחבר מעלים כה שלא מתאים לדעותיו על הנושא שלו בכללו, וזהו שבח שאי-אפשר לומר אותו על שורה של מחקרים אחרים, בנושאים שיש בהם דעות נחרצות, והתכבות באמוציות חזות.

יש בספר נסיון רציני להסביר, בממדי הגיון ועובדות, את גדולתו הייחודית של דוד בן-גוריון, אולם בנושא אחר, לפחות, יש אצל טבת קירה בופרות להולכי מחשבה מקובלים – שלפיהם על כל דעות ציבוריות משפיעים המניעים האישיים הרבה יותר מייעודו של המנהיג לשרת את עמו. לגבי דוד בן-גוריון נוהגים להבליט מניעים אלה בעיקר ביחסיו עם חיים ויצמן. כמו בר-זוהר מייחס טבת לדב"ג מניעים אישיים וכמו בר-זוהר אין הוא מוכיח אותם כלל. קשה לקבוע אם בהערות המופנות למקורות יש אסמכתאות לכך, בגלל ההלכה מוטעית של המחבר לצרף הערה אחת לנושאים אחרים, בדרך המונעת מהקורא לדעת לָמה יש הפנייה ולמה אין כל הפנייה. בכל זאת מרגש שלטיעונו על מניעים אישיים בויכוחיו עם ויצמן אין אסמכתאות, אלא זו: לא ייתכן שלא היה... רק לגבי עובדה אחת יש אסמכתא – דב"ג הכחיש שהוא ושפרינצק נסעו מפראג לאיטליה, אל ויצמן, לנסות להזהיר אתו על אפשרות החזרתו לנשיאות כבר ב-1933 (כידוע הוא הוחזר רק ב-1935). אין ספק שהוא שכח זאת (או כפי שיאמרו הפסיכולוגים: הדחיק זאת), כי למה יאמר משהו שהכל ידעו שאינו נכון, ויוכח בעתיד ששפרינצק צדק בוויכוח ולא „חלם" כפי שהאשימו דב"ג? נוצר מצב חדש לגמרי, ולא נוח היה לדב"ג לומר שפעם היה אחרי ויצמן להחזירו להנהגה וגם בחיזור אחרי ויצמן וגם בשינויי היחס – קבע אצל דב"ג האינטרס הציוני, כפי שהוא הבין אותו.

לעומת זאת הביא שבתי טבת שלל דוגמאות המוכיחות שדב"ג רצה מאוד בוויצמן, בשל השפעתו על הבריטים (ועל יהודים) והתאמץ מאוד להשפיע על ויצמן לסובב קו מדיני נכון. מה שהפריד ביניהם לא היה אמביציה אישית – לפחות מצד בן-גוריון; אשר לוויצמן, נמתין לביוגרפיה עליו, כדי ללמוד על מניעיו.

במובאות מדברי טבת עצמו קל להוכיח זאת, אלא שהדברים יארכו כאן. דוד בן-גוריון חשב שוויצמן אינו מבין נכון את צרכי הציונות, אולם הוא הכרחי בשל השפעתו הרבה על מדינאים בריטים, בשל יוקרתו העצומה, הן בקרב העם היהודי ובעיקר בקרב לא-יהודים (לא רק בריטים). וייצמן כנראה לא אהב את דוד בן-גוריון ולא העריך די הצורך את כישוריו המדיניים, אולם ראה אותו כהכרחי בשל השפעתו הרבה בתוך האומה, וכמי שהיה המנהיג המוכר של תנועת העבודה, שוויצמן נשען עליה ושהיתה הלוז של העשייה הציונית. ללא צדק מפרש טבת כל אמירה של האחד בגנות האחר כתחרות אישית וכל אמירה בזכות האחר – כמגמה של ריכוך. הויכוח ביניהם היה על דרכי המאבק הציוניים, הויכוח הגדול על אקטיביזם בריטי, ומ-1939 גם על אקטיביזם בכתני, ויכוח הנמשך – בצורות שונות – עד עצם היום הזה, ויתר כל הילופי הפתיע. בן-גוריון ראה, לפני ויצמן, שהבריטים משנים את מדיניותם בכיוון אנטי-ציוני. וייצמן לגלג על העמדות התקיפות של בן-גוריון וראה בהן התחות של דל-גאה. בן-גוריון לא האמין שבלי העמדת דברים תקיפה יש סיכוי לעמוד בפני השינוי הצפוי במדיניות הבריטית. הוא רצה, לפחות, שיהיה ידוע להם שהיישוב והציונות לא יקבלו את הדין. וייצמן הלך אתו, אולם תמיד צעד או שנים באחור. חילוקי דעות היו ביניהם ולא מאבק אמביציות. בעמוד 128 מסכים שבתי טבת ש„הניגודים ביניהם, בדעה ובגישה היו רבים ועמוקים", אולם לא די בכך, לדעתו, כדי להביא לעימותיהם, והוא מוסיף סיבה למשפט: „ושאיפותיהם האישיות עזות כדי". אילו היו מלאכי שמים, נטולי שאיפות אישיות, אולם בעלי דעות שונות, כפי שהיו – וכי העימותים היו פוחתים מסוים?

כשוק נתקל בן-גוריון בהופעה תקיפה של וייצמן אין ספק לשבחים שהוא מעיד עליו (ראה עמ' 137 ומכתבו לוויצמן, עמודים 190–191 ועוד.) לכן, ולא רק לכן, מוצדקת הדעה שהפרשנות של טבת (בעמודים 184–185), כאילו בן-גוריון התרעם על שקבעו את וייצמן כנואם יחיד (לפני ועדת פיל) והוא נשמט לשוליים, אינה נכונה – הוא פשוט רצה סנגור הופעה תקיף יותר. כמו ביותר הנאמר בעמוד 189 „– – – העמיד עצמו (דוד בן-גוריון) כלוחם לגופו של עניין, המשוחרר מכל מניע אישי". האם לטענה כזאת אין צורך בשום אסמכתא: סתם כך: „– – – העמיד עצמו כלוחם לגופו של עניין – – –" רק משום שדב"ג מת ולא יוכל להכחיש? בעמוד 193 מכנים המחבר את התיבה הרעיון לכרואתו: „הודעתי", על שלורד פיל הבין את וייצמן כמקפין תביעות. כבין הכתוון שדב"ג לא הודעתו?

נושא המניע האישי עולה אצל טבת גם בפרשת רוטנברג, (עמ' 332–333) וגם שם ללא כל הוכחה שהעניין היה אישי ולא ציבורי (דמוקרטיה מול אדם אוטוריטרי באופיו, תנועת העבודה מול גורמים אחרים). לא נתקבל על הדעת שברל כצנלסון נזקק לרוטנברג כמשקל-שכנגד לבן-גוריון. זה לא היה אופי היחסים בין שני ראשיה של תנועת העבודה, אולם זה שייך לנושא אחר, שיידון בהמשך הדברים.

וייצמן, כמו שפרינצק ומתנגדי דב"ג במפא"י בשנות המאבק, לא הבין את המורכבות שבעמדת דב"ג והאקטיביסטים, שלא נרתעו אנטי-בריטיות הטוטאלית המסוכנת ביותר של אצ"ל ולח"י, ולא את הכניעה הסרת התכלית של וייצמן ומתנגדי המאבק. וייצמן קרא לזה „כפור הם", כלומר דבר בלתי-אפשרי. לא ידוע לי ביטוי בן-גוריוני חד וחריף בגנות העמדה הוויצמניסטית באותן שנים, אבל התנגדותו היתה חריפה לא פחות.

בן-גוריון וברל כצנלסון, הקונגרס הציוני בציריך, אוגוסט 1937

★

בנושאים הרעיוניים יש לשבתי טבת טעויות חמורות אחרות. כותרתה של הפצת היא: בילטמור וחלוקה. נכון שמתנגדי תכנית בילטמור, ביחוד אנשי „אחדות העבודה", טענו שחלוקת הארץ מסתתרת מאחורי הנוסחה „לכונן את ארץ ישראל כקהיליה יהודית". אנשי „השומר הצעיר" היו מתונים יותר בהתנגדותם, בגלל תמיכתם המסורתית בחיים וייצמן, שגם הוא תמך בבילטמור. אגב, תמיכתו של וייצמן בתכנית בילטמור החשידה אותה בעיני מקסימליסטים רבים, שלא הבינו שחיים וייצמן הוא אדם פתוח יותר מתומכיו. אף ברל כצנלסון, דוד בן-גוריון ותומכי תכנית בילטמור הכחישו בכל לשון של הכחשה שפירושה חלוקה ולגלגו על פרשנותם של המתנגדים. אי-אפשר, כיום, מניה וביה, לומר שתכנית בילטמור היתה תכנית חלוקה. זו תכנית שדב"ג הגיש לוועידה ציונית באמריקה, תכנית שגיבשו אותה יחד, הוא וברל כצנלסון, וזכתה לברכתו (הלא-נלהבת) של חיים וייצמן. היסוד היה שעם תום המלחמה (תכנית זו היא מוצר של ימי המלחמה) יש להציג את התביעה היהודית במלואה – תוך ניצול האסון (ביטוי קולע של שבתי טבת). תמיכתו של דב"ג בחלוקת הארץ – לפני תכנית בילטמור ואחריה – מקורה היה בהכרתו שאי-אפשר לאלץ את בריטניה להמשיך במגרש תוך עלייה והתיישבות יהודית, שהם לא רצו בה עוד. נחוץ היה להסכים לשליטה יהודית כוללת, התביעה היהודית היתה בילטמור, כלומר ארץ-ישראל כולה. גם כשתמך דב"ג בחלוקה היה העקבי ביותר בקרב „המחייבים" במאבק להרחיב בכל האפשר את גבולותיה של המדינה היהודית. אין אמת בטענה, כי „– – – רעיון החלוקה היה גלום בתפיסתו הציונית מראשיתה וחזר, כיסוד נגסי, בכל אחד ואחד מגלגוליה". רעיון החלוקה נולד ב-1937 ולא לפני כן. גם אז לא ויתר בן-גוריון ויתור של קבע על שלימות הארץ במדינה יהודית ויש על כך עדויות למכביר, ביחוד במכתביו.

בעמוד 387 מספר טבת על נסיון להחזיר את הרוויזיוניסטים להסתדרות הציונית (הדבר נעשה אפשרי אחרי מותו של ז'בוטינסקי ונתגמם עם תום המלחמה). אילו התכוון אז לחלוקה ולא לנוסחה של תכנית בילטמור – הרוויזיוניסטים לא היו דורשים לו כלל וכלל, האם רצה לחזק את „השוללים"? תכנית בילטמור אינה דבר סתמי שכל אחד יכול לפרש כרצונו. יש שם טקסט ברור ומפורש: „לכונן את ארץ-ישראל – – –"

עניין עקרוני עוד יותר הוא עניין „המעבר לַסֶף". שלא כמו רבים אחרים שבתי טבת אינו קובע שדב"ג שינה את דעותיו והתחלק מציונות-סוציאליסטית, ואין הוא מפרש שלא כהלכה את הכותרת „ממעמד לעם" לספרו הרעיוני העיקרי של בן-גוריון, ספר הבא לבסס את האחדות הפנימית של ציונות-סוציאליסטית, אולם הוא הולך יותר מצעד אחד לקראת התפיסה המוטעית. הוא מספר לקורא, הבדק, כי בן-גוריון לחץ להפוך את מפא"י למפלגה עממית, המטפלת לא רק בפועל השכיר אלא רואה בכל דלת העם, חוגים עממיים, נושא הן לדאגתה והן מקור קולות בשבילה. רוב הרעיונות החדשים צמחו משיחות היונים בארבע עיניים של דוד בן-גוריון ורעו ברל כצנלסון, ולא תמיד אפשר לקבוע מי היה הראשון שמעלה רעיון זה או אחר – כך הרעיונות הגדולים, המרכזיים וכך הקטנים יותר, לשעתם. העובדה היא שהיתה זו מנהיגות זוגית, ומה שנוגע להרחבת התמיכה במפלגתם – שניהם רצו בה. לבן-גוריון, חניך אסכולה מארקסיסטית, היה יותר קשה מאשר לברל לקבל שחוגים עממיים, לא בדיוק פועליים, יהיו חלק מתנועתו. לכן המעבר שלו בולט יותר. מכל מקום בן-גוריון לא התחלק עד סוף ימיו לא מתנועת פועלים („דרכו של הפועל בציונות") ולא מהתפיסה האחדותית של ציונות-סוציאליסטית, כרעיון שלם אחד.

יש בספר הערכה וקביעות לא מדויקות ביחסי יחסיו האישיים של דוד בן-גוריון עם ברל כצנלסון ועם יצחק טבנקין. האחרון מעולם לא היה שווה מעמד לשניים. המנהיגות של מפא"י ושל ההסתדרות היתה זוגית – ויבוא על „ברל ובן-גוריון" כבעם כאילו היו אדם אחד... טבנקין היה קרוב אליהם במעמדו ובהשפעתו יותר ממנהיגים אחרים, בעיקר מפני שהיתה לו תנועת תומכים, אמנם מיעוט, שראתה בו ראש וראשון. עד קרוב לפילוג, אנשי טבנקין נחשבו בעיני ברל ובן-גוריון כשאור שבעיסה – יחד עם חבריהם, תומכי ברל כצנלסון בקיבוץ המאוחד (ותמיכה בברל היתה במילא גם תמיכה בבן-גוריון, ולהיפך).

ודאי שהיו גם ויכוחים בין ברל כצנלסון ודוד בן-גוריון, ואף גלישה לפולמוס. עם זאת ביטוייו של דבר מה שהיה ביניהם זו הבנות טובה ושותפות עמוקה מאוד. היתה גם התחשבות הדדית מרחיקת לכת בדעותיו של האחר, כשהיו חילוקי דעות ביניהם. בפולמוס החלוקה היה ברל כצנלסון עם „השוללים", וכל התחכמות מאוחרות (בטעמים שלא היו קיימים בימינו, כמו הויכוח על שלימות הארץ בימינו) אינה יכולה לשנות עובדה זו. הדברים כתובים. הייחוד בעמדתו של ברל היה בויכוחו עם שני הצדדים – כשהוא מלגלג הוא על „המחייבים" המגבדים את חלקה של הארץ שלא הוקצה לנו ו„השוללים" הכבנרים את החלק שהוקצה לנו, בסיכום – מתנגדות ארץ-ישראל כולה. זה בביטוי היונוכי, והביקורת נראתה לבן-גוריון, שקיבל את החלוקה כהכרח מדיני והיה בכלל לא מאשר מוחיתור על חלקי ארץ-ישראל. ברל כצנלסון היה האיש שביקר את חיובה של תכנית פיל גם בבימוס, שמבילא העניין לא ייצא לפועל ויישאר בעינו רק הוויתור הציוני על חלקי ארץ.

(המשך בעמוד הבא)

שבתי טבת

זכרון חי

מאת טליה רפפורט

קשה לקבל את מותו הפתאומי את אליהו גת, אחד מהמעולים שבציירינו, אדם צנוע ונעים. קשה עוד יותר לתפוס זאת דווקא עכשיו אחרי שהצליח להפתיע ולשמח את כל מכריו, כשהתאושש ממחלה קשה וחזר להתמקד ולצייר.

אין זה הספד, אלא ביטוי להערכה עמוקה ואהבה אמיתית ליצירותיו שלא תישכחנה. אליהו גת הוא אחד מקומץ אמנים (ביניהם גם לאה ניקל, אורי רייזמן, ג'ון בייל ואחרים, שייבדלו לחיים ארוכים) שציוריהם "עובדים" כמו מכת חשמל צבעונית. על אף כל מאמצי שלא לגלוש להגזמות, אני מוכרחה לומר, שהתמונות של אליהו גת מצליחות להפגש אתי לשעה ארוכה. זרימת העין עם משיחות המכחול המרצדות כנושים בשלל גוני סורקה וכתום, חום וזהב, ירוק וארוס, היא חוויה חושית ממש ממכרת, שמגיעה לשיא בנופי צפת וזכרון־יעקב, שבהם הירבה לצייר בשנים האחרונות בתכרות כזיווג.

הצייית רוח שבים.

כשאני מנסה לחקר את הכראות והתחושות שסמפגתי בעבודותיו לאורך שנים, לצוה מרהבת ומאפיינת אותן, מייד מצטיירים לציני המוקי הרים רוטטים, וחוסמים כתמציה השקים של אשה עירומה, ואין זה פרי דמיוני הפרוע, אלא תוצר ראייתו המיוחדת וסגנונו העשיר והמרתק של אליהו גת.

אני מעיינת בהבאה בקטלוג התערוכה הנהדרת שערך לו יגאל צלמונה במוזיאון ישראל ב־1984. בין כל הנופים הגועשים והמסעירים שבקטלוג, היפה מזה אני "תופסת" אתנחתא בדמות קטנה בציורי הטבע הרוטט של גת, שאינו דומם כלל, אלא רווח חיים. על מפה מכוסה שליד החלון קומקום ישן ותפוזות. פירות שנראים כגושים ובקוצ, בגוף מופשט־למחצה אפשר שוב לאתר אותה אשה חושנית ומסתורית, המבצבצת ונבלעת לסירוגין בין קווי הפסנות. לצד ציור זה (דומם עם נוף בחלון, 1979) מופיע בקטלוג ציור של אשה אמיתית, בשר ודם (עירום על רקע חלון 1976־81). בגופה הפרוש לרווחה מתמרמים בנתת הגוונים הרכים והעליה בגוף שבחלון שוב מסתמנים רזי הפיתולים הנשיים.

האם יורשה לי להתפייט עוד רגע, לפני שאחזור לסגנון הכתיבה היתיקה, כשאני מרימה את עיני מן הכתוב ונזכרת שוחזי רשימת פרידה, לצד החלון הסתוי האפור שמולי, נשקפת אלי תמונה של אליהו גת הרי צפת לוהטי הגוונים ובתיה מקושטי החלונות־מחממים את־הלב. בזכותה ובזכות עשרות תמונות נפלאות כאלה שהותיר אחריו, הוא משאיר בזכרוננו רושם חי, חם, תוסס ומרגש.

אליהו גת, "עירום על רקע חלון"

קרנבל דיוניסי

ברוך רדר, תערוכה רטרוספקטיבית, מוזיאון הרצליה.

ברוך רדר, אמן יהודי ממוצא אוסטרי (1963–1897) שסיפור חייו הוא הדגמה מובהקת של "היהודי הנודד", הספיק בין השאר לחיות בוינה, בפראג, באיטליה, בספרד, בצרפת, בקובה ובארה"ב. בארה"ב זכה לפני שנים להערכה ולתצוגות מכובדות, אך בארץ אינו מספיק מוכר.

רבים עוברים מדי יום ליד אולם הכניסה המפואר של בית אסיה בתל־אביב ומתרשמים מפסליו מבלי לדעת, אולי, של מי הם. עתה, בסיועה של דבורה שוקי הממונה על עזבונו, עורך לו מוזיאון הרצליה תערוכה רטרוספקטיבית המאפשרת היכרות מקיפה למדי עם עולמו המיוחד, הספוג מיתולוגיה ופולקלור יצרי ופראי, שכושפע מתרבויות פרימיטיביות קדומות, הן ברוחו והן בסגנונו.

מכלול עבודותיו של רדר פועל כקרנבל דמיוני פרוע, חושני ודיוניסי, שבו לוקחים חלק קנטאורים ומינוטאורים, אמאזונות וסירנות, גמדים גרוטסקיים, לוליניות, סוסים, שוורים, ינשופים, ציפורים, נשים עירומות שופעות־בשרים, תחול שגופו מנץ פרחים, פעמונים עקומים וכלי נגינה פלאיים מוזרים.

הפנטאזיה המאגאנית הזו אפופה אווירה מיתולוגית תיאטראלית ואקסטאטית. הפסלים עשויים סגנון דינאמי ובארוקי, מפותל בגושים כבדים ומעוגלים שתחילה הם אטומים וסגורים ובהמשך חובקים בתוכם חללים פנימיים. בתחילת הדרך הצורות הרמוניות ופני השטח של הפסלים חלקים ואחידים, אך ככל שמתגברים היצר והדמיון הסוער מרקמיהם הם הופכים מחוספסים ודוקרים וצורותיהם קרועות ומנוקבות בחורות לכל עבר.

מבחינה סגנונית רדר הוא אמן אקלקטי שקל להבחין ביצירתו השפעות עתיקות ומודרניות גם יחד, ממצרים ויוון, אך גם מרנואר, מאיול, ז'אק ליפשיץ ופיקאסו. עם זאת, לזכותו ייאמר שהוא יצר עולם עז הבעה משלו.

התערוכה כוללת פסלים בגדלים שונים, תמונות שמן גדולות, רישומים והדפסים. האיכות אינה אחידה לאורך כל הדרך, אך מתקבלת תמונה מגוונת ומעניינת של יצירתו.

ברוך רדר, "אשה שרועה" (אבן חול מצ'כיה, 1934)

עיצוב תיאטראלי

אורי קצנשטיין, גלריה "רבדי", גורדון 26, ת"א.

אורי קצנשטיין, שעד כה הזדמן לי לראות רק פסל אחד שלו בתערוכת "היבטים תיאטראליים" בגלריה קלישר ושעסק גם במיצגים, מילא את גלריה "רבדי" במעין "צעצועים" ואובייקטים משונים, אם כי מרשימים למדי.

בלון כתום ענקי תלוי באוויר ואליו מחובר מורק גדול שיוצר מתח (צפוי כמו) של פיצוץ אפשרי. על הרצפה למרגלותיו מתוחה תבנית ברזל שטוחה בדמות אשה, שמכוסה בתלתלי כבש לבנים, כך שנוצרים עימותים של תכונות חומריות ותחושתיות כמו עגול וחד, קשה ורך, אורגני ומיכאני.

במקרים אחרים משתמש קצנשטיין גם במנועים ויוצר גימיקים משעשעים, כמו למשל במיתקן בעל רוזשה, המפעילה קופסאות שחורות קטנות שמסתובבות ומשמיעות געיית פרות, או ראש של פאנקיסט בעל שער שפודים (שעליהם נעוצות פיסות בשר מתובלות) שאפשר להדליק אור בנחיריו.

אמנם זוהי תערוכה מקורית ומפתיעה בעיצובה היפה ובאמצעיה האפקטיביים מאוד, אך הם תיאטראליים מדי, קצרי־טווח ומתמצים מהר, עד שקשה לקבל את כפיסול המאפשר חוויה אמנותית מורכבת.

מקבץ

שני קובצי מאמרים – שי לשמואל אטינגר.

לקראת פרישתו של פרופ' שמואל אטינגר מן ההוראה הסדירה בחוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטה העברית בירושלים, יזם מרכז זלמן שזר הוצאת קובץ לכבודו, שיעסוק בתחומי התעניינותו. חבריו ותלמידיו, חוקרים בעלי שם בזכות עצמם, נענו בהתלהבות ו־54 המאמרים ראו עתה אור בשני כרכים בהוצאת מרכז זלמן שזר.

בכרכו של כרך א' – "תמורות בהיסטוריה היהודית החדשה" – עומדת תופעת הלאומיות במחקר מצידי ההיסטוריה המודרנית, מתוך הדגשה של הלאומיות היהודית ובמיוחד הציונות והסיבה לארץ־ישראל. הסיבה אחרת דנה במלאכת ההיסטוריון ועוסקת בחקר ההיסטוריה, בכתיבתה ובהבנתה. בקבוצה השלישית של המאמרים – "תמורות ומאבקים" – מיגוון של נושאים המלמדים על הדינמיקה של תולדות ישראל בעת החדשה. בצידם של המאמרים בעברית מופיעים מאמרים אחרים באנגלית, פרי עטם של היסטוריונים וחוקרים יהודיים בעולם.

בכרך השני – "בין ישראל לאומות" – שלוש חטיבות כרונולוגיות של מחקרים על ראשית העת החדשה, על המאה התשע־עשרה ועל המאה העשרים, חלק אנגלי. המאמרים עוסקים בהיבטים שונים של היחסים בין קהילות יהודיות שונות לבין הרוב הלא־יהודי. הדגש הגיאוגרפי הוא על מזרח אירופה ומרכזה.

בדברי ההקדמה לקבצים מציינת המערכת, כי "הספר, על שני כרכיו, בא לבטא את רגשי ההוקרה כלפי שמואל אטינגר ולציין את החוב הגדול שחב לו מקצוע ההיסטוריה היהודית. הסגולות היקרות שניחן בהן לא נשארו בבחינת עושר השמור לבעליו בלבד. הוא הפרה והעשיר את המחקר וההוראה ואת התודעה ההיסטורית, הרחק מעבר לגבולותיה של מקצוענות צרה. "עם סיום פרק אחד בעבודתו המבורכת, ניתן כאן מעין את פתיחה של תקופה חדשה בחייו ובפעילותו בשדה ההיסטוריה".

דממה

(המשך מהעמוד הקודם)

דודי" ועוד חרוזים באולצים, זכר פסוקים ומקורות שאינם ניתנים בכלל לתירגום לשפה אחרת. (אולי צריך היה לתרגם שיר זה לעברית).

המשוררת נהגה בחירות־שירית ויצרה במקביל למקור, מתוך שמירה על הצורה הכיוונית והרעיון השירי. היא אפילו הצליחה למסור באנגלית את השורה "ענה דודי ואמר לי" כאשר "לי" צריך להזכיר בכי וכאב. שיא התרגום של הספר "אחותי קטנה" הוא שיר הסיום ששורותיו האחרונות הן:

"ואמרי עמי — התרגום: "And say with me
אמי — imi
אמיי" — imi"

שם הספר "אל" לקוח ממחזור השירים שבספר שכותרתם היא: "אל זקנים וזקנות", "אל השליחים", "אל הדברים שהם", "אל האוהבים", "אל עצמי", "אליך", ו"אל היושבת במול". מתוך מחזור זה תורגמו רק שני שירים וגם אלה נקראים בקלות מסויימת לעומת המקור הכבד. חבל שהשיר "אל השליחים" לא תורגם. זה שיר שנושאו לקוח מ"הברית החדשה", "המצעיד את הפיסחים" ואת "הסומי לזר אחד...". יתכן כי באנגלית היה מקרב יותר את הקורא אל "הברית החדשה" ודימוייה שהיא עבורו כיום כספר התנ"ך.

גם בספר "אל" יש עברית שאינה ניתנת לתרגום:

"אקרוסטיכון בסדר תשר"ק
אקרוסטיכון בסדר אתב"ש
ואם תרצה אף לאב"ג היא אקרוסטיכון"

אפילו צבר עברי, שאינו אמון על פיוטי ימי הביניים, לא יבין את הכתוב.

חסד עשתה אתנו המתרגמת, שהיא מביאה שירים שלא הופיעו עדיין בספר עברי. אלה הן שתי פואמות ארוכות, האחת בת 10 שירים לזכר יוכבד בת־מרים. השנייה בת 26 שירים של "סלעים נופלים" שאני קורא אותם בפעם הראשונה. בין אלה מצוי השיר הנפלא, שבזכותו לזכות בו את קורא רשימתי זאת אני מתרגם אותו מאנגלית לעברית, מתוך סקרנות לראות את המקור העברי:

"כאשר אלך
אלך. לא אקח
דברי אתי
במסעות הכוכב שלי,
אלא שיר שלא
פורסם ואחרי".

פרנץ רוזנצווייג

(המשך מהעמוד הקודם)

וניזון באמפטיה גאונית. הוא הפנים את המעט שידע ותפס לעומק. הכשרון המדהים שגילה אחרי החלטתו לשוב ליהדות, ללמוד במהירות ולהגיע לידיעה מבפנים של מקורות היהדות נבע במידה רבה מכך שכבר היה לו דימוי קודם ותובנה קודמת. אלה לא היו לגביו תכנים זרים.

אם ניקח בחשבון את שני הנתונים הללו תכונות אופיו העצמאי והשומר נאמנות, וזיקתו הרגשית מבית ליהדות, נגיע לכלל מסקנה שהאיש הזה לא היה מסוגל להתנצר. החלטתו להישאר יהודי מבטאת את מבנה אישיותו. במונחים של משנתו המאוחרת היא היתה "גורל". ובאמת קריאת המכתבים הנוגעים לפרשה הזאת, ולכל פרשת יחסיו עם בן דודו האנס אהרנברג ועם ידידו אויגן רוזנשטוק שהתנצרו, מצביעה על כך. ברור מן המכתבים הללו שלבן הדוד ולידיד היה עניין אישי עז כאן, אפשר לומר: נואש, למשוך את רוזנצווייג ברוח הכשרונות להמרה. הדבר היה מבוקש להם מאד, כן יותר כמדומה, כאישור לצעד מרחיק הלכת שלהם, ומעידה על כך העובדה שהם לא סלחו לרוזנצווייג על האכזבה שהנחיל להם, ובמשך זמן רב לא נואשו מן התקווה לשכנע אותו בצידקת דרכם. בשלב מסויים של הפרשה, שלב שבו היה על רוזנצווייג להכריע גם בנוגע לקריירה שלו, הם הפעילו עליו לחץ רעיוני ורגשי גדול מאד, ובעיצומו של הדיון ביניהם הוא נראה כמשתכנע, כלומר: בן הדוד והידיד הרגישו שידם על העליונה ושבן שיחם הגיע אל סף ההחלטה. אבל ברור מן ההמשך שרוזנצווייג היה רחוק מאד מאותה החלטה שהם ציפו לה. הוא היה זקוק לפסק זמן כדי להיות עם עצמו ולבדוק מה דורשת ממנו נאמנותו לעצמו, והוא נטל לעצמו את פסק הזמן הזה. הפרשה של תפילת יום הכיפורים ב"סטיבל" נראית, בהקשר המלא, ראשית כבלתי ברורה בפרטיה, ושנית כצדדית להחלטה. בין שהיתה לו אותה תפילה כחוויה מרוממת במיוחד ובין שלא, אין שום רמז לאיזו הארה יוצאת דופן או התגלות, והדברים שכתב רוזנצווייג אל בן הדוד וידידו כסיכום סופי של הדיון מבהירים את טיב התהליך הרוחני שעבר: נתברר לו שהוא יהודי, ונאמנותו לעצמיותו הופכת לדידו את ההמרה לצעד בלתי נתון, כלומר: בלתי אפשרי. הוא מציג זאת כהכרעה אישית על רקע הכרתו את עצמו. הוא נמנע מכל ביקורת על ידידו וקרובו שהמירו. אם הם המירו משמע שלא נשאר בהם מטען של יהדות והם צדקו לגבי עצמם. אבל מי שבחן את עצמו ונתברר לו שהוא יהודי לא יוכל לקבל את הנצרות המיועדת בפירוש ללא יהודים... ברור מכאן שגם כיהודי משוכנע, היה לו לרוזנצווייג יחס של הבנה אמפטית לנצרות. רוק ברור לדעתו, מי שאינו יהודי צריך להתנצר. משמע שמתוך יהדותו היתה לו זיקה אל הנצרות, ממש כשם שלנוצרי יש בתוך שכזה זיקה אל היהדות. לפיכך דייק ואמר כשהודיע על החלטתו, שהוא נשאר יהודי, ולא שהוא דוחה את הנצרות. להדגיש שבין יהדות לנצרות יש לא רק יחס של תקבולת, אלא גם יחס של השלמה הדדית נמצא כבר בניסוח זה והוא באה לידי ביטוי מפותח ומגובש היטב ב"כוכב הגאולה".

★

סגולה רעיונית נוספת שבכרך המכתבים וקטעי היומן, [illegible] אל תנועות שונות ביהדות הגרמנית בזמנו, וביחוד: האורתודוקסיה, היהדות הליברלית והציונות. גם מספריו וממאמריו של רוזנצווייג אפשר להסיק שהוא לא משוה מכל אחד מן הזרמים הללו, אבל לא יכול היה להזדהות עם אף לא אחד מהם. אולם המכתבים המתעדים מגעים אישיים אינטנסיביים בשלבים של התגבשות השקפת עולמו, מאפשרים לנו לנתח ולתאר בצורה יותר מלאה ומדוייקת מה קיבל ומה דחה וכו'.

רוזנצווייג שאף להגיע ליהדות אחדותית ושלמה, אבל היא נבצרה לעיניו מן האורתודוקסיה והלאה: כל כך מפני שהוא כלל בחזונו היהודי גם את המרחב האוניברסלי של התרבות ההומניסטית, ולא כ"מרחב" על יד היהדות, אלא בעולם אחד. האם קיבל מבחינה זו את ההשקפה הליברלית? אם המייצג שלה היה הרמן כהן הרי התשובה יכולה להיות חיובית, ובכל זאת מסויגת מאד, שכן סירב ל"סינתיזה" המושגית כדרך של פשרה. היהדות הליברלית היתה לטעמו אידאליסטית־מופשטת מדי מבחינה פילוסופית, ועיר בורגנית־סתגלנית מדי מבחינת ההגשמה באורח חיים. כאשר הוא עמד מולה כאלטרנטיבה של אורח חיים יהודי ראה בעין את יתרונה של האורתודוקסיה, שיש לה דרך מפני שיש לה לא רק אידאה אלא גם הלכה.

הציווי של יחסו החיובי־שלילי הן לאורתודוקסיה והן ליהדות הליברלית קירב אותו מאד לציונות. קסמה לו הרדיקליות המהפכנית והשאיפה לעצמיות יהודית ולזהות כולית. הציונות הבינה נכונה, לדעת רוזנצווייג, את היהדות כהוויית־עם, והיא ניתחה נכונה את תהליכי המודרנה הפוגעים באותה הוויה של עם. משום כך ניווכח מעיון במכתבים שבכל איכות שהיה לו לרוזנצווייג דין ודברים על האורתודוקסיה או על היהדות הליברלית, הוא חזר וגילה את קירבתו המודחקת לציונות, והדבר בא עליו תמיד כמין תגלית פאראדוקסלית, מפני שהיתה לו ביקורת חמורה על הציונות.

השאיפה להחזיר את עם ישראל להיסטוריה של הלאומים הפוליטיים נראתה לו מנוגדת לדרכה ולייעודה של התורה. בכך קיבל את דעת מורו הנערץ הרמן כהן. ובכל זאת, בהשוואה להרמן כהן נראה רוזנצווייג מפעם לפעם ממש על ספה של הציונות, [illegible] והתחזקה בו ביותר בתקופת ההתקרבות הגדולה בינו לבין מרטין בובר, שהיה מנושאי דגל הציונות הרוחנית, ובן פלוגתא נמרץ להרמן כהן. אבל המעיין במכתבים יופתע להיווכח כי עוד הרבה לפני כן יש במכתבי רוזנצווייג ביטויי התקרבות לציונות. לפעמים הוא שומע אחרים המעידים על כך, והוא אינו מכחיש. החשיבות שרוזנצווייג ייחס להוויית־העם כתשתיתה של יהדות אינטגרלית גרמה לכך. על כן דווקא כאשר לא חשב על הציונות – הוא התקרב אליה. משום כך יש יסוד להשערה שאילו האריך ימים לראות מה שארע בתולדות עם ישראל סמוך מאד אחרי מותו היה עושה את הצעד פנימה, כדי לנהל את המערכה נגד מה שביקר בציונות, בתוכה.

★

אחת הסוגיות האישיות־תיאולוגיות המרתקות ביותר במשנתו של רוזנצווייג היא סוגיית יחסו לקיום המצוות. כמודה לאלה מבני דורו שחיפשו דרך שיבה ליהדות מלאה, הציע רוזנצווייג מהלך של התקרבות הדרגתית על־ידי לימוד, עיכול רעיוני והסתגלות לפרטי אורחות חיים. מצד אחד הוא הזהיר את תלמידיו מפני מהפך פתאומי שיש בו השעיה גמורה של אורח החיים הקודם, וסיגול בבת־אחת של דרך חיים אורתודוקסית. דרך כזאת, שהיא אופיינית למדי ל"בעלי תשובה", נראתה לרוזנצווייג כמעשה שרירות ואונס עצמי. השב בדרך כזאת מוותר על השגים תרבותיים חיוביים שאסור לוותר עליהם ומעוות את אישיותו היהודית. לדעתו של רוזנצווייג אין זו שיבה אמיתית, כי שיבה אמיתית היא שיבתו של אותו אדם, מתוך נאמנות לרציפות התפתחותו הרוחנית, ואילו בתשובה על־ידי מהפך נשאר האדם הקודם מבחוץ, והנכנס הוא כבר אדם אחר, או פלג־אדם. יתר על כן, מצווה יש לקיים בכוונה נכונה ולא כמעשה של אינוס עצמי. ומהי כוונה נכונה? הוי אומר, שהאדם ידע בבירור שמצווה מסויימת זו אמנם מכוונת אליו אישית באותה השעה, ושיש בו "יכולת" לקיים אותה. והביטוי "יכולת" מבטא בהקשר זה את התואם בין הדיספוזיציה הרגשית של האדם לבין העשייה, שהרי יש בו בכל אדם יכולת להכריח את עצמו למעשים שהוא מרגיש כלפיהם זרות או התנכרות.

[illegible] כמובן, זו את זו. הן מפרשות את מעשה התשובה כמהלך קדימה, ולא כנסיגה לעמדת מוצא קודמת. ברור שתשובה היא התקשרות אל מה שהיה. זיקה אל העבר היא חיונית בכל תרבות, בכל דת, בכל זהות אישית, ואם אבד לו לאדם הקשר לעבר של דתו או של תרבותו, עליו לחזור כדי להתקשר אליו, אבל לא במחיר העבר האישי שלו עצמו, ולא במחיר המרת הכיוון הנכון שלקראתו הולכים מתוך קשר אל העבר, קדימה, לקראת יצירה מחודשת. תשובה היא אם כן גם יצירת הקשר מחדש אל העבר, וגם חידוש הנובע ממלאות ההשכלה, התרבות ונסיון החיים של השב לביתו.

מצד שני רוזנצווייג הזהיר מפני פשרה וחלקיות. מי שחוזר ליהדות צריך לשאוף לשלמות ולאחדות. אין משיגים זאת בבת אחת. אבל השאיפה האידיאלית היא אל השלם, וגם ההתקדמות תהיה אישית ומודרגת. עצם העובדה שהשלבים בדרך לקראת מטרה כזאת מעניקה לו לטעום את טעם השלמות.

דברים אלה נמצא כהרצאה סדורה ומגובשת במאמר הידוע של רוזנצווייג "הבונים". התוספת שאנו מוצאים במכתבים היא התיעוד המלווה את נפתולי דרכו האישית של רוזנצווייג, וממילא את הפירוש המעשי שנתן לדבריו. קודם כל מעניין לציין את ההקבלה בין מה שמנע את רוזנצווייג מהתנצרות לבין מה שמנע אותו מתשובה על דרך האינוס העצמי. הרי זו שוב אותה תבנית יסוד של אישיותו הנאמנת לעצמיותו. מעניינים במיוחד מן הבחינה הזאת המכתבים שכתב אל ארוסתו לפני נישואיהם. מסתבר שהמחשבה על דמות הבית עיקרה ועל התגבשותו היהודי העסיקה אותם הרבה ועוררה לבטים. הדרך לא היתה סלולה, ובמכתביו של רוזנצווייג מורגשת דווקא הרתיעה מפני מחוייבות־יתר לשמירת מצוות בביתם. יותר מסתבר שכה להרמנות לקיים מצוות חדר מן מחוייבות יתר לקיומן תקפה את הרגשת חרותו האישית. לפיכך הוא שם דגש בלימודים, במחשבות והרגשות ולא בעשיה. השינוי חל כנראה אחרי הנישואין, כאשר בית המשפחה קם והיה. אז הרגיש רוזנצווייג שקיום המצוות נדרש לו באופן חיובי כדי לעצב את דמות ביתו. כלומר, שקיום מצוות לא יקפח את חרותו, אלא אדרבא, יאפשר לו למצוא את חרות בזיהוי באותם חיים יהודיים [illegible] ניכרת במכתביו. אפילו ביטוי קנאות לדרכו, והוא מביע התנגדות תקיפה לאפשרות שביקור של חברו הנוצרי אויגן רוזנשטוק יפריע את סדרי ביתו היהודי.

"התאהבות" הרגשית מרתיעה אל משיכה, במעבר ממצב חיים אחד לזולתו, מפרשת טוב יותר מכל ניתוח מושגי את הבחנתו של רוזנצווייג בין "יכולת" ל"רצון" בקיום מצוות במאמר "הבונים". לפני נישואיו היה לו "רצון" לקיים מצוות. הרי החליט על כך מכבר. ובכל זאת לא הרגיש שהמצוות מכוונות לו. הן נדרשו מתוקפה של סמכות חיצונית, והוא נרתע כדי לגונן על חרותו. אבל כאשר התעורר הצורך הנובע מבינון בפועל של יחסי המשפחה, הוא הרגיש שהמצוות מכוונות אליו. יסוד הכפיה החיצונית נעלם והתעוררה "היכולת" הפנימית, כלומר ההיענות החיובית מתוך אהבה.

★

נגענו לעיל בשורה של נושאים הקשורים אל התיאולוגיה של רוזנצווייג. לא העמקנו בנושאים התיאולוגיים לגופם. אכן, יש במכתבים שלפנינו הרבה רב הנוגע בנושאים התיאולוגיים שנדונו ב"כוכב" ובשאר המאמרים והמסות. לא מצאנו בחומר הזה חידושים מרחיקי לכת, או שינויים מן הדעות שביטא בחיבוריו הגדולים. ההבדל הוא בניסוח, בפשטות היחסית של ההתבטאות, המשוחררת מן החובה הטרמינולוגית. והשקפה יותר לנסיון החיים הבלתי־אמצעי. הפילוסופיה של "כוכב הגאולה" הותכה במכתבים לחכמת הלב. גם מי שאינו מסכים – מבין, ואפילו מודה.

יש במכתבים ובקטעי היומן בגרות בשלה שהיא תמצית של נסיון חיים עשיר, והדבר מפליא. הרי מדובר באדם שהסתלק באמצע ימיו, שרוב שנות בגרותו עברו עליו במחלה מתקדמת, אל מול פני המוות האורב לו. מנקודת הראות הביוגרפית זהו אולי הדבר המרתק והמפליא ביותר במכתבים הללו: הדרך שבה הוא חי אל מול פני המוות, חי במלוא מובן המלה, חיים מלאים, חיים של יצירה, של עוצמה רגשית והתמסרות לכל המתארע סביבו, של תשומת לב אישית רגישה לבני אדם, של נתינת דעת לחידושי תורה והגות. הוא לא התעלם מן המוות הקרוב וגם לא [illegible] אבנר לבו המפליא הבגיד את העובדה [illegible] הוא חי "על קו הקץ", וכל זמן שחי – היה כולו חיים. במובן מסויים זה היו חייו לא רק הפירוש אלא גם האימות של משנתו, וכיוון שבמכתבים הוא ההתבטאות היחיד שנשאר לו, אפשר לומר שהוא חי במכתביו, ומכתביו הם השתמרות חייו, או "היאורות הנפש" שלו. אותה יציאה, הרמוזות בסיפא של "כוכב הגאולה" מן הספרות אל החיים, מתקיימת ומשתמרת במכתבים.

איכות ספרותית־על־ספרותית נדירה זו מעניקה לספר את ערכו הייחודי. כאמור, הוא מוסיף הרבה למתעניינים במחשבת ישראל בזמננו, הוא גם מוסיף הרבה למתעניינים בפילוסופיה האקסיסטנציאליסטית של המאה ה־20, אבל יותר מכל הוא פונה אל החוג הרחב ביותר של אוהבי הגות ושירה. לאלה תהיה הקריאה בספר מפגש מרתק עם אישיות חכמה, קורנת ובעלת יכולת ביטוי מעולה, אישיות שהמגע הרוחני שבה מעשיר את הרגש, מחזק את רצון החיים ומפרה את המחשבה.

השנים הבוערות

(המשך מהעמוד הקודם)

ביקורת זו קיבלו גם וייצמן וגם בן־גוריון בציונות רבה, וההחלטה שנתקבלה לא היתה אימוץ התכנית, אלא קביעה שההנהלה הציונית תבדוק אותה עם הבריטים. בהחלטה זו ניתן ל"מחייבים" מה שהיה נחוץ בעיניהם ול"שוללים" מהנוגן של כצנלסון ניתנה ערובה שהסכנה שהם חששו מפניה תקטן בהרבה.

שבתי טבת מביא ציטטות ומראי מקום המוכיחים את היחס החיובי העמוק בין שני ראשיה של מפא"י. כשברל חולק על דב"ג היה מוסיף "ויתור על בן־גוריון בעבודה המדינית הוא לוקסוס שאיננו יכולים לאפשר לעצמנו". במקום אחר קובע טבת: "מה אמר כצנלסון, שדעתו היתה חשובה לבן־גוריון ושקולה כנגד כל שאר הדעות במפלגה – – –" יש ציטטות חזקות יותר על היחסים בין השניים, אבל גם אלה של טבת הן הוכחה נחרצת שהשיתוף יש בו גדולה משלו.

בעמוד 246 יש קביעה לא נכונה, שהיא היפוך הגמור מהמציאות על יחסי השניים. שם אומר שבתי טבת, כי ברל פצע את דב"ג "פצעים שאין להם ארוכה" – ואילו אחרי זאת נמשכה הידידות ביניהם כמקודם, עד מותו של ברל ובעצם עד מותו של דב"ג. אגב, דיוקנו של ברל היה על שולחנו של דב"ג כשהוא פונה אליו, לא אל הבאים אל דב"ג – ברל היה שלו לא שלהם... שבתי טבת איננו מתעלם מיחסיהם, אולם משנודמה הוא מציג, זכוכית מגדלת על כל ויכוח ביניהם וזכוכית־מקטנת על כל שיתוף הפעולה הרציף שביניהם.

גם הטיעון כאילו הויכוח עם טבנקין היה ויכוח בין ערכים למציאות של קרקע בוער איננו נכון. (אגב לא היה זה ויכוח בין דב"ג וטבנקין אלא בין "ברל ובן־גוריון" לטבנקין). הויכוח העיקרי עם טבנקין ואנשיו היה שונה לגמרי. כל הנסיונות, המאמרים, לקבוע נושאים שונים למחלוקת שהביאה לפילוג לא יכלו לטשטש את עובדת היסוד – הויכוח על ברית־המועצות היה הנושא שפילג את מפא"י ואז. הוא ולא אחר. המנסה לומר שהויכוח על אקטיביזם מדיני גרם לפילוג מתבונש לעובדה שגדולי האקטיביסטים במפא"י, כמו אליעזר ליבנשטיין ולסיה גלילי, לא נהנו כלל מיחס מיוחד, לטובה בקרב אנשי טבנקין – אשר לליבנשטיין הוא היה מהמושמצים ביותר יחד עם לופבן ולוביאניקר־לבון. המקסימליזם הקרצני של דב"ג ושל ברל היה ידוע יפה לטבנקין. אין שחר לקביעה, כי דפוסי הפילוג נקבעו בויכוח על ההסכם עם ז'בוטינסקי. אחדים מראשי המתנגדים להסכם ההוא היו אחר כך מראשי המתנגדים לסיעה ב' ולפילוג – למשל: ז. אהרונוביץ־ארן ומ. נמירובסקי־נמיר. שניהם היו אנטי־קומוניסטים מובהקים, הם ראו את המשטר הסובייטי בפעולתו.

בעמוד 102 אומר טבת, כי הויכוח על ההסכם עם ז'בוטינסקי "היה ויכוח שקבע את הדפוס שעל פיו נתפלגה מפא"י שמונה שנים אחר כך" (אגב הפילוג הסופי היה יותר משמונה שנים אחרי הויכוח על ההסכם. הפילוג נערך שלוש ארבע שנים אחרי ההסכם). גם הויכוח על החלוקה מ־1937 לא יכול היה להיות סיבה לפילוג שחל כאשר הויכוח היה לא אקטואלי – בעמוד 223 קובע טבת שהויכוח על החלוקה היה הרקע לפילוג. כל מי שהכיר מקרוב את מפא"י של הימים ההם ידע יפה שהויכוח היה על ברית־המועצות וזה היה הויכוח היחיד שאי־אפשר היה לפתור אותו בהחלטת רוב; כי זכות הרוב להכריע היא עצמה היתה נתונה בויכוח בנושא זה. היו נושאי מחלוקת, שהיו תוצאה מקיום קבוצות פוליטיות נפרדות בתוך המפלגה, כמו הויכוח על איחוד התנועה הקיבוצית. היו אינטרסים פוליטיים סותרים.

מהנושאים שנשמטו מהכרך השלישי דומני שהחשוב שבהם הוא עניין העברת הכספים של יהודי גרמניה (קראו לזה "טרנספר") בצורת סחורות גרמניות. הדבר פגע, כמובן, בחרם היהודי על גרמניה. רבים ראו ב"טרנספר" מו"מ עם השטן הנאצי. אחרים קיוו להצלחת מהירות מארם על סחורות גרמניות. בן־גוריון קבע שמפעלו זה של חיים ארלוזורוב יימשך כדי להציל רכושם של יהודי גרמניה מה שאפשר. נושא זה גרם בשעתו לויכוחים סוערים, לפולמוס מושחז, לנסיון להכות מבחינה ציבורית את מבצעי הטרנספר, שהיו בטוחים; כי הם מצילים רכוש של יהודים ועוזרים לקדומה של ארץ־ישראל העברית. משום מה כל זה לא מצא את מקומו בספרו של טבת.

יש גם ביטויים לא מוצלחים, המעוררים רושם שונה ממה שהמחבר התכוון. מפעם לפעם הוא כותב שהקרקע בוער תחת רגליו של בן־גוריון, בשעה שכוונתו שבן־גוריון הבין, לפני אחרים, ובחריפות רבה יותר, שהקרקע בוער תחת רגלי העם היהודי. בעמוד 160 הוא דן בתגובת הישוב למאורעות תרצ"ו ואומר "אבל שלא כאחרים, שחרדו שמא יקרוס הישוב תחת אסון הזה, שש עליו בן־גוריון כמוצא שלל רב". תכן, נכון שבן־גוריון ידע פעמים רבות להפוך אסון לאומי לכוח, אבל הוא מעולם לא שש לאסון כלשהו, גם לא למאורעות תרצ"ו. זו הגדרה מאד לא־ארצישראלית. בעמוד 32 נאמר על הברתע של דב"ג, שהיא היתה אולי הראשונה שהבחינה בבריחה התגייה בו, העתידה להתגלות לכל בעבור עשור ויותר. הבריחה של דב"ג כמנהיג פועלים היתה בולטת וידועה יפה. המודעו בה היטב גם כל מתנגדיו, שנים רבות לפני פגישתו בינה.

מוזר ששבתי טבת חוזר מפעם לפעם לא רק בביוגרפיה של דוד בן־גוריון, על איזכור סלקטיבי של שמות ללא כל הצדקה. בספרו בעמוד 227 מסופר שנבחרו להנהלת הסוכנות שבעה חברים, המחבר מונה ארבעה מהם ואומר "ועוד שלושה". מדוע חסר לו מקום לשלושה שמות נוספים? בעמוד 362 מסופר על ועד שהיו בו שלושה חברי הנהלת הסוכנות – הם מוזכרים בשמותיהם, שנים שנשאו תואר "יועצים" גם הם מוזכרים בשמותיהם, ואחר כך נאמר: "שני הנותרים, ובהם בפי היו "מקורבים". מיהו האחד שכמו נעלם ומדוע? בויכוח על ההסכם עם ז'בוטינסקי נאמר (עמוד 111) שבמאבקת החשובים ממייסדי אחדות העבודה (המקורית) שלושה תמכו בדב"ג. ההבחנה בין ארבעת החשובים ושני ה"לא חשובים" מוזרה. אחד ה"לא חשובים" היה שמואל יבנאלי שהתנגד להסכם, אבל לא עלה על דעתו להצטרף לסיעה ב' ולהתפלג ממפא"י – עוד הוכחה להיעדר קשר בין הויכוח על ההסכם והפילוג. לא נראה לי גם הביטוי ש"מפעל חייו – המדינה". יש כמה וכמה מעשים שעשה דב"ג בחייו הארוכים והעשירים שחשיבותם רבה יותר, לפחות שווה ליסוד המדינה – יסוד חשוב מאד, שתרם רבות להשגת עצמאותנו. עם זאת לא זה לבדו הוא "מפעל חייו".

מוזר מאוד היה בעיני שמצאתי מספר ניכר של טעויות עובדתיות, לא חשובות, אבל בהחלט מיותרות.

בעמוד 30 נאמר שכלבוב באו אל בן־גוריון כרוזי מערב גליציה ובקראקוב – מזרח גליציה. כמובן שההיפך הוא הנכון, מכיוון שלבוב היא העיר הראשית במזרח גליציה וקראקוב במערבה.

יש גם שיבושים אחרים בעניני ההגנה ובמתוך הישוב. ארגון "ההגנה" נקבע לא בגלל ביטול ההסכם בין דב"ג לז'בוטינסקי. הדבר קרה שנים אחדות לפני המו"מ בין השניים. הנטייה הרוויזיוניסטית ב"הגנה ב'" נקבעה שנים אחדות אחרי המו"מ ההוא, כשרוב חברי "הגנה ב'" חזרו ל"הגנה" לפי הסכם בין ברל כצנלסון לבין הרב ברלין, הסכם שהבית"רים התנגדו לו. בעמוד 323 – נאמר שאיחוד "הגנה א'" ו"הגנה ב'" היה תוצאה מ"הספר הלבן". זה קרה כשנתיים לפני "הספר הלבן". גם "כופר היישוב" הוקם לפני "הספר הלבן".

בעמוד 120 יש שיבושים אחרים. כאשר וייצמן חזר אל נשיאות התנועה, אי־אפשר לומר: "לכהונותיו הישנות", לרשות יו"ר הקונגרס, בכהונה זו הוא לא נהג לכהן בעבר. הוא נבחר לנהל את הקונגרס הי"ט, בלוצרן, מכיוון שרק בסופו אפשר היה לבחור בו לנשיא, ורצו שיהיה לו מעמד ראשי גם במהלך הקונגרס – אולם זו לא היתה אחת מ"כהונותיו הישנות". הרוויזיוניסטים לא פרשו מההסתדרות הציונית בלוצרן, מפני שהם כלל לא באו ללוצרן. הקונגרס של הצ"ח התקיים בעת ובעונה אחת עם הקונגרס בלוצרן או ימים מעטים לפניו. מכל מקום לא היה אקט של פרישה בלוצרן. גם במועד בישולה של הצ"ח טעה טבת. הרוויזיוניסטים חזרו להסתדרות הציונית עוד לפני הקמת המדינה.

בעמוד 126 נאמר שחיים וייצמן היה קשיש ממשה שרת ב־12 שנה, ואילו ההבדל בין השניים היה 20 שנה.

בעמוד 165 נאמר: "ברוח הסטוחה – בהיותו מנהיג ההסתדרות – החלה להתעגל". אין אני יודע מניין לקח זאת טבת (כאמור שיטת ההערות בספר זה מקשה על הבדיקה), אולם אני זוכר יפה את בן־גוריון מתקופה זו – בלי כרס. אולי אני הטועה בעניין זה – אולם הדברים כתובים בהקשר המזון המהגה שהאיש "התברגן", וזה בוודאי לא נכון.

בעמוד 166 מדובר על חמש שנות היותו של וייצמן. היו ארבע שנים. הרווח בין קונגרס לקונגרס היה שנתיים.

בעמוד 269 יש תיאור הסיעות במפא"י. על הקביעה לגבי סיעה ג' כסיעת מגננין יש מקום לויכוח (ביחוד אם מדברים על היקף הארצי כולו, אבל ודאי שאין לומר שסיעה ד' קמה בין שתיהן. סיעת הביניים היתה "ליכוד" ואילו סיעה ד' היתה סיעת עולים מפולין, שלא מצאו לעצמם מקום במספר הסיעות והתארגנו לחוד.

ההסכם בין גולומב (בשם ההגנה) לא נערך עם ז'בוטינסקי שלא היה אז בארץ, אלא עם אנשי אצ"ל הרוויזיוניסטים המקומיים (עמ' 270).

בעמוד 276 נאמר ש"הספר הלבן" אסר על יהודים לקנות קרקע – אילו כך היה הדבר אפשר היה לעקוף את החוק. הוא קבע שלערבי מוסלמי אסור למכור קרקע, אלא לערבי מוסלמי אחר (ברוב שטחי ארץ־ישראל).

בעמוד 342 נאמר, שאל עלמיין קרובה לגבול מצרים ובהקשר נוצר רושם שהוא מחוץ למצרים. אל עלמיין היא בתוך מצרים. רומל נכנס למצרים, אבל לא הצליח להחזיק לכת.

כשלכל אלה נוספת העובדה שלא חסרים בספר שיבושי לשון, אין מנוס מהמסקנה שלספרו של טבת חסרה יד של עורך – וכל סופר זקוק לזה. אפשר לומר זאת בנימוס – שכל ספר זקוק לעוד זוג עיניים שיבדקוהו.

כל אלה חסרים מאוד, מפני שביסודו של דבר הספר הוא ספר בעל ערך רב. כשכל זה קורה בספר לא חשוב – חצי צרה: ספרו של טבת יעמוד לדורות, וחבל שגם השגיאות יעמדו אתו.

★

ביקורת זו על הכרך השלישי של "קנאת דוד" היתה פחות חשובה, אלמלא היתה הביוגרפיה שכתב טבת על חיי בן־גוריון חשובה כל־כך, ואילולא היתה כתיבתה עדיין בעיצומה. חוששני שהאיש נבהל קצת מכובד הביוגרפיה שלו ובכרך השלישי הלך לקראת כתיבה קלה יותר, ואילו מה שדרוש באמת הוא ביוגרפיה ששני הכרכים הראשונים הבטיחו שתהיה. חבל שהדבר קרה דווקא בכרך השלישי המתקדם לקראת שיא חייו של דב"ג, וגם כרך זה עצמו דן בתקופה חשובה מאוד, הן בחיי העם היהודי והן בחיי בן־גוריון.

מובן מאליו שגם בכרך השלישי יש הישגים חשובים וגם גילויים בעלי ערך. אין כוונתי לחייו האינטימיים של נושא הביוגרפיה, סיפורים שאני מסופק אם היתה להם השפעה על מדיניותו, מנהיגותו או הגותו. בכרך זה יש המשך ציור דמותו של דב"ג, דעותיו ועמדותיו בנושאי־יסוד ובנושאים פחות חשובים.

ביחסים בין בן־גוריון לז'בוטינסקי, שהם גם היחסים בין תנועת העבודה והרוויזיוניזם אביא שתי דוגמאות, מחלקו הראשון של כרך זה. כשהגיעו השניים להבנה ביניהם וחשבו שזה יהיה תג יהודי גדול, רצו לציין זאת במפעל גרנדיוזי. מסופר על כך בעמוד 102. בן־גוריון הציע מפעל התיישבותי גדול בארץ ואילו ז'בוטינסקי הציע – פטיציה, מסוס שבמפעל התיישבותי ישתתפו רק המתיישבים ובפטיציה כל העם. את אכזבת בן־גוריון מהצעתו של ז'בוטינסקי – נקל לתאר. טבת מצטט אפיזודה זו (עמ' 102–103): "דומה שלא נבראה הארה בהירה יותר – – – מכאן ניצב בן־גוריון המאמין בכוח המעשה הנהפך לעובדה מדינית – במפעל התיישבותי גדול – ומכאן ניצב ז'בוטינסקי המאמין בכוח המלה והדקלמציה".

בהמשך מספר שבתי טבת (עמ' 103) שז'בוטינסקי הבוזן בתהמתגו של דב"ג ואומר לה: "אתה שהנך כל ימיך יחזקאל – – –" זו תשובה שאין טובה ממנה לטענת הרוויזיוניסטים כאילו הם ורק הם לחמו לכינון מדינה יהודית ("יודנשטאט").

החשובים והמעניינים מאוד חלקי הספר המדגימים את המקסימליזם של דוד בן־גוריון. חשיבותם בהעמידם את בן־גוריון במקומו הנכון במגוון הדעות והעמדות בישראל, ובעניין מפני שבנושא זה, יותר מאשר בנושאים אחרים, גבר החוקר וההיסטוריון שבשבתי טבת על בעל־הדעות שבתי טבת. במאמרים בעתונים וגם, במקצת, בספר, הוא מנסה לגייס את בן־גוריון לעמדות שהוא תומך בהן, אולם כחוקר הוא לא העלים את עמדותיו של דב"ג ואפילו תקף אמירות ועמדות לא ידועות של בן־גוריון האקטיביסט, המקסימליסט.

אולי הקטע החשוב ביותר בעניין זה מופיע בעמוד 159. הוא מביא שתי תכונות הדרושות לבי שראשי לנהל מו"מ עם הערבים בשם הציונות ובפת מביא ואת בגילוייו של דב"ג:

א. כי שעיקרי הציונות בשבילו בחינת יהרג ולא יעבור, כי שרואה את הציונות המקסימליסטית כבינונם הבחוד בשביל העם הערבי, כי שרואה את הגשמת הציונות כשאלת החיים והמוות של העם היהודי.

ב. כי שמבין את נפש הערבי, כי שמכבד את שאיפתו הלאומית, כי שמסוגל לראות את הדברים בעיני ערבי.

שבתי טבת מוסיף, אכן, שדב"ג רצה לקבוע במילים אלה שהוא האיש לנהל משא ומתן. בעניין הכנ"עים האישיים שבתיאם טבת לדב"ג נאמרו כבר הדברים, מכל מקום גם טבת מסכים שבן־גוריון הבין לנפש הערבי, כדי להתהבק בהכנתו זו כדי להשיג הגשמה ציונית מקסימליסטית, שהיא המינימום ההכרחי וכו'.

דב"ג רצה מאד בשלום עם הערבים והקדיש הרבה מרץ, זמן ומאמצים לנסיונות סרק להשיג שלום, שיאפשר וירוו ההתקדמות הציונית – רק לשם כך. ב־1928 קבע דב"ג (עמ' 152): "אין אני נכון לוותר אף על אחד אחד של הציונות לשם 'שלום'". בבארס 1936 קבע עמדתו בפסקנות, אומר טבת בהמשך, כשכתב לכצנלסון: "ההבדל ביני וביניך הוא שאתה נכון לוותר על עלייה לשם שלום. אני לא. אם כי השלום יקר לי – – – בהמשך מביא דב"ג טיעונו, כי היהודים שארץ־ישראל דרושה להם לא יסכימו לכל ויתור, ובשבילם "העלייה קודמת לשלום".

בן־גוריון הבין, עוד לפני פרוץ מאורעות תרצ"ו שהערבים נחושים בהתנגדותם לעלייה יהודית וכל עוד יהיה דבר בידם – יתנגדו. לכן אמר לברל במפא"י: "– – – שאין סיכוי להבנה עם הערבים" וחזר על כך בהנהלת הסוכנות והגדיר את הדברים בבהירות שאין למעלה ממנה: "אנחנו והם רוצים אותו הדבר. שנינו רוצים בארץ־ישראל".

לבי שאוכר שזו היתה דעתו של דוד בן־גוריון אז, מביא שבתי טבת בעמוד 282 בדברי דב"ג בישיבת ההסתדרות ביולי 1938, שכלהבת הערבים בציונות תיפסק "אולי מאות בשנים". אכן, בלוחיו של יצחק למדן ב"מסדה" השואל "מה זה עייפו בנפך הנשה, ואנו שרפנו, שרפנו הגשר" – דיברו הישר אל לב בן־גוריון. הוא קרא למאבק ממושך – אולי מאות שנים.

בעמוד 303 מביא שבתי טבת שיחה בעניינה, שחשיבותה רבה מבחינת הביוגרפיה של דב"ג, שהוא ניהל עם שר המושבות הבריטי מלקולם מקדונלד בימי השיחות שקדמו לספר הלבן. בשיחה זו אומר דב"ג למקדונלד שיניחו לנו לנפשנו ואנו נסתדר בכוחותינו אנו. השר הבריטי התפלא ובן־גוריון נשאר בשלו. אם הערבים יביאו חיזוק מארצות ערב, אנו נביא חיזוק יהודי, לא רק בפולין גם באמריקה. הביוגרף אלה של דב"ג קרעו לדברים באותה רוח בהכנות פוליטיים אחרים.

בעמוד 179 מביא שבתי טבת שוב, שעליה קרובה לליבו אצל דב"ג, ובמקרה זה בחרנו עם חיים וייצמן. כל ימיו היה פותח בעניין מעלייה. "כי עלייה גדולה תביא בכמה שנים לא רבות לשלטון יהודי על הארץ, וכשמתברר לבין יותר גדול נקרע את כל הגזירות (עמ' 179)".

בעמוד 322 מביא שבתי טבת שורות אחדות המסבירות את כוחו והשפעתו של דוד בן־גוריון: בני הארץ, ובעיקר הצעירים, אהבו כל מלה מלימיו האלה (נאום של דוד בן־גוריון שטבת מביא כבנו ביטאה אהבה וכוונה, הדברים האביבים, הנאים והנצבי הלהבים, הציתו אש בליבם, ובנעלתו של בן־גוריון להפוך יאוש להתקוה, תחושה של תדלוקאנים להתרוקמות וליצור את ההישג שבבסיס הצר והסתום פרוס עד הגב לחוויית התבורן – הפיחה אומץ ותקווה בלבבות.

נושא חשוב וכאוב באותה תקופה היא השואה והירלוקהאנים היהודי להילחם בה. בזמן האחרון מרבים לדבר ולכתוב על כך ועל אשמת הישוב וההנהגה שלא עשותה דבר להצלת יהודים. איש אינו מנסה להשיב על השאלה ומי מה יכלו לעשות היהודים, הן הנספים הן אחיהם שידו של היטלר לא השיגה אותם עכשיו מול עולם רע, משמיד, כוזה, ועולם מעליו עין מההשמדה מזה. שאלה שאין עליה תשובה היא מתי נודע לדב"ג חלק זה או אחר מהאסון, ומתי נפרשה לנגד עיניו כל התמונה. אין תשובה. כי גם כשנשמעו יהודים על השואה לא נתפס הדבר, כי היה אים כדי. בן־גוריון לא ראה דרך פעולה לשינוי המצב. אשר להצלת בודדים הוא הנבך במעשי חבריו. אולם הקדיש את עיקר מרצו להפיכך קיומו של העם היהודי, להקמת מדינה יהודית ואי־אפשר לדון בנושא האיום ביותר בתולדותינו במסגרת ביוגרפיה של דוד בן־גוריון.

לא יכול להיות ספק בתרומתו הרבה של שבתי טבת, גם בכרך זה, לידיעותינו על דוד בן־גוריון הכל האמור כאן הן רק דוגמאות, זו, כאמור, עבודה מונומנטלית, ולא נותר אלא להציע לשבתי טבת שבכל הקורות, שיש בהן הבדל בין שיטות עבודתו בכתיבתו של כרך זה והקודמים לו, יחזור להבא לשיטתו הקודמת, ואל יושפע כביוגרפיות אחרות על אישים אחרים. העיקר בעבודתו הוא.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

הסתדרות מדיצינית הדסה
לביה"ח בהר-הצופים
דרוש/ה
מרכז/ת שרות סוציאלי ב-¾ משרה

תאור התפקיד:
– אחריות להפעלת שרות סוציאלי בבית החולים.
– הערכת צרכים, תכנון ופיתוח תכניות, טיפול מותאמות לחולים ומשפחות.
– יזום פרויקטים משותפים עם השרותים בקהילה.
– קידום הרמה המקצועית, הכשורים ושיטות העבודה של הצוות.
– הדרכה מקצועית לעובדים וסטודנטים ומעורבות בתכניות הוראה ומחקר בבית החולים.

כישורים:
– בעל תואר מ.א. בעבודה סוציאלית (או ב.א. בעבודה סוציאלית ומוסמך בבריאות הציבור).
– נסיון של 8 שנים לפחות בעבודה סוציאלית בנושאים הקשורים לבריאות וחולי, כולל ו/או שיקום.
– התנסות בעבודת צוות ופיתוח תכניות באוכלוסיה קהילתית.
– כושר ארגוני ונסיון בניהול צוות.

נכיפות למנהלת המחלקה לעבודה סוציאלית בהסתדרות מדיצינית הדסה. להתקשר לקביעת ראיון אישי לטלפון 02-446578, 422768 ולהביא תולדות חיים.

רשת מוסדות חינוך אמונה

"אחוזת שרה" בני ברק
מוסף ילדים פנימייתי
דרושים:
א. **טבח ראשי** – מנהל מטבח
ב. **מדריכה חינוכית** –
משרה מלאה, מגורים במקום.
מועמדים דתיים יתקשרו לטלפון 03/791504, 03/782578.

כפר ילדים
"נוות מיכאל" פרדס חנה
מוסף פנימייתי לגילאי 6–12
דרוש:
מדריך חינוכי –
משרה מלאה, מגורים במקום.
מועמדים דתיים יתקשרו לטלפון 06/377104, 06/371932.

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
לעבודה ביחידה לפסיכו-אונקולוגיה, במשרה חלקית. העבודה כוללת טיפול פרטני, משפחתי וקבוצתי תוך השתלבות בצוות רב מקצועי. העבודה בעלת אתגר, עם הזדמנויות לימודיות מלוות.
דרישות התפקיד:
B.A בעבודה סוציאלית ונסיון קודם בעבודה סוציאלית טיפולית.
נא לפנות בלווי קורות חיים לשרות הסוציאלי טל' 02-446573-7, 02-422758
בשעות 8:00 -15:00

Maquette Leather Fashions **מקט**
למפעלנו בעכו
דרושה
מזכירה בכירה
דרישות התפקיד:
• ניהול משרד באופן עצמאי וכושר ארגון
• קשר עם ספקים וקליינטים בארץ ובחו"ל
• יכולת עמידה בתנאי לחץ
כישורים:
• נסיון של 5 שנים בניהול משרד
• ידיעת עברית ורצוי הדפסה
• ידיעת אנגלית
– תנאים טובים למועמדת המתאימה –
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2224 עכו
– סודיות מלאה מובטחת –

לאלבני ישראל פרייט בע"מ
עמילות מכס ושלוח בינלאומי
דרוש
שליח
בעל רשיון לקטנוע/מכונית

דרוש
סוכן
לענף מוצרי אינסטלציה ואביזרי אמבטיה
רצוי נסיון.
03-659066 או 03-532832
רח' אילת 46, תל-אביב.

דרושים .... דרושים
מאפקל תעשיות אופנה בע"מ
דרושים למפעליה בעפולה
★ **מנהל מפעל**
★ **מנהל ייצור**
תנאים
נסיון קודם בתפקיד זהה בתעשיה, הכרחי תואר אקדמאי בהנדסה או בניהול תעשייתי. עדיפות לבעלי רקע טקסטילי.
טל. 06-597070 (אצנה)

לחברה ותיקה בת"א
דרוש/ה
מנהח"ש סוג ד'

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

חברה מצליחה בבת-ים
מציעה לך עניין ואתגר
• **אחראי מחסן טכני**
• **מסגר** - מוסמך
• **חשמלאי תעשייה** - מוסמך
• **מכונאי תעשייה** - מוסמך
• **איש אחזקה כללית**
• **מסיק דוודים**
• **נהג - מעל 15 טון**
העבודה במשמרות
נא לפנות לטל. 03-5519974
עבור כח אדם.

י.א.מ מחשבים ועיבוד נתונים בע"מ
עם התרחבותנו בארץ ובחו"ל
דרושים
א. **מתכנן/מנתח מערכות**
בעל 4 שנות נסיון UNIX FORTRAN ובניהול פרויקטים, בעיבודים נתונים וניהול צוות עובדים.
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון 03-774044/3 בקשר לתכנות מערכות.
ב. **5 מתכנתים מתחילים**
בוגרי ביה"ס להנדסאים לצורך פיתוח פרויקטים בתחום עיבוד הנתונים.
מועמדים מתאימים יפנו למשרדי החברה בגבעתיים רח' תפוצות ישראל 7 בשעות העבודה.

המשביר המרכזי
סניף תל-אביב
מחפש:
מהנדס מכונות
למח' צמיגים
הכישורים הנדרשים: נסיון מעשי בשיווק או-ניהול פעולות כלכליות של 5 שנים לפחות, צוות עובדים ... כושר ניהול, ידיעת השפה האנגלית ... גיל עד 45.
על המעוניינים לפנות בכתב ... קורות חיים ... לת.ד. 130 תל-אביב 61001.

למפעל כימי גדול
בתחום הכימיה האורגנית
בדרום הארץ
דרוש
מהנדס מיכשור ובקרה בכיר
תנאים מועדפים למועמד המתאים
מועמדים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1736 ת"א, עבור "מהנדס מיכשור".

למ.מ.ס' – מועדון מכביות וסירת שירות
דרוש
אחראי מוקד אלחוטי
להפעיל צי רכב חשירות
★ בעל נסיון כדיספצר בשירות בטחון, ציבור, או תחבורה
או
מכונאי בעל נסיון בתחבורה ב-REALTIME
★ התמצאות מלאה בדרכי הארץ
★ רצוי הבנה טכנית ברכב
מועמדים יפנו אל טל' 03-225622
החל מיום א'
המודעה לשני המינים
תהל

למפעל תכשיטים ליצוא
באזור יהודה
דרושים
★ **מלטש תכשיטים**
בעל נסיון רחב ומגוון בכל שלבי הליטוש
★ **צורף**
בעל נסיון בעבודות צורפות
★ **מלחימים/ות**
כל המשרות מלאות, 5 ימים בשבוע מ-7.30-17.00.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לטלפון 03-343416 שלוחה 128 בין השעות 10.00-14.00

לחברה קבלנית דחושים
1. **בחורים יוצאי צבא**
לעבודה בגמל אשדוד.
2. **מפעיל שופל גלגלים**
3. **מנופאים**
03-497557

לחברה קבלנית לעבודות ציבוריות
דרוש
מהנדס בכיר
בעל נסיון רב
רצוי מועמדים מאזור רחובות/ראשל"צ/ת"א

עו"ד, התמחות במשפט מסחרי
מחפש אפשרות לשילוב במשרד קיים.
טלפון – 03-353620.

דחוף מרכז ת"א | **דחוף** דיזנגוף ת"א | **דחוף** בן יהודה ת"א | **דחוף** אלנבי ת"א | לפרסום מודעה! **דחוף** | **דחוף** חיפה | **דחוף** ירושלים | **דחופון** טלפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דחוף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחוף

לחברת ביטוח גדולה דרוש
מפקח חיתום
ROBERT HALF

לחברה ותיקה ומבוססת במיכון חקלאי ותעשייתי
דרוש
אחראי התקנות ושרות
* הנדסאי אלקטרוניקה
* רקע בחשמל/ אלקטרומכניקה/ מיכשור ובקרה
* נסיון מוכח בניהול צוות עובדים

לחברת אלישרא
מערכות אלקטרוניות בע"מ
דרושים/ות
עובדים/ות ל"ייצור באלקטרוניקה"
• בעל/ת נסיון של שנה לפחות
• הכרחי נסיון קודם בעבודות יצור ברמה צבאית.
• ידע בקריאת שרטוטים – הכרחי
• העבודה במשרה מלאה (7:30-17:00)
• 5 ימי עבודה בשבוע
• ארוחה בחדר האוכל
• הסעות
• סודיות מובטחת
בדבר פרטים נא לפנות לטל. 03-7545455 החל מיום א'.

לחברת "שאנן" דרושים
רופאי שיניים
לעבודה במשרה חלקית/מלאה באשדוד נתניה ופ"ת.
טל: 03-913787, 08-521197

דרוש
מחסנאי
חלפים לרכב
• לאחר שרות צבאי
• בעל נסיון של שנתיים
• ידיעה בסיסית באנגלית
• מכונאי כלי רכב יתרון
מועמדים יפנו בטלפון 03-333221

למשרד נסיעות בתל-אביב
דרוש/ה פקיד/ה נסיעות
• העדפה מקצועי מוסמך/מורשה
• נסיון בעבודה עם לקוחות מסחריים
בדבר פרטים לפנות לטל' 03-652140 לגיורא

התאחדות התעשיינים בישראל
לאגף מתכת וחשמל
דרושים:
1. **כלכלן**
2. **מזכירה בכירה**
שליטה בשפה האנגלית
נא לפנות בכתב יד ובצרוף תולדות חיים לאגף מתכת וחשמל
התאחדות התעשיינים בישראל רח' המרד 29 תל-אביב 68125

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
למפעל אלקטרוניקה גדול
* מלחימות
* חווט
מעגלים מודפסים, חלחמות
* מזכירה עברית
ידע בעיבוד תמלילים
* מבקר איכות
ויזואלית
* מתקין מכשירי קשר
מנוסה, לחניה ות"א
* מחסנאי
מנוסה, רשיון ב'
* עובד/ת בונדר
תנאים מצויינים למתאימים
טל': 03-371928, 03-371405/70

באזור תל אביב המרכז והשרון
דרושים
מורים אקדמאים
בעלי נסיון בהוראה של – 5 שנים לפחות בבתי ספר תיכוניים
המתאימים יבשרו להורות בשעות הערב בנושא מעניין ומשתלם
טל': 03-900153

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
דרושים
מורה בכיר לביולוגיה
עם נסיון בהגשה לבגרות
משרה חלקית
מורה לאנגלית
נא לפנות להנהלת הכפר הירוק
טל' 03-496166 או בכתב מ. 47800

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

קולג' חיפה ... לרפואה אלטרנטיבית
לקליניקות של הקולג'
דרושים
הומאופאט ★ אוסתיאופאט
★ נטורופאט ★ כירופרקט
03-5101062

OVERSEAS JOB OPPORTUNITY WEST AFRICA

WE ARE LOOKING FOR ONE EXPERIENCED AND QUALIFIED AGRONOMIST TO HOLD THE POSITION OF FARM PROJECT MANAGER TO DEVELOP 3000 HA. SALARY IN US. DOLLARS + FRINGE BENEFITS SUCH AS FREE HOUSE - CAR - FURNITURE - HOUSE PERSONEL. REQUIRED LANGUAGE: ENGLISH. CONTACT: MR. R. ISRAEL - ROOM 1012 - CARLTON HOTEL - TEL AVIV - TEL. 291-291 UNTIL 26.10.87 - 7.00 PM.

קופת חולים מכבי
דרוש/ה
פקיד/ת קבלת קהל
לעבודה בפתח תקוה במשרה חלקית
על המועמד/ת להיות לפחות בעל/ת 12 שנות לימוד
03-916347

משרד החקלאות
מכרז 10/87
לארץ דוברת אנגלית באפריקה
דרוש
מומחה לגידול שדה, ירקות ותכנון משק
בעל ידיעה כללית בענפי משק חקלאי. השכלה אקדמאית עם נסיון של 5 שנים או טכנאי עם נסיון של 7 שנים, בדרגה 9 מהנדסים/טכנאים.
השליחות היא לשנתיים. שליטה בשפה האנגלית הכרחית.
לפרטים נא לפנות: טלפון 03-211490, 211492

דרושים
שרברבים
לחברה אינסטלציה באזור תל-אביב
03-5520950, 03-958779

דרוש
מהנדסים
בוגר הטכניון
לעבודה במשרד פרטי
הלוח הכללי

לרשף מחשבים
דרושה
מדריכת תוכנה ל-IBM-PC
בעל/ת נסיון בהדרכת מערכות הנהח"ש ו/או מעבדי תמלילים
לפנות לאריאל טל' 733223-4-5

לחברת בניה בת"א
דרוש
מנהל עבודה מעולה
• בעל נסיון רב בכל עבודות הבנין ומעונות
לפנות בכתב בצרוף נסיון קודם ושכר מבוקש לת.ד. 991 ת"א עבור "מנהל עבודה"

דרוש
מפקח בניה
מהנדס/הנדסאי, מנוסה לעבודה חלקית בת"א
ת.ד. 2100 הרצליה 46733

לחברה העוסקת ביבוא
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
דרישות:
• סוג 3 בהנהלת חשבונות
• נסיון מוכח של 3 שנים בהנהלת חשבונות ממוחשבת
• יכולת עבודה עצמאית
• משרה מלאה
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים, ידע, נסיון מקצועי ושכר מבוקש לת.ד. 33450 ת"א (מיקוד 61333) עבור מנהל/ת חשבונות.

גסטטנר (ישראל) בע"מ
חברה המובילה במיכון משרדי
להרחבת מערך השרות
דרושים:
טכנאים
לסניפים בתל אביב
• בעלי רקע טכני ...
– סודיות מובטחת –

קבוץ משמרות
מחפש
אחות מוסמכת
עם נסיון קבוצי
מגורים במקום
להתקשר בין השעות 8.00-15.00
טלפון 06-374621

לחברת "שמפר-עמן"
דרוש
נציג מכירות
כישורים:
• ידע במכירות ציוד וידאו מקצועי
• גיל עד 35
נא לפנות למיכאל טל': 03-652431

לחברה מסחרית ברמת-גן
דרושה
מנהלת חשבונות
מנוסה למשרה מלאה בעלת נסיון בעבודה עם מחשב (תוכנת "חשבשבת" כולל מלאי)
לפנות החל מיום א' טל': 03-297278

לקרן הדו-לאומית ישראל–ארצות הברית למחקר חקלאי בבית דגן
דרושה
מזכירה לחצי משרה
03-952244

פ.ב.ד. (וויזר) בע"מ
אמצעים ושיטות תיוק ומיכון משרדי
למשרדנו ברמת-גן
פקיד/ת מכירות משרד
• אדמיניסטרציה מכירות ובניה.
• קבלת הזמנות ומכירות טלפוניות.
טלפון 03-7512144

דירות

חוק הזדמנות שווה בעבודה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופי או מהות התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים נדרשים לנהוג על פי החוק.

בהרצליה-פיתוח, בית מי פואר, בבנייה, מיקום מי עולה. 300 בנוי, 450 קרקע מהבעלים 052-570413 (12853) 052-575730

וילות ובתים

בשיכון ל' דירה אחרונה לאיכלוס מיידי 5 חדרים רח' לוי אשכול 40. לפרטים: חברת "אביב" (29202) 03-7512203

קבלנים מציעים

לוינץ ל.פ. לבנייה בהדמות 2 קוטג'ים 5+ דירות חדר על הגג, מודגש 14 בתים אפשרות הלוואה (30100)

ברמת-צהלה (ויסבורג) קוטג'ים מפוארים בשלבי בנייה "אקו" (13278) 03-442347

"פרל ביזנבום קבלנים" בבנין הגבה בחולון קלף בצפון ת"א נותרו 4-3 חדרים להתקשר: 03-597344, 03-867690 09.00 בין 03-588555 16.00 (27095)

ברעננה וילות מפוארות בבניה 7 חדרים 230 בנוי, 400 קרקע בשכונת באזור מ"ר 10 בחווה התאנה קרית גנים 03-7512639 (19097) 03-429115

מצת קציני חיל האויר מארגנת לבניית שכונת וילות בגני-יבנה, בדבר פרטים: 08-536474 בערב לאבי (30215)

...ת בבמריונים קוטג' הפה +תוספת 5 חדרים 03-906132 03-923480 (29811) 03-922450

להשכרה בבני-ברק 2½ חדרים, מרוהטת חלקית 03-784150 טלפון (27102)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות גג

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דרום

מעונאות יוקרתי בנוה אביבים 200 מ"ר במפלס אחד, מירב השיכלולים מיזוג, חימום וקירור "דירות-אביב" 03-5412019 (26897)

ביקוש דירות

דירות מרוהטות

דירות בשכירות

בראשל"צ בירושלים 16 שתי דירות 5 חדרים (27071) 03-993059

חולון-בת ים

רמת גן

צפון

בפתח-תקוה, דירת גג 2+, 4 ... אהוד שקט (8171) 03-9322290

בפ"ת 5 מפוארת ק"ב +מזגנים +דוד"ש +טל' 03-914793 (20168)

ת"א-יפו

וילות ובתים

דירות למכירה

"מגוון נכסים" מציע: דירות גג מפוארות בצפון ת"א, קוטג' בשרון, דירות להשכרה (27725) 03-449614

בצפון ת"א אין בבנין ... דירות 5 חדרים מרווחות ... "בית גני" 03-496755 (14451)

למכירה! בהרצליה פיתוח וילה מפוארת!! יחידה, נבררת!! (26389) 052-570970

במגדל דיזנגוף ק"ב 24 דירה יפהפייה ומרוהטת עם כל השיכלולים, נוף מקסים ובריכת שחיה 03-281145-8 (27680)

בגני-הרצליה של "אחי דקל" בהרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה, דירות 5 חדרים מפוארות ומגוונות ... 052-572696 ... (26462)

פטיו 5+ מרפסת 33+ חצר+ תוספות רבות, 057-88606 $30,000 (29782)

מצפה-רמון פטיו 4 חדרים+ מרפסת בהזדמנות: $27,000 057-88508 (21105)

לרציניים במעלה-אדומים קוטג' 3+ אפשרות בניה+ גינה 02-353767 (20823)

קוטג'ים מפוארים בקרית ... 351425 (27994)

בזכרון-יעקב קוטג' עורי+ בריכת שחיה משותפת 180,000 ש"ח (27595) 052-70669

בהרצליה הצעירה קוטג' צעיר, 205000 ... (25980) 03-723380

مكذا من الاصل

חדרים מרוהטים

עסקים

לחברות השקעה ובעלי עסקים בהזדמנות למכי־רה מפעל להחזרי ניקוי וכימיקלים מחזור אפשרות $1,000,000 לאחד עסק נוסף 03-5520059 (26972) 03-5517895

זכיון של "רימיני" יזה עסקו הצעה למשקי־עים ולבעלי מסעדות 03-281308 למיכה.קינן (26528)

למכירה או לשותפות, מתפרה גדולה בדרום ת"א עם 25 מכונות וצ־ות שולחן גזירה ופריסה, עם חוז לקוחות ובערב 03-837724 (26235) 5519076

למסירה בשב"ח חנות בגדים עם תכולתה, בק־רית בן־גוריון, לנדאו 16, בערב 5521037, (25996) 5519076

מחסנים

אולמות

חניות

בת"א למסחר ושיווק, "70 "200 400 מ"ר "נ.ת.מ נכסים" (7149) 03-372169

להשכרה חנות ב־200 מ"ר ע"י כיכר דיזנגוף +טלפונים 03-615324, (25859) 03-458610

משרדים

להשכרה 10 חדרים ב־דיזנגוף +מיזוג +טלפו־נים 03-456384 (24406) 03-824530

דרך הרצליה/ אבן־גבי־רול/ רוטשילד, "200" 2000 מ"ר. "נ.ת.מ.נכ־סים" 03-372169 (16394)

מבני תעשיה

בחולון, ראשל"צ / ובת"ים "500" 3,000 מ"ר. "נ.ת.מ נכסים" (29666) 03-372169

להשכרה באיזור התע־שיה בבת"ים 3500 מ"ר+ חומה סביב מבו־סה אספלט. בשטח מב־נים וסככות למעלה מ־500 מ"ר +חשמל ומים. פרטים בטלפון 03-588555, 03-867690 בין השעות 16.00, "08.00 ובערב 03-492738, (27103) 03-459608

דרוש "1500" 2000 מ"ר באזור המרכז לחברת פלסטיקס בלעדי רשף נכסים טלפון (25565) 03-5742777

מגרשים

למשקיעים דרושים מגר־שים בבסף /קומבינציה בראשל"צ ת"א "סיון נכסים והשקעות" (29638) 03-941352

בגבעתיים במרכז לבנייה מיידית לוילות 17,200 דולר +מע"מ, 2000 במ־זמן והיתרה במשכנתא, במשרד: 08-574335 בערב: 08-574823 (27588) 08-574587

למכירה מגרשים בז'בוטינסקי (גוש 3927) "סיון נכסים והשקעות" (27438) 03-941352

בראשל"צ להשקעה מגרשים חקלאיים (אפשרות חלקים) "סי־ון נכסים" 03-941352 (25769)

קבלן מעוניין במגרש בתל־אביב במזומן קומ־בינציה. 03-299674 (29663) 03-867472

הצעות עבודה

קורס מרוכז ומעשי ל־פירסום וקידום מכירות תעסוקה מובטחת למס־יימים טל' 03-338046, (27341) 330048

מתנ"ס רמת־עמידר דרוש אב בית למשרה מלאה מפוצלת (27216) 03-761749

גן לעבודה קבועה בשי־כון באזור השרון דרוש רכב 052-449960 (27178)

מחווטת מנוסה מאוד ידיעה וקריאת סכמות חשמליות WIREUP משרה מלאה, תנאים מ־צויינים "א.ו.ו.ת." (27075) 03-371465-70

ל"מי־ומי" פרדיין דרו־שות קופאיות ומקבלות קהל לעבודה במשמרות (27037) 03-496115

למר ושות' דרושה מנ־הח"ש לעזרה בהנה"ח, הכספות וע־בודות משרד כלליות לי־ום עבודה מלא (27039) 03-809191

למפעל גדול בענף המזון דרוש מפעיל מכונות אריזה בעל נסיון וידע טכני 03-780950 (26959)

לחברה מצליחה בענף ה־פירסום נציגות מכירה לעבודה מעניינת עם אפשרות להכנסה גבו־הה, רצוי נסיון קודם. המתאימות תתקשרנה מ־יום ראשון: 03-5103813 (26957) 03-655975

ליוצא קיבוץ המוכן לע־בודה קשה ומעוניין ב־הזדמנות יוצאת דופן ללמוד מקצוע חדש! למתאים הדרכה מקיפה ושכר גבוה מהמ־קובל. אורי 03-297741 (26945) מישרה 60

לאנשים מתמידים וחרו־צים המוכנים לעבודה קשה אשר שכרה בצי־דה הזדמנות יוצאת דו־פן למפתח בקריירה הח־שה בענף הביטוח. עניין רב ואפשרויות לקידום ולרווחים גבוהים למת־אימים הדרכה ועזרה עד להצלחה. (26926) 03-630236

למצבעת טכסטיל בבת־ים דרושה לבוד־קית למשרה מלאה בל־בד 2. קלדנית מנוסה עם ידע באנגלית למשרה מלאה 03-5514298 (26638)

מלחימות מנוסות לחיו־ט והרכבת מעגלים מו־דפסים למפעל אלקטרו־ניקה בבני־ברק. דרוש נסיון קודם של שנתיים לפחות. 5 ימי עבודה בשבוע. 03-5791555 ל־ (26520) כוכבה

דרושות נשות מכירה ל־IBM-PC חמרה +תכ־נה. חובה רקע במחש־בים, עדיפות לבעלות נסיון במכירות. נא לפנות לסי.בי.אס 03-454684 03-5461342 ללאורה 03-5461586 (26405)

בוגרי ביה"ס מקצועי (רצוי מכניקה עדינה) +ידע באנגלית לעבודה מיידית "א.כ.א" (26191) 03-282487

45 ש"ח לשעה לצעי־רים/ות עד" רוטשילד 20 ק"ב מס 6 תל־אביב (26174)

עובדי ייצור למפעלי תעשיה רצוי יוצאי צה"ל +רשיון נהיגה לא־זורים פ"ת, ראשל"צ ובת־ים 03-286111. (25882)

קופאים/ות לרשתות ה־שיווק באזורים: ת"א, בת־ים, ר"ג ורמת־אביב. (25800) 03-286111

דיילות למבצע פרסום ברשתות השיווק לאזו־רים: ת"א, חולון, בת־ים, ראשל"צ, נס־ציונה, רמת־גן ובת"ת. (25775) 03-286111

למושב ארגמן דרושה עובדת פעוטון בדבר מר־עים לפנות למלכה (25768) 02-942078

רווחים גבוהים! לבחו־רים/ות במכירת ספרים בשעות הערב. (25691) 03-7523568

לחברת שיווק חדשה ודינמית דרושים צעי־רים/ות אחרי צבא לפרו־ייקט מיוחד תנאים מל־אים, שכר גבוה אפשרויות קידום! אם את/ה רציני/ת תתק־שר/י 621587 (25650)

מלחימות/ מחווטות/ מרכיבות מנוסות, רצוי נסיון ב"קפ־WIRE". למפעלים: בת"א, חולון ופ"ת. (הסעות +ארוחות +שכר גבוה) 03-286111 (25466)

מלחימה/ מחווטת מנו־סה לעבודה קבועה, במשרה מלאה, בבני־ברק. ונתניה, שכר מצוי־ין 03-372304 (24546)

פקידים/ות

דרושה.פקידה לחצי יום כולל ו' מנוסה בעיבוד תמלילים דו־ לשוני וש־ליטה באנגלית (27308) 03-284743

מזכירה עצמאית לתפ־קיד אחראי ומגוון בחב־רת יבוא בת"א. יודעי אנגלית, שליטה בשפה האנגלית וידע בהדפסה ... 03-297741 (26955) 152

מזכירה עצמאית לחברה ותיקה לשיווק מוצרי פנים ומתנות בחולון. התפקיד אחראי ומגוון, יכולת ארגון, שליטה באנגלית וידיעת הדפסה הכרחיים. אוירה נעימה ותנאים טובים מאוד למתאימה. ליוני 393 מישרה 03-295694 (26934)

פקידה לעבודות מזכי־רות במפעל אלקטרוני־קה בבני־ברק. ידיעת אנגלית חיונית 5 ימי עבודה בשבוע (26686) 03-784212

למושתן דרושה פקידה למשרה מלאה בעלת נסיון, רקע בניהול מש־רד 03-5102505 לאורן (26190) (מיום א')

פקידים/ות בוגרי תיכון, אחרי צבא, לעבודות זמ־ניות. שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים ב"מ־הוק. "מנפאואר" בן־יהו־דה 12 ת"א, א'־ה', 08:00 "14:00 (25714) 03-298877

פקידת קבלה+ עבודה על מרכזנית, בוגרת תי־כון לאחר צבא, ליום עבודה מלא, לתקופה מ־מושכת, אנגלית ברמה טובה חובה. שכר גבוה למתאימה. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 08:00 "14:00 (25698) 03-298877

מזכירה מנוסה אנגלית שוטפת, עיבוד תמלילים עברית־ אנגלית לחברת מחשבים בהרצליה (תנ־אים טובים) 03-286111 (25469)

לחברת הקשות דרושה פקידה לחצי משרה אוה"צ יום ו' (25341) 03-5740333

כתבנית מעולה למעבד תמלילים משרה מלאה בלבד כולל שישי, 03-625789 (24681) 03-622312

עובדי מחשב

מפעילים/ות לציוד ציו־דן ממוחשב +קלדניות על' 03-266601, (27530) 03-259196

קלדניות מסוף מנוסות ל־6 שעות עבודה ביום, לפחות. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 08:00 "14:00 (25729) 03-298877

עוזרות ומטפלות

לדויה הרצל 119 ת"א דרושות 03-639151 צוציות, עובדות לתוך גזירה ולעבודות יד. (26215)

ל"ניבה" דרושות: תופ־רת דוגמאות מנוסה, עוז־רה לגזרן ופקידת ייצור. (26202) 03-651155

מטפלת סיעודית לבחו־רה מוגבלת לחצי מש־רה/ מלאה תנאים מוזים וטובים 5527714 (26176)

טבחים – קונדיטוריה

גזירה/תפירה

למטקס רמלה דרושות תופרות מקצועיות בכל התנאים הסוציאליים השעה מאורגנת מרמלה לוד. צהרון לילדי עוב־דות המפעל 08-266290 (29038)

למטקס בני־ברק דרו־שות תופרות מקצועיות 5 ימי עבודה השעה אורגנת 03-706342 (29025) 03-706158

למטקס דרושה מגי־ליסטית בעלת נסיון לני־חלקת הלבשה, נסיון בעל נסיון, תנאים מצוי־נים (27466) 03-337725

תופרות בית מנוסות ל־אוברלוק אנו מביאים ולוקחים 03-835829 (26641)

תופרת דוגמאות מנוסה לעבודה מיידית ־מש־רה מלאה תנאים טובים (26477) 03-245127

דרושה תופרת מקצועית למפעל ... 9613138 9612171 (26182)

תופרות לאוברלוק מזוג־זיות ובעלות מקצוע, שכר גבוה, תנאים סוציאליים, 03-831491 (26134)

הנהלת חשבונות

הנה"ח ממוחשבת ... 03-449514 (28768)

צו הודעות שווה בעבודה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בין עובדים או דורשי עבודה מחמת מינם או מעמדם האישי או הורותם. אלא אם כן הדבר מתחייב מאופיו או מהותו של התפקיד או המשרה.

וולבו

טלבוט

טנדרים

לנציה

מסחריות

רנו פרמטור 1986, יד ראשונה, מצב בצוין, 52,000 ק"מ, (עבודה) 5411733 (בית) 627023 (27060)

ב.מ.וו.

גיפים

דייהטסו

דלתא

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

"המדביקי" חידוש חלקי רכב יפאני 69 שמורה מאוד מנוע 86 משופץ בבית: 03-377744 (25823) 03-728977

אוסטין

אופל

"הגל החדש" מציע כל סוגי המכוניות האוטומטיות 1988 באספקה מהירה 03-848729 (24983) 03-848444

אאודי

אוטוביאנקי

בנסיונרים

שרותי אחיות

עובדי סעד

שליחים

לחברת בלדרות דרושים שליחים בעלי רשיון לוספה, רשיון לרכב יד רון תנאים מעולים למתאימים (משכורת בסיס+ עמלות) שעות גמישות (25481) 03-812226

בקשת עבודה

חניה

דירות

השכרת עבודה

באר שבע והדרום

דירות

אילת

מכוניות

עובדי נקיון

עובדי מתכת

ל"קידום" תבנת CNC מנוסה, רצוי באוקומר 2500 ש"ח מינימום +סבסוד איכות למתכת מנוסה בשכר גבוה (24723) 03-5103811-2

ל"קידום" חרט+ ברסם קונבנציונלי + ל-CNC מנוסים בשכר גבוה +מפעילי CNC למשמרות 03-5103811-2 (24693)

ל"קידום" מסגר/ רתך מנוסה/רצוי- קריאת שרטוט לקביעות בשכר גבוה 03-5103811-2 (24672)

חרט /ברסם מעולה למכונות קונבנציונליות בחולון שכר מעולה!! (24505) 03-372304

דרוש מנהל עבודה למסגריה בחולון רקע במסגרות ופלדה והרכבות (24097) 08-223885

עובדי מוסך

ל"מרכז- הרדיאטור" דרושים: רדיאטורים ואנוזוים 03-747785 יד אל בערב 03-348755 (27168)

שומרים

ל"אומגה מוסטנג" דרושות מזכירות מנוסות לירום שלם תנאים טובים (25841) 03-622023

סוכנים — מקדמי מכירות

איש מכירות מנוסה +רקע בתוכנות. מגיל 40 25 אזור גוש דן +רכב נסיון מוכח של שנתיים לפחות (26443) 03-245127

מפעילי ציוד מכני

פועלים/ות

ספרים/ות

גרים

ארזים ארוזות מטבח ושיש סוגדרין +בל החול 360 ש"ח למ"ר אספקה ותוך שבועיים! רעננה (27492) 052-33613

לשרותי במה גגר בעל נסיון רצוי ידע בחשמל רות 03-267903 (27219)

נהגים

השמלאי למשרה קבועה בתיאטרון הקאמרי. התפקיד כרוך בהפעלת ציוד תאורה. הכשרה ניתנת למועמד. לאחר שאושר בעבודה... 03-297741 (25004)

מחסנאים

למפעל אלקטרוניקה דרוש מחסנאי, נסיון קודם בתחום הכרחי (26962) 052-559615

מחסנאים סוכנים, נסיון בתעשיה בתחום עיבוד שבבי, אלקטרוניקה למפעלים באזור: ראשל"צ ות"א. (25786) 03-286111

לחברה בדיזנגוף סנטר מחסנאי עם רשיון נהיגה (25656) 03-293992

מוכרים/ות

דפס הודה ½ תנאים טובים למתאים (25883) 03-283749

חשמל ואלקטרוניקה

אלקטרונאי/ טכנאי אלקטרוניקה לבדיקות חשמליות, במשמרות שניה +שלישית. למפעל אלקטרוניקה בחולון. (העסקה +ארוחות +תנאים טובים). (25896) 03-286111

חשמלאים מוסמכים לאחזקה בתעשיה ידע בפיקוד ובקרה למפעלים בראשל"צ, ת"א חולון. (25810) 03-286111

לחברת גיל-אור חשמלאים. בעלי נסיון בתעשיה, מבני ציבור ותאורת רחובות תנאים טובים 03-810194 (24498)

עובדי יהלומים

מנהלי חשבונות

מנהל חשבונות עצמאי, מנוסה בעבודה עם מחשב, לתקופה ממושכת, ליום עבודה מלא, שכר גבוה תנאים סוציאליים כחוק. "מגמאאר" בריגהדה 12 ת"א, א"-ה', 08:00 -14:00. (25687) 03-298877

בהרצליה מנהלת חשבונות סוג ג' למשרה מלאה ידע בהשבשבת (25166) 052-84710

טכנאים הנדסאים

לחברת "השמירה" חטיבת האלקטרוניקה, סניף גוש דן, מתקינים עצמאיים בעלי נסיון להתקנת מערכות אזעקה, גילוי וכיבוי אש 03-707131-2 ליגאל על (26557)

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

هكذا من الاصل

רוצים לקנות

● משה קונה רהיטים תכולות מכבר השמלם 03-594311 03-885866 (29196)

● שלמה קונה מקררים ירושות עתיקות ושטיחים ועוד 03-877192 (29193)

● ישראל - קונה. הכל. ירושות 03-876224 ובערב 03-828567 (28682) 03-958678

רהיטים

מקררים

וידיאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולאנשי ביטחון וחינוך
052-543202,
03-346069
(26764) 03-773214

ביקוש רכב

חילופי רכב משומשים

הצעות למכירה

אופנועים וקטנועים

רנו

פיג'ו

סיטרואן

פולקסווגן

מנועים משופצים לפולקסווגן באחריות מכבדים כרטיסי אשראי בלבד.
(26347) 08-467856

סימקה-קרייזלר

סובארו

סטיישן 1985 חדשה לחלוטין! 19,600.- ש"ח (אפשרי החלפה)
(23730) 03-845865

פיאט

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

פורד

מרצדס

חוק הזדמנות שווה בעבודה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה בגלל מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל עתיר ידע באיזור ת"א העוסק בפיתוח מוצרים יחודיים

דרושים

1. מהנדס מכונות לצוות פיתוח ותכנון, דרוש נסיון רב ותחומי בהנדסת מכונות בעל יוזמה ומחשבה פוריה לפתרון בעיות בלתי שגרתיות. דרוש נסיון של 5 שנים.

2. הנדסאי מכונות, לצוות פיתוח דרוש נסיון של 3 שנים.

3. חרט/כרסם, בעל נסיון של 5 שנים לעבודה על אבי טיפוס, נסיון בעבודה על CNC יתרון.

4. מסגר מכני, בעל ידע מקיף במסגרות ריתוך (ארגון רCo2), אחר. ידע נוסף בתחום ההידראוליקה, ועיבוד שבבי יתרון.

5. חשמלאי תעשיה, טכנאי/הנדסאי חשמל. דרוש נסיון של 2 שנים לפחות, בעל נסיון בחשמל בניין וחשמל תעשיה, לעבודה מעניינת ומגוונת, כולל עבודות שטח.

6. מכונאי רכב/אחזקה, בעל ידע מקיף בנושאי רכב ואחזקת מכונות במפעל. יכולת עבודה עצמאית. בעל נסיון של 3 שנים. בוגר חיל חימוש.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים לת.ד. 25099 ת"א עבור: מנהל כ"א

המשטרה אתגר

דרושים

סטודנטים

לתפקידי תנועה

העבודה במשרה חלקית וניתן להתאימה לתוכנית הלימודים.
שכר התחלתי של כ-500 ש"ח (לחצי משרה) וכן הטבות כספיות ותנאי שרות מעל למקובל במגזרים אחרים.
לקבלת פרטים נוספים יש לפנות לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים.
תל אביב רח' הרכבת 14 טל. 03-628290
ירושלים רח' המלך ג'ורג' טל. 02-44433
חיפה רח' העצמאות 82 טל. 04-661067
רחובות רח' הרצל 206 טל. 08-487488
באר שבע רח' העצמאות 55 טל. 057-32521

הצטרף למלחמה בתאונות הדרכים

סודיות מובטחת

לקופת חולים „מכבי"
דרוש/ה
עובד/ת
(אפשר נער/ה לפני גיוס)
לעבודה ברמת השרון לתקופה של 3 חודשים.
בפרטים נא לפנות לטל: 402470 לאביבה.

למפעל אלקטרוניקה בדרום הארץ
דרוש
מנהל רכש ומחסנים
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מוכח ברכש מקומי וחו"ל של 8-10 שנים.
★ יכולת ניהול צוות עובדים.
★ ידיעת השפה האנגלית.
★ רצוי בעל רקע טכני באלקטרוניקה (טכנאי/הנדסאי).
תנאים טובים למועמד המתאים.
5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 13056 ת"א 61130
לציין עבור „מנהל רכש ומחסנים"
סודיות מובטחת

למשרד מהנדסי בנין בת"א
דרושים
לתכנון פרויקטים מעניינים
★ מהנדסים
★ הנדסאים/ות
★ שרטטים/ות
בעלי נסיון בקונסטרוקציות בטון מזוין, פלדה ובניה טרומית
תנאים טובים למתאימים
לפנות טלפונית מיום א' 03-283134
סודיות מובטחת

למפעל מזון בירושלים
דרושים
1. מנהלי משמרת
ידע בייצור ותפעול
2. מקדמי/ות מכירות
רצוי עם רכב.
3. נהגים מחלקים
בכל הארץ, עם ידע בחלוקה.
03-9232590.

לקבוצת השמירה
חטיבת האלקטרוניקה
רח' כינרת 15 בני-ברק
דרושות
1) מזכירה לסניף גוש-דן
★ נסיון בארגון ונהול משרד ★ יכולת עבודה בצוות ★ כושר ביטוי בע"פ ★ קשר עם לקוחות
2) פקידת הנהלת חשבונות
★ ידע בהנהלת חשבונות ברמה 1, 2
(אפשר גם ללא נסיון)
3) פקידת גביה
★ נמרצת ★ כושר ביטוי בכתב ובע"פ ★ בעלת יכולת לנהול מו"מ עם לקוחות ★ טיפול שוטף בגביה מלקוחות
4) פקידה למחלקת שרות
★ אדיבה, נמרצת, פעלתנית (רצוי סמב"צית בצה"ל) ★ טיפול בלקוחות ★ שיגור טכנאים לטיפול בתקלות ★ סיוע למנהל שרות והתקנות
לקביעת ראיון, נא לפנות לאילנה. טלפונים: 03-5700238, 03-5700240, 03-5700340
— סודיות מובטחת —

לפנימיה טיפולית בירושלים
דרושה
מדריכה
עיקר העבודה בשעות אחה"צ והערב בהדרכת ילדים בגילאי 9-11 – עדיפות לסטודנטים או בוגרי אוניברסיטה בתחומי הפסיכולוגיה עבודה סוציאלית, חינוך, חינוך מיוחד.
מועד תחילת העבודה מיידי
לפנות לטלפון 02-422245 רק בשעות הערב.

לחברת פרץ מהנדסים בע"מ ירושלים
דרוש
טכנאי – הנדסאי בניין
בעל נסיון בחישובי כמויות.
לפנות לטלפון 02-639779, 02-639799

אינטר־אקשן
רח' המשביר 4, מגדל, אשקלון
טל. 051-22157-8
דרושים
לסדנת הדפוס הקהילתית
1. גרפיקאי
2. דפס (אופסט)
כישורים
★ ידע ונסיון קודמים.
★ יכולת ניהול ואירגון.
★ נסיון בהדרכת והפעלת קבוצות.
★ ידע בעברית ברמה גבוהה (אנגלית – יתרון).
★ נסיון בעיתונאות – יתרון.
3. ליחידה האור־קולית
★ בוגר ביה"ס לצילום
★ יכולת צילום ברמה טובה (מצלמות סטילס).
★ ידע ונסיון בהפעלת ציוד וידאו.
★ נסיון בהדרכה והפעלה קהילתית.

ניצא טורס בע"מ
דרושה
מזכירה
למנכ"ל החברה בת"א
דוברת עברית ואנגלית,
שפות נוספות יתרון.
הדפסה עברית־אנגלית
כולל טלקס חובה.
יום עבודה מלא, רצוי נסיון קודם במשרד נסיעות.
לפנות לטל. 03-5102842
למר ספרא לקביעת ראיון.

מנן מדיקל בע"מ
מפתחת ומייצרת מיכשור ומערכות ממוחשבות ליישומים רפואיים ביחידות לטיפול נמרץ וחדרי ניתוח בבתי־חולים
★ מנהל/ת חשבונות סוג ג'
בעלת 3 שנות נסיון, ידיעה טובה באנגלית
★ מזכירה מעולה בעלת נסיון
ידע כשפת אם באנגלית ובעברית כולל הדפסה בשתי השפות
משרה מלאה • 5 ימי עבודה
עדיפות לתושבי הסביבה
פניות בלתי מתאימות לא תענינה
מועמדים בעלי הכשרה מתאימה, מתבקשים לפנות בכתב יד, בצרוף קורות־חיים, פרוט השכלה ונסיון ב.ינואר אל : מנהלת כ"א, מנן מדיקל בע"מ, קרית וייצמן, ת.ד. 182, רחובות 76 100
— סודיות מובטחת —

למדריך העסקים המופץ באמצעות "ידיעות אחרונות"
מקדמי מכירות מעולים בלבד
למתאימים-תנאים מהטובים בארץ!
• גם משכורת מכובדת
• גם רכב צמוד
• וגם אחוזים גבוהים
הדרישות
• אזור מגורים-גוש דן והמרכז
• פנויים מיידית לתחילת עבודה
כל מי שעונה על הדרישות, יש לפנות מיידית בכתב עם פירוט קורות חיים לת.ד. 4835 ת"א מיקוד 61047. עבור מעולים.

לחברה העוסקת בהפעלת חדר אוכל ומטבחים
דרוש
מנהל סניף בירושלים
בעל כושר ניהול וארגון
יכולת ניהול מ"מ, יחסי אנוש טובים,
• רקע במלונאות – יתרון
• לסרן/רס"ן (מיל') מחיל התחזוקה – יתרון
נא לפנות בכתב יד עם המלצות לת.ד. 40013 ת"א 61400

לחברת אמטרוניקס בע"מ
דרוש
מהנדס יישומים
APPLICATION ENGINEER
לשיווק ותמיכה טכנית ברכיבי תקשורת של חברת
ADVANCED MICRO DEVICES (AMD)
נדרש נסיון בתעשיה באחד מנושאי התקשורת הבאים:
★ ISDN וטלפניה.
★ מודמים ורשתות תקשורת.
נא לפנות בכתב לפרוס דולב – אמטרוניקס הוברמן 10 ת"א, 64075.

למושב עין הבשור
דרושים
1) מרכז משק/גזבר
★ נסיון קודם בקבוץ או מושב ★ הכרות עם המוסדות החקלאיים והבנקאיים ★ התמצאות טובה בגידולי שדה וירקות.
2) מרכז לגידולים משותפים
★ נסיון כמרכז גידולים משותפים בקבוץ ★ נסיון בגידולי בוטנים, תפו"א וגזר.
המעונינים יפנו למזכירות עין הבשור בכתב ד.נ. הנגב 85405.

לתעשיה הצבאית באיזור המרכז
למפעל העוסק בתחום המתכת הכבדה
דרושים
★ משרה 100/39 — כרסמים קונבנציונאליים להפעלת כרסומות כבדות.
דרישות המשרה:
נסיון של 5 שנים
ונכונות לעבודה במשמרות.
★ משרה 101/40 — רתכים
דרישות המשרה:
בוגרי בית ספר מקצועי ו/או קורסים מוכרים.
בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני ונסיון של 3 שנים לפחות. עדיפות לרתכי שריון.
★ 5 ימי עבודה בשבוע, הסעות מסודרות
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב ליחידת התעסוקה, ת"ד 1044, רמת השרון, מיקוד 47100
בציון מספר משרה מבוקשת.
התעשיה הצבאית

לחברה תעשייתית מן המובילות בדרום
דרושים למחלקה כלכלית
כלכלן
לנהול צוות עובדים
כלכלן
(מצטיין סטודנט שנה ב' ומעלה)
כישורים ודרישות:
• השכלה אקדמית בכלכלה / תעשיה וניהול
• נסיון / ידע בבדיקות כדאיות של פרוייקטים
• ידע בתקציב / תמחיר.
• ידע בעבודה במערכות ממוחשבות
• כושר עבודה אנליטי.
סודיות מובטחת
מועמדים העונים לכישורים המבוקשים מתבקשים לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 744 באר־שבע
מודעה זו מופנית לנשים וגברים כאחד

קניה/מכירה מהמחונים ומעסיקים "קוויק" מ"ש מבצע להודיעים למרכזים בשעות העבר
03-498624-5
(26488)

מכונות כביסה | מלגזות ושינוע | ריפוי והרזיה | ציפוי אמבטיות | צילום | קיט ונופש | בתי אבות | קרוואנים ונגררים | קופות רושמות | קוסמטיקה | אותיות דביקות | שרותים | בת זוג | בן זוג | פוליש ונקיון | הכרזות | מחשבים | ציוד תקשורת | ציוד בנין | שוק הפרסום | חוגים | חקלאות | טרקטורים | טלוויזיות | בתי־כנסת | סירות | מזגני אויר | מכונות תפירה | באר שבע והנגב | צפון | טלוויזיות

• SIMONA BERISH 4979 BATHURST ST. AP205 WILLOWDALE M2R1Y4 ONT CANADA

[illegible]

הלוח הכללי — הד כפול ומכופל

مكذا من الاجل

„הבימה" בת 70 / ורדה צימרמן

„לא לשם שעשועים בלבד, להנאת קהל קל־הדעת, קיים התיאטרון"

הכל התחיל עם „12 הראשונים", בבית תיאטרון קטן ופשוט, במלחמה על תיאטרון עברי, תנ"כי וחינוכי. קולקטיב. משפחתיות. נאמנות מוטאלית. עברו 70 שנה ו„הבימה" היא תיאטרון לאומי בבית מסואר

מוסקווה 1917. „היום זרעתי גרעין באדמה, ואני מאמין שהוא יצמח... מטרתי – הבימה בארץ ישראל". דברים אלה אמר נחום צמח, מייסד „הבימה", לא במוסקווה אלא בווילנה, לא ב־1917 אלא ב־1912, בהצגת הבכורה של להקת החובבים שקיבץ שם. כבר אז נאסף ליבו של גרעין „הבימה" הידוע. ברטונוב התחבר לצמח וביים את „הנודד הנצחי" שהועלה בשנת 1913 בעת הקונגרס הציוני ה־11 בווינה. חנה רובינא הצטרפה לצמח ולגנסין ב־1913, בשעה שהחליטו השניים לפתוח תיאטרון עברי ולקרוא לו „הבימה". אלא שהרשיון לפתיחת תיאטרון בעברית ובשם זה ניתן לראשונה ב־1917, במוסקווה. לשלושה אלו הצטרפו אז תמרה רובינס, דוד ורדי, מרים אליאס ושושנה אביבית. „12 הראשונים", הגרעין התריסרי הראשון התגבש עם הצטרפותם של משה הלוי, חיה גרובר, רחל סטארוביץ, אליהו ויניאר, שלמה קאן וראובן פרסיץ.

מוסקווה, בית התיאטרון. „תיאטרון קטן, חבוי בסימטה מסימטותיה הסבוכות של מוסקווה. אולם המכיל לא יותר מ־200 צופים. כתליו מחופים בד שקים אפור, וארג גם זה משווה לו לתיאטרון גוון של רצינות רבת רושם. של פשטות חמורה", כתב מקסים גורקי.

כיום יש לתיאטרון בניין מחודש, שלושה אולמות (כולל „הבימרתף" המשתפץ), מסעדה בעלת שמשיות מחורות, חנות ספרים, מגונן מעוטר בירק, כסאות נוחים. בסך הכל עניין של מקום, אלא שיש בו כדי להדגיש על ההבדל בין אז והיום.

גם קהל הצופים היה רחוק מאוד מ־30,000 המנויים של תשמ"ז. הכלל היה, כי לא מעלים הצגה בפני פחות משישה אנשים, ולא פעם היו מתבקשים שחקני התיאטרון לשבת בין הקהל כדי להפיג במקצת את מבוכת המעטים.

בחינות כניסה. הנבחנים נתבקשו להוכיח בקיאות בעברית, כשרון משחק ורצון להתמסר לעבודת התיאטרון. ידיעת העברית היתה חשובה במקרים רבים מכשרון משחק. הנה'לה הגדולה לא ידעה עברית כלל. היא למדה בעל־פה את „אל הציפור" ודיקלמה אותו. אחר כך הגישה אטיוד יחד עם רובינא. היא נתקבלה והחולה, משום מה, לגלם תפקידי זקנות. רק כאן, בישראל, שיחקה נערות, אף כי היתה כבר בגיל מבוגר.

עברית. חברי „הבימה" שיחקו בעברית בהברה ספרדית. חייבים היו לדבר במבטא זה לא רק על הבמה כי אם במגורים [illegible]. בנד פרישמן אמנם צידד במשחק בהברה אשכנזית וביאליק הציע פשרה: תחילה ישחקו בהברה אשכנזית כדי להרגיל את הקהל לשפה, אחר־כך יעברו להברה ספרדית. אלא שצמח, גנסין וורדי התעקשו, והספרדים ניצחו.

תקנון. אגודה עממית בע"מ שאלו הן תקנותיה: האגודה מתארגנת כדי להמשיך בארץ ישראל את קיומו של תיאטרון הבימה אשר נוסד במוסקווה ב־1917.

חבר רשאי ליהנות מכל עסקי האגודה בזה שהוא משתתף בחזיונות התיאטרליים המוצגים על־ידי האגודה ומקבל את משכורתו וחלקו בהכנסה.

הכנסות האגודה תשמשנה ראשית לשם תשלום הוצאות האגודה השוטפות.

המשכורות שמקבלים החברים נחשבת להוצאה.

האגודה אינה מחלקת דיווידנדות בין חבריה.

כל החברים מקבלים משכורת שווה בצירוף תוספת בעד ילדיהם, לפי שייקבע מזמן לזמן על־ידי האסיפה הכללית.

כל חבר משתתף באסיפות כלליות ויכול להיבחר לוועד ההנהלה או לוועדת הביקורת. זכויותיהם של החברים שוות.

כל חבר מחוייב להכנע להחלטת האגודה – בנוגע לקבלת תפקידים בחזיונות המוצגים על־ידי האגודה, מחויב הוא למלא את המוטל עליו.

הקולקטיב, אם כן, קבע את הרפרטואר, את הליהוק (רק לרובינא ולמסקין, בארץ, היו עמדות בכורה, והם קיבלו כל תפקיד שבו חשקה נפשם) ואת השכר. הפרסום ניתן לאנסמבל ולא לשחקנים בודדים. הקולקטיב פיקח גם על עבודות חבריו מחוץ לתיאטרון.

המאבק להיכנס לקולקטיב – במשך השנים נוצרו שתי קבוצות: של חברי קולקטיב ושל שחקנים שכירים – נמשך לעיתים שנים. אגב, חברי הבימה לשעבר שביקשו לחזור אליה נתקלו בסירוב מוחלט, כולל נחום צמח, מייסדו של התיאטרון שביקר בארץ ב־1936.

חייו של הקולקטיב נסתיימו ב־1968. אז מונה מנכ"ל לתיאטרון (גבריאל צפרוני) וחכך באמנים.

המנון. צמח חיבר המנון ל„הבימה" שאותו היו שרים בסיומן של הופעות מיוחדות, בנשפים, בחגים וגם כאשר המוראל היה ירוד:

היכונו, היכונו להבימה בירושלים.
אנחנו נבנה את הבימה בירושלים.
ביתנו יהיה בית הבימה בירושלים.
התקדשו והיטהרו להבימה בירושלים.

רצונו של צמח היה להקים את בית הבימה על הר הצופים. השחקנים היו אמורים להיות מעין לוויים חדשים העוסקים בעבודת הקודש ששמה תיאטרון.

הבימה התיישבה בתל־אביב. בתחילה פעלה באולם התא"י (קולנוע שדרות), אחר כך באולם מוגרבי. בשנת 1933 החל תכנון בית הבימה, ופרופ' אוסקר קאופמן הוזמן מגרמניה לתכנן את הבניין. הבנייה נמשכה למעלה מעשר שנים בשל קשיי באיסוף הכספים.

הדיבוק. כיום אי־אפשר עוד להפריד בין „הבימה" ל„דיבוק". התיאטרון והצגה זו דבוקים זה בזה. צמח התייחס למחזה זה בתחילה כאל הפקה זמנית, משהו שאפשר לעבוד עליו עד שימצא מחזה אחר, תנ"כי מקורי, להעלותו. הסיבה להתייחסות זו היתה בשל ההווי הגלותי שהוא מציג. גם אנסקי, המחבר, לא התלהב למסור את ההצגה להבימה, שכן ראה בתיאטרון להקת חובבים בלבד. אלא שולטופולסקי, תעשיין יהודי אמיד שתמך בתיאטרון, הציג זאת כתנאי מפורש בבקשו לקנות את זכויות המחזה. אנסקי נכנע. וכטנגוב ביים את „הדיבוק" כדרמה חברתית מהפכנית, במשך כשנתיים, וההמשך ידוע.

אגב, שמו המקורי של המחזה היה „בין שני עולמות" שכן אנסקי ראה במאבק בין העולם הזה לעולם הבא את מרכז המחזה.

המבול. „המבול" היתה ההצגה האחרונה שהועלתה במוסקווה ונקודת מפנה בחיי התיאטרון שכן היה זה מחזה אמריקאי בנושא אוניברסלי: קבוצת אנשים הנלכדת במועדון בעיר קטנה ליד המיסיסיפי משום שמבול מאיים לשטוף את העיר. ב„הבימה" לא ויתרו על קמצוץ של יהודות ועל כן המוסיקה היתה יהודית. שירים חסידיים. ובכן, תארו לעצמכם, חקלאים אמריקאים השרים בעת צרה דווקא שירים חסידיים...

קבוצה אידיאולוגית. „הבימה" היתה לראשוניה לא רק מקום עבודה כי אם בית ומשפחה. האמנות היתה סוסאלית. התיאטרון היה קדוש, והעבודה – פולחן דתי. עזרו בכך קשרי המשפחה שבין אנשי הקבוצה. זוגות נשואים: צמח ומרים גולדינה, הלוי ורובינא, דוד ורדי וחוה, יהודה רובינשטיין ובת ציון, בנו שניידר ובת־עמי; אברהם ברץ ואינה גובינסקה. נחום שפרה ובנימין צמח היו אחים וכך גם אליהו ונחמה ויניאר. ברטונוב, אגב, היה היחיד שהיו לו ילדים באותה תקופה.

האידיאולוגיה של התיאטרון במוסקווה היתה: תיאטרון עברי, תנ"כי וחינוכי. כי, כדברי צמח, „לא לשם שעשועים בלבד, להנאת הקהל קל־הדעת, קיים התיאטרון... תעודתו של התיאטרון היא לשפר, לעדן את רוח האדם ותרבותו". הסיסמה היתה: „אמת, אמונה ואמנות". שכן, כדברי ביאליק: „אמנות היא בת שורש אחד עם אמת ואמון, האמת היא תמיד יפה, גם מוסרית ומועילה. האמנות צריכה להיות גם לאומית ולשמש את העניינים ואת האינטרסים הלאומיים באותה המידה ובאותה הכוונה כמו ששימשו אותה הנביאים".

המחזה המקורי הראשון. „שומרים" מאת עבר הדני היה המחזה המקורי הראשון שהועלה בהבימה בשנת 1937. מחזה המבוסס על פרשת ניל"י. הביקורות היו קשות. גם נגד המחזה, גם נגד המשחק. הקהל גם הוא לא אהב את ההצגה. היא הועלתה על הבמה 22 פעמים בלבד. עד קום המדינה העלתה הבימה עוד שלושה מחזות מקוריים בלבד. „האדמה הזאת" לאשמן שרואים בו את המחזה המקורי החשוב ביותר באותה תקופה. „בים לגבולו" מאת אשר ביילין, ומחזה נוסף משל אשמן „הבשורה". מחזות מקוריים היו מעטים, והרפרטואר התבסס על מחזות אידיים „טוביה החולב" או „מירלה אפרת" – האלה, אגב, היו הפופולאריים ביותר בקרב הצופים – או תנ"כיים, וכן מחזות קלאסיים.

רפרטואר. בשנותיה הראשונות בארץ ישראל הוקדשו לנושא הרפרטואר ישיבות רבות. בישיבות אלה השתתפו לעתים אנשי רוח כמו שלונסקי, שטען כי הבימה אינו רק תיאטרון מקצועי אלא „תמיד רצה להגיד משהו, לפתור פרובלמות", פיכמן שצידד בסגנון ריאליסטי, או קבק.

תיאטרון לאומי. הבימה ביקשה בעצם להיות התיאטרון הממלכתי. תואר ותמיכה כדי להציל את התיאטרון מן המשבר האמנותי והפיננסי שהיה נתון בו במחצית שנות החמישים. הוויכוחים בעד ונגד התנהלו בתקשורת. השחקנים היו בעד. באוקטובר 1958, לקראת יובל הארבעים של התיאטרון, הגישו לו הממשלה מתנה: תואר של תיאטרון לאומי. תואר המבטיח יוקרה אבל תמיכה זעומה.

הסטודיו. בשנת 1935 נעשה נסיון ראשון להקים סטודיו דרמטי בחסות התיאטרון. הנסיון לא האריך ימים. מי שהכשיר שחקנים צעירים ודאג לדור הבא בתיאטרון היה צבי פרידלנד שהקים סטודיו פרטי, בעקבות סירובו של התיאטרון להעניק לו הקמה. בסטודיו למדו: מרדכי בן־זאב, עדה טל, יוסף ידין, בתיה לנצט, חנה מרון, אברהם ניניו, יצחק שילה. בשנת 1943 נעשה נסיון נוסף לפתוח סטודיו במסגרת התיאטרון, אך גם זה היה נסיון כושל. רק ב־1945, בחגיגת היובל וחנוכת הבית ברחוב תרס"ט, נחנך בית הספר הדרמטי הראשון. שלוש שנים נמשכו הלימודים. המורים היו, בין השאר, פרידלנד, צ'מרינסקי, ברטונוב, פינקל, פאני לוביץ'. ניתנו שם שיעורים במחול ובמוסיקה. פיתוח הגוף. במחזור הראשון השתתפו: מישה אשרוב, שמואל סגל, פנינה פרח, שושנה רביד.

מנהלים אמנותיים. פינקל (פעמיים), גלנר, ברדיני, ד"ר דוד ויליאם, יוסי יזרעאלי, שלמה בר־שביט, דוד לוין, עומרי ניצן.

הכנסות. כ־65 אחוז הכנסה עצמית ממכירת כרטיסים, ו־35 אחוז תמיכה ממשלתית. הכנסה עצמית גבוהה מאוד, יחסית.

רפרטואר שנת היובל. מתחלק בין קלאסיקה למחזות מקוריות. „בית ספר לנשים" למולייר, „קומדיה של טעויות", „בטוב בעיניכם" [illegible] לשייקספיר, [illegible] לאיבסן, „איבנוב" או „גן הדובדבנים" לצ'כוב, „מעגל הגיר הקווקזי" לברכט, „החטא ועונשו".

מקור: „סלאח שבתי" שאותו יעלה התיאטרון כמחזמר, „אחד משלנו" לברבש, „עלילות עקיבא" ליהודה בורלא. מחזות מקוריים נוספים צפויים במשך העונה.

„ספרים ראשונים, מקסים גורקי, תרגום – מ. בסוק, „הוצאת הקיבוץ המאוחד", תשי"א.

„הבימה" מוסקווה 1923

שלמה בר־שביט: משא של כבוד

41 שנים ב„הבימה". בגיל חד הבינית הגיע לתיאטרון בן 17. למד בבית הספר הדרמטי של „הבימה". שירת בצ'יזבטרון במלחמת השחרור וחזר ל„הבימה". מאז ועד היום הוא שם, ומעולם, לדבריו, לא חשב לשחק בתיאטרון אחר. הצגה ראשונה „בערבות הנגב". „שיחקתי עם המורים שלי, הנעליים הצבאיות וכובע הגרב שלי". הוא שיחק בתוקף צו מן הרמטכ"ל דורי שהורה להעביר אותו ל„הבימה".

„הבימה היא בשבילי בית ומשפחה, לטוב ולרע", הוא אומר היום. „אני לא נמצא בהבימה על תנאי – בתנאי שיתנו לי תפקידים טובים, משכורת גבוהה ושכולם יאהבו אותי – כי הבימה היא שלי ואני חושב שאני ממשיך בזאת את המסורת של המייסדים, שומר על הפיקדון שקיבלתי מידי מורי ורבותי, במיוחד גנסין". הפיקדון הוא, לדבריו, „לא בית להפקות, לא מוסד שבו עושים הצגות, אלא קבוצת אמנים שחיים יחד ויוצרים יחד ומחפשים דרך ביטוי אמנותי משלהם". אידיליה. אוטופיה. אולי. „אבל", אומר בר־שביט, „התיאטרון נראה בדיוק כמו שנראית החברה הישראלית".

ובר־שביט עצמו יכול לדבר אמנם על הקולקטיב, על „גרעין קטן וקבוע של שחקנים שיהיו הבסיס ואשר מסביבו יתקבצו שחקנים לעונה או להצגה, שכן קבוצה מוצאת לעצמה במשך השנים קוד משותף, כמו תזמורת, לזמרת להיות ולעבוד ביחד", אבל ימי הקולקטיב ככל הנראה לא יחזרו. מכל מקום „אנחנו עדיין חיים על הקרדיט של המייסדים, וזאת הבעיה שלנו. אנו חיים על ההילה שהיתה לתיאטרון, בעיקר בשלושים־ארבעים השנים הראשונות שלו, על ההד שהוא עורר בתפוצות, הביקורות שקיבל בבירות העולם, העובדה שהיה מרכז תרבותי־אמנותי של ארץ ישראל וכל בכורה היתה חגיגה. המייסדים עדיין פה במסדרונות ואפילו הצעירים, שלא מודעים לזה בשעה שהם עומדים על הבמה, ברצונם או שלא ברצונם רוחות המייסדים כאילו עוקבות אחריהם. אי־אפשר להתחמק מהתחושה הזאת. אצלם התחושה קיימת אולי בתת־מודע, אצלי במודע".

משא כבד, משא של כבוד. אבל בשביל כבוד הלא צריך לעבוד, והעבודה אינה מפרנסת את בעליה בכבוד. „שחקני הבימה הם בין מקבלי המשכורות הנמוכות ביותר בארץ, פחות מכל המוסדות הרשמי של מדינת ישראל. ממשלת ישראל נתנה להבימה את התואר, אבל לא פתרה את הבעיות. האם באמת ממשלת ישראל מעוניינת בתרבות? האם היא זקוקה לזה? הלא כל התקצבה של משרד החינוך לתרבות היא 13 מיליון דולר, פחות ממטוס קרב אחד. כשאתה בא בטענות לשר – שהוא אוהב תיאטרון אמיתי – מסתבר לך שאת הבימה מנהל שר האוצר. הוא קובע את התקציב וקובע את המשכורות, וזה אבסורד. אנחנו מבקשים בסך הכל לקבל רשות לחלק את העוגה התקציבית לפי הבנתנו ולא לפי הבנת משרד האוצר, לא תוספת אלא חלוקה שונה, אך לזאת משרד האוצר אינו מסכים. והרי הוא יודע שאי־אפשר לעצור אמנים שרוצים מלעסוק ביצירה. אם הממשלה היתה סוגרת את הבימה, הרי השחקנים היו ממשיכים לשחק ברחבת היכל התרבות, אבל מערכת היחסים שבין מוסדות המדינה לתרבות היא מערכת לא מסודרת, ואני משתמש במלים עדינות.

„הבימה פורחת, ומצבם של השחקנים בכי רע. עשרות אלפי מנויים, אולמות מלאים ואף שחקן לא יכול לגמור את החודש. ומה קורה אם שחקן חולה במשך שנה שלמה? הלא אין לו ממה לחיות, כי אין לו פרנסות, וחלטורות הלא אינו יכול לעשות. אתמול מילא אולמות, והיום משכורתו היא 1000 ש"ח או פחות מזה. התיאטרון מוכן לשנות את המצב. אבל הוא אינו יכול להעלות את השכר ולו בשקל אחד ללא הסכמת משרד האוצר שקובע כמה ישלמו לשחקנים, לבמאים, לתפאורה. מנתי שר האוצר מבין באמנות? ואם הוא מבין אז שיהיה שר החינוך".

„הרעיון מאחורי פירוק הקולקטיב היה שממשלת ישראל לוקחת על עצמה את כל הזכויות ואת כל החובות על התיאטרון ופותרת את בעיותיו, כך שיוכל לעסוק בתרבות. הדבר לא הוגשם. לא בחלקו ולא במלואו.

„אז היום אני עובד מדינה, מסרתי למדינה מוסד יוצא מן הכלל, תיאטרון עם שם עולמי, נו, ומה עושה מדינה בשביל זה? אולי כדאי שיחשבו על זה בחג יובל ה־70 של התיאטרון".

ובעוד 70 שנה, איך ייראה אז התיאטרון?

„70 שנה מהיום, כשאני אבוא לחג היובל... אבל אולי אפילו פחות מזה, אפילו בעוד עשר שנים התיאטרון ייראה אחרת לגמרי. היום יש להנהלה עוד איזו מחוייבות לרעיון המייסדים, קשה להם להביט לנו בעיניים, אבל הרי תוך עשר שנים הם יעשו מה שהם רוצים. וזו תהיה הבימה אחרת, בלי שום דמיון לחלום ולהגשמה של 12 הראשונים".

„הדיבוק" של אנדז'י ויידה. שיחה / מירי פז

להקים גשר בין קראקוב לתל־אביב

אנו אנשי התיאטרון נוטים לשכוח בעיצומה של העשייה את חשיבותו של המרכיב הזה; אבל בלי קהל אין, ולא יהיה תיאטרון. בישראל המרכיב הזה הוא נתון מובן מאליו

באוצר המלים בפולנית של אנדז'י ויידה ממלאת המלה „חופש" תפקיד דומה לזה של המלה „שלום" באוצר המלים העבריות. ויידה מבטא את המלה „חופש" בהיסוס מסויים, כאילו לא מדובר רק במשאת נפש קרובה או רחוקה, אלא במשהו הכרוך בסיכונים, במעקשים בלתי־נמנעים. בשיחה איתי הוא מרבה לחזור על הצרוף „כשיפרוץ החופש". כשאצלנו בפולין יפרוץ החופש, הוא אומר, נצטרך ללמוד הרבה מכם הישראלים. וזה הדבר שמרתק אותו יותר מכל בביקורו בישראל: דימויה של ישראל כחזון העתיד של ארצו. ואולי הזמן שמדובר בו הוא מעין „עתיד ממושך", שכרוכים בו גם עבר והווה.

„יש יותר ממקבילה אחת במעמדן של שתי הארצות. אתם נאלצתם ללמוד בדרך הקשה לחיות כמדינה מוקפת אויבים", הוא אומר. „גם כיום, אחרי 40 שנות עצמאות, לא חדל האיום על קיומכם. ויש מי שעדיין לוטשים עיניים אל אדמתכם, מאיימים לגזור ממנה שטחים. ובכל זאת הכל כאן תוסס ודינאמי. חיי התרבות הם בתנופה אדירה. אני מתפעל מן הצמאון האמיתי של הציבור שלכם לתיאטרון. אנו, אנשי התיאטרון נוטים לשכוח לפעמים בעיצומה של העשייה את חשיבותו של המרכיב הזה: אבל בלי קהל אין, ולא יהיה תיאטרון. בישראל המרכיב הזה הוא נתון מובן מאליו".

ביקורו בישראל הוא סיום מוצלח למשא־ומתן ממושך ומייגע שארך שלוש שנים. במגעים המוקדמים דובר על כך שיביים את „אנטיגונה" על־פי אותה גירסה שביים בוורשה. „אנטיגונה" שלו הועלתה שם לאחר הכרזת „מצב המלחמה" והיו מי שפירשו אותה כמחאה אנטי־שלטונית. ויידה אינו מעוניין להכנס לעניין תקפותה של הפרשנות הזאת.

אבל במצב הלא־נורמאלי שפולין היתה שרויה בו בעת הכרזת „מצב המלחמה" התפרש כל דבר, ולא רק מעשי אמנות, כאקט פוליטי. הסופר הפולני הגולה קאזימייז' בראנדיס (שביקר בישראל לפני כשנה) תיעד את האנומליה הזאת ב„היומן הווארשאי". „אפילו התאבדויות נתפסות כאן בהקשר פוליטי", כתב בראנדיס. „רופא בקונסטנצין תלה את עצמו. הסיבה, אומרים, היתה גידול ממאיר. אבל איש אינו מאמין להסבר הזה. זמן קצר לפני התאבדותו תלו את עצמם שני שרי ממשלה בדימוס. על־פי השמועה הרווחת היה הרופא מעורב בפרשה"...

ויידה. פולני אופטימי

ויידה אומר שהוא אופטימי. „אלמלא התקווה, מה יוותר לו, לעם הפולני?" יש כבר כמה סנוניות המבשרות על הפשרה, אם לא על אביב ממש. הוא מדבר על „תמורות". „מה שלא היה אפשרי פעם, כבר מתאפשר, כמו הביקור שלי כאן עכשיו. וישנה התעוררות עצומה בכל מה שקשור בנושא היהודי. כבר מותר לדבר על יהודים ועל יהדות. לפני כמה שנים תרגמו אצלנו את סיפוריו של בשביס־זינגר שהיו לרב־מכר אצלנו. תיאטרון אחד העלה את „הקוסם מלובלין" בהצלחה בלתי צפויה, בעיקר בקרב הנוער. אנשים נוכחים לדעת עד כמה היצירות האלה שזורות בתרבות הפולנית. הרי אני עצמי זוכר היטב את ההווי שמתאר בשביס־זינגר בספריו"...

אבל דווקא בגלל ההיכרות הזאת הוא ניגש לבימוי „הדיבוק" בחיל ורחימו. חשוב לו איך זה יתקבל. הוא חושש נורא מיצירת תמונות פולקלוריסטיות, מגיחוך. העלאת „הדיבוק" בקראקוב ובתל־אביב היא לגבי דידו „גישור על פער השנים שבהן היינו מנותקים מן התרבות היהודית, אולי תחילתה של נורמליזציה". חשוב לו להעלות את „הדיבוק" עם קבוצת התיאטרון שהוא מנהל בקראקוב. „זה תיאטרון רפרטוארי ששחקניו הם להקה מגובשת שעובדת יחד כבר שנים רבות. הם מכירים היטב איש את רעהו ולהיכרות ההדדית ביניהם, ולהכרותי עמם יש חשיבות עצומה. לא הייתי מעז להתמודד עם דוסטויבסקי, למשל, עם להקה אחרת. העליתי, אמנם, את „החטא ועונשו" ואת „שדים" גם בחו"ל, אבל זה היה רק אחרי שהתנסיתי בעבודה על כך עם הבחורים שלי בקראקוב".

ויידה עבד בארה"ב, בצרפת ובגרמניה. בארה"ב ביים לפני 15 שנה את „שדים" עם שחקנית שעשתה אז את צעדיה הראשונים על הבמה: מריל סטריפ. הוא מתפעל משיטות העבודה היעילות של האמריקאים. „אתה משיג מהם כמעט, בתנועת יד את מה שאתה זקוק לו. הגרמנים יעילים, אך בדרכם שלהם. לפני כל סצינה אתה נדרש להסבר ארוך ודיקדקני. בפולין אתה צריך לומר בשפתך ובשפת השחקנים 17 פעמים את אותו הדבר עצמו, עד שזה מתבצע".

ובכל זאת לא היה בוחר לעבוד בשום מקום מחוץ לפולין. „גיחות החוצה תמיד מעשירות אותך. זה כמו לימוד. אבל הקהל האמיתי שלי הוא בפולין. כל שבחי הביקורת בחו"ל לא ישמחו אותך כמו רשימה אחת קטנה בעיתון פולני נידח, כמו תשואה בודדת של צופה בן ארצך שירד לסוף דעתך".

„מה העניין? שוב אני אנטישמי?" / שלמה גינוסר

האמא הפולניה של ג'יק המרטש

איך יודעים שישו היה יהודי? הוא גר בבית עד גיל שלושים, אמו שחשבה שהוא אלוהים, והוא חשב שהיא בתולה. בדיחה של וודי אלן. אפשר לצחוק. זאת לא בדיחה אנטישמית

אינני יודע מה התפוצה של ה„דיילי טלגרף" בעולם הבא, אבל אם, חלילה יגנוב לאוזניה של האמא הפולניה של „היהודי הפולני קוסמינסקי" שמץ ממה שגילה העיתון הלונדוני על הבדייקיד שלה, היא בוודאי תתהפך בקברה ולא תמצא לנשמתה לא מרגוע ולא מזור. ה„דיילי טלגרף" כתב השבוע כי „ג'ק דה ריפר" (הלא הוא מיודענו ההסטורי יעקב המרטש) אינו אלא „יהודי פולני בשם קוסמינסקי". זאת יודע העיתון לספר בעקבות פתק שנתגלה בספר הזכרונות של סר רוברט אנדרסון, שעמד בראש צוות הסקוטלנד יארד שחקר את סידרת הרציחות ב„איסט אנד" של לונדון ב־1888, לפני כמעט מאה שנים. מן הפתק הזה שנמצא בידי בעליו הנוכחי של יומן אנדרסון, הלא הוא נכדו של סר רוברט, ג'יימס סוואנסון, נכתב כי למשטרה היה אז גם עד שזיהה את ג'ק המרטש כקוסמינסקי, אולם הוא סירב להעיד על כך בבית המשפט מכיוון שלא רצה על מצפונו אדם תלוי.

בין אם הסיפור הזה הוא אמיתי ובין אם אינו אלא תעלול פירסומת לקראת הפקת סידרת טלוויזיה על ג'ק המרטש על ידי חברת „תמר", קשה שלא לשמוע את אנחת הרווחה של לא מעט אמהות אנגליקניות בעולם הבא שידעו למה מסוגלים כמה מהבנים שלהן, ולעומת זאת, את אנחת השבר של האמא הפולניה של קוסמינסקי שבמקום ללמוד תורה או, לפחות, להרוויח כסף ביושר יחסי ב„שמאטע ביזנס" ב„וייטצ'אפל", הלך ושיסף גרגרותיהן של שיקסעס שעיקשו – הס מלהזכיר.

עוד לא שמעתי תגובה כלשהי מוועד שליחי הקהילות בממלכה המאוחדת על ההברקה האנטישמית החדשה. תודה לאל על האיפוק האנגלי הזה (אם לא יקלקלו לי את המחמאה הזאת עד ששורות אלה יופיעו בדפוס). אחינו היהודים בגולת אמריקה, לעומת זאת, טיפלו אחרת לגבי הרוזן דרקולה, מפלצת לא פחות אנטישמית מג'ק המרטש. אני מתכוון להברת „ג'נרל מילס" האמריקנית שהעתיקה על קופסאות של מאכל דגנים מתוצרתה את תמונתו של בלה לוגוסי שגילם את דמותו של הערפד האציל בסרט משנת 1930. על בגדיו של לוגוסי־דרקולה היה מדליון בעל שש פינות ובאמצעיתו אבן גדולה שנועדה להפנט את קורבנותיו. אולם בתהליך העתקת התמונה אל קופסאות המזון, הטשטש מראה האבן ונשאר רק מדליון דמוי מגן־דוד. שומו שמים: הליגה למניעת השמצה, שכבודה מונח במקום שם מתחים מעשיה, נזעקה: פגיעה בכבוד הסמל היהודי. ו„ג'נרל מילס" התנצלה וביטלה את שיווקן של ארבעה מיליון קופסאות מזון־דגנים.

לאור המסופר לעיל, אולי לא תהיה זאת פעולה נחפזת מדי אם אנחנו, היהודים באשר הננו, נכין תכנית מיגננה מדוקדקת לטווח בינוני (נאמר, עד שנת 2000) למקרה שבתקופה זאת יצוצו השערות מבוססות, פחות או יותר, שהמפלצת פרנקשטיין אינו אלא יענקל פראנק מפשמישל ושל „החונק מבוסטון" היתה סבתא שחציה אינדיאנית וחציה קוזקית שהתגיירה בחופה לפני שנסוגה בה מכוונתה להינשא לחייט יהודי מגליציה.

הבעיה שלנו, היהודים באשר הננו, היא לא בכך שאין לנו חוש הומור, אלא בכך שכל אלה שהתייחסו אלינו ברצינות (אוהבינו ושונאינו כאחת) הצליחו, איכשהו, להקהות אותו במקצת.

צריך, לפעמים, לקבל איזו צביטה קטנה כדי לחזור ולחייך על הרגישות הזאת שמאחורית אנטישמי קטן מאחורי כל פינה. זה קרה לי לפני כשבועיים בלונדון כאשר הלכתי לראות את ההצגה „מלון" (מ"ם סגולה) מאת סיימון גריי והכיכוב של אלן בייטס בתיאטרון „היימארקט".

בביתו של מלון, מוציא לאור מצליח, מתאספים מדי יום שלישי כמה ידידים כדי לשיר (במקור: לנגן) יחד. אחד הידידים הוא ג'ייקוב, פסיכיאטר צעיר, המגיע ערב אחד לאחר היעדרות ממושכת. מלון (אלן בייטס) מוזג לו וויסקי ופונה אליו (בתרגום חופשי): „טוב, בוא נגמור עם זה. תרביץ". ג'ייקוב: „מה?". מלון: „ספר לנו על ישראל. איך זה בקיבוץ וכולי. תמיד נשמע לי משעמם עד מוות. בדיוק כמו מונהקיה, בתוספת של פחד מוות. אבל, אני מבין שיש שם סקס. אף על פי שיש לנו את זה גם במחנה קיץ. לפחות – לי היה. בסומרסט, על יד יוביל. כשהייתי בן ארבע עשרה. ג'ייקוב ומייקל, ידיד נוסף, מתבוננים במלון ואז הוא ממשיך: „מה העניין? שוב אני אנטישמי?". ג'ייקוב: „כן, אני חושב שזה קרה". מלון: „זה, באמת רק מפני שרעיון הקיבוץ אינו קוסם לי?". ג'ייקוב: „הוא גם לא קוסם לי". כאן מתערב מייקל ואומר למלון: „הוא בכלל לא היה בקיבוץ. הוא אפילו לא היה בישראל". מלון: „מה איפה, לעזאזל, הייתי בששת החודשים האחרונים?" מייקל עונה במקום ג'ייקוב: „הוא היה באוסטרליה". מלון: „באוסטרליה?". עבד כמוסר לחולי נפש. בתור שוער". (כאן בא קטע שבו ג'ייקוב מנסה להסביר למלון למה הוא, פסיכיאטר, בחר לעבוד במוסד לחולי נפש באוסטרליה כשוער. מלון משסע אותו לפתע בשאלה: „איך זה עושה אותי לאנטישמי, זה שחשבתי שהיית בקיבוץ, בישראל?". ג'ייקוב: „זה, אני מניח שזה מפני שתרגמת את נסיעתי לאוסטרליה לעבוד עם חולי נפש לנסיעה לישראל לעבוד בקיבוץ, מכיוון שאני יהודי, עשית ממני סטריאוטיפ". מלון: „כן, אני רואה שבאמת. עשיתי ממך סטריאוטיפ במידה מסויימת. כלומר: ג'ייקוב נסע. ובכן, לאן הוא אמר שהוא נוסע? הו, כן. למקום חם. מכיוון שהוא יהודי, כנראה שנסע לישראל. אבל, החלק של הקיבוץ בא מפני שאני קשר אותך עם מילוי חובה, עם הרצון להיות תמיד מועיל. זאת לא אנטישמיות, אנטישמיות זה אם הייתי מניח שנסעת למקום כלשהו להיות חייט, או מלווה בריבית, לא? כך, שאתם מבינים שכל זה היה אנטישמי מכיוון שאתם עושים ממני סטריאוטיפ, לא? די מעליב, אם מותר לי לומר. מעליב מאוד, לעזאזל". הקטע הזה, שנמשך כולו כעשר דקות בתוך הצגה ארוכה למדי, מסתיים בכך שג'ייקוב מסביר למלון שהוא נפגע לא משום שחשב שההערה היא אנטישמית, אלא משום שמלון ידע היטב על תכניתו של ג'ייקוב לנסוע לאוסטרליה, אבל שכח הכל. מלון (אלן בייטס) חותם את הסצינה הזאת באומרו: „ההתנצלות מתקבלת". כולם צוחקים. גם הקהל, שצחק בחלקים אחרים של הסצינה ושבתוכו זיהיתי לא מעט יהודים.

כך, שאם לא נדע לפחות לחייך על עצמנו, יהיו אחרים שיעשו זאת במקומנו, ואנחנו לא נאהב את זה במיוחד. אחרי הכל, וודי אלן יש רק אחד כדי למזוג מעט מלח בהומור הפולני שלו. וזה מזכיר לי בדיחה מתוך רוויו על וודי אלן העומד להגיע מהפרובינציה ל„ווסט אנד" בלונדון: איך יודעים שישו היה יהודי? ובכן, זה פשוט מאוד. הוא גר בבית עד גיל שלושים. אחר כך נכנס לעסק של האבא שלו. אמו חשבה שהוא אלוהים, והוא חשב שהיא בתולה.

אפשר לצחוק. זאת לא בדיחה אנטישמית.